

מחנות

י. רחוב המגן וא' ש-ה צבא העברי

מחנות:

פשיטה על
בביש-החוף לבירות

★

שיתוף-פעולה
רגלים-שהיון

★

מלבטי מפקד-זוטר

★

התמרון ה"אטומי"
בגרמניה

מגן - תש"ו

1935 - 1936

ג"ג

**לצבא הגנה לישראל
ולותיקי ההגנה העברית**

**שאו ברכה
ליום קוממיות ישראל**

מפעלי "החז" בע"מ

המחלקה ליצור חמרי נפץ

תשס"ו

לצבא הגנה לישראל

שא ברכה לחג עצמאות ישראל

דב גלזר בע"מ

בית חרשת לעורות

פ"ת - תשס"ו

חוכן הענינים

אליהו גולומב — עשר שנים למסירתו

המצביא

האח האיתן

4 רב־אלוף י. דורי

5 סגן־אלוף ג. ריבלין

6

9 א. ג.

במערכה — עם המחזור הראשון לביה"ס לפיקוד ומטה

שני ספרים — ומעשה (עם יום השנה ה־י"ד לפלישה לסוריה)

בירורים ודעות על מגמות המלחמה בעתיד־הקרוב

ויכוח בעקבות חרצאת פ. מ. מונטגומרי

28

32 קפט' סריל פולס

35 קפט' סריל פולס

א. דפוסיה המשתנים של הלחמה

ב. ההגנה על הלחמיו־חממה של קיום האומה

39

מכתבים מקטיים:

על השימוש במימד הרביעי / על שיחוף־פעולה או־י־שריון /

39 "לוחם"

על המעבר מ־"מניעה" ל־"תגובה".

46 אלוף/מ ד"ר מ. זהר

שופטים מקצועיים ובלתי־מקצועיים בבה"ד הצבאיים

בשרה הדרכה:

הכנת מערך־שיעור לתרגיל

כיצד נאמן חיילים מאומנים?

53 סגן־אלוף פ. ה.

60 רב־טרון י. אשל

63 סרן מ. יעקובוביץ

68 סגן מ. יגר

70 סגן־אלוף ד. אורן

הגדנ"ע ותפקידיו

פיתוח תחושת מודיעין־שרה

לבטי מפקד־זוט

76

במת מערכות:

השתלמויות, או רכישת נסיון פיקוד והורכה לקצין חי"ר במילואים? /

כיצד הייתי עושה זאת אני? / איך יתגבר חייל על הפחד?

81

תחרות רשימות מס' 8

82

תוצאותיה של תחרות רשימות מס' 6

בעולם החמוש:

85

התמרון "מערכה־מלכותית"

92

חירושי נשק ומכניקה

מפת השער: חדירת סיירים יהודיים — חלוץ הפלישה לסוריה

"מערכות"

בית ההוצאה של צבא הגנה לישראל
המערכת: שדרות ירושלים 94, יפו

דפוס "יפת", תל־אביב

צבא הגנה לישראל
הוצאת «מערכות»

ו.הספריה הציונית

ספר

תולדות ההגנה

הדפסה שניה של חלק א' כרך א'. הופיעה

הזמנות של אנשי צבא ויחידות-מתקבלות במחלקת

ההפצה של «מערכות» רח' נחלת בנימין 51.

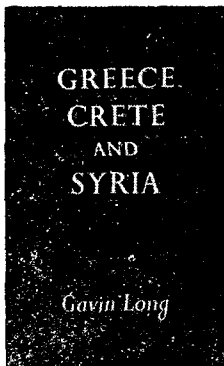
תליאביב, ת.ד. 168

מחיר כרך א' (שני חלקים) לאנשי צבא 6.500 ל"י

מ' ומה בחוברת

ציונים לקורא

שני ספרים שהופיעו בזמן
האחרון תיארו את "הפלישה לסוריה"
ביוני 1941, אחד בריטי ואחד אבסטרלי.
לניהוח גישתם השונה אל השתתפות
סיירים מתנדבים יהודיים בחדירה המוקד-
מת שנועדה להכשיר אותה פלישה —
ולציון החסר לגבי חלקם של סייריני
בה — מוקדשת הסקירה "שני ספרים —
ומעשה", שבטעמי 9.

שני סוגי כוח יהודי מזויין הסתמנו בתוכנו בשנות מלחמת העולם השנייה: יחידות

מתנדבים במסגרת הצבא הבריטי — מזה, ויחידות מגויסות עצמאיות (ועל כן
„מתחרות") משלנו — מזה. אך היו רגעים בהם כאילו נפגשו שני אפיקים
אלה של כוח-לוחם עברי. כאלה היו הרגעים ערב הפלישה לסוריה ובראשיתה,
כשקבוצות סייריני ליוו והוליכו את היחידות האבסטרליות החוזרות הראשו-
נות. מעשי החדירה והפשיטה ההם — הנם חוליה בשרשרת הנפתחת בימי
„פלוגות הלילה" וה„פוש" והמוליכה אל מבצעי שנות המאבק ואל הפשיטות
הנועזות במלחמת הקוממיות. ומקומם שמור בהתפתחות יכולתנו הצבאית.
ואילו מבצעי כוחות הבריית במסעם בסוריה והלבנון, המתוארים בשני הספרים הנ"ל, — רב עניינם, ולקחם,
מהבחינה הצבאית-הכללית, ובכונת „מערכות" עוד לחזור ולהעלותם.

ז. מרט — בעל הדברים, שקמעם מתוכם מצוטטים בהרחבה בסקירה על „הפלישה
לסוריה" — הוא מותיקי כוחות-השדה של ההגנה בשעתם, ושילב שירות ביחידות העצמאיות שלנו עם
נשיאה בתפקידים בממשטרת הישובים היהודיים (זה הגרעין החמוש והמאומן — וה„רשמי" — במיליציה-
ההגנתית של מערכת ישובי-הכפר העבריים ברחבי הארץ) ובהשתתפות פעילה במסעי המאבק והפשיטה של
א. צ'י. וינגייט. כיום משמש סא"ל ז. מרט בתפקיד בממשל-הצבאי.

„כאשר ערכו ה„פיוזילירים" את התקפתם, בשעות אחה"צ, בסיוע האש של
התותחים בני 25 הליטראות אשר ליוו את השדרה, נתגלתה ההתנגדות כגדולה מן-המשוער, ולא נמצאה
היכולת לפרוץ-דרך אל תוך העיר... לאחר שהדף את ההתקפה הראשונה ע"י ה„פיוזילירים המלכותיים",
פינה חיל-המצב הוישאי שבקונייטרה. משך ליל ה-8/9 ביוני, את העיר; והפיוזילירים נכנסו לתוכה למחרת
בבוקר. — ולעומתו: — „לאחר ריכוז חריף של אש-ארטילרית, תקף חיל-הרגלים ותפס את תל-אבו-נידה,
לזוכה התנגדות לארובה. למחרת בבוקר נתגלה כי בלילה נסשו הצרפתים את קונייטרה, והגייסות הבריטיים
נכנסו לתוכה בטרם-שחר ב-9 ביוני."

מ' ומה בחוברת

הרי שני תיאורים. דומה? ועם זאת — לא דומה? מה פשר דמיון ושוני אלה, הכרוכים יחד? שני התיאורים — שני ספרים, ספר בריטי — וספר אבסטרלי — על הפלישה לסוריה ביוני 1941. המדובר בקטעים הנ"ל בהתקפה על קונייטרה שבחורן, וכבסטים אלה — כן מצוי שוני אף בפרקים אחרים שבשני הספרים. ביותר בולט הוא לגבי ציון חלק המתנדבים היהודיים בהכנת הפלישה ובראשית ביצועה. על צד זה בלבד שבשני הספרים (ספרים שבדרך-כלל ראויים הם לעיון לגופם) עומדת הסקירה שבמעמ' 9 בחוברת זו; ודאי עוד יהיה צורך לשוב הן אל הספרים, בכללותם — והן, במיוחד, אל הנושא הנ"ל, לתוספת-פירוט ולמיצוי-לקחיו.

הסקירה הבקורתית על שני הספרים המתארים את הפלישה לסוריה בי-1941 מבליה
נגיעה חלקית בלבד במעשה הסיירים המתנדבים היהודיים באותם הימים. כונת המערכת היא לרכו ולעבד סקירה מקפת ויסודית יותר, אשר תציג כיאות נושא רבי-עניין ולקח זה מתקופת ניצני פעלנו הלוחם.

ה"ספאחיים", המוזכרים בקטעי-התיאור של החדירה לסוריה,
הם גלגול אפריקני-צרפתי של סוג חיל-פרשים מורחי. המלה "ספאח" — פירושה, בפרסית, "צבא". מכאן — ה"ספאחים", או "סיפאחים", של צבא הודו-בריטית (והיינו, החיילים-הילידים ששירתו בו). ומכאן — הכינוי לסוגי-סוד של חיל-הפרשים העותמני, במאות ה"ד-ה"ח, בעל הגון הפיאודלי במקורו. שמו של זה — הוא שהפך לכינויו של יחידות הפרשים מבני אלג'יריה (ואח"כ — גם תוניסיה ומרוקו). שהוקמו ע"י הכובשים הצרפתיים, בפקיד צרפתי בעיקרו. במקרים המוזכרים בחוברת זו — המדובר הוא ברגימנט-הספאחיים המרוקני הראשון.

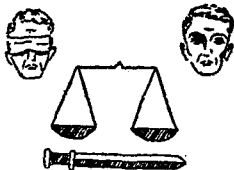

"עקרונות המלחמה בצל הנשק האטומי" היה שמו של מאמר (משל אל"מ ע. נרקיס)
אשר נתפרסם אשתד ב"מערכות". אולם ציון מעיין-היה הולם למדי גם את ה"בידורים ודעות על מגמות המלחמה בעתיד הקרוב", אשר ה"מנה" השניה שלהם ניתנת בחוברת זו (עמ' 28). כמובן, שאין פירושו של דבר שאותו יוצר-אימים אטומי ומימני משמש בהם נושא-יחיד לדיון — אולם התסקנות מעובדת קיומו מורגשות בבירורה של כל שאלה ושאלה שבתחום ענייני הצבא, ציהלמלחמה וכוחות-האוויר. חוט זה אף מקשר את פרשת ה"בידורים ודעות" בנושא אחר המופיע בחוברת זו: סוגית שילובו של הנשק האטומי הסקטי במבצעי כוחות-הצבא. כפי שהיא מתגלה בהדרגה בתדרוני-גייסות מרוכבים הנערכים בארצות שונות.

בשלושת ה"מכתבים הטקטיים" שבחוברת (עמ' 39) דנים שני הראשונים במימדיהן
של פעולות-מלחמה: — "מימד הומן" (על השימוש במימד הרביעי), והיחס שבין המימד-האנוכי למימד-האפקי ("על שיתוף פעולה אויר-שריון"). ואילו ב"מכתב" השלישי עומד "לוחם" על התמורות במהות הפעולה הצבאית העשויות לבוא עם מעבר מתפקיד מניעה לתפקיד תגובה ("על המעבר ממניעה לתגובה"). דרך אגב, דומה כי דוקא בזמן האחרון מעוניין ציבורנו למדי (אם כי מזוית ראיה שונה במקצת) בסוגיה-כפולה זו של "מניעה" ו"תגובה" — כגון בגבולות רצועת עזה, וכדומה.

בהלכות משפט ונוחליו ודאי שאישי-המקצוע דרכו נחירה לפניו, אך מי שחנו
ה"הדיוט" באותו ענף — כמוהו כסומא. כמה מסקנות — ועצות — מעשיות, הנובעות מעובדה אובייקטיבית זו כלולות במאמרו של אל"מ מ. זהר, "היחסים בין השופטים המקצועיים והבלתי מקצועיים בבה"ד הצבאיים" (עמ' 46). טבעי על כן שהשופט-הצבאי המקצועי לא ילמד ודאי הרבה חדש ממנו. אולם לבני השופט הבלתי-מקצועי — ומי בקציני הצבא אינו עשוי להקרא לשמש בתפקיד זה — עשוי העיון בהערותיו של אל"מ מ. זהר להקל הרבה את הבנת תפקידו בבוא השעה ואף למנוע תקלות.

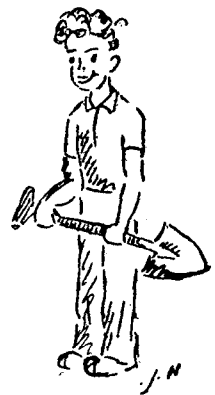

ס' ומה בחוברת

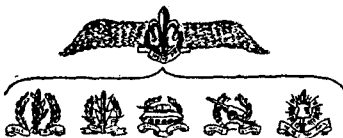
שני המאמרים ב"שדה ההדרכה" בחוברת זו — שונים למדי באופיים. האחד, "מערך שיעור" מאת סגן-אלוף פ.ה. (עמ' 53), אפשר לומר כי בא ישר "מפריהגבורה" (ובאנגלית יש אימרים — "מפריהסוס"), מסדנת-התכנון וההנהגה שבכתלי אה"ד (ודבר זה חשוב במיוחד לגבי חוברת צ"ג, החסרה, שוב, את "מצפה אה"ד"). המדריך והמפקד המעיין בו — ימצא בו קוים ואמצעים אשר רצוי כי ינקוט בהם. לעומת זאת, "אימון המאומנים" של רס"ן י. אשל (עמ' 60) הנו בגדר השגה על מצב-דברים קיים (או קיים-בחלקו); אכן, חשיבות הנושא בו הוא נוגע איננה פוחתת בשל כך. סוג הבעיות שהוא מציג מוזכר כבר לא-פעם ברשימות והערות המגיעות אל המערכת — ונראה כי השאלה (הקיימת, כידוע, במיוחד מרוב צבאות-מילואים ומיליציה) ממשית הנה אצלנו, ומצריכה טיפול ופתרונות.

פרן מרדכי יעקובוביץ (אשר כבר בהזדמנויות מספר נתפרסמו מעל עמודי "מערכות" רשימות מפור עטו) מנסה הפעם להגדיר את נקודות העיקר הנדרשות מגדודי הנוער — והיינו, מפעולת מפקדיהם ומוריהם. את המשימה המוטלת על הגדוד רואה הוא כמושתת על שלושה תפקידים-תביעות עיקריים: טיפוח אהבת-המולדת, בדרך של הכרת הארץ מקרוב ולמעשה; הקניית כושר-שדאות מובהק; הכשרתו של קלע בעל יכולת. שלושה אלה — בלתי-מתמיד של חינוך לקיום "מצות גדנ"ע", והיינו קיום-למעשה של המות אורח-עתידי בעל הכרה ורגש-אחריות — הריהם אשר יעלו לנו בשכבות הנוער את טיפוס החייל הראוי-לחפקירו, שיהיה גם מסוגל להיות בין בוני המדינה.

"כל חייל חייב לשמש 'ענינים ואוננים' לקמ"ן" — זוהי הנחת-התמצית שבפיתוח תחושת סודיות-שדה לסגן משה יגר. כמובן, שצורך חיוני זה — בענין העשוי להכריע בסיכויי הצלחתה של היחידה, ותיי אנשיה — אין להשיגו אלא על ידי שילוב מתמיד של החינוך לכך בכל הכשרתו של החייל. ועל כן סיסמתה ותכנה של רשימה זו הם ענין הנוגע לכל קצין, סמל ומדריך בצה"ל.

דבריו של סא"ל ד. אורן (עמ' 70) — ענין משולש בהם: הם מעלים פרק לא-מוכר בדרך-ההתחנך של יחידות עבריות במסגרת הצבא הבריטי במלחמת-העולם השני, והפעם — על אדמת יו; יש בהם משום סמל למעבר ההדרגי של איש-הגנה-וצבא עברי ממשטרת הישובים היהודיים — אל שורות יחידות "התפרים" — ובסופו של דבר, אל בית-ספרו הגבוה של צבא-הגנה-לישראל הבנוי והמפותח; ואחרון-אחרון — דבריו אלה זכו לציון-לשבח מיוחד בין עבודות הניכי ביה"ס למיקוד ומטה על הנושא "מנהיגות", בתור עבודה המציגה את בעיותיו — ופתרונותיו — של המפקד הזוטור, מקור סיפוק הוא למערכות-כי מעתה, עם ראשית "תפוקה" זו של ביה"ס-למפקד-רמטלה, ניתן לבמתנו, בדומה לנהוג בבמות הצבאיות האחרות שבעולם, לפרסם את פרי עבודתו ותחרויותיו של ביה"ס הגבוה של צבא-נראנו.

בחלק מן החוברות שיבש מלאך-הטעויות ככותרת המאמר את שם המחבר: — האות "א" תפסה את מקומה של "ד". עם המחבר דוד אורן, והקוראים הסליחה.

מי ומה בחוברת

רשימתו של סגן יואכים זוננברג אשר ב"במת מערכות" מעלה שאלה חיונית, העומדת מדי שנה בפני רבים מקציני-המילואים, בהיקראם אל תפקידי שירות והשתלמות, המערכת תשמח לתגובות קוראים על נושא זה.

הקוראים ב"במת" מתבקשים בזה לעיין בהערות המערכת בשולי רשימתו של סגן גבריאל ברשי, המופיעות בעמ' 91.

המעין בתוצאות "תחרות רשימות" מס. 6 (עמ' 82) יוכח עד מהרה כי הפעם מוגשות הן בצורה השונה מזו שהיתה מקובלת אצלנו בעבר. אך דומה כי לא יתרשם שפחת עקב-כך העניין שבתוצאות אלו. מכל מקום המערכת תשמח לשמוע דעות קוראים מהי הצורה העדיפה — הקודמת, או זו שנוסתה הפעם. בהודמנות זו יש לציין כי נגמר והולך הזמן להמצאת רשימות ל"תחרות רשימות" מס' 7 (כיצד נפיק את מלוא התועלת — לצבא ולחייל — מחצי השנה של עבודה חקלאית בסיום שירותו). התגובות עד כה לא היו רבות, ויתכן כי הדבר נבע מזמנה-גסיון הקצר בשאלה הנידונה. עתה, משסיימו כבר הקבוצות הראשונות את מחצית-שנתן זו — אפשר וקל יהיה יותר לכותבים נוספים לסכם את התרשמותם או דעותיהם.

מכתב לקצין מילואים	בשל מסיבות שלא היתה למערכת שליטה עליהן, אינן המדורים "ממצפה אה"ד" ומכתב אל קצין-המילואים	ממצפה אה"ד
מופיעים בחוברת פ"ט—צ' — — — — — אנו תקוה כי מקומם לא ייעדר בחוברת הקרובה של "מערכות" — אשר אדיר חפצנו הוא כי תהיה בלתי-כפולה. דברים אלה לקוחים מ"מי ומה" שבחוברת פ"ט—צ', נתקיימה תקות המערכת כי החוברת הנוכחית (צ"ג — לאחר הופעת "חוברת המפתח" המיוחדת, צ"א—צ"ב), תהיה בלתי-כפולה! אך, לצערה, את מתן מדור-הקבע "ממצפה אה"ד" ומכתב אל קצין המילואים" היא נאלצת שוב להבטיח לחוברת הבאה. ועם קוראינו השואלים על כך — הסליחה.		

שנים הם אשר עשויים להתגלות לנו בתמרוני צבאות זרים : דרכי הכשרת הגייסות בתוכם — ומגמותיהם של הצבאות, באשר לאורח-הקרב לקראתו מכשירים את הגייסות. יתכן כי עיקר העניין שבתמרוני שנת 1954 מונח דוקא בנקודה השניה — והדבר טבוע בתקופה זו של תמורות מושגים באשר לאורח-המלחמה הצפוי. הסקירה הנרחבת על תמרוני צבאות נאט"ו שנערכו בצפון-מערב גרמניה, מפנה תשומת-הלב המיוחדת לצורות הפעלתו של הנשק האטומי הטקטי. בולט בה מיד, כיצד המתגונן משתדל לאלץ את התוקף להתרכז בריכוזים גדולים (כדי לאפשר פגיעה קטלנית בו) — וכיצד התוקף מפור יחסית את גופי-הצבא שלו, ואף אינו ממחר לרכז קדימה את העתודות, הכל כדי להימנע ממתן הזדמנות כזו ליריב — אשר אף הוא, במצב ההגנה שלו, דואג לקיים את אותה והידות-שבפיוזר. בכונת המערכת להוסיף ולתת פרקי תמרונים אשר ידגימו לקוראינו את השינויים המסתמנים בתכנון מבצעי, בעריכת הגייסות ואף במהלכים טקטיים.

על "אסירי תקוה" כותב בהקדמתו אל"מ מ. זורע : הספר "אסירי-תקוה" — בו מתאר בריג' מיכאל קאלברט את הלחימה לפי האורח אשר פותח ע"י הנגדל אורד צ'ילס. וינגייט — הולס בך בראשו ינותן. ראוי ספר זה, המתאר את מלחמת המעטים הנבחרים מול הרבים, לשמש למפקד העברי ציון-דרך למלחמה עתידה — נוסח זמננו — של דוד בגלית. ובעיקר, שהנסיון שנרכש בבורמה מורה לנו, שברצון ובאימון תכליתי ניתן להפוך כל חייל ללוחם נבחר". ענין מיוחד יש בשבילנו בספר זה, המשמש המשך והשלמה לספר בו פתחה הוצאת "מערכות" את רשימת ספריה ("פשיטת וינגייט", מאת צ. ג. רולו) — שכבר הופיע במהדורותו העברית השלישית. הספר זכה להערכה נכבדה בעתונות המקצועית והכללית, כמקור עשיר לתמונות של מעשי-מלחמה, ולהערכות-גיתוח מאלפות.

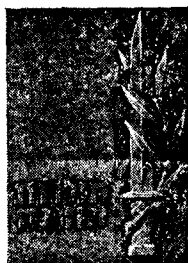
מ' ומה בחוברת

„מאחורי הפרגוד“ — דו"ח החקירה העירקית בכשלון המלחמה בארץ ישראל — הנו

לדברי אל"מ ב. גבלי „מסמך יחיד במינו, לא רק משום היותו רשמי — אלא גם בדיונו הכולל בגורמים הצבאיים והמדיניים כאחד. הוא פורש יריעה רחבה יותר מזו שנגולה בפנינו עד כה בנושא זה: — הדיונים בין מדינות ערב, ההחלטות הסודיות שנתקבלו בדיונים אלה; הערכת מפקדי הצבא את עצמתו הצבאית של הישוב היהודי בארץ, — והערכתם את האמצעים הדרושים להם להשגת ההכרעה; תיאור מהלכי המלחמה, חילוקי הדעות וגורמי הכשלון הסופי. לקורא הישראלי צפון בדו"ח זה לקח חיוני“. נוסף כי ספר זה מספק גם את המסגרת הרחבה יותר להבנת כמה וכמה מן החזיונות רבי הענין שתוארו בספר „בעיני אויב“ (הוצאת „מערכות“, סדרת ענף ההיסטוריה-הצבאית) שבימים הקרובים עומד להופיע במהדורתו השניה.

בימים אלה הופיעה ההדפסה השניה של „ספר תולדות ההגנה“, החלק הראשון

בכרך א'. בחוברת פ"ט-צ' כתבנו: „ספר תולדות ההגנה“ בא לספר סיפור נאמן, מבוסס על תעודות, מוסמכות ועדויות בדוקות, את כל „פרשת תולדותיה של התגוננות ישראל בארצו, של הגנתו על האחוזות המהודשת בה, של היאבקותו על בניה, על שיבת העם אליה“ עד למלחמתו על חירותו ועצמאותו בה (כדברי פרופ' בן-ציון דינור בהקדמתו).

עתה, לאחר שזה למעלה מחדשים נעדר הספר כמעט כליל מן השוק — תינתן למבקשים הרבים האפשרות לצרפו אל ספריותיהם.

מתוכן החוברת הבאה:

● הגנת „בית-הקרן-הקיימת“ בבית דג'ן

(פרשת קרב)

● צבא-היבשה במלחמה חדישה

● הכשרת הלוחם הרגלי

● מיומנו של מפקד

בשל סיבות בלתי-חלופיות במערכת נאלצנו לדחות בעת הדפסת החוברת הקודמת את פרסום חלק מברכות יום העצמאות. הברכה — שעתה יפה תמיד, והנן מופיעות בגליון זה.

אליהו גולומב

עשר שנים לפטירתו

לא אותות כבוד על חזהו, ולא הרב וחנית על אדונו - ולו שם בניבורי ישראל. ובבוא היום ויסופר בדורות הבאים איך קם הפלא הזה, איך החל כוח ישראל לשוב לקרמותו. ויסופר על איש חייל, עושה מלאכה באמונה, עד תומו. שם עצמו עבר לקוממיות ישראל וחסנו. העלה עצמו על מזבתו. כליל. חן ידובר ויסופר בפרקי תולד חנו החדש על אליהו גולומב.

ז. דרור

המצביא

הוא היה מצביא בלתי מוכתר: ולא בתוקף המינוי נתקבלו פקודותיו וצייתו להן. לא עקב המרות המוסכמה נכונו ללכת אל אשר יוביל, ואף-על-פי-כן לא היתה מרות מוסמכת יותר, לא היתה ראשות בעלת תוקף גדולה מזו שלו - מרות שלה סרו ללא היסוס ופקפוק. סמכות שנתקבלה באהבה ובדביקות. מחנות אליהו הרואים בהתגוננות את הגילוי הנמרץ ביותר לעצמאות ישראל הנכספת; החשים בכוח הויתם את הכוח העברי העצמאי העומד לרשות עמם, את המופת וההגשמה של תחית העם במולדת - ראו בו את המנהיג של תנועת התקוממות העם לשחרורו הלאומי. כי הוא נשא בקרבו בפשטות ואצילות את רוח המלחמה הזו. הוא הצביר בתוך כתלי חזהו הרחב את התקווה הגדולה הקדומה-החדשה. לגאולת ישראל בארצו. הוא שפע, קרן והאציל על כל סביביו ובכל היותו את רוח האדם העברי המתחדש. את הקוממיות העברית הסותרת את נחלת הגלות, את חרפת האדם, את בזיון האומה ומעלה במקומם את גאות האנוש וגאון הלאום.

הוא שפע ויקד ברצון להעפלה, לכיבוש, למלחמה על כל-עניניו היקרים והיה מוקד אש-תמיד אשר הדליקה וצרפה אלפים ורבבות להתלכדות איתנה ומשתלהבת סביבו.

הוא היה מחוללה ומכווננה של תנועת ההגנה העברית בארץ. על פי תורתו ומשנתו להוותה זרוע-כוח נאמן למלחמת השחרור הלאומי, להוותה עצומה וחזקה, לקדשה ליעודה ולתעודתה, לחסנה בטוהר נשקה ובתום לוחמיה.

ועל כן עמד והטיף, הוכיח ונלחם בכל כוח האיתנים אשר בו, לכלליותה ואחדותה. נלחם ועמד בראש ההסתערויות מול כל מסלפי דמותה, נלחם בכל מתנכליה ומסכניה מבית ומחוץ וכמצביא מחונן צט לכל קטע חזית אשר בו נבע פרץ, אשר היווה נקודת תורפה. ובתבונתו הרבה ובלהט רוח מלחמתו נלחם וניצח.

תהי רוחו הגדולה צרורה אתנו לעד.

רב-אלוף יעקב דורי

ה א ת

כה מובן וטבעי ופשוט היה לפנות אל אליהו, לשאול עצה למעשה, להציע הצעה, לשמוע שיקול דעתו המתונה, ועם זאת הבלתי-נרתעת מפני העזה. כה מובן היה להזמין את אליהו לבוא בימי משבר ותהיה לשוחח עם חברים ומפקדים, להציג בפניהם בלשון פשוטה וברורה את הבעיות הקשות שניסרו בעולמנו, וכאילו לשתף אותם יחד אתו בחיפושי הפתרון האפשרי בתנאים בהם נתונה אותה שעה ההגנה, הישוב והתנועה ציונית. הוא עשה זאת בראיה נוקבת, בלא טשטוש וללא טיח. אחרי שיחות אלו של אליהו, אמנם לא היו ההרים הופכים למישור, אבל שוב לא היו נראים כהררי-מגור שאין לעבור אותם. תוך דבריו כאילו הלך ונתבהר כי אכן יש משעולים בהרים, והמוטל עלינו הוא רק לסיירם ולגלותם. ומשגלה את המשעולים — לא חסרי-כוח אנו לעשות דרכנו בהם. וחשו החברים כי לא רק הם יוכלו לצעוד במשעול העולה, אלא יוכלו גם לתמוך בנחשלים ולהדביק באמונתם את החששנים. כל ביקור של אליהו היה יקר ורצוי, והחברים השתוקקו לביקוריו של אליהו, לשיחותיו — שבהן נודעו להם דברים אשר בפניהם יתכן ויעמדו, שבהן הופשטו סבכים, הובהרו לבטים והותוו דרכים. ויחד עם זה הפתיעה לפעמים "חוסר-ההתרגשות", כביכול, של החברה עם הופעתו של אליהו, כאילו כך הוא ולא יכול להיות אחרת. היתה זו אחת מתעלומות-קסמו של האיש שהכל בהיותו היה פשוט ובלתי-אמצעי.

חברים שזכו להזדמן עמו בנסיעות במכוניתו — לא ישכחו את שיחת-הדרך שלו, ואין דובב את הגלולים אלו, כיצד הקשיב לדברי טרמפיסטים, "אלמונים" השחים לתומם, הציג להם שאלות קצרות, ואף השיג על דבריהם, וסיפר להם משהו על תולדותיו של מקום זה או אחר בהם עברו, ועוררם תוך-כדי-כך להכיר שרידים הסטוריים וכפרים ערבים כאחת.

אליהו היה מן האדריכלים של חומת-המגן שלנו. אך אולי יותר מזאת היה הבנאי של החומה. תנאי-המחתרת, מעוטם היחסי של העושים במלאכה לעומת הצרכים, ואף אופיו של אליהו, הקצוץ והעושה, הביאוהו שיטפל הרבה בפרטים. הוא נתן ידו והטה שכלו למלאכת הבנין של חומתנו, לבנה אחרי לבנה ונדבך אחרי נדבך; ארגון חברים והקמת מסגרות; טיפול בהברחת נשק, קנייתו, אריותו ומשלוחו; ארגון קורסים והוצאת אנשים לקורס. גיוסים לצבא הבריטי — בשתי מלחמות-העולם; רעיון הקמת גדודי-חי"ש בהגנה; הקמת הפלמ"ח, טיפוחו ושמירתו במקוריותו, כפי שעלה במחשבה תחילה. התעפלה — השתתפות בארגונה מכאן, ובהורדת עולים בחוף מכאן.

לא סופר עדיין על ביתם של אליהו ועדה, זה הבית הפתוח בכל השעות, על הצנע והתום אשר הטביעו חותמם על כל פינה מפינותיה, ואשר בו יכול לספר עלילות ונצורות אשר נרקמו כאן, בחדר עם הארונות האיתנים-העתיקים, במרפסת המזוגגת, או ע"י שולחן המטבח הקטן. בבית זה וברחבי הארץ עמדו אלפי חברים במגע ישיר ובלתי-אמצעי עם אליהו. אליהו שלח אנשים למילוי משימות וליותו אותם בתפקידם, וחש לעזרתם בכל אם נפלו בצרה. כל חבר, משנפגש פעם עם אליהו, חש כי אח גדול לפניו, אח מבוגר, רחב כתף ואיתן, שיכול אתה בלב שלם ונכון לסמוך על עצתו ועזרתו, וללא "דיסטנץ" לפרוש לפניו את הבעיות בהן נתקלת במלוי תפקיד, ללא חשש שיטיל מרה או מורא.

מאחורי אליהו, האח-האיתן, נתלכדה משפחת-ההגנה הענפה. באורו התחממו, נתבגרו וחושלו אחים צעירים, בצו שלו הלכו לאשר שלחם. ובהעלותו היום את זכרו של המצביא הבלתי-מוכתר של צבא-ישראל-בדרך יעלה מאליו בלב כל אחד מצעירי-אליהו משהו מאותו חביון-עוז שאליו תרם לו, אישית, אותו חביון-עוז השמור עם כל אחד מאתנו, ואולי השומר על כל אחד מאתנו, עד היום.

סגן-אלוף ג. ריבלין

נחץ לנו נשק — בשביל שלא ידעו אותנו. אנחנו בלי-ספק נתקומם בנשק ובכוח, אם מישהו ירצה לשלול מאתנו את הזכות לחיות חיים עצמאיים בארץ. בין אם יעשו זאת ערבים — ואלה הם שעשו זאת עד עכשיו — ובין אם יעשו זאת כוחות אחרים. אנחנו על זכויותינו נעמוד.

אליהו

עם המחזור הראשון לבית הספר לפיקוד ומטה

ציונים

ראשיהמסעלה - מ. שרת

— — — זכות היא לי לברך את המוסד הזה ואת מחזורו הראשון בשם ממשלת ישראל ולעשות זאת לאחר שהיתה לי הזכות להיות כאן לפני אחד-עשר חודש בהיוסד המפעל החשוב הזה. אני רואה אותו כאחד הגילויים המפוארים וההשגים החשובים של עצמאותנו, וטוב הרבה שאנו מברכים על יכולת הביכורים שלו (אשר אני בטוח כי הוא פרי-הילולים) בערב יום מלאת שבע שנים לחידוש עצמאות ישראל.

מפעלנו הציוני בארץ הוא כולו מכפלה של משק ותרבות, של כוח ושכל, של גשם ורוח, של גוף המדינה ואוצר הרוח שלה. כשם שאנו שואפים לעצב טיפוס מעולה של עובד משכיל, כך אנו חותרים ליצור את הלוחם המשכיל. הגורם הראשון — החומרי, הגשמי — הוא מטבע הדברים מוגבל בממדיו, אם כי אנו מצווים לעשות הכל כדי להגבירו. הגורם השני — הרוחני, ההשכלתי, התרבותי — הוא מהדברים שאין להם שעור, ואם ברצוננו להגיע לשיא המכפלה של עצמאותנו ויכולתנו עלינו לשקוד בלי הרף על העלאתו ושכלולו.

שר הכמחון - ד. בן-גוריון

— — — צבאנו נולד תוך כדי מלחמה, לאחר הקמת המדינה, והוא נחל אחד הנצחונות המפוארים ביותר. אבל רק מעטים ממפקדי צה"ל או היו סבורים שאין לנו מה ללמוד עוד. כל האחרים לצבא הצעיר ורוב מפקדיו של צה"ל הבינו היטב, מיד עם גמר המלחמה, שאסור לנו בעתיד לסמוך על נצחונות בעבר ושעל צה"ל ללמוד הרבה, לתרגל כראוי, להשתלם ולהשתכלל בלי הרף. אם יש לנו עכשיו הצבא המעולה ביותר במזרח התיכון, הרי זה על אף הנצחון הגדול שלנו במלחמת הקוממיות, כי צה"ל — לא גבה לבו ולא רמו עיניו, והוא נושא עיניו לא לעבר אלא לעתיד, ומשום כך הוא עושה מאמצים בלתי פוסקים לעלות בסולם האימון, הכושר והרוח. בית-ספר זה — הוא אחד מן המאמצים האלה.

ראשיהמסע הכללי - רביאלוף מ. דיין

— — — צה"ל בהנצרת הקדים נעשה לנשמע. צה"ל נולד תוך קרבות מלחמת הקוממיות. מפקדיו לא היו בוגרי אקדמיות צבאיות, ולא חניכי בית-ספר לפיקוד ומטה. רק עם תום שנת המלחמה, באו שש שנות חול לבנין הצבא — הקמתו ואימונו. עתה לקראת שנתו השביעית של צה"ל הגענו לשלב בגרות זה בו יוצא המחזור הראשון של בית הספר לפיקוד ומטה ונושא עמו את תורת עבודת המטה והפיקוד ליחידות הצבא השונות, ולמפ"ד קדוניהן. אנו רואים יום זה כקובע שלב מתקדם בבנינו של הצבא — שלב בו תונחל לצבא אחידות ובהירות בשיטת תפעולו, שלב אשר הצבא חסר אותו ולא יכול להשיג רמה גאוה

בלעדיו. אך ב"ס זה — אף שהוא ותורתו חיוניים לנו כאחד מנתוני היסוד של הצבא, כחיילים וכנשק עצמם, ובלעדיו חסר הצבא את בית-היוצר לנושאי תורתו — לא יכול היה לקום בטרם הגיע הצבא לשלב הבגרות אשר בו יכול הוא ליצור את ביה"ס.

בזיקת הגומלין שבין הצבא וביה"ס חייב היה הצבא להקדים ולהינצר. חייבת היתה להיות התורה על מנת שיוורו.

ולאחרונה: צריך היה צה"ל להגיע לרמה-צבאית תרבותית של חבר מפקדיו, כדי שיוכל להטיל עליהם משימה זו — קיום בתי-ספר לפיקוד ומטה. והגענו ליום זה!

מפקדי הצבא השונים — מהם הנמצאים כאן באולם ומהם שאינם כאן אתנו היום, אשר השקיעו את מיטב מאמציהם ומסירותם בצה"ל — יכולים לראות היום בגאווה את פרי עמלם.

מפקד בית-הספר - אל"ם א. רבינוביץ

— — — לא הסתפקנו בהכרת צבא ישראל, אלא גם השתדלנו לקרב את החניכים למדינת ישראל, לבעיותיה המדיניות, הכלכליות והחינוכיות. אך בידיעת עצמנו לא די, הכרחי לדעת ולהכיר היטב את האויב ועל כן הרבו החניכים לחקור ולהעמיק בידיעתו של האויב, לדעת את ארצותיו ולשמוע על בעיותיו המדיניות, הכלכליות והחברתיות. כן גם לא הסתפקנו בהכרת עולמנו הצבאי המצומצם ובהודמנויות שונות הציצו החניכים אל עבר הגויים ושמעו על ההתפתחויות האחרונות שחלו בשטח המדע הצבאי בעקב פיצוח האטום.

— — — שקדנו לאורך כל אחד-עשר החדשים על פיתוח כושר המחשבה של החניכים, כי אנחנו גורסים שכלי הנשק העיקרי של הקצין, קצינה-מטה והמפקד, איננו העט והעפרון, כי אם המוח. לא פחות מכך שקדנו גם על כושר הביטוי, כי אנחנו סוברים כי מחשבתו של המפקד וקצינה-מטה היא חסרת תכלית אם איננה מבוטאת בצורה קצרה, בהירה וקולעת. לא שכחנו גם להדגיש, חוזר והדגש, את ערכו המכריע של גורם האדם במלחמה בכלל ובצה"ל בפרט.

הציונים שניתנו לעיל הם מבחר קטעים מדברי הערכה וסיכום במעמד הסיום של מחזור א' בבית-הספר לפיקוד ומטה.

18.5.1941 — אין אנו יודעים את גורלה המדויק של "הסירה"
על כ"ג אנשיה. בחירי ארגון-ההגנה ו"חיל-הים" שלו, ואין אנו
יודעים את היום והשעה של האסון שפקדם. על כן גם לא ניתן
לקיים "יום שנה" יהודי מסורתי לאזכרת גשמותיהם. אנו
יודעים רק את היום-שבלות, בו הפליגו אל חוף טריפולי,
למשימתם הנועזת — ולא חזרו. לו שיחק להם מזלם, וביצעו
את אשר נטלו על עצמם — היה שמע המעשה הולך למרחוק.
משלא הגיעו לכך ולא חזרו — יהא זכרם צרור בצרור מסורת-
הנכונות של מגיני ישראל.

שני ספרים - ומעשה

(עם יום-השנה הי"ד לפלישה לסוריה)

הכרכים בסדרה שנועדה לספק לקהל-הקוראים הכללי היסטוריה-צבאית קצרה, מבוססת על תעודות רש-מיות, של מלחמת-העולם השנייה, עד אשר תתפרסם ההיסטוריה-הרשמית. "חמשה מעללים" — הם חמשת מסעי-המלחמה "יוצאי-הדופן" שנערכו ע"י כוחות בריטיים ובני-בריתם השונים, בשנות 43-1941, בקצותיו השונים של מרחב-המזרח-התיכון (ביטוי, הנקוט כאן במובנו כמרחב-אסטרטגי) — סוריה, עיראק, פרס, מדגסקר — ואיי הודו-אנדאוס. אין ספק כי הסדרה הבריטית הנ"ל כולה תורמת לא-מעט להביא על סיפוקו צורך חיוני, מתן תמונה מתקבלת-על-הדעת של מסעי-המלחמה שבשנות 1945-1939, "עד התפרסם ההיסטוריה הרשמית"; והלא ידוע כי היסטוריה-רשמית של מלחמה — חוקה עליה כי תדרשנה שנים ארוכות-ארוכות לחיבורה, וזאת הן בשל הדרישות המחמירות כלפיה — לגבי הפירוט, מזה, והדיוק, מזה, — והן בשל סיבות ושיקולים מדיניים ואישיים, ציבוריים וצבאיים, אשר רק מרחק מה בזמן מאפשר להתגבר עליהם (כך, אחד הכרכים המסיימים בהיסטוריה-הרשמית הבריטית למלחמה בחזית-המערב ב"18-1914 — הופיע רק ב"1939"). לסדרה "העמית" נודע גם יתרון אחר, נוסף על זה כי יכולה היא להתפרסם "רק" 12-8 שנים לאחר תום המלחמה, ויתרון זה מתבטא הן בקיצור היחסי של הספרים, והן באורח-הכתיבה, המסביר עובדות ותופעות הסברה ראשונית, בלשון השוה-לכל-נפש והמובנת לחוגי-קוראים רחבים. ואין בכך כדי לבטל את ערכם של "דבריי-מים עממיים" אלה לגבי הקורא איש-הצבא; אדרבא, תיאורי-"מסגרת" תמציי-תיים אלה יקלו עליו לשבץ, למקומם הנכון, את המבצעים והקרבות שעליהם ירצה לעמוד גם באופן מפורט ו"מקצועי" יותר.

עד כאן — המעלות הכלליות שבסדרה זאת, ובסוג-כתיבה זה בכללו, הבה ונסתכל עתה בפרשה "סוריה" שב, חמשת מעללים. והפעם — לא כל-כך בבחינתה הצבאית-הכללית (אם כי ראויה זו כי נעמוד עליה בהודמנות אחרת במפורט) כאשר במספר קוים המציגים את אופן הצגתה ע"י בעל-הספר, כריסטופר באקלי — שאינו בגדר "אורח מקרי"

בימים אלה חגגו העם והמדינה, ברוב פאר ויקר, את שבע השנים לנקודת-השיא הנפשית והמדינית במלחמת-הקוממיות של ישראל — הקמת המדינה. יש לשער כי רק מיעוטם של החוגגים זכר, ברגעים אלה של התרוממות-נפש מכאן והשבון-נפש מכאן, רגע מסוים אחר אשר שבע שנים נוספות מפרידות בינינו לבינו — ואשר אף הוא רגע של מעשה היה. אמנם, בתוקף המסיבות של אותם הימים (ויוד-גש: הרבה יותר בתוקף מסיבות מאשר כתוצאה ממידת-יכולת-נורוצוגנו אנו), היה המעשה מצומצם מאוד. אך היה בו, הן מבחינה סמלית והן מבחינת גרעיני-היכולת ומגמות-העשיה שבו, משום עדות לבאות.

המדובר הוא — בהשתתפות מתנדבים יהודיים ארץ-ישראליים בחדירת צבאות-הברית, ביוני 1941, אל תחומי הדרומי של שטח-המנדט הצרפתי של או, המהווה את מדינות סוריה והלבנון כיום.

זה לא כבר הופיעו שני ספרים אשר בשניהם — אחת הפרשות העיקריות המתוארות היא פרשת "הפלישה לסוריה" ב"1941, ספר אחד הוא בריטי, והאחר — אבסטרלי, שניהם, כאמור, עוסקים גם בפרשות אחרות, נוסף על זו המעניינת אותנו ביותר. ולא זו בלבד, אלא שבדרך-הטבע אף בפרשה האמורה גופה עיקר תשומת-הלב מופנה לאו דוקא אל הבחינות אשר לנו ענין מיוחד בהן. אף על-פי כן כדאית להתבוננות במה שנאמר — ובמה שלא נאמר — בשני הספרים לגבי אותו תחום-זמן-ומקום, ואותן בחינות, שיש בהם כדי לענייננו במיוחד. אכן, את אשר תובע בכ"א משני הספרים, ואשר הועלם, נוכל להעריך-נכונה רק במידה שנביא-בחדשון גם את אופים הכללי, ורקעם, של כל ספר וספר.

"חמשה מעללים" — הוא כרך נוסף (ששי במספר) בסדרה הבריטית המכונה "מלחמת-העולם השנייה, 1939-45, היסטוריה-צבאית לעם, מאת מחברים שונים; ולפי הגדרה הניתנת בפתח הספר, הוא "נכתב לפי הזמנת ממשלת הוד-מלכותה, כאחד

* "Five Ventures"

גיים" — מכאן; חיל מאורגן ומוכר-רשמית, ולו גם של מדינה קטנה וואסאלית — מכאן. אך העלמת עובדות ומעשים, במקרה האחד, וניפוחם — במקרה השני, כפי שהדבר משתקף מתוך הספר, מעידים בכ"ז גם על מגמת הכותב.

ולפני הכל מן הראוי להעיר:

אין בספר זכר לנסיון הנעזר לשחק את יכולת-ההתמודדות של הכוחות הצרפתיים בסוריה ע"י פגיעה בבתי-הזיקוק ומיכלי-הנפט הגדולים שליד גמל-טריפולי (נסיון, אשר את חלוא ערכו-שבכות ניתן אולי להבין רק באם נזכור כי הגדול ביותר של הצרפתים בכוחות-לוחמים התבטא במסע-סוריה בעצמתם בטנקים — יתרון, שנתערער רק כעבור שבועות, כשנתנו את אותותיהם תהליכי הבלאי והפחת של טנקים אלה בפעולות-קרב). אותו נסיון, ש-23 מטובי אנשי "ההגנה" וגרעין "חיל-הים" שהוקם בתוכה לא חזרו ממנו — שמא לא הוזכר בספר משום שספינת-המשטרה הבריטית ("ארי-הים") בה יצאו למשימתם הפליגה כבר ב-18.5, והיה במעשה זה משום חריגה ממעמד ה"כוננות-המזוינת" כלפי השכן הצרפתי שבסוריה, בעל-הברית מאתמול — ואויב-למחצה כיום, במאי 1941? אך הרי מוזכר בספר כי באותם הימים עצמם כבר נעלנו כוחות-אוויר בריטיים נגד בסיסים צרפתיים ב-צפון סוריה ובמזרח, אשר שימשו תחנות-דרך ונקודות-משען לתנועתם של מטוסים גרמניים אל עיראק; ב-14.5 כבר הפציצו מטוסי חיל-האוויר המלכותי את שדה-התעופה ומיכלי-הדלק בתדמור (פלמירה) — והם התמידו, כמעט מדי-יום, בהתקפות כאלו על שדות-תעופה שידוע היה כי משמשים הם אכסניה למטוסי-ה"ציר", והרי הפגיעה בבסיס-הדלק שבטריפולי עשויה היתה לקעקע את המסד למזימה המדינית-האסטרטגית הגרמנית אשר כבר החלה פור-רסת את כנפיה, דרך סוריה, אל עיראק. ההעזה והנ-כוחות ששיקע ארגון-ההגנה, "צבאו הבלתי-מוכר של העם העברי", באותו נסיון, שסיומו הטרגי עודנו אפוף ערפל של הבלתי-נדע; גודל הקרבן שנפל בחלקנו, הן במספר האבידות, כשלעצמו (והרי בכל אותו מסע-מלחמה לא נפלו בצבאות-הברית אלא כ-600 איש), והן במשקלן היחסי (לא לשוא אמר באותם ימים יצחק שדה: אבדן "הוד", הגדולה שבאניות-המלחמה הבריטיות, על כל צותה, היה לה, לבריטניה, אבידה קטנה יחסית בהרבה מאבדן גרעין פעולה זה של חיל-הים שלנו, ושל הכוח-הלוחם המחונו של "ההגנה" בכללה, בשבילנו-אנו). לא זו בלבד שאלה אינם

באותה סדרה, כי אם מחברם של שלושה משנתי הכרכים שנתפרסמו בה עד כה.

כפי שהדבר טבעי. — ורצוי — לגבי ספר מסוג זה, מנסה המחבר לתת לקורא גם את ה"רקע" למסע-המלחמה עצמו: את חזירה, הן הגיאוגרפית והן ההיסטורית-פוליטית, שבה נתחולל — ואת הסיבות והשיקולים אשר הביאו לידי התרחשותו, אכן, טיבו של התיאור-הפותח שבפרשת-סוריה בספרו של באקלי יש בו כדי לעורר מחשבות, העיקר כאן לא בשגיאות העובדתיות, בהן ייתקל המעיין בספר בתשומת-לב. ההיסטוריה-המדינית הקודמת של שטח-המנדט הצרפתי בסוריה מופיעה כאן בראי עקום-כלשהו. המשפט: "היחסים בין עמם של מחוזות אלה לבין המעצמה-המנדטורית לא היו טובים מעולם, והתנגשות ישירה אירעה ב-1930, כאשר במשך יומיים הפגיזה הארטילריה הצרפתית, בפקודת הגנרל סאראיל, את דמשק עיר-הקודש" — מכיל לפחות שלושה שגיאות או סילופי-עובדה; ביחס לזמן, למסיבות — ואף לגבי אופיה ה"מקודש" של דמשק כעיר (תואר, שהמחבר חלק לה כנראה בשל מסגד רבי-יחש, מסגד-בני-עומאי, המצוי בה). ועוד ציונים דמיוניים או מטעים, אך עיקר הפגם בתמונה הניתנת בספר בשטח זה הוא העדר הציון לקור-היסוד האמתי ביחסים שבין הבריטים לצרפתים (ולא "צרפתי-וישי" בלבד) במרחב הסורי-הארצישר-אלי — החשד המתמיד של הצרפתים, מאז ימי השותפות פיסל-לורנס, כי בכונת הבריטים לחתור תחת מעמדם בסוריה, ויתכן — אף לנשלם (הנחה, שבתוך שרשרת המאורעות והמצבים שנראו כמ-אמתים אותה לא היו ימי אביב 1945 בסוריה ובלבנון אלא בגדר סיוס). יתכן ולא היה לנו ענין מיוחד בסימנים אלה למגמה פוליטית-מכוננת בכתיבת הספר או בעריכתו (כשם שאין ענין מיוחד, למשל, בכך כי המחבר מדבר על צידון הלבנונית כעל "עיר בת 50 אלף תושבים"...) אלמלא העובדה כי אין זה אלא אחד הגילויים למגמתיות שבתיאור-ההיסטורי זה, שהרי מגמתיות דומה ניכרת גם בכל הנוגע לציון חלקם של יהודים מזה, ושל ערבים מזה, באותו מאמץ-מלחמה אשר הביא לידי סילוק שליחיו או משרתיו של ה"ציר" מן המרחב המזרחי-תיכוני.

אכן, רב היה ההבדל, במעמדם הרשמי והמדיני — וכן בהיקפם על-גבי-הניר — בין הגורמים היהודיים והערביים אשר נטלו חלק בחזירה לסוריה, או שהיו עשויים לקחת חלק בה. מתנדבים "אלמו-

מוצאים ביטוי כלשהו בספר, אלא שאף המעשה המעז גופו אינו נזכר בו כלל.

ויציין: מה רב היה ערכה של המטרה אליה נתכון נסיון-טריפולי, — לאו דוקא מבחינתנו הסובי-קטיבית, כי אם בערכה-שבכוח במערכה המתקשרת על השטח הצרפתי-המנדטורי — על כך ניתן לעמוד דוקא מתוך משפט רבי-הבעה המצוי ב"חמשה מעללים" גופו:

— — — "וכך — בעוד שהאויירודרומים ונמלי הצפון של סוריה עמדו נכונים לקבל-בברכה כל כוח שעשוי היה להופיע תחת סימן צלב-הקרב — רוכזו הגייסות הצרפתיים בחלקה הדרומי של הארץ, על מנת לערוך קרב בבני-ארצם ובבעלי-בריתם-

מאתמול הבריטים, משיקצה הגבול" ... והרי לשתק את אותם, האויירודרומים ונמלי הצפון של סוריה" ולסכל את אפשרות כניסת כוחות גרמניים דרכם — נועדה המהלומה-המקדמת אשר נתכונה לפגוע בבסיס-הדלק שליד נמל טריפולי.

לעומת זאת — ולעומת ההתעלמות מההשתתפות הבלתי-אמצעית של מתנדבים עבריים בעצם החדירה לסוריה — אין בעל-הספר מותר, כנראה, על כל הזדמנות להזכרת הופעותיו וחלקו של ה"לגיון הערבי", משהוחלט על הפעלתו (כ-12 יום לאחר ראשית הפלישה) של יחידות-משנה אחדות מתוכו (4 מחלקות, כלשון הספר) בנסיון-פשיטה על תדמור.

* *

לגבי הנשוא המענין אותנו במיוחד בפרשה זו, ענין השתתפות יהודים מא"י בפלישה לסוריה, אין למצוא בספרו של פר. באקלי אלא את המלים הבאות: "הראשונים שנכנסו לתוך שטח-וישאי היו קבוצה בת ארבעים-ושנים אבסטרלים, אשר שעה לפני-הצות, בשבת, יצאו למסע על-פני-השטח, ללא שימוש בדרכים-סלולות. אותה קבוצה נצטווה למנוע בעד הריסת דרך-החוף בנקודה בה תחומה זו ע"י צלע-מצוק תלול, בסמוך לכפר אסקנדרון. בדיעבד, כוונת האבסטרלים לא אל המקום הנכון, ומשהגיעו — נמצאו מרחק ניכר מצפון לנקודה בה יוקשה הדרך. אך ההפתעה היתה שלמה, ולא שפר חלקם של אותם גייסות-וישי בהם נתקלו. כחמשים מהם נהרגו או נשבו; ושתי מכוניות-שריון, מספר כלי-רכב אחרים, מקלעים ותותחים-נגד-טנקים אחדים, ושלו-שים-ואחד סוסים, נתפסו ע"י האבסטרלים ליד אסקנדרון ובסביבתה". ציון עובדתי הולם לכאורה (הגם שישנם בו מספר אי-דיוקים — אך דומה כי כזאת יקרה, אף במשפחות הטובות-ביותר) בשטח תיאורי מאורעות היסטוריים-צבאיים) — אלא שהענין כולו הועמד כאן על טהרת ה"אבסטרליות" ועשרת הארץ-ישראלים, כרבע מפטרול זה (וכמחצית המשתתפים בפעולותיו העיקריות הנ"ל) "בוללו" כאן בתוך 32 האבסטרלים שבמציאות, בלא שנודע כי באו אל קרבם. אכן, משנשוה תיאור זה עם המצוי בספר האחר, האבסטרלי — נצטרך לומר כי בזאת מתגלה ספרו של בריטי מה"ממלכה-המאוחדת", מי שהיה מעובדי "דיילי טלגרף" הלונדוני, כ"אבסטרלי-בהר" בה מן האבסטרלים עצמם.

אלא שלגבי פרטים חיוניים אחרים אין להכיר

FIVE VENTURES

BY
CHRISTOPHER BUCKLEY

THE SECOND WORLD WAR

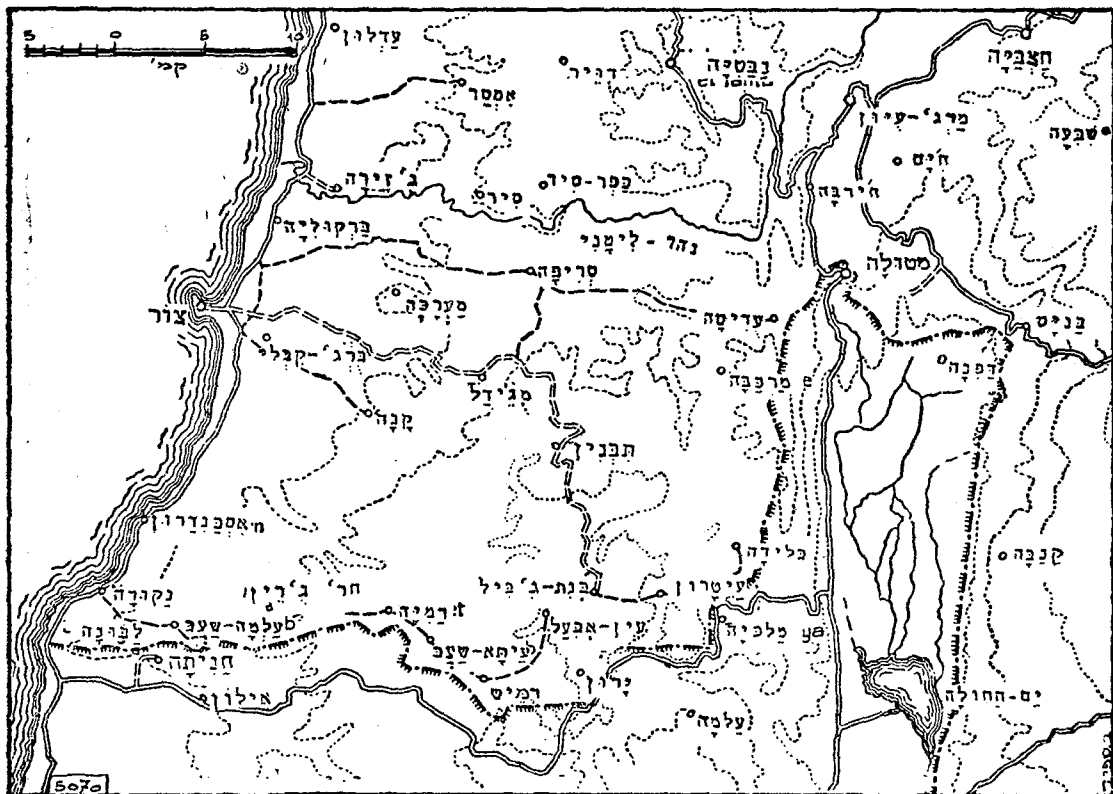
ONE OF A SERIES OF SHORT MILITARY
HISTORIES BASED ON OFFICIAL DOCUMENTS
WRITTEN FOR THE GENERAL READER

שערו של ספר — פתח לרוחו

בחמשת מסעות-המלחמה המתוארים בספרו של כ. באקלי השתתפו מאות אלפי חיילים מצבאות-הברית; רבבות רבות של בני-בריטניה לחמו בהם; אך בשער הספר נקבעה דמות "לגיון" — ממתי-המספר אשר שותפו למבצעים קצרי-זמן ומוגבלי-היקף, האם בשל מראהו האכזזי בלבד?

הנועז של הארבעים-ושנים, ניתן בספרו של כ. באקלי הציון שלהלן: —
השטוחה, אשר בשום מקום אין רוחבה עולה על שני קילומטרים בקירוב ויש בה מקומות בהם צלע-הצוק הנו כה סמוך אל הדרך עד אשר ניתן לחסום את זו ע"י מעשה-הריסה מן הפשוטים ביותר. משמרת-החיים מן הדרך, מוצא הנך את החבל ההררי — שכולו מדרונות תלולים, מכוסים-עצים או זרועי-אבנים-גדולות, המשתפלים אלי גאיות עמוקים —

בו דוקא הבלטה-לטובה כזו של האבסטרלים: כך, למשל, בענין האחוזה-היחסי של האבידות במסע-סוריה בהרואים-ופצאטים מזה, ובשג'ויים מזה: אצל הכוחות הבריטיים-והודיים — שכשני שלישי מאבי-דוניהם — שבויים היו; ולעומתם, אצל האבסטר-ליט — שאצלם נעדר כמעט-לגמרי סוג האבידות-בשבויים. בסיכום האבידות שבספרו של באקלי לא ניתן לכך כל ציון שהוא.
למסגרת המבצעית, אשר הצריכה את המעלל

גזרת-החזית של הגייסות האבסטרליים בפלישה לסוריה, יוני 1941

קשה למעבר אפילו ברגל. הבריגדה האבסטרלית ה-21 (בפיקודו של בריג' ג. א. ס. סטיבנס), על הגייסות שסופחו אליה, אשר היותה את השדרה הראשית, נועדה לפלס לעצמה נתיב בדרך-החופית, ולנוע במלוא המהירות לעבר בירות. את הגייסות אל דרך זו הוחלט לשפר ע"י הקמת חיבורים, בשלוש נקודות, בין הדרך הרוחבנית שבצד הארצי-ישראלי לדרך המקבילה לה שמעבר-ההוא של הגבול. "ראשי-גשר" אלה היו מאפשרים את השימוש באותו

... הנתיב הראשי אל תוך הלבנון הוא, כמובן, דרך-החוף המוליכה במישרין אל בירות. החל מן הכף, נקובי-המנהרה, שבגבול — חולשות על דרך זו, כמעט למלוא אורכה, שלוחותיו של רכסי-הלבנון, גבעות אלו מתלילות ומתנשאות מן הרצועה החופית

(*) ציון: בחלקם — כסיום לעמידת-גבורה עקשנית של גודיוחצי הודיים, על מפקדותיהם הבריטיות, בלי נשק מסייע ובהיותם מכותרים ומוקפים, במאזה שליד דמשק.

שביל העובר בהרים והמוליך, מהמזרח, אל העיר צור... ("חמשה מעללים", עמ' 52-51).

אכן, כבר כאן, במשפט המגדיר מה הן הריסות-ההפרעה שהצרפתים עלולים היו לבצע, גונב לתיאור של ראשית מסע-המלחמה אי-דייק מסלף (וניתן לשער — כי דוקא שלא-במתכוון), שנשתקף במידה מסוימת גם בספר-האבסטרלי. מדובר כאן על החשש להריסת הדרך, במקום בו צלע-הצוק מתנשא וקופות מעלה, ועל-נקלה מתלווה לכך ההערה האחרת, כי "האבסטרלים כוונו לא אל המקום הנכון, ומשהגיעו אליו—נמצאו מרחק ניכר מצפון לנקודה בה יוקשה הדרך..." אכן, רק דבר אחד לא הוזכר כאן:—כי בהוראות מטעם הצבא הבריטי, ובמשימות שהוטלו על פלוגות הסיירים, לא הוזכרה כלל "הדרך-שיזקשה" (ויליד צלע-הצוק" דוקא). שם דובר על גשרים, והם שסומנו במפות כיעדים, וגשרים — אלה אמנם היו במקומות אליהם הגיעו קבוצות האבסטרלים-והארצישראלים המעורבות; ואילו המקום בו ביצעו אח"כ הצרפתים את ההריסה — לא צוין כנראה כלל. מראש, כיעד לסיור ולבדיקה — ומה-גם לפעולה-מונעת... יתכן מאוד כי דוקא בעובדה זו יש מן הלקה המאלף: יתכן ומעידה היא שאף לאחר החלטה עקרונית נכונה על מגמת הפעולות — עלולים דרגי-מטה גמוכים יותר, אשר קווי-המחשבה לא הובהרו להם הבהר-היטב והם קיבלו רק הוראה כללית (דהיינו, "סת-מית"), להכשיל את הגשמת-המגמה ע"י גישה חסרת-הבחנה ושגרתית בתיתם את הנחיות-הביצוע. בדיעבד, סומן תחילה כיעד גם גשר הנמצא במקום בו מתרחבת קומתו בקעת-החוף, ומצויה (כפי שאמנם מעירים בספר האבסטרלי — ראה להלן — וכפי שצוין בשעתו בדו"חות הסיירים היהודיים) אף דרך-עוקפת בצד הגשר, כי ייהרס.

כזה הנו אופן-התיאור בספרו של כ. ב. — הן באשר להשתקות, והן באשר להפרשים בין המסופר לבין המציאות — לגבי החדירה בבקעת-החוף. בדומה לאלה נהג הספר גם בחדירות שבבקעת-עיון, בכיוון אל מרג'עיון (גידידה), מהבסיסים שבכפר-גלעדי, תל-חי ומתולה. גדולה מזו: על חדי-רות ופשיטות אלו אינו אומר מלה בכלל. אלא שהפעם יקצר המצע מלהשתרע, ועל אלה נחוץ יהיה ליחד את הדיבור בהודמנות אחרת.

עד כאן — על המסופר בספר הבריטי.

* *

השוואת שני הנסיונות לתאר את אשר אירע עם

ראשית החדירה לסוריה, וההתרשמות משני הספרים, לא תהיינה מדויקות כל-צרכן (ו"אובי-קטיביות"), באם לא נביא בחשבון את ההבדל-הבלתי-נמנע שביניהם, הנובע ממצב אופים השונה.

"יון, ברתים וסוריה" — הוא אחד הספרים בתיאור-הקיבוצי הגדול, "אבסטרליה במלחמת 1939-45", והנו הכרך השני של "סדרה א" — "הצבא" — שבאותו תיאור נרחב, הבנוי חמש סדרות ("הצבא"; "ציי-המלחמה"; "חיל-האוויר"; "הסדרה האורחית"; "הסדרה-הרפואית") ואשר נועד לכ"ל לול עשרים ושנים כרך, שבכללותם יהיו את ההיסטוריה-הרשמית של השתתפות אבסטרליה במלחמת-העולם השנייה, עד כה הופיעו מאלה חמשה כרכים-). הספר, עם כל רצון מחברו כי יהיה ניתן לקריאה גם ע"י מי שאינו איש-צבא ואינו נזקק ל"עולם-מונחים" צבאי-מדי — ובדרך-כלל אמנם משיג הוא את רצונו זה — נכתב בפירוט רב בהרבה מזה של הספר "חמשה מעללים" (כמאה עמוד מוקד דשים לפרשת-סוריה בספרו של באקליי, ומקצת יותר מחמאתים — בספרו של גבין לונג, האבסטרלי; ואף גודל העמודים — שונה). אך גם לאחר שמביאים בחשבון הבדלים אלה, ניכר, ואופייני, הדגש השונה. קו ההתעלמות מהגורם היהודי בארץ-ישראל ובמזרח-התיכון, והבלטת הגורם הערבי, ה"ידידותי" לבריטניה — קו המתבלט מתוך הספר הבריטי, איננו חסר, כמובן, קשר עם הופעתם הכללית, האנטי-ציונית (שהם עצמם ודאי לא היו מכנים אותה "אנטי-יהודית"), של מוסדות קובעי-מדיניות ומפקדות בריטיים בתקופה בה נתרצשו המאורעות המתוארים; הופעה אנטי-ציונית, אשר בגללה נטו תמיד להפריז בתיאורי יכולתם (ואף באמנותם, או ידידותם) של הערבים — ולמעט, או להשתיק, את גילויי היכולת היהודית. הדבר מוכר למדי, למשל, מתוך אופן הרצאת הדברים בספרו של ג. וילסון ("8 שנים מעבר-לים, 1939-47"; — ובשעתו — אף ב"אגרות-הדו"ח" הרשמיות שלו) מתקופת היותו מפקד-ראשי בארץ-ישראל, ואח"כ — במזרח-התיכון כולו. הציון היחידי בספרו למאמץ-המלחמה של הישוב היהודי בארץ כרוך בתנועת גשק מוגנת מסורית, ו"פשיטות יהודיות על מחסני-חימוש ברי-טיים" (ב' 1941!); ואילו הגדודים העבריים מוזכרים על-ידו רק לרגל יחס אי-הרצון בישוב להוצאת

(*) 2 — מתוך שבעה בסדרת "הצבא"; 1 — מתוך חמשה שהיו ב"סדרה-האורחית"; 2' — מתוך ארבעה — ב"סדרה-הרפואית".

הגדודה השני של ה"רגימנט הארצישראלי" (בראשית 1941) לתפקידי שמירת מתקנים בקירינאיקה. אכן, אף בספרו של וילסון כלול משפט, מסתורי כלשהו, אשר לו נגיעה ישירה בנושא בו אנו עוסקים כאן: "הכוחות התוקפים נועדו לחצות את הגבול (אל סוריה) לאחר החשכה, ב-8 ביוני, במטרה ל-דבריר ביונק פתח את מוצבי הגבול ולהשתלט על היצורים מסוימים בטרם ניתן יהיה לפוצץ את מטר ענייה הריסה (שהוטמנו בהם), כשההתקדמות בדרך החוף נעזרת בארגון חתרני (!) אשר "סונן" לפני כן ורך הגבול; בעוד שבאותו זמן עצמו צריך היה ורודה "קומנדו" לעלות בחוף, בסמוך לשפך הנהר ליסני, ולהשתלט על גשר הכביש שבמרחק כשלושת רבעי קילומטר מן החוף..." לעומת אנונימיות זו של ה"ארגון" המסתורי (אשר הוענק לו גם כינוי דו-משמעי במקצת...) — יש להציג את הניפוח שנהגו ב"השתתפותו המהוללת" של הלגיון הערבי (אותן "ארבע מחלקות" שכבר הוזכרו כאן), ו"חברותו" לנשק לחיל הגברדיה המלכותי הבריטי. בזכות "חברות לנשק" זו נערך, במלאות שנה לגמר מלחמת העולם, טקס רב-רושם בטירה המלכותית וינדזור ב-בריטניה, וחצוצרות-כסף, שכתובת מתאימה חקוקה בהן, הוגשו. לנציגי ה"לגיון" במצודה הנצחון שבלונדון, מטעם פרשי משמר-הראש של הוד-מלכותו. אין תימה, שהשתקה מסוג זה מחד-גיסא, וניפוח בלתי-מציאותי מאידך-גיסא, החלו לבסוף משפיעים, כמעין היפנוזה-עצמית, גם על כותבי ההערכות ומשמיעיהן עצמם, "פעולת-בומראנג" של תעמולה חד-צדדית; ויתכן כי מידה מסוימת מן הראיה הבלתי-מציאותית, אשר ציינה אח"כ חוגים לא-מבוטלים בהנהגה המדי-נית (ואף הצבאית) הבריטית בשנות-ההכרעה 48—1945, ניתן לוקפה על חשבון שכנוע-עצמי זה.

אך מה שעשוי לעניין ביותר את הקורא הישראלי כיום, היא העובדה שמסורת זו של 48-1940 ניכרת בכתיבת-הסטוריה בשנת 1954, בהוצאה בריטית רשמית. בהזמנתה המפורשת של ממשלת-בריטניה, נראה שטרם פסו — לפחות בחוגים מדיניים ופובלי-ציסטיים בעלי-מעמד ידועים — הרגלי העבר, ומגמותיו.

עם העיון בספרו של גבין לונג מתעורר לעומת-זה הרושם שלפחות במידה מסוימת היו חוגי-הצבא האבסטרליים חפשיים מאותו שבי-מושגים אשר יתכן

(*) HER MAJESTY'S STATIONARY OFFICE

(**) עצמת רגימנט פרשים ("מסויס") בריטי היתה ב-550 פרשים. — א.ג.

והטביע את חותמו בכתיבת הספר שהופיע בגושפנקה של הממלכה-המאוחדת.

הוא גלוי-לב הרבה יותר באשר לרקע-היחסים הצרפתיים-הבריטיים ולמעמדם של נושאי-משרה ברי-טיים מסוימים ביחסים אלה; והוא שומר הרבה יותר על חושי-המידה בהערכת עצמתו ואפשרויותיו של "הלגיון-הערבי". אופייניים מבחינה זו לספר משפטים כגון: — "לתדהמתו של גלאב-פחה הנלהב, תוכננה הפלישה מבלי שהוקצה בה תפקיד ל"לגיון-הערבי" הקטן שלו בעבר-הירדן — שבעצמתו היה שוה בערך לרגימנט-פרשים בריטי". את צינורות ההשפעה הבריטית, ומכשיריה, מציין הספר, בהעירו על חלוקת-העבודה הפנימית, בדברים אלה: — "מאז פברואר 1941, לפי הוראות מלונדון, נמצא מר קארקבראיד, הנציג הבריטי בעבר-הירדן, במגע סודי עם הדרוזים שב"ג'בל", ואילו המיור גלאב, מה"לגיון-הערבי" — עם שבטי-הבדוים שבסוריה". ולהלן מצטט מדבריו של גלאב, עצמו, בהם נאמר בין השאר: — "ניתנה לנו הוראה לבוא במגע עם עמה של סוריה, מתוך כונה לבירור אפשרות של התנגדות לממשלה הגרמני-איטלויזשאית. כספים הועמדו לרשותנו לתכלית זו. הוסכם, כי קרקבראיד יטפל בדרוזים, ואילו אני — בשבטים הסוריים".

עד כמה מאמצים אלה להשפיע על "עמה של סוריה" העלו פרי — ניתן לראות מתוך המשפטים המאלפים הבאים. בסיכום פרשת-סוריה, בספרו של ג. לונג: — "מה היה יחס עם סוריה ולבנון כלפי הצבא הפולש, וכלפי המגין? רובם לא צידדו פעי-לזת לא בזכות זה ולא בזכות זה, כי אם המתינו בסבלנות עד שתחלוף על פניהם המערכה, ונקטו בקו של ידידות כלפי כל צד מן הצדדים שהחזיק בעירם או בכפרם — קר-התנהגות, שללא-ספק הנו טבוע עמוק בעמה של ארץ אשר מאות-בשנים שימשה שדה-מערכה. בבתים אחדים נמצאו כלי-נשק, שיש לשער כי נוטשו בשדה-הקרב, או הושארו ע"י גייסות צרפתיים במנוסתם; במשך מסע-המלחמה ניכרה תנועה מסוימת, הן דרך הקוים הבריטיים והן דרך הקוים הצרפתיים; מצויות היו הודעות על כי אזרחים שימשו כצופים לארטילריה הצרפתית ועסקו בנייתוק קווי-טלפון בריטיים, אולם חסרת עדות למע-שייחבלה של-ממש; אחדים מן התושבים ידידותיים היו מן השאר; מקצתם נראו עוינים; הג'נדרמריה גילתה כמעט תמיד נכונות לשיתוף-פעולה. ג'נ. דנק, בעמדו בפני כס-המשפט ב-1945, טען כי במהלך מסע-המלחמה כולו לא אירעו שום מהומות נגד מש-

טרו, לא נותקו כל קווי-טלפון משלו, ולא ניזקו שום מסילות-ברזל של צבאו". אכן, המאלף במשפטים אלה — יתכן כי לא לגבי מסע-1941 בלבד מאלף הנו*.

מאידך גיסא, אף בעמדו על צד זה של התכונה לקראת החדירה לסוריה, אין ניכרת בספר האב-סטרלי נטיה מיוחדת להשתיק את חלקם של השור-תפים היהודיים בה. המחבר עומד על סוגית מקורות אינפורמציה — ואופני-ראיה — שונים, שהיו עשויים להשפיע על גישת הפיקוד אל עצם ביצוע הפלישה. כך, דעותיו של גנ' קאטרו, נציג "צרפת החפשית", היו מתנגשות לעתים בידיעות המפקדה הבריטית או הערכותיה; ודה-גול דרש לעלות מיד על דמשק, בכוחות שלא היו מספיקים לכך כל-עיקר, דבר ש-היה עלול להסתיים בשואה. בקשר לכך אומר בעל הספר:

"... — המפקדים של הכוח הפולש קיבלו הודעה כי קצינים דוברי צרפתית, וקצינים "צרפתיים-חפ-שיים", יסופחו אל עוצבותיהם, קצין לגדוד, והללו ית-קרבו אל מוצבים צרפתיים, כשהם נושאים דגל לבן ובלוית רמקול, ויפנו אל אנשי המוצבים בקריאה להיכנע ולהצטרף אל דה-גול. המפקדים האבסטר-ליים לא התרשמו הרבה מהצעות אלו, ונראה כי רובם לא התייחסו אליהן ברצינות יתרה. מדי יום ביומו היו הסוכנים הבריטיים שעל הגבול, בעיקרם יהודים, מביאים ידיעות על כך שהמוצבים מקבלים תגבורות. פקידים בריטיים, שחצו את הגבול בביקור

(*) ולפי עדויות מפוכחות עוד יותר — במידה שהיה ביטוי ליהסן של שכבות האוכלוסיה הערות יותר מבחינה מדינית ולאומית — היה היחס אל כניסת הכוחות הבריטיים שליבי בפירוש. — המער.

(**) המפקד של הבריגדה האבסטרלית ה-21, שהוגברה במספר יחידות מסייעות. — המער.

(***) כאן — שפע של בלבולים טופוגרפיים שלובים זה-בזה: כיכרת-הכביש שנהרסה לבסוף — עברה, לאמתו של דבר, בין שתי הבליתות או ה"ראשים" (ראס-אניקורה וראס-אליביאדה), וקרוב-יותר במקצת אל השניה; והיא נמצאה לא מעבר לאיסכנדרון כי אם במקצת לפניו. אך המבטלה העיקרית טמונה כאן בצד אחר לגמרי של הענין: — גם הספר האבסטרלי, כזה שהופיע בבריטניה, נתפס לדי-כור על משימה של מניעת הריסת הכביש גופו, בחלקתו הלחוצה-ביותר (בין צלעה-צוק שמעליו לבין מצוק-שפת-הים שמלמטה) — בעוד שהמשימות האמתיות היו מניעת-פיצוץם של הגשרים, ניתוק קווי-טלפון וחסימת הכביש, במידת-האפשר, בפני תנועה צרפתית. מציון מוטעה של משימה מתחיל גם בספר זה לצמות אח"כ תיאור מסולף של המעשים — ושל התוצאות. — המער.

רי ידידות, ראו את הצרפתים בוחרים מקומות נא-רים להצבת התותחים ומתחפרים מסביב לאזור מרג'עיון; ימים מעטים לפני המועד שנועד לפתי-חת הפלישה, הופיעו גייסות צרפתיים חדשים במר-צבי הגבול, וכל "גילויי האחות" חדלו*.

ניכר כאן, כי המחבר האבסטרלי לא היה קרוב ביותר אל עניני המפקדה המרכזית, ואת תמונת המתרחש היה קולט, בעיקרה, מתוך ידיעותיהם, מגעיהם ורשמייהם של הגייסות האבסטרליים שב-שדה — מפקדים ביחידות וחילים — ומתוך התעו-דות שנמצאו במשרדיהן וארכיוניהן של יחידות אלו; על-כן לא הגיעה לידיעתו העובדה כי "הסוכנים הבריטיים בגבול, עיקרם יהודים" — אינם אלא חייליו ושליחיו של ארגון-לוחם מרכזי, אשר העמיד את יכולתו ואפשרויותיו לרשות הפיקוד הבריטי במזרח-התיכון (באמצעות מחלקה סודית מיוחדת של הבריטים) למילוי משימות-מלחמה נגד אויב משותף. מבחינה זאת יוצאת, אפוא, דמות ה"סוכ-נים" מקופחת ומסולפת משהו — כי רק מקצת מפעולותיהם ושירותיהם היו ידועים לסופר האבס-טרלי. אך, כאמור, שום מזימת-טשטוש אינה מור-גשת בכתיבתו, ודבריו נאמרים, כנראה, בפשטותם ולחומם.

* * *

נראה עתה מה בפי הספר האבסטרלי לגבי המע-שה עצמו, זה שב"חמשה מעללים" דובר עליו בלשון "קבוצה בת 42 אבסטרליים אשר יצאו שעה לפני חצות במוצאי שבת". והרי התיאור, כלשונו:

"... הבעיה שעמדה בפני הבריג' סטיבנס** בגזרת-החוף הפכה למורכבת בהרבה בשל סברה מתקבלת-על-הדעת כי המגינים ייהרסו בפניו את הכבישים והגשרים, וביחוד את הדרך קילומטרים מספר צפונה מראש-הנקרה, במקום בו היא עברה לאורכו של צלע-צוקים תלול, ואת הגשר מעל לליטני, נהר המשתפך אל תוך הים כ-27—28 ק"מ מן הגבול. הוחלט להחדיר קבוצה קטנה של אנשי-רגלים וחיילי-הנדסה, שיקדימו את הכוח העיקרי, על מנת למנוע בעד ההריסה של דרך-החוף מעבר לאיסכנדרון, על בלי-טת-היבשת התלולה של נקורה***; וכן להעלות עם שחר יום הפלישה גדודי-קומנדו בריטי, בפיקוד הקול' פאדאר, בחוף שמעבר ההוא לליטני, על מנת להציל את הגשר העובר על פני הנהר".

נוף אופייני בדרום-לבנון

קבוצת רגלים אבסטרליים על רקע ההר והגיא

רך קו גבעות נישאות ומבוטרות, אשר הכניסה האפשרית היחידה בה יכול להכנס לתוכן רכב-מטע שימשה הדרך-התופית. אולם היו מצויות שם גם שתי דרכים "רוחבניות" (*) — אחת מדרום לגביל ובמקביל לו, ואחת — מצפון; בסמוך למלכיה, יותר מ-30 ק"מ מן החוף, נתקברו שתיים אלו כדי מרחק של כ-1000 — 900 מטר זו מזו. אילו ניתן היה לגשור על פני פער זה, כי אז אפשר היה להגיע עד אל צור, שנמצאה מצפון לגבעות, בדרך בינת-גיביל ותיבנין.

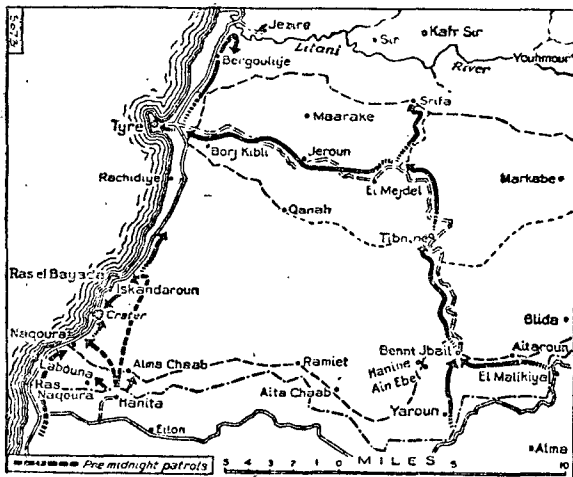
רצועה זו של אדמת פרא-למחצה, היא אשר שימשה מרחב הפעולות-המוקדמות של הסיירים ה-ארצישראליים — ועל פניה יצאו אל המעשה שלהם כליל ערבי-הפלישה.

"בשעה 9.30 באותו לילה (דהיינו, 21.30 ב-7/6/41), 41½ שעות לפני שעת האפס, חצו את הגבול הגייסות הראשונים. היו אלו שתי חבורות קטנות של אנשים, נועלי-מנעלי-גומי, מן הגדוד ה-2/14 ומפלוג

להבנת המצב בכללו — ולהבהרת טעמים ותכ-ליתם של הצעדים-הפותחים שנקטו בהם הפולשים (ובזכותם נתאפשרה אח"כ גם אותה תנועה-עוקפת אשר הביאתם, על אף מכשולים רציניים שנתקלו בהם בסמוך-יחסית לגבול, כבר ביום הראשון לפלי-שה לידי התקדמות מאוד ניכרת, עד לצור עצמה) מן העניין להביא כאן תיאור קצר של מצב-הדברים מזרחה מבקעת-החוף. גורה זו שימשה נקודת-מוצא גם לאלה שהגיעו לעבר סביבת איסכנדרון, הנזכרת לעיל, וגם לאותן פלוגות אשר ניסו בויבזמן לצאת אל הדרך-העוקפת שהוכרנה, דרך בנת-גיביל — צור, ואשר גם אתן הלכו סירים-מורי-דרך ארצישראליים.

"מן הים, ליד ראס-אֶנְ-נְקורה, ולעבר המזרח — עד לתחום המזרחי של הגורה, בת 40 ק"מ בקירוב, שנקבעה לבריגדה של סטיבנס — נתמשך הגבול לאו-

(*) דהיינו — העוברות לרחב הגורה.

פשיטת-איסכנדרון בעיני הספר האבסטרלי

(הקיום השבורים — הפטרולים שיצאו בטרם חצות;
החיצים הצרופים — תנועת כוחות הפלישה).

להם כי שם נמצאים מטעני-הפיצוץ. קיפין השאר
במקום את לנס-קורפורל (טוראי-ראשון) וורדלי
ושלושה חיילים (וכן ארץ-ישראלי אחד — א. ג.)
על מנת שיעצרו בעד כל כלי-רכב שיבואו מצפון,
והוליך את שאר הקבוצה דרומה. בהתגנב ובחשיכה
בדקו הם את הגשרים ומעברי-המים השונים ש-
דרכם, ונתברר להם כי הללו לא מוקשו (פרט אופ-
ייני, שלא צוין כאן הוא, כי קצין-הנדסה האבסטרלי
הבודק הזדקק לתאורת פנס — דבר שהפתיע את
הארצישראלים שהיו רגילים במשמעת-חשיכה מח-
מירה — א. ג.). ליד אחד מאלה הושאר אלאן, ואתו
שלושה חיילים, על מנת לחסום את הדרך — בעוד
שקיפין המשיך עם השאר בדרכו, כדי לחפש דרומה
יותר.... את מקום המיקוש בכביש. בערך בשעה
5 בבוקר, שעה שנמצאו מצפון לאיסכנדרון, נורו
מוצב-בצור הבנוי-אבן. האבסטרלים זנקו בחתף על
המוצב ולכדוהו; והם עסקו באיסוף השבויים שעה
שאלאן, אשר שמע את קול היריות, הגיע עם אנשיו.
נראים הדברים כי לפחות אחד משני התיאורים
המצויים — היהודי, מזה, והאבסטרלי, מזה — לאותו
מעשה הגו תיאור סוביקטיבי למדי; אלא שחתיאור
היהודי נסמך הרבה יותר על ציוני-עובדות, פרטים
ומעשים. על אף הערות-הלואי הליריות והאירוניות
שבו — אפשר לראותו כיסוד מוצק לתמונה של מה
שנרחש בפועל. להלן — קטע מקביל מתיאורו של
סא"ל ז. מרט (שלהלן מכונה "זכרונות", אך נמסר
וגרשם בסמוך לזמן המעשה, שניתן כלשונו, פרט
להשמטות לשם-קיצור).

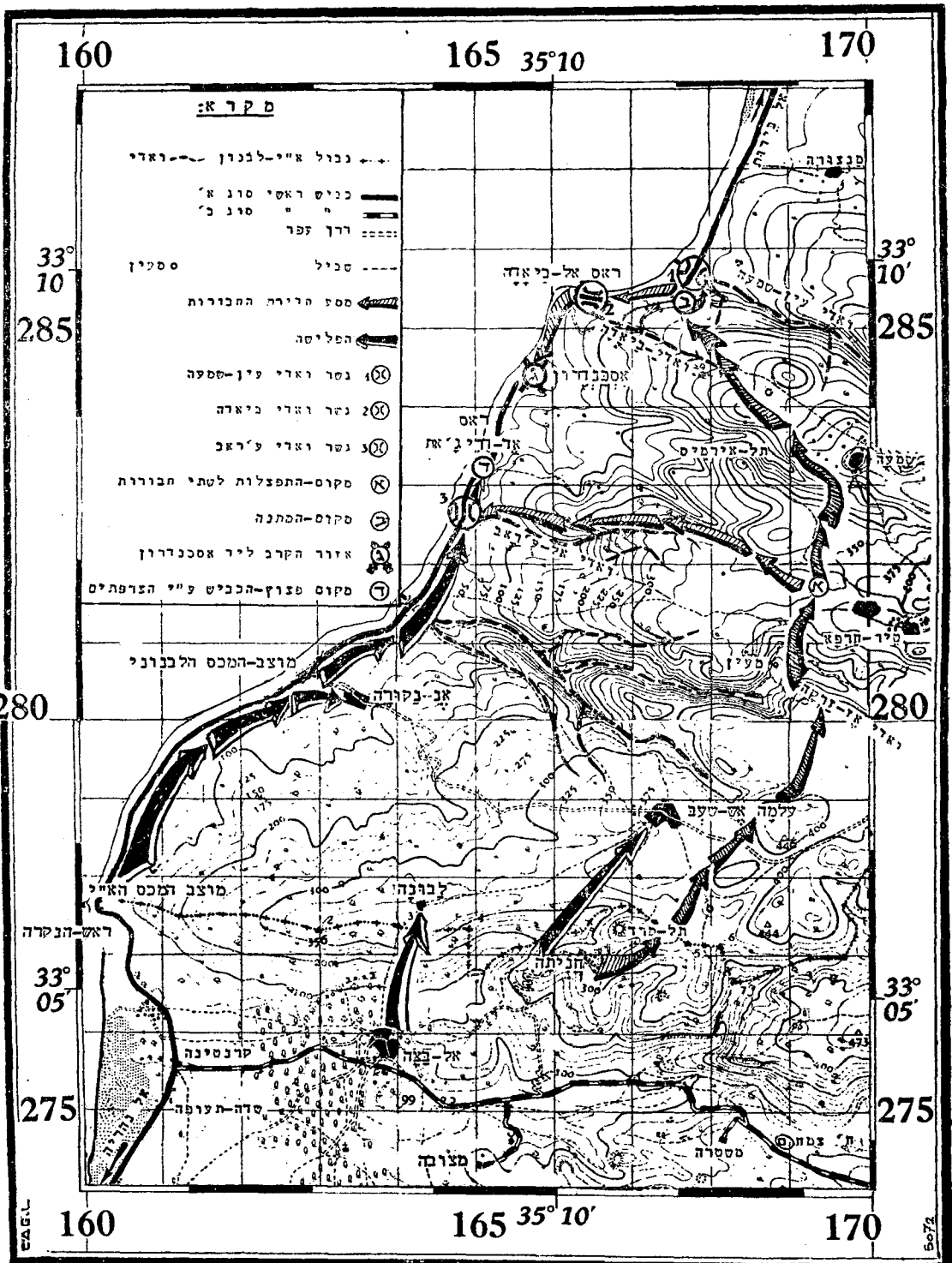
גת-השדה ה-2/6*). שאחת מהן צריכה היתה לנתק
את קו-הטלפון המוליך מראס-אג'נקורה אל המוצב
שבאותה נקודה בכביש. בסמוך לאיסכנדרון, בה
הטמינו הצרפתים מטעני-הריסה, בעוד שהאחרת
מתגברת על השומרים שבאותה נקודה ומסלקת את
מטעני הפיצוץ. מורי-דרך אבסטרליים וארצישר-
אליים הוליכו את אנשי החבורות האלו אל מושבה-
חקלאית יהודית בחניתה, בה תאכילום לשבוע בחדר-
האוכל המשותף של המושבה — ומשם חצו את
גבול-האויב, במקום שלא-גשמה, והמשיכו על-פני
הגבעות מכוסות-הקוצים. היה מעונן, וחשוך-למדי.
חבורה אחת, בפיקוד הקפ' גאולינג, פנתה הצדה
כשפניה אל כביש-החוף בנקודה הקרובה מאוד אל
ראש-הנקרה, מצפון ל**); השאר (הלויטנטים קי-
פין, אלאן וקאודרי ועוד 15 איש, כולל שלושה
מורי-דרך יהודיים וערבי אחד ***) המשיכו בדרכם
עד אשר, בסמוך לשעה 0330, לאחר עברם כ-25 —
24 ק"מ, הגיעו אל כביש-החוף מעט-קט צפונה ל-
אותה נקודה, בקרבת ראס-אלי-ביאדה, אשר נאמר

(*) גודו הרגלים, ופולגת-השדה של חיל-ההנדסה — אבס-
טרליים. המעיין בהשתתפות אבסטרליה במלחמת-העולם
השניה בכלל, אלג'א יופתע מן העובדה המשונה כי
מספרי כל היחידות האבסטרליות פותחים ב...2/1. מקור
תופעה זו — בהחשבת המסורת-הלוחמת של יחידות
אבסטרליות ובגאווה עליה, אף כי יחידות המתנדבים שלהם
במלחמת העולם הראשונה פוזרו עם סיומה, הרי זכרם
נשאר חי בהכרתם הלאומית של בני-אבסטרליה. במלחמת
העולם השניה שוב הוקם "החיל-הקיסרותי-האבסטרלי",
לפעולות מעבר-למים, המורכב כולו מתנדבים-במיוחד
(זהבילי מתנדבי "המיליציה" התקינה, המשרתת באבס-
טרליה גופה) — אלא שחיל זה, בכללו, כונה עתה "החיל-
הקיסרותי-האבסטרלי השני", ואילו כל יחידה ויחידה
בו קיבלה, בצמוד למספר הסידורי שלה, גם את מורשת
המסורת-וההצטיינות-בקרבות, שקשרה אותה אל היחידה
ה"מקורית" נושאת-אותו-מספר, מימי 1914-18 (קביעה
זו של קשרי-מסורת שמרה אף על הויקה למחזור-החתח-
יילות של אותה יחידה), ובכדי להבחין בכל זאת בין
ה"אם" ל"בת" — ניתנה לכל מספר-יחידה הקידומת 2/1.
נראה כי מן העם "הצעיר בעמים" הזה, קצרה-היסטוריה
והמסורת — ניתן בכ"ו ללמוד משהו בענין הערכת
המסורת...

(**) לאמתו של דבר — צפונית מזה בהרבה; המקום שצפר
נית לו צריכה היתה החבורה לצאת (ואף יצאה) אל
כביש-החוף — היה לא הכפ' ראס-אג'נקורה, כי אם הכפר
ותחת-הגבול נקורה.

(***) למעשה — עשרה אבסטרליים וששה ארץ-ישראליים,
בהם ערבי אחד, כמורה-דרך, פרטים, עסיסים למדי, על
אותו ערבי מצויים בזכרונותיו של סא"ל ז. מרט על
השתתפותו בחזירה ההיא.

(****) כל ענין קבוצת אלאן, והצטרפותה — אינו מבורר דיו.
עכ"פ, באם נפרדה — הרי הקדימה להצטרף מכפי
שתואר בספר — א. ג.

החדירה הפותחת

... "עברנו בערך 2 ק"מ ופתאום, במרחק 300-400 מטרים לפנינו, ראינו משמאל לכביש פרדס, בוסתן ערבי ומימין לכביש (בין הכביש ובין הים) רצועת חול ברוחב של איזה 15-20 מטר. קרוב יותר לכביש, מעברו הימני גם כן, עמד בנין, עמין מבצר קטן. לאורך הכביש היתה גדראבן בגובה של 1½ מטר בערך. היות ויש פרדס, וישנה סביבו גדר אבנים, הערכתי שזה יכול להיות מקום נוח למארב. קפצנו מעבר לגדר הבוסתן הערבי — אני, ואחרי קצו עמד שני בחורים שלנו, ומשהי' המשיך ללכת לאורך הכביש דרומה עם האחרים. בגדר-האבנים — בדיוק מול הבית — הית שער. כאשר התקרבנו אני ושני הבחורים שהיו אתי בתוך הפרדס, והאחרים לאורך הכביש, עד השער הזה — נתקלנו בחייל צרפתי... הוא התחיל לברוח. נתנו אחרינו מספר יריות; כאשר שמעו משה והאבסטרלים — הם בדיוק אותה שעה הגיעו לשער — גם הם נכנסו לתוך הפרדס.

בדיוק באותו זמן יצא מתוך הבית שהוכרתי — שהוא היה בן שני חדרים ומרפסת גדולה, עד הכביש — איזה צרפתי מנומנם, האהיל על עיניו והסתכל, מה קרה שם, ואחריו יצאו עוד צרפתים מספר, חלק מהם עם נשק ביד. הם היו כעשרה במספר, וכבר גלגלו מכונת-יריה והוציאוה למרפסת. היה ביניהם גם קצין, ומכונת-היריה פתאום התחילה לנבוח עלינו. נסתתרנו מאחורי גדר-האבנים, משמאל לשער, ומכאן התחלנו לירות.

החיילים הצרפתיים נכנסו לתוך הבנין ופתחו באש מהחלונות והדלתות. ביניהם קצין צרפתי, והוא ארגן את ההגנה כראוי והם ירו יפה. וגם המכונה שלהם עבדה מהמרפסת כמקודם. או התחילה פרשת הרימונים. אבסטרלי אחד הוציא את הרימון, נשק לו, וזרק אותו אל-על — והלה עף לאן שעה, לשמים, ולא פגע. ובינתיים מהמרפסת והחלונות המשיכו לירות עלינו. אז לקח מ. רימון שלנו (יותר מוכר ויותר נעים), וזרקו למרפסת, ומכונת-היריה שותקה. היה זה ענין 25-23 מטרים מרחק מאתנו. מששותקה המכונה, נעלמו כל הצרפתים בתוך הבנין ופתחו יחד עם הקודמים באש מהבית אש מרוכזת כזו — כל הזמן ניתכת על ראש הגדר. ואז אמר משה לקצין: אתה תפתח באש, עם כל הקבוצה, ואנחנו נרוץ, נעבור את הכביש ונזרוק להם רימון לתוך הבית. והלו אומר: "זה רעיון טוב!". אחר כך הוא פנה לאנשיו ואמר להם: אתם תירו, והיהודים ירצו להתקיף את הבית ברימונים. ואכן, הם התחילו לירות ואנחנו עברנו בקפיצה אל המרפסת ותפסנו מחסה מתחתה. האבסטרלים פתחו באש יפה והצרפתים קצת השתתקו, ואז זרק משה רימון פנימה, לתוך הבית, דרך הדלת של אחד החדרים, ותיכף עם ההתפוצצות פרצנו לתוך הבית, עם זוג אקדחים, וכבשנו את הבית הזה.

כאשר נכנסנו מצאנו תמונה זאת: על הרצפה שכבו קצין צרפתי ועוד חייל. על יד הקצין היה מונח רובה, שהוא כבר לא פעל ממנו. בהכנסנו לחדר השני עמדו נגדנו שני אנשים. ירינו עליהם והם נהרגו. נכנסנו לחדר ומצאנו שם תמונה: 7-8 צרפתים יושבים על הארץ ואוטמים אוזניהם; אחד מהם התעלף ואחד התמטטם. אף פעם לא היה לי נסיון כזה, אבל אני מתאר לי שכאשר פצצה מתפוצצת בתוך החדר — הרי שזה דבר לא כל כך נעים...

ועתה המעך הסיפור בספרו של ג. לונג: —

ע"ה התחיל קרב ארוך וחמור, אשר משך אליו קבוצה אחר קבוצה של תגבורות צרפתיות. חבורה מאנשי קיפין תקפה מקצת גייסות צרפתיים שנמצאו בבוסתן עצי-פרי סמוך, מקום בו שותק מקלע ע"י טוראי הנדרסון, אשר התקיפו ברימונים; וכן נלכדה שם מרגמה. שנים ממורי-הדרך היהודיים נפצעו. אנשיו של קיפין, שעדיין נתונים היו לאש הבאה מן הבוסתן, הציבו את המרגמה ומקלע-ה"הוצ'קיס", שלכדוהו מן הצרפתים, על גגו של בנין-המוצב; ועד מהרה היו נתונים בחילופי-אש ערים והרי אותם קטעים, כלשונם: —

גם כאן סדר האירועים, וטיב המעשים, שבתיאורו של ג. ל. שונים במקצת מכפי שקרו במציאות. אם נשוה גם ענין זה לקטעים המתאימים מתיאורו של ז. מרט ניוכח כי לכידת הנשק-המסייע, והצבתו לפעולה, קדמו לענין הפציעה על תוצאותיה, שבא מאוחר יותר.

... "אנחנו, וגם האבסטרלים, הבנו שאין לסמוך על המלישה, ולפי יומתו של משה החלטנו להתבצר בתוך הבית הזה. לקחנו את המכונה הכבדה והעלינו אותה על הגג. בכלל, כל הפעולות שנעשו: — כיבוש הבית, ההתבצרות בתוכו, וכו' — כל זה נעשה לפי יומתו ולפי הבנתו של משה. משה אמר שצריך להעלות את המכונה למעלה — אזי בא אבסטרלי ששני מטר גובהה, הצטרפתי גם אני, ודחפנו אותה למעלה והתחלנו לזרוק אל הגג ולהגיש לשם נשק ותחמושת.

בינתיים הופיע צרפתי אחד, שנכנע אף הוא, וסיפר שבבוסתן ישנה מרגמה. לא התעצלנו, רצנו לשם

(*) מ. דיין.

(**) תיאור זה — נראה כי מפריו הוא הן במידת ארגונה של התנועה הצרפתית בכביש ("שדרה"), והן באשר לתכליתה, המבצעית-כביכול ("להקביל פני פולש"), בעוד שהיתה זו, כנראה, תנועת רכב ואנשים בנסיעות שגרתיות שיוות. וכמוכן ששום רכב צרפתי לא יכול היה להתקרב אל המוצב-הכבוש מצפון לפני שנקראה ובאה לשם קבוצתו של וורדלי, ששמרה על הגשר בצפון — כפי שמתברר גם להלן.

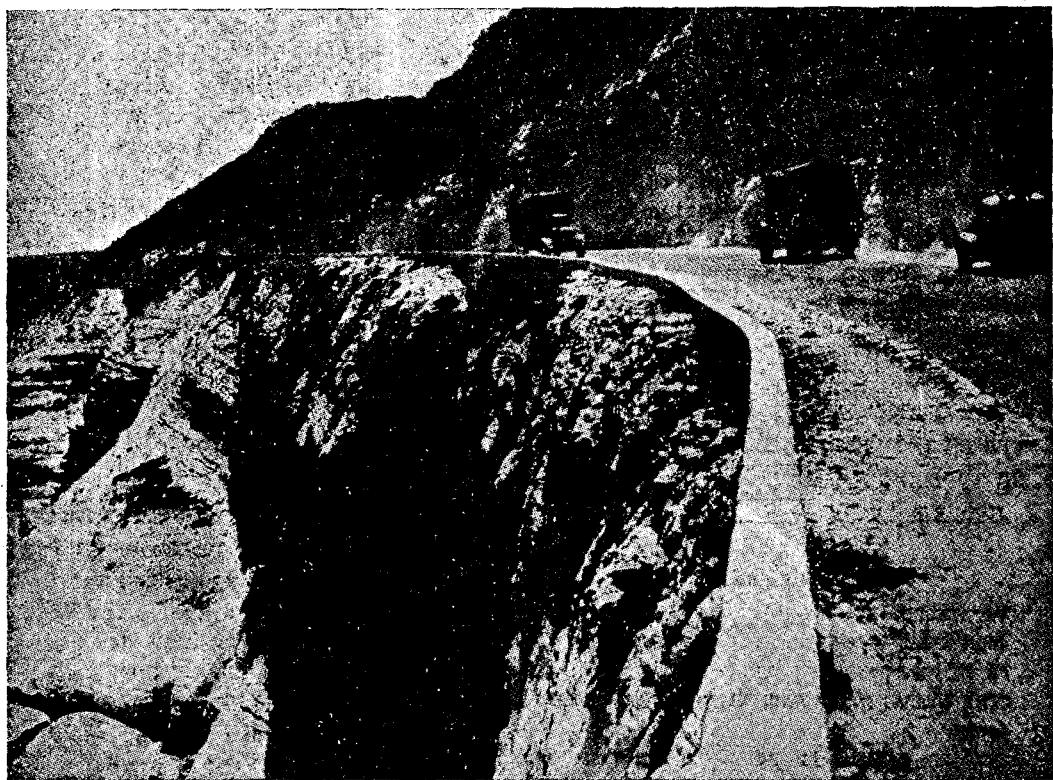
ומצאנו את המרגמה הזאת עם מחסן עצום של תחמושת. בתוך האדמה היתה חפירה עמוקה וארוכה והיא מלאה וגדושה תחמושת. הכלי עצמו היה מכון ומחוזק באופן כזה, שלו היו יורים ממנו, היה פוגע באיזור אחד מסוים של הכביש. העברנו גם אותו לגג, ואילו גם כמות מתאימה של תחמושת. לא אני ולא יהודים אחרים לא ידענו איך להשתמש במרגמה. אולם בינתיים הופיע קצין אבסטרלי אחד ואמר שעבר קורס, והוא התחיל לטפל במרגמה. ובאמת, הוא הרכיב אותה והתחיל לזרוק לתוכה פגזים. היה לוקח פגז ויורה, והקים רעש עצום. הוא ירה בלי הפסק ולכל העברים, בלי כל כוונה. הוא צהל ורקד סביב המרגמה. הצהלה והשמחה והרעש היו רבים, אך ללא כל תועלת ממשית. משה עבד במכונה שלנו וכיסה בשקט באש את ראש הגבעה, אשר היו עליה הצרפתים.

מלבתחילה לא היו היריות של הצרפתים מסודרות. אבל אח"כ הם התחילו לירות אש רצינית ומכוונת, ואלה אשר נמצאו על הגג של הבנין — לגברי לא נוח היה להם, כי המעקה היה קטן וגמון, בסך הכל איזה 30 ט"מ. וההיללים הצרפתיים שעל הגבעה ירו בלי הרף, וידו יפה..."

רק כעבור שעה אולי (בינתיים נעשה ע"י ז. מרט, בהשתתפות אבסטרלי אחד, נסיון להגיע, על אופנוע צרפתי, אל הבזרתו של קפ' גאולינג — אלא שהאופנוע נפגע בדרך באשם הנמצאת של הצרפתים,

... "אותה שעה עמד משה על הגג עם המכונה, ועוד בחור מחניתה (דן רם) עם התומפסון. קרה מעצור בתומפסון של חניתה. הבחור הגיח את התומפסון, שכב על הגג וירה מהרובה. אש כל אלה שהיו על גג הבנין שלנו היתה מכוונת לגבעה שהיו עליה הצרפתים.

בין יתר השלל שמצאנו אצל הצרפתים היתה גם משקפת צרפתית של הקצין ההרוג, ומשה החליט שהגיע הזמן להסתכל ולבדוק מאין באה האש. הוא נסל את המשקפת והסתכל בעזרתה על הסביבה. וכנראה הוא לא נזהר במידה מספיקה, וקלע צרפתי פגע בחלק השמאלי של המשקפת, ריסק את המשקפת, וריסיסים של זכוכית

קטע כביש החוף ראש הנקרה—בירות
בתצלום נראים התנאים הטופוגרפיים אשר כה הקלו
על ביצוע התיישה.

והנה פרטים ל"רקע" של הלוטננטים האבסטרליים:

קיפין (הוא ואלאן — מגדוד הרגלים 2/14) — פועל בלתי-מקצועי או חק-לאי שכיר, מעידת רצימונד, שבויקטוריה. היה אז בן 32, זכה אח"כ ב"צל-הצבאי" והגיע לדרגת קפיטן. אל-אן — נגר מפרברי הדרום של מלבורן שבויקטוריה. היה אז בשנתו ה-27, הגיע לדרגת מיוור. הקצין השלישי (מפלוגת-השדה 2/6 של חיל-ההנדסה), קאדורי, בן עיריה בדרום ויילס-החדשה, היה בן 21, מודד לפי מקצועו. פקד ב-46 — 1944 על פלוגת-שדה והגיע לדרגת מיוור. פרטים אלה עשויים אולי להסביר את

הרושם אשר התרשמו המתנדבים הארצי-שלא-ליים מן היחסים שבין הקצינים האבסטרליים לחייליהם (יחסים, שנראו בעיניהם משונים-משהו). כי הרי הרקע החברתי של אלה ואלה לא היה שונה כמעט. גם זאת יש לזכור: יחידות הדיביזיה האבסטרלית השביעית טרם ראו אנש, היתה זו טבילת-האש שלהן. בר המשך מסע-המלחמה גילו אומץ. והתמדה רב-בים, וודאי גם גדלה אז סמכותם של קצינים, במידה שהולכחו את עצמם כמפקדים בעלי- יכולת בקרב — הגם שצבינו היסודי של הצבא האבסטרלי, אשר מתמיד ציין אותו אופים העצמאי-עד-מאוד של חייליו, ודאי לא נשתנה גם אז.

ושל מתכת נכנסו בחלקם לעין והוציאו את כל העין ונתקעו ביד וריסקו את השרירים ואת האצבעות בחיק הפנימי שלהם. כך או אחרת, הפצע בעין הוא פצע רציני. הוא נפל על הגב, ואיזה סרדוכס משונה — נפל על הדגל הצרפתי ושכב עליו. היות ולבחור היהודי שהיה אתו על הגג היה יודע שמשא הוא חבר שלי, הוא צעק לי "משה נפגע". ראיתי שהוא נפגע באופן רציני. שאלתי אותו: "מה, משה, אתה אומר?" — והוא אדם כזה שאפשר לשאול אותו שאלה כזאת כאשר הוא נפגע. והוא אמר לי: "איבדתי את העין, אבל אם אני אגיע מחר לבית-החולים — אז אני אשאר בחיים". כעת לך ותגיע לבית החולים, כאשר פה יורים הצרפתים והמלישה היא לא מלישה. וכלי רכב אין...

שמנו לו תחבושת מהתחבושות האינדיבידואליות על הפנים, על העין ועל היה. אי אפשר היה להוריד אותו מעל הגג, כי לצרפתים לא היה ענין לתת לנו לעשות את זה. הם ירו אש חזקה מאוד. אנו רק העברנו אותו למחסה פחות או יותר טוב על אותו הגג עצמו, ואני ירדתי מהגג. ומכונת הירי — הבחור מחנייתה ניגש אליה (במקום מ...).

ושוב — מדברי גבין לונג:

... לאחר זאת הופיעו שתי מכוניות-שריון. יריה מהמרגמה הלכודה עצרה את מכונית-השריון שנעה בראש; הנהג נהרג, וצוית שתי המכוניות נכנעו.

ז. מרט (שבא אליה ברכיבה מן המוצב הלכוד, על מגת להביאה לשם) ויצאה לדרכה. הן נתעכבו בדרך, ליד אופנועים עזובים שבכביש, והגיעו אל קרבת המוצב בעקבות הקבוצה הנ"ל. ולהלן — עוד קטע מדברי ז. מרט:

במצאות — היו פני הדברים שונים. "שתי מכוניות-שריון" — היו שתי משאיות, ועליהן חיילים צרפתיים, אשר קרבו אל הגשר-הצפוני שעה שק-בוצתו של וורדלי, על השבויים ששבתה בינתיים ממכוניות ואופנועים שנתקלו במארבה. נקראה ע"י

"אותו זמן הספיק לנו לסדר את הברדג'ן כלפי הכביש, בכיוון צפון. שני האבטומובילים נסעו אחד אחרי השני. כשהיו במרחק של 300 מטר בערך, כל מה שהיה ברשותנו ושיכול לירות — ירה; והקצין שפעל על יד המרגמה התחיל להמטיר אש והוא כיסה, אני חושב, את כל סוריה באש. אבל אף אחד מהפגזים לא פגע יותר קרוב מאשר כ-300 מטרים מאבטומובילים האלה. אותם צרפתים ודאי חשבו שכאן מי יודע מי יורה עליהם... הברדג'ן עשה את שלו: הנהג תיכף נפגע, והאוטו נעצר, והצרפתים התחילו לקפוץ מהאבטומובילים, אף כי הרכה מהצרפתים שהיו בחוכם ברחו..."

פורי מלחמת-הקוממיות אפשר להתקל ב-"פגיעת מר-גמה אשר חיסלה משורין".

"לאחר זאת הגיעו 12 פרשים, ולאחר שנפתחה עליהם אש — נתפזרו אל תוך הגבעות".

יכולתו של אותו רגם-חובב מופיעה כאן באור אחר במקצת. יצוין, דרך אגב, כי גם בקראנו בסי-

י" שהיה עם קבוצתו של וורדלי — א. ג.

מראה ה"הריסה הרבתי" בכביש החוף, מדרום לאסכדרון
שעה שהגיע למקום הבריג' סטיבנס

לאמתו של דבר, לבוא לפני שורות אלו, שהוקדש לקריאת "קבוצת וורדלי" מן הגשר שבצפון אל המוצב הכבוש. למען רציפות התיאור על הקרב שם — ינתן הקטע רק עתה; וזו לשונו: —

... "היה זה סמוך לשעה 0700, כאשר התפוצצו רמה נשמעה מדרום, מהמשך הכביש; ושתי החבורות, זו של קיפין, מצפון, וזו של גאולינג, מדרום — שיערו עתה כי הדרך פוצצה אישם בצלע הצוק שצפונית לנקורה. ההריסה אותה ניסו למנוע — בוצעה".

* *

מה היה טיבו של אותו פיצוץ, אשר מעתה הפך ריד את "חבורת קיפין" מ"חבורת גאולינג" (ומד שחשוב עוד יותר — מכוחות הפלישה העיקריים שבדרום) — על כך ניתן לעמוד בבהירות מתוך קטע בסיפורו של ז. מרט: —

"וורדלי ושלוש אנשיו (ששנים מהם היו ארצי-ישראליים) נקראו מן המוצב הצפוני, כתגבורת לאנשי קיפין שבבנין הבצור וסביבו. כמחצית אנשי החבורה שימשו כחיל-המצב של הבנין, בעוד שהשאר עדיין היו נתונים בקרב נגד הצרפתים שהחזיקו במוצבי-מקלעים בתוך הבוסתן".

הקטע שלהלן בספרו של ג. לונג, הבא אצלו ברצוף לשורות דלעיל — קטע המהווה את הגקודה המרכזית בכל ההתרחשויות של אותו בוקר — צריך היה,

(*) אין המחבר מציין כיצד וע"י מי נקראו — והלא היה זה מעשהו של מתנזב ארצי-ישראלי, ברכיבה תחת אש; וזאת גם כנראה הסיבה לכך כי עתה מונה המחבר שני ארצי-ישראליים בקבוצה שנשארה ליד הגשר ויצאה עתה אל המוצב הכבוש — ושכלכתחילה היו בה 4 אבסטר ליים וארצי-ישראלי אחד.

...הצרפתים מיקשו את הכביש ושמו כמות עצומה של דינאמיט במדרון שמתחת לכביש, באותו מקום בו הוא עובר על מדרון שיורר לים. הדרך חצובה בגובה של עשרה מטרים מעל לים. אותו חייל שהספיק לפני כן להסתלק דרומה (על כך מסופר בקטע שהושמט כאן. — א. ג.) לחץ במקום שצריך היה ללחוץ — והעסק כולו „התרומם“, וכל הכביש, באורך של 35 או 40 מטר, „עף“ אל-על, ובמקום זה פער בור עמוק ורחב את פיו: — בור ש-10 מטרים עומקו ו-35'40" מטר אורכו... הם עשו את זה במקום שאין כל אפשרות להקיפו או לעבור בו.

בזמן הזה, בשעה 8.30 בבוקר בערך, הגיעה כבר הפלישה המבורכת שלנו למקום המפוצץ הזה והיותו הכביש מפוצץ — נעצרה הפלישה והעמידו, כמו שראינו אחר כך, קימפרסור עם טרקטור, ועמד אבסטרלי והוצע ונמכ חורים בסלע ההר, כדי להפיל את ההר אל תוך הבור ולמלא אותו. ואבסטרלים אחרים, חצים ערומים, עמדו ושפכו וגרפו עפר ואדמה לתוך הבור, כשהם מויעים בהחזיקם בטוריותיהם. אבל כל זה — ראינו רק אחרי כן, בשעה 12. ובינתיים היינו עוד בתוך הבנין...

באיזה מבחן הועמד עתה תוקף-רוחם של מגיני
ניג'ה-המוצב המכותרים, שהוסיפו להחזיק מעמד
שעות-על-שעות — על כך מלמדות השורות הבאות
של ז. מרט: —

... „האש שהופנתה אלינו כל הזמן מן הגבעה גברה בינתיים ומצב הרוח לא היה טוב, משה, כאמור, נפצע, גם אבסטרלי אחד נפצע ביד, פצע קל אמנם, אבל הפצע היה בשריר היד, והוא יצא מן הפעולה. אבסטרלי אחד נהרג, ואחריו מ-10 הפכו ל-7 בלבד. מצב הרוח, כאמור, לא היה מרומם ביותר. ראינו את הפיצוץ ושמענו רעם של תותחים מצד ראסאינקורה. ואם שם תותחים — הרי שתותחים נלחמים זמן רב. בינתיים איזה טנק קל יגש אלינו, יוכה אותו בפגז אחד — וכל הגבורה שלנו נגמרה... כל אחד וראי חשב כך בלבד, אולם השתדל לשמור את מחשבותיו בקרבו הוא“...

מחלקה (20 חייל. — א.ג.) וארבעה מורי-דרך ארצי-
שראליים, אל הכביש במרחק של כקילומטר-רשמי
צפונית לנקורה. היה זה דקות מספר לפני שעה
0100. הוא מצא את קריה-טלפון וניתקו. ותפס עמדה
„ברכוב“ על הכביש, משני צידיו; אנשיו חסמו את
הכביש באבנים גדולות. עד שעה 0430 הכל היה
שקט; ואילו אז פרצו יריות סביב נקורה — והאנ-
שים המחכים ידעו כי גדודם הגיע אל אותו כפר.
מספר דקות לאחר כן שבה אחד האבסטרליים צרפ-
תי אשר אמר כי הוא נשלח מנקורה על מנת להעביר
הלאה-לעורף את קריאת-האזעקה. בהיותו והטלפון
לא פעל — דבר שגאולינג אמנם נתכון לו. אנשים
נוספים — פקיד-מכס צרפתיים ופרשים אפריקניים
— הגיעו בזה אחר זה מן הדרום ו„נאספו“ על ידי
פלגתו של גאולינג; לבסוף היו לו לגאולינג 65
שבויים ומכונית שנתפסה על ידו. הוא שלח בכו-
נית זו את סרג'נט דראדג' ושלושה חיילים לעבר
איסכנדרון, מקום בו נתקלו באש ודראדג' והטוראי
קונסטבל נפצעו. קבוצה זו היתה נתונה בחילופי-אש
עם הגייסות הצרפתיים שם, שעה שהכביש פוצץ*).

מהו סיכומו של בעל הספר האבסטרלי לפעלה של
קבוצת-החדירה? סיכום כזה מצוי אצלו ביחס לח-
בורה הצפונית בלבד. בענין זה אומר המחבר:

„אם כי חבורתו של קיפין הוטעתה ע"י הידיעה
שנמסרה לה, כאילו מוקש הכביש מצפון לאיסכנדר-
ון, ולא מדרום לה**), ולא עלה בידי חבורה זו למנוע

עד כאן — סיפור קורותיה של „החבורה הצפו-
ת“, שלגביה מצוי בידנו גם תיאור-מקביל מפורט
אצטרף מהמקורות היהודיים. והנה אשר מספר ה-
זר על מעשי החבורה הדרומית:

„לאחר שנפרד מקיפין, הגיע גאולינג, כשאתו

לעומת תיאור זה (וכן — זה שבסיום הקטע העוסק בקבוצה
הצפונית) הניתן כאן לענין פיצוץ-הכביש — ראה את
השורות המוקדשות לכך בסיפורו של ז. מרט. אבל,
באם את הפעלת מטען-הפיצוץ בכביש ניחס לאותו חייל
צרפתי אשר את חמיקתו, מסביבת בוטןן צריה-הפר, בכיוון אל הנקודה בה נתחולל אצ"כ הפיצוץ, ראה ה.
מרט — כמתואר בקטע אחר בסיפורו — כי אז אין
זה ברור מי היו הגייסות הצרפתיים הללו שהחליפו אש
עם קבוצתו של דראדג', ואשר, במקרה הנ"ל, מסתבר כי
לא הם היו המופקדים על סידורי-הפיצוץ? מתעוררת,
כמובן, השאלה שמא אותה פלגה צרפתית עצמה אשר
החזיקה בגבעה שממזרח לכביש וקימה את האש על
המוצב-הכבוש — היא-היא שפגשה ביריות גם את קבו-
צתו של דראדג' בהתקרבה מדרום? אכן, המרחק שבין
הגבעה הנ"ל למקום הפיצוץ עלה, כנראה, על 2 קילו-
מטרים, ואילו דראדג' ואנשיו מכובן שנעצרו דרומית
יותר — ואין להניח כי ההתנגדות להם הופעלה מן
הגבעה. נראים-הדברים כי לא היתה זו אלא קבוצה
צרפתית מקריה.

בעלי-הספר מעיר כאן (לאחר שבהזדמנות זו נמצא סותר
את ציונו הקודם, מלפני 5 עמודים, כי מקום מיקושו
„מעבר לאסכנדרון“, והיינו מצפון לה) כי „קשה היה
לתאר כי אמנם יפוצץ האויב את הכביש בנקודה שצוינה
לפטרול האבסטרלי, שהרי באותה נקודה, סמוך לשפך ואדי
כליה (ביאדה? א. ג.) עובר במקביל לכביש, דרך שלו-
תות-הגבעות המנמיכות, גם שביל צדדי המתאים לתנועת
רכבי-מונע; ציון, המצוי גם ברו"ח של מ. ה.

בעד הריסתו — הרי הצליח הפטרול ב„טיהור“ הדרך למרחק־מה צפונה ממקום ההריסה, והוא לקח כ־30 שבועים, מספר כלי־נשק, 6 כלי־רכב כולל מכונית־שריון, ולמעלה מ־30 סוסים אשר נעזבו ע״י חיל־הפרשים האפריקני״). והוא מוסיף: — „רק אחד מאנשיה נהרג — הקורפורל (רב־טוראי) באַקלר, אשר כנראה נורה שעה שיצא לבדו אל תוך הבוסתן על מנת לתקוף מקלע שנמצא בתוכו“.

והנה: — בהערכה זו, הוגנת־כשלעצמה, נשכחה מלב העובדה כי מבין קבוצה בת 11 אנשים אשר לכדה את בני־המוצב ופעלה אשר פעלה — נשמה בלבד היה מספרם של קצינים וחילים אבסטרליים; והמתנדבים הארצי־ישראליים אינם מוזכרים כלל; ובמ־הלך הסיפור מופיעים הם כ„כלי־עזר“ פסיביים־למדי בניגוד גמור לתפקידם האמתי בפעולות, וביזמתן.

אכן, לא יהיה זה אלא הוגן לציין כאן גם זאת: עדויות המשתתפים היהודיים מאוחדות הן כי, בדרך כלל, כל זמן המסע, הפעולות והעמידה בבית־המוצב, במבודד והרחק מכוחותיהם, גילו האבסטרליים אומץ־לב וקור־רוח הראויים למבצע נועז מעין־זה. יתכן שלא־מעט מאורח־התנהגותם, הפסיבי־לכאורה, צריך היה ליחס לשתי עובדות־יסוד: — היותם בארץ זרה לחלוטין, במסיבות שטרם נמצאו בהן אי־פעם — והנחתם, על כן, כי מוטב להניח ל„בני־המקום“ להחליט את תחילה את אופן התנהגות־והתגובות הנכון, ההור לם את המקום והתנאים; ושנית — השתייכותם ליחידות שטרם ראו חזית ואש, והצורך על־כן בהסתגלות הדרגית (ואמנם, בהמשך המסע לסוריה גילו דוקא לא־פעם קצינים וחילים אבסטרליים מידת יומה ותושיה שעלו כנראה על הממוצע של גייסות שהש־תתפו באותו מסע). עכ״פ, המתנדבים היהודיים, לפי זכרונותיהם, יצאו מאותו מבצע בהרגשת חברות־קרב טובה עם שותפיהם האבסטרליים.

* * *

תשומת־לבה של סקירה־בקורתית זו רוכזה מל־תחילה על הפעולות שבוצעו במישרין ע״י המתנד־בים היהודיים, ולא זו בלבד אלא שהיה גם הכרח להצטמצם לעת עתה ולעמוד רק על אותן פעולות

(*) במספרים הניתנים כאן מצויות כמה סתירות, ולא רק לגבי המספרים המוזכרים בסיפורו של ז. מרט אלא אף עם ציונים אחרים שבספר עצמו.

שבוצעו ברצועת־החוף; אשר לשאר — עוד־חוזק למועד. אולם אין להבין את מצבם האמתי, ותהפוכות גורלם, של החודרים הראשונים מבלי להעניף־מבט גם אל מה שנותרה אותה שעה באזור התקדמותם של כוחות־הפלישה העיקריים, לבואם ציפו.

מצוי בספרו של גבין לונג „פער“ משונה־במקצת, בתיאורי השתלשלות־הפעולות בבקעת־החוף הצרה — אותה „התקדמות־ראשית“ אשר להתקד־בותה אליהם ציפו בדריכות כה רבה כובשי המוצב הצרפתי, ובמידה לא־מעטה ודאי גם האבסטרליים והארצי־ישראליים שבפלגת מנתקי־הקוים (הדרר־מית“), שעם קפ“ גאולינג (קפטן הנריי“, שבדו־חליב של סיריננו), בית־רדיק, נראים כאן „פעכים“ אחד, לגבי שעות ההתקדמות אל הכפר ומוצב־המכס של נקורה ומעבר להם (נאמר, בשעות שבין 4 ל־5 בבוקר); והשני, בולט עוד יותר — בפרק־הזמ שלאחר־מכן, בו מפקד הבריגדה ה־21, בריג“ סטיבנס, מתואר בהודמנויות חזרות־ונשנות כמודא ביותר ע״י השאלה האם תוכלה הדרך שלפניו, ואז לאו: — כי בכך היתה תלויה החלטה רבת־אחריות האם את השדרה הממונעת, אשר הכין לתפקיד את קדמות מהירה, עליו כבר לשלוח בדרך־העקיפה ממלכיה ואל בנת־גיביל, תיבנין וצור (דרך, שטרם נפתחה אז למלוא־אורכה ע״י פלגות־החלוץ האבסטרליים) — או שמוטב להשהותה עדיין במקום, שמ הדרך נקורה־איסכנדרון־צור היא שתפתח תחילה, ואז יהיה מסע־ההתקדמות בה מהיר ובטוח הרבה יותר.

והנה, עם כל דאגתו זו אין ידו משגת, משום־מ־לברר את השאלה המטרידה, קשה להמנע מן הרשם כי בתארו שעות אלו מתבסס המחבר על צינור שקלט מן הדו־חיים והסקירות השונים ולפניו, אשר לפרקים היתה בהם למעשה חזרה על אותם הדבר עצמם, והם שהביאוהו אולי, בשל הפרשים וא דיוקים בסימון הזמנים, לידי הצגתם בסיפורו פשוט בים הבאים בזה־אחר־זה, או שמא נטה פיקר הבריגדה, בדו־חיים שלו, לגבב דרגים־דרגים ציוני פעולות והכנות־לפעולות, מתוך הרגשה אמנם נחוץ הסבר כלשהו, לאופן השימוש בשע הלילה והבוקר — וזו הסבבה אשר הסיטה במק את ההיסטוריון בדרך־תיאורו?

וכה לשון הספר:

„ב־0200 החלה ההתקדמות הראשית. כאן י הקורא כי התפקיד ללכוד את שלושת המוצבים ה־

הם.) חיל-הרגלים מישש-והתקדם, קבוצות קבוצות, על פני השטח הגבוה-יותר, מרחק-מה לעבר פנים-הארץ, ולאחר קרב חריף אילץ את האויב לסגת. 5 מן המגינים נהרגו, ואילו 2 נפצעו.

היה זה כנראה קרב עם גייסות צרפתיות שנמצאו מדרום לנקודה על הכביש בה שהתה כבר מזה שעות חבורתו של גאולינג. מה מנע מפלגת-החלוץ של ראד, או גייסות אבסטרליים אחרים, מלהתקדם ולהתחבר עם גאולינג? הדו"ח של הסיירים היהודיים אשר עם גאולינג מציין (וספרו של ג. ל. מאשר) כי כבר סמוך ל-0500 נתפס שליח צרפתי מדרום, שהיה טל עליו להועיק את הכוחות הצרפתיים הצפוניים-יותר ולהודיע על ניתוק קוי הטלפון. אח"כ, לפי הדו"ח הנ"ל, "בהפסקות קטנות, עד שעה 0800, התקרבו חיילים (צרפתיים, סנגליים, אלג'יריים, סוריים ושוטרים לבנוניים...) רוכבים ורגליים, חלק החיילים נכנעו בלי התנגדות, חלק (רכוב על סוסים) ניסה להמלט לעבר גבעות עלמא... ברור למדי כי היו אלה אנשי "קבוצת הגייסות החזקה" שנדחקה ע"י ראד, ובדרך זו נתחסלה, בהביאה את מספר השבויים שבידי גאולינג עד ל-65, כמעט כולם אנשי-צבא, מדוע לא הוסיפו האבסטרליים שמדרום לנוע בעקבות הצרפתים, הנסוגים במפורז? היכן היה בריג'ר דיר סטיבנס בוחלילו?

(כאן בא הסיפור על תפיסת לבונה ועלמא-שעב, שבגלל הכרח להתרכז — הפעם — במתרחש על כביש החוף בלבד, לא יצוטט כאן). "לשעה 0700 נכבשו כל שלושת המוצבים; אולם מפקד הבריגדה טרם ידע האם הדרך שלפניו חובלה — ואם לאו". שמא כאן לפנינו דוגמה קשה — וע"כ מאלפת — של העדר קשר-אינפורמציה-ושליטה בין הפיקוד לבין ה"חוד" הקדומי?

או שמא היה "שורש-הרעה" בהחלטות המשתנות, תחילה לשלוח קדימה את פלגתו של לויט' ראד (אשר לפי הרכבה ברור כי נועדה לשמש פלגת-חלוץ של השדרה הממונעת) — ואח"כ להחליפה שוב, כפי שיצוין להלן, במחלקה מהגדוד 2/14, "פותח-הדרך"?

נראה ביותר כי שני הגורמים, בשילובם, היוו את הסיבה — ואת הלקח המאלף מאותו פיגור מסוכן.

פרק-המשנה בספרו של ג. לונג שניתן לאחר מכן מתאר את החציה מכביש-הצפון הארצישראלי, ליד מלכיה, אל הכביש הלבנוני ליד בית-ג'ובייל, ואת

פתיים המערביים-ביותר (דהיינו: — נקורה, לבונה, עלמא-שעב. — א. ג.) — ולהקים ראש-גשר שדרכו תוכל שדרתו של הקולונל מוטן (גדוד 2/27 במשא-יות, 2 מחלקות טנקים-קלים, וחלק של חיל-התותחנים וחיל-ההנדסה אשר לבריגדה. — א. ג.) להתקדם אח"כ לאורך דרך החוף — הוטל על הגדוד 2/14, בקצה-השמאל של הגזרה התקדמה מחלקה מגדוד זה מתחנת-המס הכריטית שמדרום לראש-הנקודה בשעה 0300 (הפרש-זמן משונה לעומת השעה הרשמית להתקדמות הראשית, שהוזכרה לעיל — ג. ל.) לאחר שנעו קדימה, בחשיכה, בשני צדי הדרך על פני כקילומטר וחצי בערך, פגשו שני הסיירים והתקדמו-בראש בשני זקיפים צרפתיים, שנורו על דם. השעה היתה כבר 0500 עת הגיעו, לאחר עברם 31-3 ק"מ נוספים, אל המוצב גדור-התיל שליד נקורה, מקום בו פתחו הצרפתים באש (עדויות אחדות שבספרו של ג. ל. מעידות כאילו על שעה מוקדמת יותר של התחלת-היריות ליד נקורה. — א. ג.). לטננט איטון שלח כיתה-כיתה לכל אחד מאגפיו, את השלישית החזיק על הכביש, במשך כחמש דקות תזלילו האבסטרליים אש עם חיל-המצב, אשר נראה מפעיל שני מקלעים, וכ-20 רובה, ואז, לאחר רותם מספר פצצות-מרגמה, הסתערה הכיתה שב-ורכו ועקרה את הצרפתים מן המוצב ומן הכפר ומאחוריו, בהרגה חמישה אנשים ובשבוחה כתריסר, נאחר-יותר פתחה מחלקת ספאזהים באש מן הכפר, וולם סולקה משם.

* * *

התיאור נמשך רצופות: "סטיבנס, אשר לא מצא מנוחה והיה נע מנקודה לנקודה בוחליל, פקד כי מחלקה מגדוד 2/27 תישלח קדימה על מנת לגלות וזו מצב הכביש. נשלחה מחלקתו של הלויטננט אד, כשתחת פיקודו גם 6 טנקים-קלים, 2 תותחים גד-טנקיים ומקצת אנשי-הנדסה. ראד עבר דרך נקודה סמוך לשעה 0630 (שוב) — פיגור משונה המשכת ההתקדמות, ולו גם נסיונית — א. ג.) והת-יף קבוצה חזקה של גייסות אויב אשר חיפו על דרך. ה"דו"ר-אוינים" נכנסו לקרב בסמוך לשפת ים, בעוד שהטנקים התקדמו, מימין לדרך, עד כ-300 מטר מן האויב ואסרו עליו קרב במקלעי-

אלה היו טנקים-קלים, סימן 6, שלא היו חמושים אלא במקלעים — כסוג הטנקים התקין בצבא המצרי במלחמת הקוממיות. — א. ג.

הכשרת דרך-השדה שבין שתי הנקודות לתנועת רכב-מנועי — דרך אנב, בנתיב, אשר סויר בלילות שלפני כן ע"י סיירינו המתנדבים, שהמליצו לפיקוד הבריטי לבחור בו לתכלית זו (עובדה שאיננה מוזכרת בספר). לאחר זאת מסופר על מסע פלגת-החלוץ אל תיבנין (כנראה, בשעות 10–9 לפנה"צ) ועד אל צור (אל מבואותיה הגיעו קרוב לשעה 1400) ואילך, אל הליטני. עתה חוזר הספר אל המתרחש בכביש-החוף ליד ראש-הנקרה:

„בעוד שפלגת החלוץ של שדרת קול' מק' דונלד* היתה, כמתואר, אצה ומפלסת נתיבה, בדרך הסחור-סחור בתוך הגבעות, עד אל טוח-ראיה של הליטני, אשר ידוע היה כי הוא המשמש קו-התנגד-דו-ראשי של האויב — היתה דאגתו העיקרית של סטיבנס לקודע האם חובלה הדרך בסמוך לאיסכנ' דרון — או לאו, והאם תוכל השדרה-החופית להתקדם...“

עם חלוף השעות — ושום ידיעה לא הגיעה אליו — החליט הוא לפקד על הפלוגות של גדוד 2/14 שהתגברו על מוצבי הגבול להמשיך בהתקדמותן (רק עתה! — א. א. ג.), ולפי שעה לא לשלוח את שדרתו של קול' מוטן, שהיתה ממונעת-כולה ועמדה מוכנה, כשכלי-רכבה טעונים. עלולה היתה שדרה זו להבלם בשל הריסה-בכביש, ואזי היתה נאלצת לעמוד תחלה במקום ולהפנות אח"כ את פניה לתנועה חזרה, אל הגבול, עם כל הערבוביה אשר היה גורם מפנה-אחורה כזה על פני דרך צרה. על כן, השכם בבוקר, התקדם גדוד 2/14 (המושג „השכם” — נראה שיחסי הנו. — א. א. ג.) עד אל מקום ההריסה, בלויית שתי מחלקות-טנקים אבסטרליות וכיתה של תותחים נגד טנקים (דהיינו, שכל העניין היה לכאורה בכך שמחלקה מגדוד 2/27 הוחלפה ב-מחלקה מגדוד 2/14 — ולכך נדרשו שעות... — א. א. ג.) בהגיע הגייסות הקדמיים עד אל „מכתש-הפיצוץ”

(*) השדרה, שהתקדמה מעבר מלכיה על פני הנתיב בנתיב-תיבנין-צור, כללה: גדוד 2/16, 2 מחלקות וחיללים אבסטרליות, 2 מחלקות מכונות-שריון בריטיות, פלגות חיל-תותחנים וחיל-הנדסה, פלוגת תפרים („פיר גרים”), להכשרת הנתיב; פלגת-החלוץ היתה כולה ממור נעם.

(**) תמוה בכל-זאת במקצת כיצד טרם ידע, רגע ההריסה בכביש — הוא אחד מציוני הזמן הבטוחים המעטים שבכל אותו בוקר, גם קבוצת כובשי המוצב, גם אנשי גאולינג, מסכימים כי היה זה ב"ד בבוקר, כי כולם שמעו את קול הנפץ האדיר. כיצד לא שמעוהו בפלגת החלוץ של סטיבנס? והרי גם אניות הצי הבריטי, שקרבו אז אל החוף, ראו את ההריסה מתבצעת בשעה 0700.

הצרפתי ראו כי צלע הצוק הופל בנפץ העז, ונוצר בדרך פער בלתי ניתן למעבר, כ-30 מטר אורכו וכ-10 מטר עומקו. ב-0945 הגיע למקום סטיבנס בוחליל. סמוך לצהריים טולטל תותח נגד-טנקי, בטלטלת-ידיים, אל מעבר לפער זה, ומשם ואילך גררוהו בעזרת משאית שנלכדה. מחלקה מתונן פלוגת-השדה 2/6 החלה מתקנת את הדרך על ידי שפיכת אדמה-חולית במורד מצלע-הצוק שמעטעט למכתש, אולם לא היה זה אלא בשעה 0500 בבוקר של ה-9 ביוני שנתאפשר לכלי-רכבו של מוט לחצות את מקום החבלה. בינתיים, נעה פלוגה מגדוד 2/14 ברגל בצדה של הדרך ה„ממוכתשת” (ושוב מתי נעה — ועל שום מה נתעכבה? — א. א. ג.)

בכך תמה פרשת ההתקדמות (שמא מותר לומר ברגעים ידועים „התקדמות על המקום”) של גדוד 2/14 מראש-הנקרה ואילך, כפי שהיא מתוארת בספר — וסיפורו של ספר-ההיסטוריה האבסטרלית מתקשר אל סיפורם ודו"חיהם של המתנדבים היהודיים שלבסוף נתאפשר להם להעביר אל בית-החולים עזי פני ההריסה (המתוארת לעיל תיאור חי בדברי ז. מרט את מ.ד. הפצוע. יצויין רק עוד כי „בערך ב-700 הגיע הגוף העיקרי של שדרת מק'דונלד (להבדיל) מפלגת-החלוץ, שהקדימה ב-3 שעות — א. א. ג.) עד אי כביש החוף הראשי (ליד צור), והצטרפה שם אל גדוד 2/14. „סטיבנס, אשר חצה את מכתש איסכנ' דרון ברגל, (להלן — נסע ברכב שנלקח. — א. א. ג.) נמצא בפרשת הדרכים שליד צור עת הגיע לשם גדוד 2/16. בהזדמנות זו רואה מחברנו לציין, בהערת שולים, כי „לאחר מאמצי האבסטרליים בליל הפתיחה לתפוס את הגשרים וחלקות-הדרך (דבר אח רון זה גם הוא, כנראה, ראה שלאחר מעשה בהר צאת המחבר. — א. א. ג.) אשר מוקשו — החל האויב נוהג, מאז-ואילך, לבצע את ההריסות זמן ניכר בטרם יעלה-על-הדעת שגייסות תוקפים איזה שהם יוכל להגיע למקום”. הרי שאפילו לא היה כמעשה-החודרים משום פתח לזיכרון ההתקדמות האבסטרלית — היתה-היא בו משום גורם מאיץ לקצב נסיגתם ש כוחות צרפתיים עיקריים, שלא יכלו עוד להתמתן עד לרגע אחרון בטרם יעברו את הנקודות שנועדו לפיצוץ.

* *

יתכן כי יהיה מי שיתפלל להפרשים שבין התיאור שבספר האבסטרלי לבין המסופר בעדויות יהודיות — הגם שדוקא כאן נקל להבינם, שהרי גוס

דרכם שמשויצאים הם ממקום המעשה ומן החוג שראה אותו והשתתף בו — מובנם הראשוני פג, מתנספים עליהם רבדים-רבדים של רשמי האני-סטנציות דרכן הם עוברים, המסכמות ומתמצותות אותם; וכן, דו"ח צבאי, מטבעו, אינו נוטה לתאר את מה שנתרחש או נעשה מחוץ למסגרתה הצרה של היחידה או יחידת-המשנה. היסטוריון צבאי (במקרה זה — אבסטרלי), הבא לטפל בחומר דו"חים ותיאורים כאלה — אין להתפלא באם תמונת הפרטים (וה"פרטים" — הרי הם שהנם כה חיוניים לעתים בכל תמונה של התרחשות צבאית) מתקבלת אצלו בלתי-מאוזנת ולעתים אף בלתי-מציאותית. לעומת זאת, במידה שהיו בידיו הנתונים על השתתפות לא רק של האבסטרלים בלבד, — נראה כי העלה אותם בספרו ולא ניסה במיוחד לטשטשם.

שונה הגה ההתרשמות מן הספר הבריטי. אילו שמר ספר זה על איזה קו של התעסקות ב"רמות גבוהות" בלבד — נאמר, על המישור האסטרטגי או האופרטיבי-הגדול — כי אז יתכן היה לנמק בזה את העדרם בו של כל ציון וזכר להופעות הגורים היהודי. אולם המחבר (בנקטו דרך-כתיבה שאמנם הולמת נכונה את אופיו וצרכיו של ספר מסוג "חמשה מעללים") עוקב בדרך-כלל, במסגרת תיאורו הרחב, גם אחרי התפתחות המצבים הטקטיים, ומדי-פעם מעלה אף תמונות מפורטות ומ-צומצמות יותר, שיש בהן ענין או דרמטיות מיוחדים — וכך אמנם עומד הוא גם על אחת הכול-טות שבתמונות כאלו באותו מסע-מלחמה: — המעשה ב"ארבעים ושנים אבסטרליים". וכן אין הוא חוסך דיבורו כאשר נוגע הדבר לפעולות, ואפילו זעירות למדי, של ה"לגיון הערבי". אי-אפשר איפוא שלא לסיים נסיון-התבוננות זה במסקנה כי קוי הפסיכולוגיה והמדיניות אשר הטביעו חותמם על אופי הכתיבה, הפרסום והשידור הבריטיים על נושאי המזרח-התיכון, וישראל-ערב, בשנות "הספר הלבן", המאבק וראשית הקמת המדינה — מוסיפים לציין את הפסיכולוגיה (והאם גם המדיניות?) של מוסדות וחוגים בריטיים בעלי-מעמד אף בתקופה ששנות 1954 נמנית עליה.

ועדיפה לגבינו ידיעה על אי-ידיעה.

על שאר סיבות אפשריות להפרשים כאלה קיים פה הבדל יסודי. בעוד שהעדות היהודית הגנה עדות-ישירה של מסתכלים ומשתתפים — בני בהכרח התיאור האבסטרלי על דו"חים ותיאורים שעברו לא דרך אינסטנציה אחת בלבד בטרם הגיע עם אל מחבר הספר.

*
* *

ניתן לסכם בקצרה את ההתרשמות מהצגת ענין החדירות-הפחותות — וחלקם של המתנדבים היהודיים בה — בשני הספרים.

אצל המחבר האבסטרלי אינה נראית מגמתיות מיוחדת. הרושם הנו כי ניסה לתאר את אשר קרה — ניסה כמיטב יכולתו, ובמידת הפירוט שנראתה לו כאפשרית, מבלי כל נטיה להעלמת דברים ומעשים. אמנם, יש לומר כי תמונת החדירה-העיקרית ומהלכה לא יצאה מתחת עטו שלמה ומתוקנת. בכמה נקודות עיקריות לא דק בתיאורו. אינו מפרש את העושים והמעשים האמתיים (שבשניהם עלה, כנראה, חלקם של המתנדבים היהודיים בהרבה על אחוזם בקרב הקבוצות החדורות); מציין מעשים בלשון סתמית, בנוסח "הדבר נעשה", או אף מיחסם בכמה מקרים לאבסטרלים מבלי להזכיר את היוזמה או את העשייה של המתנדבים. כתוצאה מכך, "טבילת אש" זו במערכות מלחמת-העולם השניה לגורם היהודי-הלוחם, בהופעתו כגורם עצמאי ("בן-ברית"), אשר עם כל זיותה כה זעירה היה לה ערך סמלי, נפשי ומבשר לא קטן — אינה מוצאת בדפי הספר העוסקים בחדירה-הפחותת תיאור וציון ראויים. אכן, תיאור וציון אלה — בדרך-הטבע הוא כי יהיו משימתה של קצירה שתיעשה בידיו. אנו; וודאי שפרק זה בקור-ית ניצני ההופעה היהודית הלוחמת יהיה אחד וראשונים בהם תהיה קרויה לטפל הכתיבה ההיסטורית-הצבאית העברית.

אולם לזכותו של הספר האבסטרלי יש לומר כי לא זו בלבד שלא ניכרת בו מגמת העלמה מיוחדת, ולא שאף ניתן להבין, באופן טבעי עד מאוד, את נסיבות לאשר חסר או נשתבש בו, דו"חים —

בירורים ודעות

על

מגמות המלחמה

בעתיד הקרוב

ב

שתי שאלות עיקריות נתבלטו בויכוח אשר ליה את הרצאת פילדמרשל מונטגומרי (שנתפרסמה בחוברת הקודמת (פ"ט-צ') — ושתייהן סבו על ציר משותף: האם אפשר לצבא היבשה, מזה — ולציה המלחמה מזה — ל"מדרן" ולסגל את עצמם לתנאי מלחמת העתיד — או שחיל האוויר ינסה להיות, כבר בשלבי ההתפתחות שלפנינו, יורשן של כל הפונקציות העיקריות במלחמה. חיל הצבא רצה לדעת האם חיל האוויר יעמוד על מונופולין שלו על כל כלירטיס באשר הם, על מנת שיתאפשר לו לרכו מאמץ מבטימי לצורך "ההתקפה האסטרטגית" — או שיופרש חיל מטוסי הטסה מסוים, אשר יקנה לצבא ניידות אסטרטגית, אופרטיבית ולוגיסטית (ובאמצעות הליקופטרים ודומיהם — אף ניידות טקטית מוגברת) שישלווהו למילוי משימות התקופה. הצי רצה לדעת האם פיתוח אמצעי תובלה ימית שאינם נזקקים לנמלים (דהיינו, בעיקר "של" דבר, ספינות אמפיביות שונות ואף הליקופטרים לפריקת המטענים) עתיד להכלל בין עדיפויות ראשונות של מאמץ-תכונה הגנתי — ולשחרר ע"י כך, את ציה המלחמה וימית הסוחר ממגבלות התקופה האטומית, העלולות לסכל את עצם תכלית-קיומם. אופייני, כי בצד המרצה (פ. מ. מונטגומרי) הופיע מרשל-חיל האוויר-המלכותי סדר במצב של "נותן תשובות". אכן, הויכוח שבמציאות — טרם נשלם. עדיין אפשריות בו תנודות, וטרם סוכמו התשובות האחרונות.

בענין תפקיד הצי עודם פתוחים שערי-הויכוח לרוחה, וזאת — משתי בחינות עיקריות. זו שכבר צוינה על ידינו בחוברת "מערכות" פ"ט-צ' (עמ' 39-27) בענין מקומן-בעתיד של נושאות-מטוסי-רבתי במלחמה הכוללת; וזו הנוגעת לאפשרות לקיים "איים" יבשתיים הגנתיים ("איים" מבודדים — ולו גם גדולים-ביותר) באמצעות עורקי-ניקה ימיים — או העדר אפשרות כזו. לבחינה שניה זו של הבעיה שכבר הציגה אשתקד קמיל רוג'רון מפנה במיוחד את תשומת-הלב הסופר הצבאי הנודע קפ' סירל פולס, בשני מאמרי-הערכה היסודיים שלו בעקבות הרצאת פ. מ. מונטגומרי.

אכן, קפ' פולס מציג מבלי לשטשטה, גם את השאלה אשר ודאי שהנה יסודי-הסודות בכל הבירורים המתנהלים עתה, בין ברפוס וביכוח פומבי, ובין מאחורי הדלתות של חדרי-שיבות סגורים: האם כבר נפלה ההכרעה האחרונה, זו שאין להשיבה ("הנקודה במסע שממנה אין עוד לשוב אל מקום היציאה" point of no return לפי הביטוי המתקלח עתה בדיונים אלה באירופה ובאמריקה) בענין הפעלתם במשולב או (דבר שרבים מתקפקים באפשרות) בנפרד, של שני ה"תאומים" — הנשק האטומי-הטקטי והנשק האטומי-המימיני האסטרטגי.

המודיעין שלנו להכתיב לנו את הצורך להתקין ולא לחכות עד שתהיינה פעולותינו פעולות-תגמול מידיות, כי אז יתכן ולונדון זו, בה אנו נמצאים אפשר ותהא מונחת בחורבנה וארגונה של הממשלה יתכן ויהיה משובש — ואולי לא רק בירה זו. אי בירות אחרות רבות של אומות המערב? המרצה: הרושם שלי כי השואל טעה לצד ער כח מלחמה-מונעת; במלים אחרות, שבאם סבור אנו שהצד שכנגד עומד ערב התקפה עלינו, מוטב נקדים ונתקיפו?

לויטנטננט-גנרל דאיר: כן.

המרצה: זהו ענין מדיני.

השואל אמר כמו-כן כי אחריות גדולה מאוד ה בשביל שליטינו המדיניים להגיע לידי מסקנה בדו שימוש בכלי נשק אטומיים וגרעיניים; הדבר, כמ בן, נכון, תשובתי אני לשאלה הראשונה היא כי א אני מאמין שהאומות הדמוקרטיות של המערב עת

חילופי הדברים בעקבות הרצאתו של פילד-מרשל מונטגומרי ב"מכון-השירות-המאוחד המלכותי", ביום 21.10.54. (ההרצאה נתפרסמה ב"מערכות" חוב' פ"ט-צ').

לויטנטננט-גנרל * מ. ג. דאיר: המרצה עמד על העובדה כי עלינו להיות נכונים במלחמה העתידה לפעולות-תגמול מן-ידיו. יודעים אנו כי בעבר הש" תדלנו תמיד להיות במצב של צודקים מבחינה מוסרית ולרכוש לצדנו את דעת-הציבור בעולם, ונדרש לנו זמן ארוך-למדי בטרם נצא למלחמה.

במלחמה העתידה, באם מתכוננים אנו להשתמש בכלי-נשק גרעיניים ואטומיים, תהא אחריותם המדינית של מנהיגינו להחלטה להשתמש בנשק גרעיני, אחריות גדולה ונוראה עד מאוד. על כן (ניתן לשאול) הלא יתכן הדבר כי בזמן מן הזמנים עשוי

* דרגה בחיל-האוויר הבריטי המקבילה לזו של סרן.

דות לפתוח במלחמה מונעת לעולם. בענין זה יכולות להיות דעות משלו לכל אחד מאתנו, אולם זוהי דעתי.

אשר לשאלה השניה, אמרתי כאן היום — ולאמי-תורש-לדבר, אמרתי גם לפני חודש, בפריו — כי באם נותקף נשתמש מיד בהגנתנו בכלי-נשק גרעיניים. דבר זה לא גרם לזעזועים מדיניים, פרט למספר שאלות בבית-הנבחרים. אולם זהו דבר כתיקונו. לא הושמעה שום הודעה „אל לכם לעשות כך“, והמפקד הממונה עלי באירופה אמר אף הוא כזאת * ; הוא אמר זאת בלונדון, ואני אמרתי זאת בפאריז, ועתה אומר אני זאת כאן. לא נתרחה תגובה מדינית נגדית כלפי אמירות אלו. ההדגשה היתה כל הזמן על הסיג „באם נותקף“. אמרתי וחזרתי כי באם נותקף נשתמש באמצעים אלה להגנתנו.

מסכים הנני, כי צריך שהמודיעין שלנו יקום במצב של כושר מלא. באופן שנוכל לקבל אתראה מבעוד זמן מספיק. זוהי הסיבה לכך שכה הכרחית הנה מערכת האזהרה-המוקדמת (וככל שהנך מעיין בכך נוכח הנך יותר-ויותר כי מערכת זו חייבת להיות כדור-ארצית מקפת) על-מנת שתספק לנו אזהרה בעוד-מועד על התקפה מתרחשת. עם התקבל אתראה כזאת היינו הולמים מיד מהלומת-תגובה.

לא דיברתי על מלחמה-מונעת. השתמשתי במלים „פעולת-תגמול מידית... באם נותקף“ כשהתדגשה היא על „באם נותקף“.

קומנדר ** ל. לא-באיאי (הנדסת הצי המלכותי): היורשה לי לשאול את המרצה, מנין תבואנה כמור-יות הנפט הדרושות בשביל חילות-האוויר החדשים העצומים האלה? האין הוא סבור כי אפשר ואנו, אנשי הצי, עדיין נמצא מאבטחים את עורק-החיים האטלנטי הלזה בפריגטות שלנו המונעות בכוח-גרעיני, בי, שעה שרוב חילות-האוויר יהיו צמודים-אל-הקרקע מחוסר תוצרת נפט מוזככת להנעתם, משום שבת-הזיקוק שבאירופה ובארצות-הברית נמחו?

המרצה: אין אני יודע את התשובה לכך. סבורני כי כאן בקהל מצוי מספר רב מאוד של אדמירלים, אשר יתכן מאוד ויענו על שאלה זאת.

(*) הכונה לגנרל גרינוטר האמריקאי, שהוא המפקד-העליון של כוחות „הברית הצפון אטלנטית“ באירופה; פילדמרשל מונטגומרי נחשב לסגנו.

(**) דרגת צי המקבילה לסגן-אלוף בצה"ל.

(***) דרגה בחיל-האוויר של בריטניה וארצות-הקהילה המקבילה לזו של רב-סרן.

(****) דרגת צי המקבילה לאלוף-משנה בצה"ל.

אני, באורח אישי, לא הבחנתי בסיבה לכך כי יחסר הדבר. אנו מפתחים מערכות-צינורות-דלק באירופה. התפקיד הגדול המוטל על הציים הוא להביא בשלום את שיירות-הספינות אל הנמלים. לא אמרתי כי אין לנו צורך בציים. אמרתי רק שלדעתי תהיה עצמת האוויר הגורם הגדול בקיום השליטה בימים.

לאמיתו של דבר, הרי זו שאלה על כך האם קיום עצמת-האוויר ימצא בידי חילות-האוויר המבוססים ביבשה או בידי כוחות-צי. תפקיד הצי יהיה להביא את השיירות אל נמלינו. האם הפריגטות של הצי טובות לתפקיד זה מחילות-אוויר מבוסס-יבשה, זהו ענין העשוי להיות נתון בחילוקי-דעות.

ראש-טייסת (***) קארסטגי: המרצה, ברוב תבונה, הטעים את חשיבותה של הגנה-אורחית חזקה. היורש לי לשאול, מה עשויה להיות תגובתן הפסיכולוגית של מעצמות המזרח באם ארגון כזה יופעל ברצינות בבריטניה?

המרצה: נוטה אני לחשוב כי המזרח היה רואה אותנו כטיפשים ביותר אילולי היה לנו, בתור זה, ארגון טוב להגנה אורחית. אדם המעיין במסכת מלחמה נקל לו לראות כי אסור להניח לה לחזית-הפנים כי תתמוטט. אני כשלעצמי אינני סבור כי לו היינו מקימים ארגון טוב לכך היה זה מרגיז את המזרח. מזה זמן מה המלצתי-וחזרתי בפני קהל ועדה כי אומות „נאטו“ תעשינה כן; ובמידת הידוע לי, לא היתה על כך כל תגובה מן המזרח.

חושבני כי, אכן באיטיות, מתקדם עתה הענין בכיוון הנכון. בממלכה המאוחדת נתמנה מנהל-כללי להגנה אורחית, שהוטל עליו לקדם מלאכה זאת; ובית-הספר-למטה של מערכת ההגנה האורחית פועל כבר מזה זמן מה. מדינות רבות ביבשת אירופה שיגרו קצינים לבית-הספר-למטה הבריטי להגנה אורחית. אינני חדל מלקוות כי מדינות אירופה היבשתית תלכנה בעקבות המופת הבריטי בענין זה. לעת-עתה — טרם יצאו בעקבותיו.

קריסטל (***) א. ס. ביילי (הצי המלכותי): המרצה אמר בפתח דבריו כי בתור הריקטות-הבליסטיות הצפוי, הגם שלא יהיה צורך במטוסים מבחינה אסטרטגית, עדיין יתקיים צורך במטוסים מונהגי-אדם בשביל שיתוף פעולה עם צבאות וציים. נדמה כי צורת ארגון המתאימה לטיפול בכוחות-אוויר שכאלה היא כי ינתנו לחיל-הצבא, וכן לצי-המלחמה, לכל אחד מהם, חיל-אוויר טקטי משלו, בעוד שלחיל-

האוייר-המלכתי יניחו את התפקיד של הפעלת הרקיע-
טות-הבליסטיות מן הקרקע.

המרצה: זוהי נקודת מבט מעניינת מאוד. הייתי
מבקש את אחד האוירים רבי-ההצטיינות הנמצאים
כאן להשיב על שאלה זו. רואה אני כאן את מרשל-
חיל-האוייר-המלכותי הלורד טדר. מענין היה לשמוע
מפי הלורד טדר: ראשית, מהי נקודת המבט שלו
על אשר נאמר כאן היום בהרצאה, ושנית, מהי דעתו
בנקודה מסוימת זו שנתעוררה כאן.

מרשל חיל-האוייר המלכותי * לורד טדר: אשר
לעיתיד ה"בליסטי", הייתי מעדיף להניח לו עד לזמן
בו יקרב אלינו במקצת. משיקרה זאת, נוכל אולי
או לדין בעתידם של חיל-האוייר, צבא-אנגליה
והעולם החדש — אשר, כדברי המרצה, עוד איננו
אתנו כאן כיום.

חוששני כי אאכזב את הפילד-מרשל, כי אין לי
שאלות לשאלו. העובדה היא, שהוא ואני נתנסינו
שנינו בפרשת התאמנות קשה למדי באותו בית-
ספר עצמו. הוא עמד בבחינות הגמר, ומקוני כי גם
אותי ניתן לראות כמי שעמד בהן. שמח אני לכך
כי הוא שאמר דברים אלה, תחת שאצטרך אני
לאמר: כי בהיותי איש חיל-האוייר, יתכן ולא היו
מאמינים לי. קהל המקשיבים כאן מורכב כמעט כולו
מאנשי-צבא ואנשי-ציי, ולעולם לא יהיו סומכים על
דברי איש חיל-האוייר. אולם הפילד-מרשל איננו
מאנשי חיל-האוייר. הריהו בלתי משוחד וקר-דם
בתכלית, ודברו נאמר כאן בפניכם במפורש. מלים
כדרכנות.

תכופות אומרים לנו כי אין זה רצוי לחשוב
על דרכיה לחימה במלחמה הבאה לפי קוייה-
מוחשבה שידמו מדי לאלה שבמלחמה שמאחרינו;
אולם, באם אפילו נביא בחשבון את העתיד-הבליסטי
שהעלית אותו כאן, סבורני כי תגיעו ודאי למסקנה
כי בכל המלחמות העקרוניות הראשונות אותם עק-
רונית הנם, במידה שנוגעים הדברים לכל שלושת
השירותים הלוחמים, הוטעמה כאן בפנינו העובדה
החיונית (ובאמרי זאת אין אני מדבר כאיש חיל-
האוייר) כי עצמת-האוייר הנה כעת הגורם-השליט.
עלינו להשקיף ברורות אל פני עובדה זאת.

צוינה כאן לפנינו עוד נקודה אחת: — כי עקרו-
נות הגמישות והריכוז הקשורים-אהדדי הם מעיקר-
מהותה של עצמת-האוייר. באם גמישה הנה — ניתן

(*) דוגמה בחיל-האוייר הבריטי ובאלה של ארצות הקהילה,
המקבילה לזו של פילד-מרשל בצבא.

לרכזה; ואילו אם אין היא מאורגנת לתכלית הריכוז
— כי אז מתבזזת היא כליל. וזו הסיבה שבגללה
נראים סכסוכים שבין השירותים כדבר שיש להצטער
עליו כל-כך, והייתי אומר זאת בחריפות — כענין
טפשי.

הפילד-מרשל, ואני, והאדמירל לורד קנינגהם —
בושלנו, כשל היטב, בקדירה אחת, בהיותנו במזרח-
התיכון. כולנו הערכנו את העובדה שהודות לכך שכו-
חות-האוייר היו מאורגנים תחת פיקוד מרכזי אחד —
נתאפשר, שעה שיום אחד נזק חיל-הצבא לעזרה
ולסיוע מאת חיל-האוייר, ואולי היה זה ביום אחר
ציי-המלחמה, כי הכוח האוייר כולו יפנה את עצמו
מן האחד אל השני.

משערני כי שורש הצרה הוא שעדיין קיים אותה
אי-אמון (או, אולי, אי-הבנה) מעורר-חמלה במקצת
שבין השירותים. לו היה שריו ביניהם אמון גמור,
כי אז לא היה אדמירל שוקע בדאגות בשל כך
שהאויירה נתונה לפיקוד אחד ולא לפיקודו הוא; כי
אז היה מיטיב לדעת כי שעה ששלשתי השירותים
פועלים בצותא, והוא עצמו שריו בצורך אמיתי לעז-
רה, יסוב ציי-האוייר כולו ויעזר לסייעו. האמון וההב-
נה ההדדיים — הם המהווים את הבסיס לאחדות;
וזהו הדרך היחידה בה יושג שיתוף-פעולה.

וזאת ועוד לענין זה של הריכוז, הפילד-מרשל
הזכיר את ה"אל-ריכוז" כדבר שחשיבותו רבה לגבי
התפקיד הטקטי. דבר זה ניתן בתחלת להשיגו; כבר
נעשה כזאת, ועוד ייעשה שוב. מקיים הנך את הריכוז
למעלה, ואת האל-ריכוז למטה. כפי שיוזכר ודאי
הפילד-מרשל במסע המלחמה במדבר המערבי היה
חיל-האוייר הטקטי מקיים את מגעו ישירות אתו, על
יסוד אל-ריכוזי מרחיק-לכת, רק בסיג שבאם ציי-
המלחמה הוא אשר יזקק לעזרה, או באם יהיה לנו
טיפול אחר ברומל, הייתי לוקח את כל המצוי תחת
ידי על-מנת לעסוק בתפקיד ההוא. סידור זה נתגלה
פועל כהלכה לחלוטין; כן פעל-כהלכה גם בנור-
מנדיה.

הדבר שמפניו חששתי תמיד, מאז שלבית המאוח-
רים של המלחמה שמאחרינו, הוא כי אנשים יזכרו
רק את דרג ההתפתחות הלו, כשהכל היה נאה ויפה
— מנקודת מבטם של אנשי הצבא והציי. שהרי לא-
תו זמן כבר חלפה למעשה תקופת מלחמת-האוייר,
ולא היה לו לצבא צורך אלא לקרוא לסיוע-אוייר —
והיה מקבל ממנו את כל העזרה, כולל נוחיות ומות-
רות. אין דבר מעין זה מתרחש — ואף לא יתרחש
לגבי דידנו בעתיד — בראשיתה של איזו מלחמה

שהיא. בימי שלום מונח הקושי בכך כי מוכרח אמנם להנתן אימון נאות בענין שיתוף הפעולה ההדדי לסיוע האויר, אולם אל להם לאנשי-הצבא ואנשי-הצי לסמוך יותר מדי על שהכל יהיה מצוי ברשותם כבר עם התחלת המלחמה; כי כל זמן שטרם זכינו במלחמת-האויר — לא יקבלו כזאת; ובאם ינסו לקבלו מחיל-האויר — אפשר ונפסיד את מלחמת-האויר. בלי עדיפות-אויר הרי אין סיוע-האויר בגדר אפשרי; ונסיון לפעוק במסיבות מעין אלה עלול להביא לכך כי נפסיד את מלחמת-האויר — ובהפסידנו אותה נפסיד את הכל.

גנרל-מיוז ג. ס. תומסון: הנקודה הבאה בה רצוי גי לטפל מתייחסת רק לענין האחריות לאספקה באויר של הצבאות; אין אני מתייחס בשום-פנים אל תפקידי כוחות-האויר הטקטיים. באם הצות שלנו יפעל היטב, כתקות כולנו, נראה לי כי אין לך סיבה לכך כי האחריות לכל מערכת האספקה-באויר לצבאות שבשדה תמצא בידי חיל-האויר — או בידי חיל-הצבא.

סבורני, כי אחריות זו מורכבת מבחינת-ההגיון משני חלקים. בעורף, כפי ששמענו מפי המרצה — שם מקומם של המטוסים הגדולים קבועי-הכנף*, בעלי כושר עומס רב, הדולגים מעל נתיבי הספינות, הנמלים, כיכרות-הערכות, הרכבות וכדומה. הללו — מן ההכרח שיהיו מאורגנים במערכת גמישה-בתכנית, והניצוח שלהם יופקד בידי רמת פיקוד גבוהה מאוד; מכאן, שהללו חייבים להשאר בתחום סמכותו של חיל-האויר.

לעומת זאת, באזור-הקדמי — שם מקומם של המטוסים בעלי-המראה-אנכית (הליקופטרים, או כל גלגול אשר עשוי להתגלגל בעתיד) שאפשר ויחליפו במשך הזמן חלק גדול של מערכת-התובלה אשר לחיל-הצבא. הללו הנם חלק חיוני של מנגנון התחזוקה של הצבא עצמו; צריך שיהיו מסוגלים לנוע בדיוק לאותם מקומות בתוך מערכת-הצבא בהם הם נדרשים אותה שעה; ואין לראותם כעשויים לגמישות מוחלטת. על פני מרחבה של הזירה כולה, באשר הם-הם המהווים את מערכת התחזוקה היומית הסדירה של עוצבות-צבא הפועלות בשדה.

סבורני על-כן שאין לך סיבה על שום מה דוקא כל אשר מעופף באויר הכרח הוא שישתייך לזרוע מסוימת אחת. דומני, כי שומה עלינו כי נתבונן

(*) ביטוי המציין את המטוסים שאינם מושתתים על עקרון ההליקופטרים («הכנף הסובבת»).

בדבר אחרת: יותר מנקודת המבט של הפונקציה ופחות — מנקודת הראות שאלה ואלה נעים באויר. המרצה: הנני מתאר לעצמי כי ענין זה יבסן ע"י כל המדינות, ברמה הבינ-זרועית הגבוהה ביותר, והנני מתאר לעצמי כי עושים כזאת עתה. אני, אישית, עודני דבק בהשקפה כי אפשר להפריד את הארגון האוירי הזה מכל ענין המלחמה-באויר. דעתי אני היא כי כל זה ענין של העדר האמון אצל הצבאות — וכןנתי ליידי צבאות אמנת נאט"ו, ולא, פשוט, לצבא הבריטי — כי הכוחות מן הסוג האחר ישרתו בענין זה כיאות. משנתגבר על תחושה זו, סבורני כי הכל יסתדר על הצד הכי טוב.

עודני דבק בדעה כי מוטב לו לענין שחילות-אויר הם אשר יטפלו בו. יתכן כי מבחנים וניסויים, וכיו"ב, יוכיחו כי אשר הציע כאן הדובר שלפני נכון הנו. לי אין מה להוסיף על כך.

אדמירל-הצי סיר ארתור פאזור: המרצה אמר כי משימתו הגדולה של הצי להביא את השיירות אל מבטחי הנמלים היעודים. נסיון מדכדך הוא להביא את השיירה בטוחות — ולגלות בבואך כי הנמל-היעוד אחוז כולו להבות. האם סבור הפילד-מרשל כי הנמלים, המעטים עד מאוד, המאפשרים את הטיפול באספקת-קרב רבתי, ניתן כיום לתגן עליהם? ובאם לאו — האם סבור הוא כי יהיה צורך, בעתיד שניתן לחזותו, לארגן צורה זו או אחרת של העלאת משאות בשפות-חוף פתוחות?

המרצה: זוהי שאלה לענין, סבורני כי צורה ידועה של העלאת משאות על פני שפות-חוף, כפי שרומז השואל, אפשרית בהחלט בעתיד שניתן-לחזות, ות, וכמובן ששוקדים עתה מאוד בחקר שאלה זו. אולם, שעה שניסיתי לצפות אל העתיד, אמרתי כי ראה-אראה את מטוסי-המשא הכבירים מגיעים לאחר חצותם את האוקיינוס האטלנטי תוך שעות מספר — לילה אחד — ונחתים ב"רצועות-תעופה" הערוכות לוחות-מסלול חלולים שאורכם מועט ביותר (או מסתייעים בנחיתתם ב"משיכה-משנית" וכיוצא בזה) — ושוב יוצאים לדרכם, בחזרה, ראה אראה כיצד יקרה זאת בעתיד — אולם עדיין לא עתה.

באם תבוא מלחמה במהירות, בשל "טעות-בחשבון", או בעתיד הקרוב — אין ספק כי תצטרך לעשות את אשר תוכל כדי לקיים את התחזוקה על פני שפות-חוף, ועל כן חשוב יהיה כי יהיה לנו הצידוד שהנו הכרחי לתכלית זאת. אינני סבור כי צידוד כזה מצוי אצלנו כבר היום — עדיין לא.

פילד-מרשל סיר ג'ון הארדינג: אפשר וימצאו

אנשים אשר אחדות מן ההערות אשר נשמעו כאן היום, העצורנה אצלם את הרושם כי קיימים הבדלי דעה רבים בין שלושת השירותים, וכן העדר שיתוף פעולה והבנה הדדית. הייתי רוצה לסתור נמרצות הנחה כזאת. סבורני, כי ההבנה ושיתוף הפעולה בין שלושת השירותים שבכוחות המזוינים הבריטיים הנם אמיצים לא פחות מאשר היו בזמן מן הזמנים, או אפילו אמיצים מזה. ברצוני לפזר כל מושג אשר אולי מצוי בקרב הנאספים כאן אשר לפיו נתגלה אצלנו איזה מרחק גדול בדעות.

קיימים עדיין הבדלים בדעות, כפי שקרה לא פעם בעבר; אולם החלטתנו איתנה לראותם עין בעין, לדון בהם עד גמירא ולהגיע לידי תשובות מוסכמות, שתהיינה נכוחות ומעשיות. קודמינו* — אשר להם נציגות כה נאה כאן היום — מותר להם לסמוך כי הדבר יעשה בעתיד כפי שנעשה בעבר.

היו"ר: סבורני כי כל הנאספים יהיו תמימי-דעים אתי שכלל שיכולים אנו לחלוק על אילו נקודות שניות-במעלה מאלו אשר הציגו כאן המרצה, סיפקה לנו הרצאתו חומר רב למחשבה על ענין אשר ברגע הנוכחי נודעת לו חשיבות חיונית, ענין הנוגע לבטחוננו הלאומי.

מאוד שמחתי לדברים אשר השמיעם כאן ראש

קפ' סיריל פולס

א. דפוסיה המשתנים של הלחמה

הפילד-מרשל לורד מונטגומרי הריחו כמעט הא-דם היחיד — פרט לראש הממשלה, צ'רצ'יל — אשר יש בכוחו להניע מספר אנשים רב מאוד להקי-יב בשימת-לב לאשר יש לו לומר בענייני הגנה וצבא — ולהעניק לענין כזה מקום מרכזי, שלא כרגיל בעתונות העממית.

ולא זו בלבד, אלא שביכולתו אף לעשות זאת בדרך שאינה רעשנית כלל; — בהרצאה בפני "מכון השירות המלכותי המאוחד" — הזדמנות אשר, בדרך כלל, לא גורמת להתרשמות קלה שבקלית מצד הקהל הרחב. ב-21 באוקטובר 1954 הוא השמיע הרצאה נאה, שכונתה על ידו בשם שיש אולי להצטער עליו: "הצצה מבעד אשנב אל הלחמת-

(*) הכונה — לממלאי תפקיד ראשי-המטות של שלוש ה"ורעות". הדובר משמש כיום ראש המטה הקיסרות הבריטי — המער.

המטה הכללי הקיסרותי. לאחר שהתבוננתי בשאלת שיתוף הפעולה בין שלושת השירותים לפני המל-חמה, בכל משך מהלכה של המלחמה ומאז המלחמה, משוכנע הנני כי שיתוף הפעולה השתפר-והלך, מש-תפר והולך, ומן ההכרח כי ילך וישתפר. זוכים אנו עתה במה שלא היה קיים כלל לפני המלחמה: — נאמנות תלת-שירותית, "נאמנות השילוש", דבר אשר הנו חיוני לחלוטין.

המרצה ציין את הצעדים הקשים מאוד בדרך לסיגול, ולהשגת האיוון, בין שלושת השירותים אשר עלינו לעיין בהם עתה. חייבים אנו להוסיף ולטפח את רוח ההבנה והחברות בין שלושת השירותים — אולי צריך הייתי לומר "ארבעת השירותים", בשים לב להערות המרצה לגבי ההגנה-האזרחית — כי מובטחני כי נזקק להבנת-גומלין מהודקת ביותר על-מנת שיעלה בידינו לשפר את האיוון ולהעלות את מיטב' הפתרון אשר ניתן לנו להעלותו.

ברור לכולנו כי הרצאה כזו לה האנו מצריכה כמות עצומה של מחשבה מעמיקה; ולאחר המחשבה הדרוכה — עבודה-לרוב כדי להפוך מחשבות אלו למלים, ולרציפות-הנמקה הגיונית, כדי לשטחה בפני קהל מעין-זה. על כן חבים אנו למרצה הכרת-תודה רבה מאוד, על שפעת המחשבה אשר הקדיש, ללא ספק, להכנת הרצאה זו.

העולם השלישית". הדברים שהיו לו לאמרם עוררו תשומת-לב רבה מאוד; והדבר טבעי הנו, כי הוא דיבר ברורות, לענין, בגילוי-לב ובדרך בקורתית. הוא העיר כמה הערות לא-מן-הרכות לגבי מושגיהם ומעשייהם של השותפים לאמנה הצפון-אטלנטית. הוא לא הניח מקום לספק לגבי מידת תפישתם המוטעית את המשימה אשר לפניהם.

הוא העלה בפני מאזיניו השקפות, שמקצתן עשו-יות להתגלות כשניות-במחלוקת, בענין תפקידיהם וצידום של כל אחד משלושת השירותים-הלוחמים. מעל לכל, — בשאתו דברו בשעה בה נסתמנה בבהירות תמורה-רבתית בדפוסה של מלחמה — היו בפיו דברים רבי-ענין על אופיה של תמורה זו ועל הדרישות הנובעות ממנה. דבריו היו מכוננים בראש וראשונה אל אלה שמחשבתם היא מחשבת אנשי מקצוע; אולם הכל הוצג באופן כה פשוט

לוח. כך כונסה והוצגה במרוכז הבעיה כולה על
בחינותיה האסטרטגית והטקטית גם יחד. ארגון
כמו נאט"ו, וכן כל אחת מן המדינות המשתתפות
בו, חייבים לשקול עתה ללא-דחיות את השפעתם
של כלי-הזין החדשים בשני השטחים האמורים:
בשטח האסטרטגי תהיה מחשבתם נתונה בעיקר
לפצצות הגדולות ולתוצאות-החוזרות של השימוש
בהללו כנגד נמלים, מרכזי-מסה"ב והבסיסים שבארץ
המטרופולין, על בירותיה ותעשיתן — דהיינו,
סוגית ההגנה האזרחית; בשטח הטקטי מופנית הת-
ענינותן אל כלי-הנשק האטומיים מן הסוג החדש
יותר — הטקטי — והשפעותיהם על כוחות-מוזינים
הנתונים בלחימה. בתחום זה אנו זקוקים עתה לניי-
דוד מוגברת, לפיזור נרחב יותר, וכן — כדברי
הפילד-מרשל — לטיפוס של מפקדים בקרב שיהיו
ממולחים יותר, ומסתגלים יותר למצבים והזדמנו-
יות" מאלה המטופחים כיום בצבאות המערב. לגבי
ענין זה אין להניח כי יגובו אל הקהל יותר מאשר
עקרונות-כלליים בלבד, כי רובו של השאר הרי
יהיה בגדר "סודי ביותר". ואילו האסטרטגיה הנד-
רשת הנה יותר בגדר דבר הברור מאליו. הגם שהנה
גם הנושא הקשה יותר — ועל כן מוזקת היא
פחות בגדר סוד.

לורד מונטגומרי אומר כי עצמת-האוויר הפכה לגור-
רם-השליט במלחמה, וכי החשובה שבתכונותיה היא
גמישותה. אולם, אומות-המערב הקריבו את הגמי-
שות על מזבח סיוע-ישייר (הניתן לשני ה"זרועות"
האחרים), בעוד שמטרתם צריכה היתה להיות, להשיג
את מכסימם השליטה באוויר. להכשל בתחום זה —
פירושו, אמר המרצה, להפסיד מלחמה. אך עם זאת
הדגיש הדגש-היטב את הלקח האומר כי לא רק
כוחות-הים וכוחות-היבשה בלבד זקוקים לכך שיקונים
פיזור. אף כוחות-האוויר צריכים לכך. הוא דיבר על
הסכנה שב"מסלולי-ההמראה העצומים" הקיימים כיום
ואמר כי יגרשו מטוסים מסוג חדש, כולל אלה שהנם
בעלי "המראה אנכית" אשר יתאימו לנתיבי-המראה
קטנים. הכרחי לפתח מערכת-התראה תכליתית בהי-
קף כדור-ארצי; אחרת עלולה מהלומת-הפתעה אדי-
רה להטיל תוך שעות מום קשה בכוחה של מדינה,
או של ברית-מדינות.

באם רוצים כי מדינה (או ברית) כזו תמשיך
בהאבקות, צריך שיהיה ביכולתה ל"ספוג" מהלומת-
הפתעה נגד עצמת-האוויר שלה וכלל-אוכלוסיתה כא-
חד, מבלי שיזנק כוח-היסוד שלה.
בפגנתו אל כוחות-הצי, אמר לורד מונטגומרי כי

"אין הלחמה האטומית משנה שינוי כלשהו
בצורך האנוש לאכול..."

וברור — ובה בשעה, בצורה כה מדרבנת את
הדמיון — שעשויים היו הדברים להקלט אף בקרב
חוג רחב פי כמה.

עד לפני זמן קצר יחסית, לא ניתן היה לחקור
את השפעתם של כלי-נשק אטומיים על אורח-
הלחמה אלא באשר לאסטרטגיה בלבד. כלי נשק
אלה לא נראו כמתאימים ביותר להתקפה ישירה על
כוחות-מוזינים. אולם עתה, לאחר שהושגה התקדמות
רבה, וודאי הוא, כי תבוא אף התקדמות נוספת
באשר לתפישות בענין כלי-נשק אטומיים ו"מימי-
ניים" טקטיים — הפך מצב הדברים שונה עד
מאוד. התפתחות-עניינים חדשה זו שימשה נושא לח-
קר ועיון אינטנסיביים, הן סביב שולחנות המשרד
והן מתחת לכיפת השמים, בתמרונים. נתברר כבר
למדי כי כתוצאה מאלה יבואו שינויים וסיגולים
בחימוש, ארגונם, תובלתם ואורח-הפעולה הטק-
טית של הכוחות-המוזינים. במקרים אחדים מן הר-
אוי היה לתת את הדעת על שינויים או סיגולים
מעין אלה עוד בשלב מוקדם יותר; כי אפילו מבלי
שנביא בחשבון את הסכנות מן הסוג החדש, נתברר
כבר בבירור כי הכוחות המוזינים החלו נחנקים
וכורעים תחת עומס של ציוד מכל הסוגים, והכרח
היה להקל מעליהם. מבחינות ידועות הם החלו
הופכים, למעשה, לניידים פחות מאשר הכוחות שבת-
קופת תובלת הסוסים. ואילו התביעה להסתגלות,
שבאה לאחרונה, היתה כה תקיפה עד שאי אפשר
היה להתעלם ממנה.

לורד מונטגומרי ציין בדבריו כי קבוצת אנשים
מיוחדת התמסרה במשך שנה לבירור נושא זה של
מבנה-ארגון חדש, והיא הגיעה עתה אל שלב שבו
הצריכו מסקנותיה את שיתוף-הפעולה מצד הממש-

השליטה באוקינוס האטלנטי הנה כבירת-חשיבות כיום באותה מידה כפי שהיתה מעולם. לתכלית זו נדרשים כוחות-ציים, והללו זקוקים לכוחות-אוויר משלהם. במים סגורים, כגון בים-התיכון, אין הוא רואה את הצורך באלה (דהיינו, בכוחות-אוויר מיוחדים של הצי). לדעתו, בואיבוא הזמן כאשר השליטה עליימים תמצא בתחום אחריותם של חילות-האוויר, אולם עם זאת הודה כי זמן זה טרם הגיע. אולם, הוא הביע את התקוה כי לא עוד תגניבה נושאות-מטוסים יקרות-מחיר. גישתו היתה עשויה פחות לעורר התנגדות או רוגז אילו אמר כי חילות-האוויר אינם מוכנים עדיין ליטול בידיהם את השליטה באוקינוס האטלנטי, אך יש לשער כי יהיו מוכשרים לכך בזמן-מך-הזמנים בעתיד. אכן, בדברו על האוקינוס האטלנטי, לא הגביל את עצמו לציון העובדה הברורה כי בריטניה לא תוכל להוסיף ולהתקיים אלא אם כן יחזיקו את נתיבי-הים פתוחים בפניה; הוא אמר, כי אם לא תוכל עצמתה של יבשת-אמריקה להתפרס בצד זה של האוקינוס, לא תוכל אירופה להשאר-בחיים במלחמה-רבתי. נמצא, שנקט קו אשר אף אם אין בו כדי מתן סיפוק מלא לאנשי-הצי, בכל זאת יזכה למידה מסוימת של הסכמה מצדם.

אשר ללחמת-יבשה, קבע המרצה את ההכרח בכוחות-פעילים בימי-שלום, אשר לא יצטרכו לתהליך של גיוס. תפקידם יהיה למנוע מן האויב-בכוח אפשרות כי יפתח בהתקפה בלי תהליך-הכנה קודם של הבאת כוחות לעמדות-המוצא של התקפה כזו (אזורים קדמיים, נמלי-צוללות, שדות-תעופה קרובים וכיו"ב) וריכוזם — דבר שיש להניח כי אותותיו היו נודעים לכוחות ההגנה של הארץ הנתונה בסכנה. קומנדה זה הוא היחיד שאפשר לקבלו, ובמידה שהדבר נוגע להתקפה עליידי כוחות-יבשה-אוויריים, הריהו מספק לא פחות מכל קו אחר שניתן להעלותו בגסיבות הקיימות.

אולם ישנו דבר אשר הנני רואה אותו — בצדק או שלא-בצדק — כ"סיכון שטרם, כוסה עליידי הביטוח-העצמי שלנו" — והוא האפשרות הקיימת של התקפת-אוויר מפתעת, מבלי תהליך של קידום כוחות-יבשה וריכוזם — התקפה שתהא בעלת משקל ועצמת-הרס כאלו — עד אשר יהיה בה כדי לשבש את ארגון ההגנה כולו. אפילו יהיה שיבוש זה ארעי בלבד, הרי יתכן מאוד כי עצמתם של כוחות-היבשה של האויב, הנמצאים מקודם בעמדות-הכן קדמיות, תספיק לעריכת אופנסיבה שיהיה לה

סיכוי להצלחה. בשום-פנים אין לראות את כוחות היבשה הנמצאים בעמדות כאלה, כבלתי-ניכרים. מאחרי הכוחות-הפעילים לימי שלום, שהוזכרו לעיל, דרושים "כוחות בשביל היום שלאחר יום-הגיוס" — היינו עתודות, אשר לגביהן יהיה צורך בהכרות גיוס, ואשר צריך שיהיה לרשותם ארגון-מנהלי מספיק.

אחדות מהערותיו של לורד מונטגומרי נגעו בכך, שצריך כי מנגנון-הטסה-באוויר יעמוד הכן לעזרת הצבאות, למקרה שקווי-ההספקה התקינים של הללו ישותקו; כי צריך, שהצבאות עצמם יהיו ניתנים להנעה מהירה בדרך-האוויר; וכי צריך שהצבאות יודרכו, מבחינה טקטית, להפעיל ברוח תכליתי "עצמת-אש גרעינית" בשילוב עם מבצעים של כוחות-יבשה גמישים וזריזים. הוא הדגיש את חשיבות ההגנה-האזרחית ואמר כי במידת הידוע לו אין לך אחת מבין מדינות נאט"ו, אשר הספיקה לטפח מערכת הגנה-אזרחית הולמת. אני מצדי, במידה שניתן לי לשער, הייתי אומר כי לגרברגיה — בהתחשב באמצעים שברשותה — הטובה שבאלו. אולם בעיני ההגנה-האזרחית נמנית על אותו סוג בעיות המצריכות עיון רב מזה אשר הקדישו לה. כשהמדובר הוא בבעיה זו, אין אתה מחשב תכניות מבלי דעת את הנתונים. להלכה, ניתן להפוך ארץ-מסוימת, בעזרת אמצעים הידועים כיום, למחור סנת למדי בפני פצצת-אטום. אולם מעשה שכזה היה עולה לאותה ארץ במלוא הכנסתה ובמרבית כוחות-העבודה שבה. הבעיה איננה, עליכן, מה היה נדרש להשגת מצב-ביטחון, כי אם כמה יכולה להרשות לעצמה הארץ-הנתונה, ובאיזה כיוונים יש לכוון את ההוצאה הכספית ואת המאמץ. זהו נושא מת-מיה ומבעית לעריכת-חשובים, ואין נראים עלי-פני השטח סימנים לכך כי חישוב מעין זה נעשה והושלם.

עיקר הערותי בעקבות הרצאה זו הוא, כי באמצעות נתגלתה בבהירות מגמת-המחשבה של ממש-לת איזוהאור בארצות-הברית ושל ממשלת בריטניה — מגמה השונה בתכלית מזו שהיתה מקובלת לפני שנתיים בלבד. לחמת-אטומית הופכת לדבר "מקובל ותקין". כל מחשבה ותכנון מבצעים מבוססים עתה עליה. הצמצומים בצבא ארצות-הברית, וכן בצבא בריטניה (יצוין כי האמריקאים, לפי נוהגם הם, הודיעו בלשון ברורה מזו של הבריטים למה מכונים פני-הדברים) — הולמים אף הם תמונה זו. לא נקטנו באותו קו בדיוק אשר לו מטיף מרשל-

החדש, ואילו ביום המחרת דנה היא, בארשת-רצי-נות, באמצעים לאיסור הנשק-האטומי. סבורני ששתי התכניות — אי-אפשר להעלותן בקנה אחד. זאת ועוד: ההכרעה לטובת הקו החדש הזה איננה הכרעה שכולה-צבאית. יש לה נגיעת-מה ליחס אי-הרצון של בני אמריקה לגבי שירות מעבר-לים, ולרצון להקטין את מעמסתו. אי-אפשר לדון לכף-חובה בשל כך את האמריקאים, אשר עשו מאמצים לא-יאומנו למען הצלת אירופה. אולם כוונה המציאות.

ודאי, לו היה מנגנון-ההסברה — ובראש וראשונה שירות-השידור — מרבה בהצגת בעיות מסוג זה בפני תושבי הארץ — ולו היו האזרחים שומעים דיונים ובידורים רבים יותר בענינים כגון אלה — או לו היו מוכנים יותר להקשיב להם — כי אז אפשר והציבור היה מיטיב להבינם מכפי שהוא מבינם-כיום. לא מתפקידו של אדם במעמדו של לורד מונטגומרי לומר לציבור דברים אלה; הוא עשה את שלו בספרו ברורות מה נעשה והולך בתחום זה מן הבחינה הצבאית — אך, כמובן, לא ציין את הנימוקים המדיניים שבגללם עושים כך. השביל בו בחרו ללכת אפשר והיה שביל שמן הנמנע היה שלא ללכת בו; ואין אני מוכן לטעון את ההיפך מזה. אולם תהא זו שגיאה אם נקיים אשליה לגבי הכיוון בו עשוי שביל זה להתליכנו.

חילה-האוויר-המלכותי, סיר ג'ונס סלאסור*, אולם, התקרבנו אליו למדי. לורד סָדֶר, אשר דעותיו הן קיצוניות למדי, אמר בשיחה שנתפתחה בעקבות אותה הרצאה, כי בעיקרם של הדברים, מסכים הוא עם כל אשר אמר הפילד-מרשל. יכולות אמנם ארצות-הברית לומר באמונה כי אין הן מקבלות על עצמן את נוסח הלחמה „בלחיצת-הכפתור“, אולם ודאי שהתקרבו עתה יותר לכך — ואפשר להניח כי אף אנו הבריטים עושים כמותם.

האם זה בגדר דבר שאין-להמנע-ממנו? יתכן כי כן. אולם הייתי נוטה במלוא הרצינות להפנות את תשומת-הלב למסקנה האחת המשתמעת מכך. באם נעשה את הלחמה-האטומית לדבר שבגדר המקובל, ובאם נכליל אותה במידה כזו לתוך עצם מבנם של כוחות-המוזונים — האם לא נהפוך על-ידי-כך את הענין הדוגל בביטול השימוש-הלוחם בכוח-האטום — ענין לו אנו סוגדים, סגידת-שפתיים לפחות — לענין אשר למעשה כמעט ואבוד הנו? האם אין אנו הופכים לודאית-כמעט-לחלוטין את ההנחה כי בכל מלחמה רחבת-היקף עתידה, ישולח מלכתחילה הרסן מעל כלי-זין אטומיים? סבורני כי אמנם זהו הדבר שאנו עושים. רואים אנו כיצד העתונות — ולעתים אותו עתון עצמו — מקבלת יום אחד את התכנית אשר מכנים אותה „המראה

ב. ההגנה על הלחם-והחמאה של קיום האומה

כגון: „הגורם-הראשי במלחמה עתידה תהיה עצמת-אוויר“. „באם נפסיד את המלחמה באוויר — נפסיד את המלחמה כולה, ונפסידה עדי-מהרה“. אכן, אלו הן אמיתות אשר אמנם אין להכחישן. אולם לורד טרנצ'ארד לא המשיך, ולא העיר הערות מצדו, לדבר אשר אמרו הפילד-מרשל: כי אירופה תאבד, אלא אם ניתן יהיה למשאבי יבשת-אמריקה להתפרס בה; כי לתכלית זו הכרח הוא לאבטח את נתיבי-המים שבאוקיינוס האטלנטי; כי כוחות צי עדיין נדרש-ים לתכלית זו, וכי הללו זקוקים למטוסים משלהם — הגם שהמרצה סבור היה כי בזמן-מן-הזמנים יהיו חילות-האוויר מסוגלים לבצע מלאכה זו, כשהם לבדם.

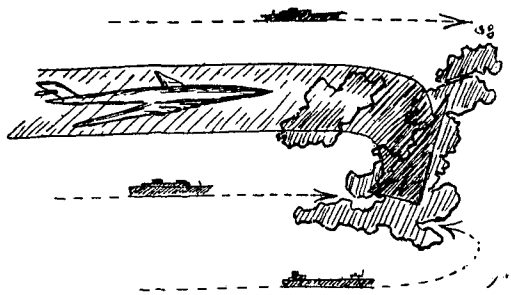
כן מוסיף לורד טרנצ'ארד ואומר, כי לו הכירו לפני מלחמה-הרבתי האחרונה באותם יסודות שעליהם מדבר הלורד מונטגומרי, כי אז לא היתה אותה מלחמה נמשכת שש שנים. אי-אפשר להניח כי הלורד

את מאמרי הקודם הקדשתי להרצאה אשר הפילד-מרשל לורד מונטגומרי השמיעה לפני „מכון-השירות-המאוחד-המלכותי“. היא היתה כה מעניינת ורבת משמעות עד אשר נראה כדאי לחזור ולעיין באחדות מהמסקנות המשתמעות-ממנה אשר גילו בה פרשנים — ובבעיה חיונית אחת אשר הלכת-המלחמה שהוצגה באותה הרצאה נוגעת בה.

אחד הפרשנים האמורים היה מרשל-חילה-האוויר-המלכותי הלורד טרנצ'ארד** במכתבו אל ה„טיימס“. ברם, הציטטות שציטט מתוך ההרצאה — נראה שבחרן בחירה מדוקדקת ביותר, בהתאם לתכליתו;

(*) בספרו „אסטרטגיה בשביל המערב“, הטוען לכוחות מהלומה אמריקאיים-בריטיים אשר תהא להם עצמת-מחץ כה רבה עד כי היא עצמה תמנע בעד פרוץ מלחמה...

(**) מארגנו ומפקדו הראשון של „חילה-האוויר-העצמאי“ במסגרת הכוחות-המוזונים הבריטיים בשנתיים האחרונות של מלחמת-העולם הראשונה, ואח"כ ראש-המטה הראשון של חילה-האוויר-המלכותי ומעצב דמותו, מבנהו ותורתו.

והחשובה במשימות היא — קיום התעבורה באוקינוס האטלנטי...

עד מהרה כלים חסר-תועלת. מובטחני כי הבהר-יבהיר כמה הכרחיים באוקינוס האטלנטי מטוסים-של-צי, בשים לב למשימות חיל-האוויר-המלכותי מ-סוג משימות-מפציצים, ולמשימות קצרות-טווח למטוסי-סיי-קרב, וכן בשים לב לחסר-הנסיון היחסי במשימות מסוגה של המלאכה, למשל הקשורה בתפקידים של מטוסים ה"דבקים" מרחוק אל כוחות-צי אויבים, ועוקבים אחריהם כאותם "צללים". בינתיים, הריני מרשה לעצמי להציג כאן מספר שיקולים אשר יש לי יסוד לחשוב כי הם מעיקים ברגע זה על לב אנשי-הצי.

ה"צי-הפעיל" מכיל כרגע 10 סיירות (ו-16 — בצי-העתודה). את הסימן היחיד לתחלופת מאיזה סוג שהוא ניתן לראות רק בשלוש הסיירות מן הטיפוס "טייגר" ("Tiger" "נמר"), אשר בנייתן נמצאה במצב של "הפסקה לזמן בלתי מסוים" תקופת-זמן ארוכה למדי. אין ספק כי לבשיושלמו — דבר אשר לא יקרה בטרם יעבור עוד פרק-זמן ארוך נוסף — תהיינה אלו אניות נאות מאוד, שהוכללו בהן שיפורים גדולים; אך יתכן ואילו היו פותחים בבנייתן מלכתחילה עשר שנים מאוחר יותר מכפי שפתחו, היו הן נאות עוד יותר... יתכן ודברים אלה חלים גם על נושאות-המטוסים אשר גופיהן נבנו עוד בשנות המלחמה, הגם שהללו כוללות עתה שיפורים לרוב. דברים אלה אומר אני לא משום ששולל אני את דבר המודרניזציה של אניות המצו-יות בעין, או את דבר "המרתן" לתכליות אחרות. אלא על-מנת להדגיש את חשיבות ההחלפה, והרי בתחום זה של נושאות המטוסים, אין לך תחלופת כלשהי, פרט לאותה מלאכת ה"הקצשה" של אחדות מנושאות-המטוסים אשר עוסקים בה כעת. על יסוד אותן ידיעות בלבד הנמצאות ברשותי, מניח הנני כי רובן של הסיירות שלנו כבר חשות בתוצאתה של עבודה קשה במשך שנים. באופן מוצדק ונכון, הוקדשה תשומת-לב רבה ללחמה הנגד-צוללתית; התקדמות נאה הושגה בבניית פריגטות, מודרניזציה של פריגטות שתהלומנה את תביעות הזמן ו"המרת" המשחתות לפריגטות נגד-צוללתיות.

הנסיבות נשתנו עד מאוד מאז ימי תחרות-המרץ הציית שבין בריטניה וגרמניה לפני מלחמת-העולם הראשונה, בתקופה בה לא נודע למטוסים אלא ערך מועט בלחמה הציית. אולם דומני כי גורם אחד, אשר האדמירל פון-טירפץ* ייחס לו חשיבות רבה ביותר — עודנו מוסיף לפעול: המידה, שבה רצוי לקיים בכל צי את אשר כינה פון-טירפץ "ריתמוס הבניה"

טרנצ'ארד מתכנן פשוט לכך שאילו הוצאנו הוצאות גדולות יותר להכנות לקראת מלחמה, היינו אזי חזקים יותר, ועליכן היינו זוכים מוקדם יותר בנצחון; אילו לזאת נתכון, כי אז הרי לא היו אלה אלא דברים-גדושים. עלינו להניח, איפוא, כי הוא נתכון לכך, שאילו היינו מחזקים את כוחות-האוויר על חשבון כוחות-הים וכוחות-היבשה, היינו זוכים בנצחון בתקופת-זמן הקצרה מאותן שש השנים שנדרשו לכך בפועל. דבר זה — ענין של דעה הוא. ללורד טרנצ'ארד הזכות לאחוז בדעות משלו; אולם אל לו להניח כי כל אחד יסכים לדעה שהנה ענין שבהרהור גרידא ואשר לא ניתן להוכיחה. סבורני כי הייתי יכול להציג כנגדה נימוקים שיהיו משכנעים לא פחות מאלה שניתן להשמיעם לזכותה. אולם בשל כך לא אהיה עדיין זכאי לטעון כי הנה גיליתי קושי-דבר-אמת.

נוסף על ענין פריסת הכוח האמריקאי בצד האירופאי של האוקינוס האטלנטי, יש להביא בחשבון גם את צרכיהן של הקיבוצות הבריטיות. אין אנו יכולים לייצר מזון די הצורך בשביל מדינתנו גדושת-האוכלוסיה, אף-על-פי שהגדלנו בשנים האחרונות את תפוקתנו. בשעת דחק, אפשר והיה עולה בידנו להעביר בדרך האוויר מעל לאוקינוס האטלנטי תרומה רבת-ערך במזונות מועטי-נפח; אולם אין לך כל סיכויים ממשיים לכך, כי יותר מאשר חלק קטן יחסית של כלל-הצרכים שלנו יוכל להגיע אלינו בקרוב בדרך-האוויר. מקוה אני כי באחת ההזדמנויות הבאות יצין הלורד טרנצ'ארד, במלוא משקל סמכותו, כמה חשוב הוא כי הצי יהיה מוכשר לשמור על הנתיבים האטלנטיים ועל-ידי-כך לקיים את אספקתנו במזון ובדלק — כולל בתוך-כך, כמובן, אותו דלק אשר בלעדיו היו המטוסים שבבסיסינו הופכים רבי-האדמירל של הצי הגרמני וראש-מטהו, לפני מלחמת-העולם הראשונה ובשנתיים הראשונות שלה.

החדשה". ניתן להאית את הקצב, באם הכרחי הדבר, אולם תמיד עליו להוסיף-ולהיות ריתמי. אך לא כך הוא מצב-הדברים אצלנו כיום. יתר-על-כן — יהיה הדבר אשר נעשהו עתה כאשר יהיה, הרי עוד זמן מסוים לא יוחזר הריתמוס אל קדמותו, משום שהוא הופר במשך זמן כה רב. אולם, אם כי הפסקה מסוג זה אי-אפשר לתקנה מיידית, הרי ניתן להמתיק את תוצאותיה. והריני שוטח לפני קוראי את מסקנתי כי מצב-דברים זה מצריך מעשה. לפי מצב העניינים כיום ספק רב ביותר הוא — ואפשר כי הגדרה זו רכה-מדי — אם, עם פרוץ מלחמת-עולם חדשה, יהיה בכוחו של הצי לקיים את משימותיו באוקינוס האטלנטי. והרי אין חובותיו של הצי כאשר לאוקינוס האטלנטי בבחינת משימותיו היחידות. איני נוגע אלא באלו בלבד, משום שחסר לי כאן המקום לטפל במשימותיו בשאר מקומות.

עד לפני זמן קצר יכולנו לומר, להצדקת חוסר-מעשה, כי אין טעם ותכלית כי נרדש את עצמנו על ידי תכונה להתייצב בפני צי פנייים* איוב — שהרי צי כזה איננו בנמצא, והשערה כי ישוב-ויופיע אינה קרובה למציאות. הערכה זו נסתרה עתה, אין רוסיה המועצתית בונה צי של אניות-ראשות**, לא בדמות אניות-מערכה ולא בגלגול של נושאות-מטוסים; או-לם בונה היא צי-סירות אדיר, רבות-העצמה שב-אניותיו הן אלו הנמנות על הטיפוס של "סווארדלוב" — אשר את האניה מסוגו, אשר לפי שמה כונה, ראינו במסקר-הצי לכבוד הכתרת מלכת בריטניה, ב-1935. אלו הן אניות גדולות, בעלות נפח של כ-17,000 טון, ואפשר להניח כודאי כי מהירות הנהגה ובעלות טוח-פעולה נרחב — שלא כטיפוס הסירות אשר אותו היה בונה מי שמתכנן לצרכים בים-הבלטי או בים-השחור. על-כן ניתן להניח כי הן נועדו לאוקינוס-הצפוני או לאוקינוס השקט, ויש לשער כי בשביל שניהם. עשר מאניות אלו נבנו או נבנות-והולכות; אולם אין פירושו של דבר כי התכנית כוללת מספר זה בלבד. פטור אני מלהטעים כאן את המכשולים בהם נתקל הצי הסובייטי במימי אירופה, אולם הייתי מעיר לענין זה כי על הללו עשויה להקל אופנסיבה יבשתית מצליחה בכיוון מערב.

הערה זו — תוקפה חל על הצי התתימי יותר מאשר על צי פנייים; כי בעזרת התקדמות

* להבדיל מצי תתימי — היינו, צי צוללות, אשר על בקנה-מידה גדול בברית-המועצות ידוע מכבר.

כזו ביבשה יתכן והיה מתאפשר אפילו לצוללות קטנות למלא תפקיד מסוכן במלחמת-אוקינוס. אולם הצוללות הגדולות, ארוכות-הטוח, אשר מספרן ודאי שעולה על מאה וחמישים — הללו עוות-פגיעה הן אף כיום — והן שהיו הופכות למקור איום חמור אילו היו כוחות-יבשה סובייטיים כובשים בסיסים הנמצאים בקרבת-החוף האטלנטי. ומאחרי אלה נראים לעין שיעורי-הבניה הנוספים של צוללות, שבתכניות המתבצעות, לא אסתכן כאן בסברה לגבי מספרן של הצוללות הנבנות, או אלו שהוזמנו; אולם מותר לנו לקבל את ההנחה כי אלו הן כלי-שיט גדולים מאוד, בעלי מהירות תתימית רבה.

תמונה ומעניינת העובדה כי בעוד שהסירות החדשות נראה כי נבנו לתכלית של אופנסיבה, והן צוללות הגדולות ברור שלכך נועדו — הרי כוח-האוויר הצי, הגדול והמשובח, של רוסיה, מוכרח להיות עתה הגנתי בעיקרו. גם הוא היה נהנה מהתקדמות יבשתית באירופה, או מלכידת איים מתאימים באוקינוס השקט — אלא שדבר אחרון זה היה מתגלה כקשה מאוד, בשים לב לעצמה הציית האמריקאית במים ההם.

כן ישנן לרוסיה למעלה ממאה ספינות-משחית חדשות ומהירות-מאוד ומשחתות נוספות נבנות והולכות.

הפילד-מרשל לורד מונטגומרי אפשר וצודק ב-אמרו כי לא צריך לבנות נושאות-מטוסים יקרות-מחיר נוספות. אולם סבורני כי מזלנו הוא שמצויות לרשותנו אלה שישנן לנו בפועל, בין שהן בשירות-פעיל ובין שהן בציה-העתודה. דיברתי כאן על הצי-המלכותי ועל הצי-הסובייטי בלבד; ונכון הנני להכיר בכך כי הצי-המלכותי, משמתחבר אתו צי ארצות-הברית, שעצמתו רבה ביותר, מגיע לידי עדיפות כוח גדולה. אולם באם יחפה צי ארצות-הברית על מערב האוקינוס האטלנטי — ואולי מקצת למעלה ממחצית האוקינוס — הרי בכך כבר ישרתנו שירות רב, אך בשים לב להתחייבותיו על פני כדור-הארץ, אין אנו יכולים לצפות לכך כי הוא ישא בלחימה במערכת-הצוללות, העלולה להגיע עד אל הכניסות אל נמלינו-אנו; ואילו היה נוטל על עצמו תפקיד כזה, ואפילו הצליח בו, היינו מפסידים אזי את הזכות להשמיע בשעת הצורך את דברינו-אנו, אשר כה תכופות נאמר לנו כי הכרח לנו לקיימה בידינו גם בעתיד.

יום יבוא, וחילות-האוויר יהיו מסוגלים לבצע מלאכה זו, ואולי אף לשאת את כל מטעני-הסחורות

החיוניים ביותר. כיום שומעים אנו מפי מומחי-האוויר כי משימותיו העיקריות של חיל-האוויר המלכותי הנגזר: ראשית, הטלת קליעים אטומיים או מי-מגניים; ושנית, הגנה באמצעות מטוסי-קרב מפני הפצצות. כן נטל על עצמו חיל-האוויר-המלכותי, ללא דקדוקי עניות, קבולות כבודות-משקל בענין הטסת כוחות-יבשתיים והמצאת אספקה אליהם בדרך האוויר. אפילו אילו היו לו הצננות, ואורח-המעשה המושכל והבדוק, לצרכי מלחמת אוקינוס — הרי לא היו ניתנים לו, לפי קוי המדיניות הנקטים כיום בתחום האסטרטגיה, המטוסים הדרושים — ובדאי לא במספר המספיק; כל תפישת-היסוד של "המראה החדש"*, שעל אודותיה העירותי משהו במאמרי הקודם, מנוגדת לכל אפשרות שכזאת. אכן, בגדר רחמי-שמים הוא כי יש לו לצי-המלכותי כוח-אוויר משלו-עצמו — אשר שוב נודע הוא עתה בכינויו כ"זרוע-האוויר של הצי" — וכי יש לו גם "קרן-קיימת" של נסיון ביחס לאסטרטגיה ולטקטיקה של כוח-אוויר כזה. אולם זקוק הוא למטוסים בשבילו; והגם שטיפוסי המטוסים שברשותו טובים הנם, הרי מטפר המטוסים מן הסוגים החדשים בלתי-מספיק הנו.

אין אני מופתע מכך שרבים מאלה אשר עיינו וחקרו בבעיות הללו, חשים עתה שמץ רוגזה וקוצר-רוח — כי יודעים הם ידוע שאותם סופרי-עיתונות אשר אינם מפנים אלא תשומת-לב מינימלית לבעיות אלה, הם שהיו הפותחים הראשונים בצעקה "פחות מדי ומאוחר מדי!" אילו היתה מתגלית תקלה בת-חום זה.

במידת הידוע לי, אין דעת אנשי צי כמהה לציים הגדולים של ימים עברו. חדורה היא מאוד הכרת

עצמתו הרבה של כוח-האוויר — זה שבידי ידי-דים או זה שבידי אויבים—וחדשה במלוא החריפות מה איום הסיכון הגלום בכלי-הנשק החדשים. אולם רואה היא משימות מסוימות אשר הכרח כי תבור-צענה באם חפצים אנו להשאר בחיים במקרה ותבוא מלחמה חדשה. והחשובה במשימות היא — קיום התעבורה הימית באוקינוס האטלנטי; יודעת היא כי משימות אלה היו נופלות אזי בחלקם של אנשי הצי — וכן יודעת היא כיצד יש לבצען; והיא מודאגת שעה שהיא מודדת ומשוה את המשימות לעומת האמצעים לביצוען. אין לחמה אטומית משנה שינוי כלשהו בצורך האנוש לאכול — הגם שאפשר והיא תהרוג אנשים כה רבים בארץ מסוימת עד שאספקת מזון מצומצמת יותר תספיק בשביל השאר. אין אנו יכולים להסתכן ולהציג את הכל על הקלף של זכיה במלחמה נוסח "לחיצת כפתור" במהירות שכזו. עד שניתן יהיה לנו לותר על האמצעים לשמירת עורקי-האספקה שלנו, לשמירה על הלחם-וחמאה ל-מחייתנו.

ברור וגלוי הוא כי כל דבר הקשור בהגנה, באסטרטגיה, בטקטיקה ובציוד, נתון כעת בכור-ההיתוך. שעה שהמחשבה מרוכזת, כפי שהנה עתה, בשאלה כיצד לקדם את פני התמורות במלחמה, טבעית היא מידה מסוימת של היסוס לגבי החלטות בענין ייצור ובניה. אולם ההיסוס לגבי הצי נמשך זמן רב עוד לפני שנשתקעו המתכננים על מדוכתם הנוכחית. מבין שלושת השירותים הלוחמים — צי-המלחמה הריתו אותו שירות-לוחם, שביחס אליו דומה ומסור גלים הם עוד פחות מאשר ביחס לאחרים להגיע לכלל דעה ברורה ופסוקה, בין אם עודם שקועים במבוכה ובין שכבר נחלצו ממנה. אני תקוה, כי אף בהיותם נתונים בתוך בעיות סבוכות שלא אוכל דעת את כולן, לא יקלו בחשיבותם של גורמים מסוימים פשוטים אשר ארץ זו, בריטניה, שאין לה צינור-נשימה אחר בלעדי הים, לא תוכל להתעלם מהם מבלי לסכן את קיומה. והראשי בגורמים אלה עתה הוא: — הספק אם מצוי בידי הצי המינימום הצנוע ההכרחי לו; וכי חסר לו סיכוי לזכות אף במינימום זה אלא אם בנה-יבנותו.

* "המראה החדש" — "New Look" — הביטוי שנתקבל בשנים הראשונות לאחר מלחמת-העולם לציון אופנת-הבגדים החדשה, שנתקבלה במרכזי אופנת-הנשים של ארצות המערב. הכינוי הושאל לפני כשנתיים לציון הקו החדש בתפישת ההגנה ובמבנה הכוחות שנקטה ממשלת איזנהאואר והמתבסס יותר ויותר על הרגשת כוח-האוויר והעצמה האטומית כמכשיר המכריע במלחמת זמננו — העשר.

על השימוש במימד הרביעי

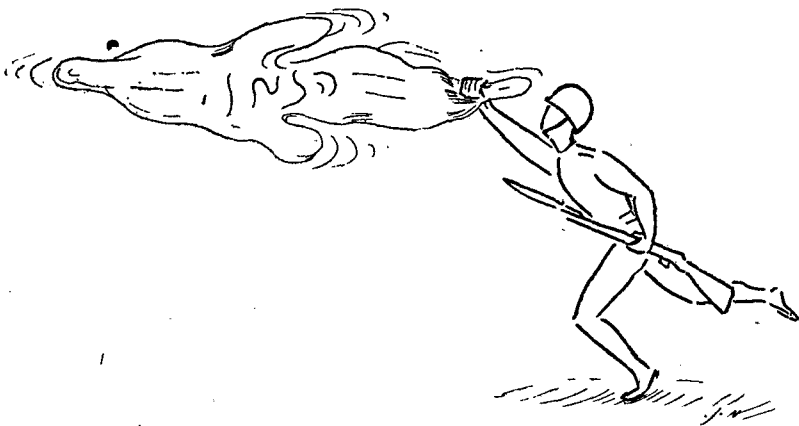
הממדים ההם — אפשר לנוע אחורה וקדימה; ואילו המימד הרביעי — הזמן שחלף, יש לראותו כאבוד. לנוע אחורה אי אפשר. רק אחד, במובן־מה, הצליח כאן: יהושע. והכתוב ממחר להוסיף שמקרה כזה לא חזר מאז בקורות־הימים (יהושע, י', י"ג-י"ד). אין לנו אפשרות "לעצור שמש בגבעון, וירח בעמק אילון". אין כאן כל אפשרות לעשות "אחורה־פנה", או אפילו "במקום־דרוך". המימד־הרביעי חולף — כאותם מים הזורמים בצדי סירה השטה במעלה־נהר, כאשר מתפתחת הלחימה שלא־לטובתנו — אי אפשר "להעמיד" את הזמן כדי לתקן את המעוות. כאשר נעשה משגה — אי־אפשר "לחזור" כדי לטפל בו מחדש. במקרה הטוב ביותר, אפשר למנוע השגותו בעתיד. כיצד אפשר, אם־כן להשתמש בגורם־הזמן, אם כאלו הן תכונותיו? והן בעלי־הנסיון אומרים ששיא־המצביאות — באמנות השימוש בזמן. בחינה מעשית־יותר תראה לנו שסוד השימוש בזמן טמון במושג "יזמה". כי מי שאינו יכול לנצל זמן לטובתו — יזמתו נראית לנו לקויה. ביטויים רבים מעידים על כך: — "יש לו חוש לראות־את־הנולד", "הכרחי לקיים את היזמה בידינו", וכו'. החוש לראות את הנולד מסייע לרוצה להשתמש בזמן, לפי שממנו נובעות שלוש השפעות על דרך מחשבתנו ומעשינו בצבא, והן — הכנות־מראש, הערכת מצב ואימון. אנסה לעמוד על כל אחד מאלה בפני־עצמו. האמנות לראות את הנולד, השפעתה הגדולה ביותר מתבטאת ביסודיותו, בגמישותו ובעיתויו של ההכנות — הנחת הכוח למסע־ההתקרבות באופן כזה שבשעת ההתקלות ימצא עדיף מן האויב. כי מסע־ההתקרבות מכריע הרבה יותר מעצם הקרב. אלה הם שלבים בתהליך־הלחימה, אשר בדרך כלל אינם מושפעים הרבה מפעולותיו של האויב. באשר למידת יכולתו להשתמש בזמן, נהפוך־הוא — כושרנו להשתמש בזמן תלוי בשלב זה אך ורק בנו; במשמעת, ברמת התרגול והאימון, בעבודת־הצוות ובראייה ברורה את המטרה. ראת המימד־הרביעי מתחילה למעשה כאשר בוחנים את "הדרכים־הפתוחות", על־מנת לבחור בתכנית; ואנו אומרים שתכונות התכנית הן כאלו

למעשה, אין זה נכון לקרוא למימד הזמן "מימד רביעי"; כי הוא היה קיים, מלכתחילה, בצד המימד הראשון — אם לא לפניו; ובודאי היה קיים לפני שהמימד השלישי החל להשפיע כל־כך על הלחימה. הקורא בספר "במדבר", פרק ט"ז פסוק ל"א, יבין למה כונתי. "ויהי ככלותו לדבר... ותבקע הא־דמה אשר תחתיהם...". לא מימד־עומק כאן, ולא מימד־רוחב, אלא רק מימד הזמן.

אנסה לעמוד על שתי תכונות של המימד־הרביעי — ולאחר מכן על אופן השימוש בו. לצורך זה אסתייץ בסיפור פרשה שאירעה:

באחד התמרונים הימיים, שהיו למדינה אדירה ועתיקת־מסורת־ימית, התנגשו שתי אניות־משחית. הקברניט האשם הועמד לדין לפני בית־דין שהיה מורכב מאדמירלים ותיקי־שירות ומנוסים. לפני בית־דין זה, שחזהו של כל חבר בו עטור אותות־הצטיינות, הופיע קברניט צעיר, שלזכותו עמדו עשרים שנות שירות ללא־פגם. לאחר שהסביר מה קרה, ותיאר את שיקוליו ופקודותיו, נהדינו בייניהם האדמירלים. יושב־הראש הקריא את סיכומם, בו פורש מה, לדעת בית־הדין, צריך היה הקברניט הנאשם לעשות. אח"כ השמיע את פסק־הדין — חייב. כאשר גשאל הקברניט הנאשם אם יש לו מה לומר, ענה: "כבוד בית־הדין, להקראת דעתו של בית־הדין, שהוא מנוסה ממני באשר לדרך אותה צריך הייתי לנקוט, הקשבתי 17 דקות. עלי היה לשקול, להחליט, לפקד ולבצע תוך 35 שניות". אין זה חשוב בעצם, לגבי ענייני כאן, מה היה בסופו־של־דבר גור־הדין בו נסתים המשפט. הנאשם הציג את מגבלות השימוש במימד־הרביעי, מבחינת הזמן העומד לרשותו של מפקד, והוכיח שאין המפקד יכול להיות חופשי ממגבלה זו. יתר־על־כן: הוא נמדד לפי כושרו להשיג מטרתו במציאות המגבלות הכרוכות במימד־הרביעי.

אם נשוה את המימד־הרביעי לממדים האחרים, כלומר — למימד־האורך, מימד־הרוחב ומימד־הגובה — הנוכל לראות במה שונה הוא מהם? בכל שלושת

„אותה השניה העוברת חיש ושתיפסתה מבטיחה את ההצלחה“

מפעיל — בין שזו אניה, או מטוס, או גודד טנקים, וכיוב"ז.

כושרה של יחידה להשתמש במימד-הזמן מתבטא בכושרה להגיב מידית, הגבת-בזק, על פקודותיו של המפקד. היחידה היא העצמות, השרירים, אשר אומנו להשתמש בכלי-נשק; בתוכה עצורה „מה-לומה כבדה“, עד שתפרוץ בבוא-העת. כושרה יהיה תלוי בכך עד כמה פיתח בה המפקד ע"י תרגול ואימון — אם אפשר, עד לשיא — את רגישותה ומהירות-תגובותיה לפקודותיו. כי אחרת, גם אם תהא היחידה מוכשרת ככוח מאורגן, מתורגל ומאומן לפעולה בשדה-הקרב, יחסר לה הכושר של שימוש בזמן. תגובותיה, אשר צריך שתהיינה כאלו של רקיטה, תדמינה, במקרה הטוב ביותר, לאלו של פטיש — המחטיא את הסדן.

נדמה לי, שדברי יתבהרו יותר אם אניא לדוגמה פקודה מפורסמת-מאוד, אשר הגיעה לשיא במי-צוי המושג של ניצול-הזמן. כונתי לפסוק ג', פרק א' בספר „בראשית“ — „ויאמר אלהים יהי אור, ויהי אור“.

לוחם.

שתודות להן צריך שיהיה בה כדי לענות על הדר-כים-הפתוחות-לאויב, צריך שתהיה גמישה עד כדי שאפשר יהיה להגיב גם על התפתחות שלא היתה צפויה-מראש, צריך שתהיה כזאת שביצועה, בכל שלביה, יאפשר לנו לקיים בכל-עת ובכל-זמן את היזמה בידנו; וככל שהיזמה בידנו, הרי אנו משרתים בזמן, אנו מכתיבים את התפתחות פני-הדברים, אנו משתמשים בזמן כמעט ללא-שותפים וללא-הפרעה, אנו אומרים כי לאויב „אבדה שליטה“, כלומר — תגובתו אינה עומדת בבחינת הזמנים ולכן משתבשת. הברסיס ליזמה הוא — „בעלות“ על הזמן, וניצולו. שיא השימוש-בזמן הוא בניצול נקודת-המפנה בקרב, אותה „השניה החולפת-חיש“ אשר תפסתה היא המביאה את ההצלחה, ומי שאינו מצליח בכך נמצא „מפסיד“ את המימד-הרביעי, מאבד את ההזדמנות — העוברת לידי האויב. אסור שנשכח את דבריו של אותו קברניט בעמדו לפני בית-הדין.

כושר-האישי של המפקד „להשתמש בזמן“ אינו רק אישי — יש לו שייכות לכל, לכושרו של אותו הגוף אשר עליו הוא מפקד, והכלים אשר אותו הגוף

על שיתוף-פעולה אויר-שריון

זאת, הם-הם המרחיבים ומעמיקים את ההיקף וה-מרחב שבפני העזה ומקוריות בתפעול הכוחות עליהם יעמוד מכתב זה, ובפעולתם. יחד עם זה כונת ה„על“ היא להדגיש שבמכתב זה לא תובאנה לפני הקורא אלא מחשבות מספר.

לפני שאגש אל עצם הנושא, רואה אני לבחון

את המלה „על“ הוספתי להגדרת נושא של מכתב זה בשל רצוני לצמצמו; אחרת עלול הייתי להטעות את הקורא באשר להיקפו, כי הנושא מורכב הנה, בהיותו תלוי בגורמים טכניים, בגורמי אקלים וקרע — ובאויב. כל הגורמים האלה — הם המגד-לים את ה„ערפל“, וה„בלתי-צפוי“, שבקרב; ועם

מבחינת הארגון והטכניקה לשיתוף-פעולה יבשה-אוויר — אין הבדלים עקרוניים אם עיקר הכוח היבשתי הוא כוח-שריון, או אם עיקרו הוא כוח-רגלי. מכתב זה יצמצם באפשרויות יישומם של עקרונות אלה, ובמחשבות אחדות לגבי שיתוף-הפעולה כאשר השריון הוא היסוד העיקרי בכוח הפועל על הקרקע. לצורך זה נראה לי לנכון להביא תחילה את המושג של „לחמת-שריון“.

ככלולות במושג זה רואה אני :

א. פעולות ההפתעה, שהן תוצאה מניצול תנאי ראות גרועה, כגון חשיכה, עשן (וכן משימוש בדמיים).
ב. פעולות אבטחה, כגון סיור-אלים של שריון לצורך השגת ידיעות — סיור שצריך להיות בעל עצמת-אש מספקת, כדי שיוכל להלחם למען הידיעות שלהן הוא זקוק, ולנתק אח"כ את המגע. פעילות מעיקרית ניתנת גם לניצול לצורך הטעיית האויב, על-מנת להשהותו ולהרויח זמן, והיא כוללת גם מיקוש והצבת מכשולים המחופים בתצפית, באש-נשק-קל ובאש נגד-טנקית — פעולות שכל עיקרן הוא בהשהיה, בהטעיה, ובהשגת ידיעות.

ג. פעולות התקפות, כגון פריצת-מכשולים ושהות-מיקוש ומכשול נ"ט ע"י הנדסה, בחיפוי רגלים, ארטילרית-שדה וארטילריה נגד-טנקית כדי להבטיח את היכולת להעמקת הפרצה, להרחבתה, ולהבטחתה לשריון; פעולות טנקים באבטחת רגלים, בסיוע ארטילרית-שדה-נ"ט, לביצוע ההסתערות וההלם כדי להשמיד את האויב. בפעולות אחרונות אלו משמשות ארטילרית-השדה והארטילריה הנ"ט — „המגן“, והטנקים — „החרב“, כאשר הם מדלגים קדימה לסירוגין, זה מעל זה.

תיאיתי את המושג לחמת-השריון כמורכב מפעילות אבטחה ופעילות התקפה, מבלי ליחס לאחת מאלו חשיבות-יותר על פני השניה, ומבלי לציין באיזה סדר שהוא לפי ערכן; וזאת, כדי שאוכל להגביל עוד יותר את הנושא, ולהתרכז בעיקר בשיתוף-הפעולה עם אותו גוף המשמש בדרך-כלל „החרב“ של הפעילות ההתקפית. חרב זאת, כדי לקיים תנועתה ותנופת התקפתה, צריכה להיות ממורכנת כולה — כך, שלא יהיה צורך להאט את התנופה „בהתאם ליסוד האטי ביותר שבה“. אגסה להתבונן בשיתוף-הפעולה בין „החרב“ והאוויר ב„תנועה“ למגע“, בין לפני קרב-ההתקלות או לאחר ביצוע הפריצה שבקרב-המחושב — כי אלה מהווים את מרבית המקרים בלחימה, ובהם מתגלים מרבית הקשיים של שיתוף-פעולה, הבאים עקב הבלתי-

להבהיר את המושגים בהם אני משתמש. „כוח-אווירי“ יוכל לשותף-פעולה עם שריון — ושריון יהיה מסוגל להכנס לפעולה — אך ורק כאשר יהיה קיים „מצב אווירי נוח“. יש משתמשים כאן במושג „עליונות אווירית“, ויש כאלה אשר „מורידים את המחיר“ ומבטיחים להסתפק ב„עדיפות אווירית“, אולם כל המושגים האלה, כולל זה שאני משתמש בו, עדי-כמה שהם נוגעים לאפשרות הלחימה של שריון, ושיתוף כוח-אווירי כדי להשפיע על עצם לחמת השריון — אין הם מתכוונים לתאר „מצב אבסולוטי“, אלא מצב יחסי-כוחות באוויר שבו השריון ליטת באוויר איננה בידי האויב, מצב בו נהנים מטוסינו מחופש-פעולה גובר והולך, וכתוצאה ממנו מוטרדים כוחותינו ביבשה ובים פחות ופחות, ואילו כוחות האויב — יותר ויותר, עד שהם מאבדים כל שליטה, כושר עיתוי וריכוז, וכן כושר-התקפה בכלל. זהו מצב בו המרחב האווירי שלנו גדל והולך ואנו הופכים בהדרגה לכוח היחידי החופשי לפעולה בו, ללא הפרעה אווירית עוינת בת-משמ, חופש-פעולה — כונתו: חופש לסיר, להוביל, לתקוף, ללא-התנגדות כזו מצד האויב שתהיה לה השפעה ממשית. על הקרקע מתבטא חופש זה בתנועה, במהירות ובסודיות של פעולות כוחותינו, אשר תודות למצב האווירי שנוצר אינן פגיעות לכוח-אווירי עוין, ונהנות משיתוף-הפעולה של כוח-אווירי בלחמת-הקרקע. למען יוצר „מצב אווירי נוח“, נדרש מאמץ מידתי ומתמיד מצד הכוח-האווירי, והוא בדרך-כלל תוצאה של התמודדות אווירית; וכמו ביחס לכל התמודדות — הרבה יותר קל להצביע עליה בבהירות, בפסקנות וב„נוסחתיות“ לאחר-מעשה, לא אעמוד על הצד הא-יורי, כשהוא-לעצמו, כי כונתי לנסות ולהציג כאן מחשבות מספר על השפעתו של כוח-אווירי לגבי מידת-יכולתה של לחמת-שריון. כושרו של שריון לנוע, להתרכז, להנחית מהלומת-פתע ולנצלה — תלוי בסודיות-ההסתר, במהירות, בעליונות-שריון ובהפתעה. הסודיות, המהירות וההפתעה — חשופים לפעילות-אווירית עוינת; כי סיור-אווירי חושף כל פעילות-קרקע, פרט למקרה של ראות רעה, והפצצה מן האוויר משבשת את השליטה על כושר-התנועה. אפילו על חשיכה אפשר להתגבר ע"י תאורה מלא-כוחית, וכתוצאה מכך משפיע הכוח-האווירי על כושר המהירות — דהיינו, גם על כושר הריכוז והמהירות, וכך נכשלת אף העליונות-בשריון. נמצא, כי משנחשפים כל הגורמים האלה, לזרוע האווירית — מביא הדבר לידי התקפת 299.

צפי ובשל חיוניות ניצולה של "השניה החולפת".
 חשוב גם לנסות ולראות את המושג של עליונות
 שריון. עליונות זאת תלויה ביתרון כושר-התמרון.
 ביתרון התותח הנגד-טנקי מבחינת טווח-החדירה שלו.
 ביתרון תותח-הטנק מבחינת טווח-החדירה שלו. ובוזה
 שר מהירות-הטנק וצידוד, לעומת מהירותו וצידודו
 של האויב; וכאשר ביחס לכל עליונות אחרת, אסור
 שנשכח את החשיבות הרבה של המציאות. חשוב
 לזכור נקודות ומושגים אלה, על-מנת שנוכל לראות
 באור-נכון מה נדרש מן המטוס, ומה נדרש מן הטנק
 והתותח הנ"ט, כדי שמראש לא יהיה מקום לכך
 שיטילו על המטוס את תפקידי הטנק — ולהיפך,
 אלא שנחפש תחת-זאת את הדרך בה מגבלות האחד
 תצומצמנה או תבוטלנה ע"י יתרונותיו של השני;
 כך, שלא יוכל האויב לנצל את מגבלות ה"חבר" של
 לחמת-שריון, ובעיקר שהיזמה ותופש-הפעולה, שהם
 הכרחיים ללחמת-שריון ישארו בידינו, בתכונותיהם,
 ביתרונותיהם ובמגבלותיהם של הכוח-האווירי, מזה,
 והשריון, מזה, דשו במידה מספקת. הכונה כאן
 להעלות כמה מחשבות, על-יטוד תכונות אלו, באשר
 לשיתוף-הפעולה עצמו והדרכים לעשותו בר-ביצוע.
 הסיוור-האווירי, הניתן ע"י מטוס-קל, מספק צרכי
 סיור מקומי-אבטחתי — כאשר הוא מבוצע מעל
 לשטח בו חונה או נע הכוח. שטח הטיסה יוגבל,
 בהתאם לפעילות הנגד-מטוסית של האויב, לביצוע
 התצפית והאבטחה מגובה-רב מעל לכוח-המשוריין.
 סיור זה, והסיור-האווירי לתצפית-ולצילוס שנעשה
 בטוח גדול, מעניקים יתרון רב לכוח-המשוריין, הלו-
 קה מטבעו ב"ענינון" יחסי מסוים בגלל מגבלות
 תצפיתו. התראה מוקדמת, ידיעות מפורטות ועדכניות
 על השטח, ריכוז האויב, עצמתו וכיוונו — הנם
 חיוניים ביותר. בעוד שהסיור המקומי הוא בעיקר
 אבטחתי, מהוה הסיור ארוך-הטווח את המקור הבטוח
 והמהיר ביותר למודיעין-שדה. לסיור-המקומי הכרחי
 מטלול עראי, שימצא בסמוך לכוח, וכיתת מסלולים
 שתפקידה להפעילו. למסלול זה יספקו את התצלול-
 מים האחרונים מן השטח, ומפות בהתאם לצרכים.
 יחד עם זה יכול המטוס-הקל לשמש לצרכי קישור.
 סידורים פרימיטיביים-למדי עשויים להקל על שלי-
 חת תשדורות למטוס, וקבלת תשדורות ממנו, ללא
 הצורך שינחות. אחד התפקידים העיקריים שיכול
 מטוס לבצע הוא בתחום השליטה. המפקד, או סגנו,
 יכולים עד להתחלת הקרב לבצע לתקופת-מה את
 השליטה מן המטוס, בעזרת מכשיר-קשר המחברם
 אל טנק-הפיקוד, וע"י זה להקל על קיום השליטה.

באם נבדוק את ההבדלים במבנים, למיניהם, של
 כוח-בשדה — נראה כי השוני שבניהם מתאים
 למצב כוחותינו ביחס לאויב. מספרם, בדרך-כלל,
 ארבעה: מבנה המתאים להתקרבות; מבנה להתק-
 לות; מבנה להתקפה ולרדיפה; ומבנה להתארגנות
 מחדש. לצורך סוגית שיתוף-פעולה נטפל בשלושת
 הראשונים. למבנה הנקוט שעה שאין חשש להגיע
 לכלל מגע עם האויב נקרא מבנה "ירוק"; לזה הנ-
 קוט כשיש חשש למגע עם האויב — "צהוב"; למבנה
 שמתאים כאשר האויב מצוי בשטח, והמגע מידי,
 נקרא — "אדום". מבנים אלה, אם יתורגלו לפי
 מלות-"קוד", יאפשרו מעבר מתורגל-מראש ממבנה-
 למבנה, בהתאם לידיעות המגיעות, כשלמפקד יחידת-
 המשנה נשאר חופש גמור להתאים את המבנה לקר-
 קע מבלי שיהיה צורך לשלוח פקודות מפורטות
 בנדון כך. מטוס-מסייר ידוע, בהתאם ל"קוד", את
 תוצאות תצפיתו ופקודות מוסכמות. תרגול זה של
 מבנים ושיתוף-פעולה חשוב ביותר, כי במצבי-
 התקלות יהיה יתרון לאותו הכוח אשר מבנהו מאוזן,
 ומוכן לפעולה, ואשר יפתח בפעולה הראשון, אם,
 נוסף לזה, תהיה מצויה מפת-השטח (או תצלום-
 אוירי) משותפת בידי הצופה, או המפקד, היושב
 במטוס — ובידי מפקד הכוח-המשוריין שעל הקרקע
 — ועליה מסומנים קווי-הדיווח, שמות-ה"קוד",
 תנאים-טופוגרפיים וצירי-ההתקדמות — כי או תה-
 יינה הפקודות קצרות, ולא יהיה צורך בפירוט
 מיותר בהן, או בכתיבתן. תרגול כזה של שיתוף-
 פעולה מאפשר לקיים את השליטה דוקא או כאשר —
 כגון במבצעי מגע-פתע — ישנה נטיה זמנית לאבד
 את השליטה; ולפעמים, יחד עם אבדן זה של
 שליטה — להפסיד את היוזמה, או את האפשרות
 ליטול את היוזמה מידי האויב. ע"י אימון רב של
 הטייס והצופה אפשר גם לפתח אצלם את החוש
 של "חשד" כלפי שדות-מוקשים אפשריים ומכשור
 לים שהוטמנו. אכן, אין ודאות בסיור אוירי כזה,
 ויש לאמתו ע"י סיור-קרקע; אולם אף "חשד"
 זה עשוי להקל על שיקוליו של המפקד, וביחוד —
 על חישוביו לגבי נתוני הזמן והמרחב, והמבנים
 המתאימים לעריכת כוחו.
 כדי להקל על הקשר הדרוש ליחידת-שריון
 בשביל לקיים שיתוף-פעולה עם ה"אויב", אפשרי
 הסיודור הבא: — כפי שמראה הנסיון, ניתן להוציא
 מהצריח של הטנק, את התותח, ל"הסוות" עובדה זו
 ע"י הצבת "תותח" עץ המחזובר אל הצריח, ולהכניס
 אל תוך הצריח את כל מכשירי-הקשר הדרושים.

יחד עם הנציג של חיל-האוויר, אשר באמצעותו יכול מפקד השריון לנצל בפועל את הסיוע-האווירי שהוקצה לו.

השימוש רב-התכלית ביותר בכוח-האווירי — הן בשעת ההתקרבות, הן בשעת ההתקלות, והן בשעת ההתקפה — מתבטא בבידוד אזור-הפעולה, כדי לשבור את סדרי-הסיוע ההכרחיים אצל האויב, ולגרום לשיבוש תנועותיו, תגבורותיו, עתודותיו וכדומה; וכן בהתקפות מרוכזות וכבדות, ביום ובלילה (במטרות תאורה-מלאכותית) על ריכוזי רכב-השריון והאספקה שלו, והתקפה על הארטילריה שלו. סיוע-קרוב נגד מטרות כגון טנקים, וכדומה להם, ניתן לביצוע — אולם השפעתו היא פסיכיתית יותר, מאשר הרסנית-ממש, פרט למקרים של פגיעות ישירות. אכן, הוא שונה בטכניקה ובארגון, משיתוף-הפעולה יבשה-אוויר כפי שתואר כאן.

הצד הטכני שבארגון לשיתוף-פעולה נוטה לעשותו לענין מורכב. אולם, במציאות, תלוי הוא בעיקר במידת התרגול של הארגון לשיתוף-פעולה, ובתשומת-לב מתמדת לפרטים הפשוטים — היא תוצאה מתרגול מתמיד, ומקיום נוהל פשוט. כלולים בכך, בין השאר: — סימני-זיהוי משותפים של מטוסים ורכב; רצועות-בד דו-צבעוניות קלות-לתצפית, לצורך איתות אלמנטרי ואבחנה, אשר ניי-תנים לפרסיה על „בית-המנוע“ של הטנק — ולסילוק מהיר; מערכת משותפת של קוידיווח; ציון ציר מרכזי ברור; סימון קויהפצצה; שמות „קוד“ ליעדים ולתואים בולטים; סימני-זיקוקין

למתן איתות מן המטוס, ואיתות מן-הקרקע; פגזי-עשן-צבעוני, לסימון מטרות; תחמושת-נובת, לציון הכיוון; מילות-„קוד“ למטרות מסוכנות, אשר אותן יש לתקוף מיד משתראנה או שמהן יש להזהר במיוחד, וכו'; שפת-מושגים-סטנדרטית, כדי שאפשר יהיה להעביר פקודות מהר, מבלי להעסיק את רשת-הקשר יתר על המידה; וכו'. כל אלה — אינם דברים חדשים. הם נוסו, בהצלחה רבה, במלחמת-העולם השנייה ובמלחמות המוגבלות יותר שלאחריה. לבסוף, מלים-מספר על שיתוף-הפעולה עצמו. ביסודו, הריהו ענין של רצון ובטחון הדדיים. מבחינה זו ניתן לומר כי אי-אפשר „ללמד“ שיתוף-פעולה — אפשר רק ללמוד אותו בשעת-מלחמה. ואי-אפשר להפעילו-על-פקודה, כאשר איננו מצוי במציאות; ולכן מוטב לבנותו, בשעת שלום, באמצעות נסיון ותרגול, שהיסוד להם — יישומם של עקרונות, המשותפים על פשטות, על התחשבות בתכונותיהם, ביתרונותיהם ובמגבלותיהם של אמצעי-הלחימה (כאן — ה„שריון“ וה„אוויר“) המשתפים-פעולה, ועל המנעות מ„אקרובטיקה מחשבתית“ — כי זו לעולם אינה יכולה לבוא במקום התרגול, הרצון והבטחון ההדדיים. כי השאלה הנשאלת כאן אינה: — מי יודע דבר בתאוריה; השאלה היא: — כיצד להציב למול האויב את היתרון העצום של פעולה-משותפת, חופשית ממגבלות — לכונה כלפי מגבלותיו-הוא — ולנצלן להשגת ההכרעה.

לוח-ב.

על המעבר מ„מניעה“ ל„תגובה“

האם הכושר לבצע את התפקידים הבטחוניים בת-קופות דגיעה, או הכושר לפתח את התגובה? טוב לנסות ולראות מה עומד מאחורי הכושר-למנוע, ומה בדיוק רוצים למנוע. הכושר-המונע כולל בתוכו, כפי שצוין לעיל, את אלה: האפשרות לבצע את פעולות-הבטחון השגרתיות; יכולת מס-פיקה לשמש „מגן“ בפני כל פעולות אויב, כדי לאפשר לארגן את המילואים ולהפעילם; ארגון גורמי אספקה ותנועה, להפעלת הכוח-העומד וה-מילואים; מערכת-אתרעה רגישה ומהימנה יותר; ארגון הג"א כדי לצמצם את השפעת פעילות האויב; והעיקר — כוח מספיק שיהיה בו כדי למנוע הצלחתה של התקפת-הפתעה של האויב, כוח אשר ימנע מן האויב לחזור ולפגוע בנקודות ושטחים חיוניים, מבלי שיאלץ להכנות מיוחדות לכך מצדו. ועל הכוח הזה נסוב כפי הנראה, הויכוח. כי צריך הוא להיות מספיק כדי למנוע; ואם לא מנע — הרי צריכה תגובתו לשבש כל פעולות-פתע אשר יכול האויב להנחית ללא-הכנות-מיוחדות (הכנות מן הסוג שחייב הוא לעשות לקראת פעולה-רבתי, ואותן יקשה לבצע בסתר, בסודיות ובמהירות). להערכת הזמן הדרוש לו לאויב בשביל לפתח התקפה-רבתי — תהיה השפעה רבה על מידת-הכוננות הנדרשת מן המילואים, ועקב ההתפתחות המתמדת של אמצעים ודרכי לחימה, וכדי שתובטח לנו המשכיות בהתפתחות הכוח כולה, הכרחי שהמח-שבה והתורות הצבאיות תוקדנה במידת-האפשר את פני-הדברים, בתוך הכוח-המונע הזה ובכוח-המילואים; הכרחי שתקוקים מדיניות-איזון: — לא של „מידה-כנגד-מידה“, אלא כזו שתהא הולמת, בהת-מדה, את המצב הצבאי המשתנה; לפני הקרב, בשעת הקרב, וכן לאחריו.

יתכן והנושא יהיה ברור יותר אם נשאל את עצמנו, כיצד לקיים את האיזון בין הכוח-הבטחוני ברגיעה לבין הכוח המגיב, כדי להשיג כוח שיהיה בן-מעש (אפקטיבי). האם נכון יהיה לבנות בתקופת שלום את הכוחות בהתאם לצרכי „בטחון-שוטף“, ועם פרוץ מלחמה — להכשירם לתגובה? או, שמא יש להכשירם מלכתחילה לשני תפקידים אלה בעת-ובעונה-אחת? כדי לבצע איזון על בסיס כזה, ולשאת באחריות למדיניות-איזון, יש להתגבר על קושי נוסף, שאינו מתבטא דוקא באמצעים המוגב-לים. כונתי ללחץ, ולסכנות, הנגרמים ע"י ענייני-

מניתוח המושג „מניעה“ (מערכות, חוב פ"ד — פ"ה) יתברר לנו שהוא מתכנן לא רק למניעה גופה, אלא גם למעבר, ממצב של מניעה למצב של תגובה; כי מורה הוא הן על הכושר לבצע תפקידי-בטחון בשעת שלום ורגיעה, והן על היכולת לפתח מידית „כוח-מגיב“, ולהוסיף לקיימו בהתמדה, שהרי בלי שניים אלה לא היה בגדר גורם מונע. אילו הנחנו שאין המושג כולל את אלה בתוכו — כי אז היה כושר-המניעה שבמאמץ הבטחוני מתרוקן מתוכ-נו, והופך „דחליל“ שליד חלקה נטועה, תחת שיהיה „שומר“ ממשי לה. אולם ראית ה„מניעה“ באור כזה, ממש כאילו מכריחה אותנו למצוא במושג הנדון שתי גישות נוגדות: זו של מדיניות לשעת-שלום — זו של מדיניות לשעת-מלחמה.

הכה נבדוק ענין זה, ביצוע תפקידי-הבטחון בשעת שלום ורגיעה גופל בדרך כלל על יחידות-הרגלים של כוחות-היבשה, שהן בעיקר הנושאות באבטחת מתקנים, הגנת הגבול ותפקידים דומים. צמצומן של יחידות אלו גורר אחריו הטלת תפקידים מסוג זה על יחידות בעלות אופי טכני — במקום שאלו, כיחידות טכניות, תנצלנה את זמנן לצורך אימון ממושך-יותר. כן מביא הדבר להקטנת אלו האחרונות, מה שגורר אחריו לפעמים דלדול הכו-ננות לפעולה מידית, ועתים אף למיעוט הכושר לפעולה-מתמידה, ואת כל זה אי-אפשר להשיג אח"כ על-רגל-אחת.

כאשר אנחנו מנסים לברר לעצמנו מהו הכוח-הדרוש לתגובה (ההגורם הקובע כאן הוא, כנזכר לעיל, הכושר להגיב מיד ובהתמדה) — נגיע לכלל מסקנה כי הכוח-האווירי יתפוש בו מקום נכבד בגלל תכונותיו בכלל, וביחוד טווחו הגדול, דבר שבו תלויה השגת העומק הבטחוני הדרוש. המרחב הבט-חוני, הנוצר על ידי היקף פעולתו של הכוח-האווירי — הוא אשר ישמש כ„פטיש“ נגד כל פעולות-פתע של האויב, וכמגן להתארגנות כל יתר הכוחות, אשר מעצם תכונותיהם אינם ניתנים להפ-עלה מידית.

האם כאן לפנינו שני קווי-מדיניות נוגדים? אינני סבור כך. ואם נוצר רושם כזה, לא ענין המעבר ממניעה לתגובה גורם לו. מקורו — באחד-צעדים המוגבלים העומדים לרשותו של הכוח הצבאי בכל מערכה כלכלית; והשאלה היא, לכן, לא: „מה נוח יותר?“ אלא: „מה משיג את התכלית?“ —

בטחון של תקופת-הרגיעה. כאן מולידים גורמים הכרתיים ותת-הכרתיים מיני גישות בטחוניות שלא קשה להביא להן דוגמאות רבות, (וביחוד — חלקי דוגמאות) מן ההיסטוריה הצבאית של עמים אחרים. הקושי, על-כן, גובע מן ה"תיאוריה", הנבנית על-מנת להצדיק מדיניות זו או אחרת, וממגבלות האמצעים; והשאלה הדרושה פתרון מתמיד היא: כיצד לאזן? שאלה זו מולידה שאלה שניה — לאיזו תקרית פת זמן עשוי איוון זה להיות ברתכלית? כי הרי אין הענין אבסולוטי, או גוססתי. חייב הדבר להיות קשור בתקופה הקרובה, כי הכושר להעריך את האיוון הנדרש תלוי בכושר להעריך הן את ההתפתחויות האפשריות בתקופה הקרובה, והן מהו משך תקופת-קרובה זו. למעשה, נדרשת גמישות רבה בביצוע האיוון, כדי שבכל עת בעתיד, על אף מגבלות-אמצעים, יהא הכושר לעבור ממניעה לתגובה הולם את הדרישות והצרכים העלולים להנצר. נמצא, שתמיד יהיה הכרח בכך כי יהיה מצוי גם "איוון נוסף", שיתאים למצבם ולדרישות העלולים להופיע במרוצת הזמן; הכונה לאותו "מספר השנים" הכלול בתקופת-הקרובה אשר היא-עצמה תשימש כמנוחה לתכנון ולביצוע מחד-גיסה, וכבטיס, שיהיה רחב וגמיש דיו להבטחת המשכיות באיוון הכוח, מבחינת הזמן, מאידך-גיסה, עלולות להתעורר שאלות משאלות שונות, כגון: מה גבול הצמצום שיכול כוח-היבשה לעמוד בו מבלי שיפגעו כושרו לשאת בתפקידי-זמן-רגיעה, ויכולתו לשלוט בשטח ההפקר בשעת מלחמה? מה הגבול לצמצום הכוח האווירי בכושרו-להגיב (כי כושרו-להגיב הרי תלוי ביכולת-התגובה של יתר זרועות הבטחון)? הנראה ביכולת-המניעה יכולת הכוללת בתוכה גם כושר-תגובה? — אם הצליחה יכולת זו להפתיע את האויב, יהיו הכוחות-המאוזנים מסוגלים, באמצעים מינימליים ובזמן קצר, להביא להכרעה מוצלחת בלחימה, כמותן לכו-הבטחוני? במקרה של תשובה חיובית יחדל מושג "המניעה והתגובה" להיות מושג מופשט ויהפוך בסיס לשיקול יסודי, לבחירת מדיניות "לתקופת-קרובה" ולארגון הכוח-הבטחוני, ציודו ואימונו, באמצעים העומדים לרשותו בשעת שלום. משך הזמן אשר יש להביאו בחשבון למימוש מדיניות כזו, באם נתחשב באמצעי-המלחמה ואפיים הטכני המורכב, משתרע על תקופה של שלוש שנים לפחות. קשה לצמצם יותר את גורם-הזמן; והשפעתו על מידת הגמישות, הדרושה למעבר ממדיניות-איוון אחת לשניה, רבה מאוד, והיא מצריכה, במידה גדלה-והולכת, ראיית-הנולד בתכנון.

לוחם

שופטים מקצועיים ובלתי־מקצועיים

בבה"ד הצבאיים

פט אחד הוא בדרגת הנאשם. אם עומדים לדין אחד בעלי דרגות שונות, יהיה לפחות אחד השופטים בדרגת הנאשם שדרגתו היא הגבוהה ביותר, ואחד — בדרגת הנאשם שדרגתו היא הנמוכה ביותר. בהוראות אלו, המדברות על מינוי שופטים ועל הרכבת בית־דין, לא נאמר ולא כלום על ההבדל בין שופטים מקצועיים ובלתי מקצועיים, הוי אומר, קיימת אפשרות מלאה שכל השופטים אשר יתמנו על־ידי מפקד המחוז לבי"ד מחוזי (לפי תקנה 19), יהיו כולם משפטים או אף אחד מהם לא יהיה בעל הכשרה משפטית. אותו דין חל לגבי שלושה או יותר שופטים המתמנים לשבת בהרכב מסוים, עם יוצא מן הכלל אחד והוא — הנקבע בתקנה 171 ב' האומרת: "רשות הממנה בית־דין לפי חוקה זאת תמנה חייל בעל הכשרה משפטית כאחד השופטים של בית־הדין, אם תקבל דרישה לכך מאת פרקליט צבאי".

הוראה אחרונה זו אף אינה קובעת, כפי שסביר רים לפעמים בטעות, שבמקרה זה חייב השופט בעל ההכשרה המקצועית להיות אב־בית־דין, ואם כי מצב דברים זה הוא, ללא ספק, נוח ויעיל לשם ניהול סדיר של הדיון בבית־הדין, הרי אינו הכרח.

גם הוראות אחרות של החוקה, המדברות על שופטים של בית־דין מיוחד או של בית־דין צבאי עליון, אינן כוללות דרישה כי אחד או יותר מהשופטים יהיו בעלי הכשרה משפטית.

אף פקודות מטכ"ל אין מכונות להרחיב את ההבדל בין שני סוגי שופטים, כפי שהוא קיים בחוקת השיפוט, והוראה יחידה שאנחנו מוצאים בנושא זה בפקודות מטכ"ל (פקודת מטכ"ל 33.0304 פרק א' סעיף 2) מדברת רק על ביצוע החלטת הפרקליט הצבאי לפי תקנה 171 ב' הנ"ל. נכון הוא שמבחינים באב"ד — אשר הוא (כלשון פקודת־המטכ"ל הנ"ל, פרק ב' סעיף 3) "מפקדם של כל המשתתפים והנ"ל כחים, המחויבים להשמע לכל הוראותיו והחלטותיו", אולם כאמור אין הכרח חוקי שהאב"ד יהיה

חייל כי מתמנה לשופט בבית־דין צבאי רגשות שונים עוברים בו: הרגשת נטל האחריות הכבדה המוטלת על שכמו, כי הרי את גורל חברו לנשק הוא עומד להכריע, לשבט או לחסד, להוציא או זכאי בדינו או אולי לשלחו לחודשי מאסר רבים לבית־סוהר. המועקה הולכת וגדלה בלבו של השופט כשי הוא נזכר מה דלות הן הידיעות המשפטיות, שנותרו בזכרונו מהקורס וממהרצאות המעטות לחוק צבאי ששמע אי־פעם. השקלא־וטריא המשפטית בין התור בע והסניגור בבעיות פרוצדוראליות מסובכות, עם ציטוט אסמכתאות באנגלית, השופעות שפע רב של ביטויים ברומית, באנגלית עתיקה, או סתם מונחים טכניים בלתי ידועים ובלתי ברורים, עוד מוסיפים על המבוכה. ואם נוסף לכך השופט הוא חייל בשירות־חובה או קצין צעיר — הרי חוסר נסיון בחיים והבדלי גיל ודרגה אשר בינו ובין אב־בית־הדין המקצועי, נוטלים ממנו לעתים כבר בתחילת הדיון כל רצון וכל מרץ להשתתף השתתפות פעילה בו. תופעה זו של פסיביות, ולפעמים אף מצד שני השופטים הבלתי מקצועיים, בהרכב של שלושה שופטים בבית־דין צבאי, מסלפת את דמותו של המשפט הצבאי וסכנות רכות טמונות בה.

מאמרי זה בא לעוץ עצה לשופטים הבלתי מקצועיים בצה"ל, מה הדרך ינקטוה כדי למלא את תפקידם כשופטים בהתאם לדרישות החוק ולמצפונם.

2. הוראות חוקת־השיפוט על מעמדו של השופט בבי"ד מקצועי.

באם נעיין בחוקת־השיפוט יתברר לנו שאין החוק קה מכירה במושג של "שופט בלתי מקצועי". רק בתקנה 171ב', אשר נתוספה תוך כדי אחד התיקונים שנעשו בחוקת השיפוט, מדובר על "חייל בעל הכשרה משפטית כאחד השופטים של ביה"ד". בכל יתר המקרים בהם מדובר בחוקת השיפוט על שופטים, הכונה היא לשופטים מקצועיים ובלתי מקצועיים כאחד.

אחד השופטים מתמנה לאב־בית־דין, ולפחות שור

בעל הכשרה משפטית, או שהשופט בעל הכשרה משפטית יהיה אב"ד.

כתוצאה טבעית מהאמור לעיל, אין חוקת-השיפוט מטילה תפקידים מיוחדים או מקנה זכויות מיוחדות לשופטים מקצועיים. כפי שנראה להלן, כל השופטים שוים הם שויון מוחלט בישבם על כס המשפט ועל כולם מוטל אותו הנטל ונופלת אותה האחריות לגבי תוצאות המשפט.

3. תפקידיו של השופט המקצועי

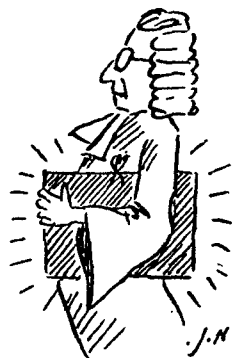
על אף המצב החוקי, כפי שתואר בפרק הקודם, ידועה לכולם המציאות השוררת בבתי-הדין בצה"ל והיא — שכמעט בכל המשפטים משתתף שופט אחד בעל הכשרה משפטית והוא, ברוב המקרים, משמש כאב"ד.

מה גרם לכך, שעל אף חוסר תוצאות החוק, זו היא השגרה?

נסיון בהפעלת בתי-דין צבאיים למיניהם ב"צה"ל, במשך שנות קיומו, לימד את כל הנוגעים בדבר, כי תועלת רבה טמונה בשימוש במשפטן כאב"ד בבי"ד צבאי, ואציין כאן רק כמה מהסיבות העיקריות לכך: —

(א) הרבה יותר קל לאב"ד מקצועי, בתוקף הכשרתו ונסיונו, להבטיח מהלך רגיל וסדיר של דיון, מאשר למי שחסר נתונים אלה. בעיקר הדברים אמורים כשמופיעים בתור באי-כוח הצדדים (התביעה והנאשם) עורכי-דין, הטוענים טענות פור-מליות ופריילימינריות, וטענות נוהל לרוב.

(ב) מאחר שסדרי הדיון ודיני הראיות, המחייבים בב"ד צבאיים, זהים בחלקם הגדול עם אותם הדינים המחייבים בשיפוט האזרחי, הרי השופט המשפטן הוא המוסמך ביותר להסבירם ליתר

„פרטי ההתייעצות הם, סוד“...

השופטים, וזה כדי שיעמדו על משמעות טענות הצדדים, הנוגעות לאותן הנקודות, בכל היקפן.

(ג) חוקת השיפוט מתירה לשופט בשיפוט צבאי אי חייל שעבר איזו עבירה „אזרחית“, ז"א על כל חוק המחייב במדינה והמופעל בדרך כלל על-ידי בתי-המשפט האזרחיים. מי כמשפטן, שלמד במשך שנים את כל ההלכות של החוקים הנ"ל והתקדימים הקשורים בהם, מסוגל להסבירם לשופטים הבלתי מקצועיים, אשר לעתים לא מעטות זו להם ההודמנות הראשונה בכלל לשמוע על קיום חוקים אלה?

(ד) מטבעו של בית-דין צבאי שהרכבו משתנה מדי פעם בפעם, חיילים שישבו במשפט אחד על-יפי רוב אינם יושבים במשפט השני, ואלה האחרונים אינם יודעים מה שקבעו חבריהם במשפט הקודם. לכן קיים צורך בקיום גורם מייצב, אשר יוכל לשמור על רציפותה ואחידותה של הידיקטורה הצבאית, אשר ידע את ההלכות שנקבעו על-ידי בית-הדין הצבאי העליון, ויוכל להעיר את תשומת לבם של כל המשתתפים בדיון על קיומן.

לתפקיד זה מתאים ביותר האב"ד המקצועי, אשר זהו תפקידו בצבא — לשבת ולשפוט, וכל ההלכות, התקדימים והסוגיות שהתעוררו בשיפוט הצבאי ב"צה"ל נהירים לו.

מסיבות אלה ואחרות, הדומות להן, הגיעו של-טונות הצבא המוסמכים, לידי מסקנה כי רצוי שיהיו בצה"ל קצינים בעלי הכשרה משפטית בתפקידים של אב"דים ושהם ימסר תפקיד זה ברוב המשפטים. אולם לא היה בכנותם למעט על-ידי כך את דמותו, תפקידו ואחריותו של השופט הבלתי מקצועי, המשתתף בתהליך המשפטי בצה"ל.

4. תפקידים שאין להטיל על שופט מקצועי. פירטנו בפרק הקודם את התועלת הרבה שמביא אה לשיפוט צבאי השתתפותו של שופט מקצועי. אולם לעתים לא רחוקות המשתתפים במשפט, ובעי-קר שני השופטים הבלתי מקצועיים, מעמידים לאב"ד — השופט המקצועי — דרישות מרחיקות לכת, אשר אין מחובתו, ולפעמים גם לא ברשותו, למלא אחריהן. כתוצאה מכך נפגעת לפעמים דמותו של המשפט הצבאי.

אעמוד כאן בקצרה על כמה מהדרישות העיקריות מהסוג הנ"ל.

(א) בעיות מקצועיות צבאיות: לעתים קרובות נסב נושא הדיון לפני בי"ד צבאי על התשובה לבעיה צבאית מקצועית טהורה,

היחסים בין השופטים המקצועיים
והבלתי מקצועיים...

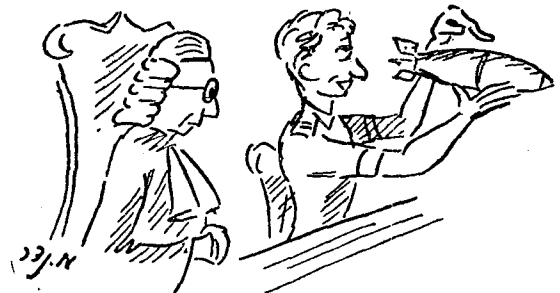
נוהל תשלומים, נוהל טיפול בחפצים של חיילים פצועים, מתים או נעדרים וכו'), אם כי איננו נחלת חוג מצומצם של בעלי מקצוע בצבא (כמו הבעיות שהוזכרו בסעיף הקודם), הרי ודאי שאינו מוגזף של השופט המשפטן. להיפך, לפעמים קרובות החיי-לים המטפלים בכך במשך זמן ממושך (אפסנאים, שלמים, שלישי גדוד וכו') מתמצאים בפרטי-הפרטים של הנוהל והנהוג והתהליכים הקשורים בהם במידה הרבה יותר גדולה מאשר השופט המשפטן, הלומד עליהם מפקודות מטכ"ל בלבד.

(ג) התנהגות מבישה ובלתי הולמת.

התנהגות מביישת ובלתי הולמת. (תקנה 95 של חוקת השיפוט) היא אחת העבירות הצבאיות אשר אין בה אלמנטים מוגדרים ויציבים. עבירה זו היא בעלת היקף רחב ביותר, ותחת כותרת של "התנהגות מביישת ובלתי הולמת", באים מעשים וצורות התנהגות שונות ביותר בשטחי החיים הצבאיים ואף האזרחיים של החייל (ובעיקר הקצין). כדי לקבוע באם התנהגות מסוימת של קצין מסוים היא התנהגות מבישה, חייב ביה"ד, הדן בדבר, לקבוע קודם-כל מה הוא סטנדרד התנהגות הנדרש מאותו סוג קצין, עליהם גמנה הנאשם. רק אם יתברר שהתנהגות המיוחסת לנאשם במקרה זה היא מתחת לאותו סטנדרד, אפשר למצוא אותו אשם בהתנהגות מביישת. לקביעת סטנדרד התנהגות זו יש בידי קצין גים בעלי אותה דרגה או מעמד כל הנתונים שישנם בידי השופט המשפטן, ולפעמים הם אף עולים עליו בכך. אין, אפוא, לראות בקביעת העובדה שהתנהגות המיוחסת לנאשם היא התנהגות מבישה — קביעה טכנית-משפטית (כמו, למשל, קביעת האלמנטים של עבירת-גניבה). שיש להטילה בעיקר על שכמו של השופט המשפטן, אלא קביעה עובדתית, שכל השופטים חייבים במידה שווה לנתחה ולקבעה, ודאי, אין זאת רשימה ממצה ואפשר להרבות בדוגמאות גם משטחים אחרים. אולם אם הקוראים יסמימו אתי שבמקרים כגון אלה אין לבוא בתביעות מופרזות לאב"ד המשפטן, הרי השגתי את מטרתי.

5. היריעה המשפטית (JUDICIAL NOTICE) כבי"ד צבאיים.

בהתאם לחוקי הראיות, הקיימים במדינה, חייבים הצדדים במשפט להוכיח לפני ביה"ד את כל העובדות שיש להן חשיבות לשם הכרעה בדיון. כלל זה חל גם כשעובדה מסוימת ידועה לשופט בדרך מקרה, לדוגמה: —

תשובה על כל בעיה מקצועית צבאית —
רק בעל נסיון יכול לענות עליה...

„חדר ההתעצות“ קודש קודשים הוא

של ביה"ד. תקנה 154 של חוקת השיפוט אומרת: — „רק השופטים משתתפים בהתעצות בית-הדין ואין לגלות את הנעשה בה. פרט להחלטות של-פרסום“.

אם כן, מסתורין אחופף את הנעשה באולם ההתעצות, ודבר מהנאמר שם, מהויכוחים הסוערים שיתכן והתנהלו שם במשך שעות רבות, לא יגיע לעולם לידיעת הקהל הרחב, פרט, כמובן, להחלטות ופסקי-הדין, שהם תוצאות ההתעצותיות. אולם כדי למצות את נושאנו עד תומה, חייבים אנו להתעכב ולנתח את הנאמר והנעשה באולם ההתעצותיות, כי, ככלות הכול, הרי שם, ולא בשום מקום אחר, קָשַׁל פסק-הדין, שהוא מטרת כל דיון משפטי.

(א) הכנה להתעצות.

אחד הדברים החשובים ביותר, ועם זאת, לדאבונו, מן המוזנחים ביותר, בעיקר על-ידי השופטים הבלתי-מקצועיים, הוא הכנה להתעצות. דבר זה יש לומר בפה מלא ובבהירות: אין השופט יכול למלא כראוי את התפקיד שהוטל עליו, אם לא יתכונן בצורה מדויקת ומדוקדקת ביותר לישיבת השופטים, בה יקבע פסה"ד.

יתכונן כיצד? קודם כל חייב השופט לשלוט שליטה מלאה בכל החומר העובדתי שהובא בפני ביה"ד, באמצעות עדויות שהושמעו ומסמכים (או מוצגים אחרים) שהוגשו ונתקבלו על-ידו. בשום פנים ואופן אין לסמוך בענין זה על הזכרון בלבד.

„שופט שלא יהפך לבלש...“

אם כי השופט גר בבית אשר בקרבתו קרתה תאונת-דרכים, וידועים לו, לכן, היטב כל הכבישים והצמלבויות-הדרכים שבקרבת המקום, אין זה פוטר את התביעה מהצורך לבקש כי ביה"ד יצא למקום התאונה, וינכח במו עיניו (בנוכחות הצדדים) מה הוא המצב. אולם חובת הוכחה זו נפסקת כשמדובר בתופעות או עניינים, הידועים לכל הציבור במקום ואשר אינם חולקים עליהם. למשל, אין צורך להוכיח בבית-משפט בתל-אביב שבחדש יוני לא ירד גשם, שבראשית שנת 1948 לא היה קיים קשר סדיר בין תל-אביב לירושלים, ש„תנובה“ מייצרת תוצרת חלב וכו'. בית-המשפט מקבל את הדברים הנ"ל כמוכחים על-יסוד ידיעתו הוא, אשר נקראת בשפה המשפטית „הידיעה המשפטית“. „Judicial Notice“.

והנה בבית-דין צבאי נדרשת מהשופטים ידיעה משפטית של בעיות יסוד הקשורות בחיי הצבא. לכן אין, למשל, על התביעה בבית-משפט צבאי חובה להוכיח שטעינת ופריקת רובה, כשקנהו מופנה כלפי חייל אחר, יש בכך משום הפרת כללי-זהירות בטיפול בנשק, שחלירת מים לקנה מוזיקה לכלי-היריה, שכניסה למחנה צבאי היא דרך השער, שציון מקום המצאה של היחידה ומצבת כוח-האדם בה מהווה גילוי סוד צבאי וכו'.

הוכחת עובדות כגון אלו, אשר בפני שופט אזרחי מצריכה זמן ועמל רב, מיותרת בשיפוט צבאי. דבר זה תורם למהירות וליעילות המשפט וחוסך ויכוחי סרק בין הצדדים.

אולם במה דברים אמורים? כשהעובדות והמצבים הם ברורים ואינם שנויים במחלוקת, עד-כי לא יכול להתעורר צל של ספק מהו מצב הדברים לאשורו.

לכן חייבים השופטים הצבאיים להזהר משנה-זהירות בבואם לקבוע עובדות ולהוציא מסקנות על-יסוד „ידיעתם המשפטית“ ביחס לעובדות ולמצבים שיתכן והצדדים אינם מסכימים להם וברצונם, ומוזכותם, להביא הוכחות להזמנתם.

בנקודה זו חשובה ביותר השפעתו והדרכתו של האב"ד המקצועי אשר חייב לדאוג מצד אחד לכך שחבריו, השופטים הבלתי-מקצועיים, לא ירחיבו מ"על למידה את תחומי „ידיעתם המשפטית“, ומצד שני — לקבל את הדרכתם הם ביחס לדברים המוסימים, שהם בבחינת מושכל ראשון כאותו חיל או שירות.

6. השתתפות בהתעצות השופטים.

חדר ההתעצות של שופטים הוא „קודש הקדשים“

וכל כמה שהמשפט נמשך זמן רב יותר, כל כמה שהתומר בתיק רב יותר, כן גדלה והולכת הנדאות שדברים מסוימים, ביניהם אף כאלו שעלולים להכריע בגורל המשפט, נשמטו מזכרונו של השופט. לכן חייב כל שופט (וההדגשה היא על המלה כל) לעבור לפני ההתייעצות על תיק המשפט, ולרשום לו (לא בתוך התיק, כמובן, אלא על גליון נייר נפרד) את כל אותם הדברים שברצונו להעלות אותם בהתייעצות השופטים. וזה עם ציון מספר הדף והשורה של הפרטיכל, כדי שקל יהיה למצוא לעת צורך. כמו כן רצוי שהשופט (אם יש לו האפשרות והנתונים לכך) יעבור על אותם הקטעים של הספרות המשפטית שצוטטו על-ידי הצדדים תוך מהלך המשפט, או פסקי-דין עליהם הסתמכו.

התייעצות השופטים

עם זאת חייב אני להזהיר בכל לשון של הזהרה את השופט, שלא יהפך, ברוב חריצותו, לבלש. כי כלל חשוב הוא במשפט שלשופט מותר להסתמך בפסקי-דין רק על תומר אשר הובא בפניו תוך תהליך המשפט ובנוכחות הצדדים. באם יגיע לידיעת השופט כל תומר עובדתי נוסף, הנוגע למשפט, וזה בין ביזמתו הוא, ובין בדרך מקרית, לא רק שאסור לו באיסור מוחלט להסתמך עליו, אלא יש לראות בעובדה זו בלבד סיבה לפסול אותו מלכהן כשופט במשפט מסוים זה.

(ב) הבעת דעה תוך התייעצות השופטים.

נהוג בהתייעצות השופטים שהשופט הצעיר בין הנוכחים (בדרגה, בגיל, בנסיון) מביע את דעתו ראשון, וזה לבל יושפע בדעתו הבלתי תלויה על-ידי האבטוריטטה של הגבוהים והמבוגרים ממנו. כלל זה הוא בעל חשיבות רבה, מאחר שכנת המחקק בקבעו הרכב ב"ד של שלושה שופטים, היא שכל אחד משלושתם יביע דעה עצמאית ובלתי תלויה.

אין זאת אומרת שהשופט אשר הביע דעתו, חייב לעמוד עליה בכל היקפה ולא לסטות ממנה כמלוא-

נימה, על אף הדעות והנימוקים שהושמעו לאחר מכן על-ידי השופטים האחרים. ההיפך מזה הוא הנכון: השופטים חייבים לרדת לדעתם של חבריהם, ועד כמה שהדבר הוא אפשרי, עליהם להגיע לידי עמק-השוה, וכתוצאה מכך — לפסקי-דין פה אחד. לכלל הנוכח לעיל משמעות אחת ויחידה, והיא: — השופטים יחליטו מה שיחליטו וישתכנעו אחד מדברי חברו, לאחר שניתנה האפשרות המלאה לכל אחד מהם להביע את דעתו הראשונית באופן חפשי ובמלואה.

(ג) חות-דעת של שופט שנשאר במיעוט.

תקנות 152—153 של חוקת השיפוט אומרות: —

152. בית-דין יחליט כל דבר פה אחד או ע"י רוב דעות ורק החלטות כאלה תחשבה להחלטות ב"ד.

153. כל פסקי-דין של ב"ד צריך להיות מנומק ואם נתקבל על-פי רוב דעות — יצוין הדבר מבלי להזכיר בשמות.

כל השופטים, וגם אם פסקי-דין נתקבל על-פי רוב דעות — יחתמו על פסקי-דין. שופט שנשאר במיעוט

יוכל לצרף ליריעתו של מפקד-המחוז או ראש-המטה לפי המקרה — אבל דעת המיעוט לא תוקרא בבית-ד

ולא תפורסם.

מההוראות הנ"ל אנו למדים, שאם כי רצוי, כפי

שאמרנו לעיל, שפסקי-דין ינתן פה אחד, הרי אין

זו חובה, ופסקי-דין ברוב דעות דינו לכל המטרות,

כפסקי-דין שניתן פה אחד. להוראה זו חשיבות חוקית

ומוסרית רבה: משתמע ממנה שאף פעם לא יוכל

שופט לטעון כי חייב היה להצביע בעד פסקי-דין

מסוים, אם כי דעתו היתה שונה. החוק אומר לו: —

„אם אינך סבור שפסקי-דין המוצע ע"י חברי

ריך השופטים הוא המתאים והצודק במקרה זה —

אל תצביע בעדו. ואם רצונך שגם המפקד ידע כי

דעתך היתה שונה מדעתם של רוב השופטים, הרי

זכותך המלאה היא להביע את דעתך בכתב ולצרפה

לידיעת המפקד.

וכאן יש ברצוני לעמוד על חשיבות חות-דעתו

של שופט שנשאר במיעוט.

נכון הוא, שלא כמו בבית-משפט אזרחי, אין מק-

ריאים בב"ד צבאי חות-דעת של מיעוט ואין מפר-

סמים אותה, אולם אין הדבר גורע מחשיבותה הרבה.

חות-דעת זו מובאת לידיעת המפקד המאשר את פסק

הדין, ואשר בסמכותו הן לצוות על ערעור והן להקל

בעונש. אין ספק שחות-דעת כזאת יכולה להשפיע

הרבה על שיקוליו של המפקד, להשתמש בסמכויותיו

הנ"ל (לי, על כל פנים, ידועים מקרים לא מעטים

המיעוט שלי". אינני יודע אם שמועות אלו היו נכונות (אני מקוה — שלא), אולם לשם מניעת ספק, ברצוני להדגיש שאילו קרה כדבר הזה, היתה נראית לי התנהגות כזו של השופט המקצועי כפסולה. אני סבור שגם בתת-חות דעת של מיעוט — חייב הוא להציע את מלוא עזרתו וידיעתו המקצועית לשני השופטים האחרים לשם הכנת פסק-דינם הם.

8. מנע עם. הקהל- תוך תהליך המשפט ולאחריו.

ישנה תופעה אחת, הפוגעת בצורה מרחיקה לכת בתהליך משפטי נכון, ולפעמים מביאה אף לידי עיוות דין, — היא ניהול שיחות ע"י השופטים הבלתי מקצועיים עם מפקדיהם, חבריהם או לפעמים סתם אנשים, שהודמנו באקראי, על מהלך המשפט, הערכת העדויות שהושמעו, ותוך כדי כך גם גילוי הויכוח בין השופטים בחדר ההתייעצות. אם כי אפי' שר להבין בנקל שאדם, אשר זו היא לו הפעם הראשונה (או אחת הראשונות) בו הוא יושב כשופט, עז רצונו להתחלק ברשמיו עם מכריו: אך חובה עליו להמנע מכך בכל תוקף. יש לזכור תדיר שהחוק והנהל המשפטי של מאות בשנים קובע בצורה ברורה ושאינה משתמעת לשתי פנים, כי על כל שופט להגיע למסקנתו רק על-יסוד החומר ששמע תוך תהליך המשפט ועל יסוד דעות הצדדים, שהושמעו לפניו לשם הערכת אותו החומר. רק חבריו השופטים, אשר מונו לאותו משפט, רשאים להשפיע על שינוי דעתו. הם — ולא אף אחד אחר. שיחות על המשפט מחוץ לכתלי ביה"ד מזיקות לא רק במקרה שקיימת כונה ודוגית להשפיע על השופט, אלא גם במקרים בהם, בלי כונה כזאת, יושפע השופט מדברי בן-שיחו. הדבר אמור לא רק לגבי התקופה שבין התחלת הדיון עד מתן פסק-הדין, אלא גם ומתן פסק-דין סופי בערכאה שניה. (כי עלול לקרות שבית-דין בערכאה שניה מחליט להחזיר את התיק לדיון מחדש לבית-דין של ערכאה ראשונה, שישב באותו הרכב).

אולם גם לאחר שפסק-הדין הוא סופי חייבים פרטי התייעצות השופטים שהתנהלו בחדר ההתייעצות להשאר סוד ביניהם, ואין בשום פנים ואופן לאפשר לנאשם (או למשפחתו וידידיו) לדעת מה דעת הביע שופט זה או אחר.

9. ענין בתוצאות הערעור.

רצוני להעיר את תשומת לבם של השופטים הבלתי-מקצועיים לנקודה נוספת אחת. ברוב המקרים

של השפעה כזאת של שופט שנשאר במיעוט על החלטתו של המפקד המאשר את פסק-הדין).

אולם נראה לי שעיקר חשיבותה של חות-דעת בכתב כזו היא בשביל השופט עצמו. אני סבור ששופט אשר נשאר במיעוט וסבור שפסק-הדין שניתן איננו פסק-דין צודק, לא יוכל להגיד "ידי לא שפכו את הדם הזה" אלא אם עשה את כל אשר בסמכותו החוקית כדי להביא את דעתו זו לידיעת הגורמים שבידם האפשרות לשנות את פסק-הדין, וזא למפקד המאשר את פסק-הדין.

הדרך היחידה לכך היא, כאמור, שימוש בסמכותו לפי סיפא של תקנה 1953 הנ"ל.

לכן הנני ממליץ בפני השופטים הבלתי מקצועיים, אשר דעתם לא נתקבלה על-ידי רוב בית-הדין, כי יעשו שימוש רחב יותר בסמכותם זו של כתיבת חות-דעת של מיעוט, מאשר הדבר היה נעשה עד-עתה.

7. ניסוח ההחלטות ופסקי-הדין.

אחד השטחים, אשר בו היתית מציע לשופטים הבלתי מקצועיים להשאיר את העבודה, כולה או רובה, בידי השופט המקצועי דוקא, הוא ניסוח ההחלטות שנתקבלו על-ידי ביה"ד תוך תהליך המשפט עם הנמקתם וניסוח פסק-הדין עצמו.

הדבר חל במידה שזה הן במקרה שפסק-הדין התקבל פה אחד, והן כשהוא התקבל ברוב דעות, ואף במקרה שהשופט המקצועי הוא זה שנשאר במיעוט. הכשרתו המקצועית של אותו שופט היא הערובה הטובה ביותר לכך, שמחשבותיהם ונימוקיהם של יתר השופטים יכתבו בצורה המלאה והמשכנעת ביותר, ומה שחשוב ביותר — בהתאם לכל הדרישות הפורמליות שנקבעו ע"י החוק והתקדימים לפסק-הדין בערכאה ראשונה, כדי שיוכל לספק את הדרישות של הערכאה השניה. אין זאת אומרת שיתר השופטים צריכים להיות פסיביים לגמרי תוך תהליך ניסוח פסק-הדין: אדרבא, הם חייבים ליצץ לשופט המקצועי ולהעיר את הערותיהם, בעיקר ביחס לאותם קטעים של פסק-הדין, שיש להם חשיבות חינוכית וציבורית (ולא רק משפטית). אולם את עצם עריכת פסק-הדין יש, כאמור, להשאיר בידי השופט המקצועי.

הגיעוני שמועות שבשעת חילוקי דעות בין השופט המקצועי והבלתי מקצועי "איים" הראשון על האחרונים באמרו:

"באם לא תסכימו לדעתי — הרי תצטרכו לכתוב בעצמכם את פסק-הדין. אני אכתוב רק את חות-דעת

בהם ישבו הם בערכאה ראשונה. ואין כלל חשיבות לדבר אם ביה"ד העליון אישר את פסה"ד או ביטל אותו או הכניס בו שינויים. בכל מקרה קריאת פסק-הדין מעשירה את אופקו המשפטי ונסיונו השיפוטי של הקצין, אשר החוק מטיל עליו חובה לכהן מפעם לפעם בתפקיד של שופט צבאי.

10. דברי סיכום.

לא נתכונתי במאמר קצר זה למצות נושא, אשר היקפו דורש זמן ומקום רבים בהרבה. בכוונתי היה רק להביא לתשומת לבם של אותם קציני צה"ל אשר תפקידיהם, דרגותיהם, ונסיונם עשו אותם ראויים לכהן כשופטים בבתי-דין צבאיים, מספר הערות, אשר ידריכו אותם באופן כללי ביותר, איך למלא תפקיד נכבד זה בצורה הראויה.

אני מאמין ששיתוף קצינים בבתי-דין צבאיים כשופטים בלתי מקצועיים הוא לתועלת צה"ל, ובו גם ערובה למשפט צבאי הוגן וצודק. במה דברים אמורים? כשכל השופטים יתיחסו לתפקידם זה ב"אותה הגינות ובאותה רצינות, כפי שהיו הם רוצים שיתיחסו אי-פעם אליהם, אם יתרע להם מזלם ויצטרכו להופיע כנאשמים בפני בית-דין.

לאחר שהוצאו פסק-הדין וגזר-הדין והוקראו, רואה השופט הבלתי-מקצועי את תפקידו כגמור, ושוב אינו מתעניין בגורל המשפט. במובן פורמלי אין לבוא אליו בטענות, הוא "סיים את תפקידו" (המשפטים קוראים לזה "funcus officio"), ושום חובה מטעם החוק אינה מוטלת עליו להתעניין בגלגוליו הנוספים (אם היו כאלה) של התיק, בו כיהן כשופט.

אולם, כדי שיעשיר השופט את נסיונו המשפטי ויזיק את מלוא התועלת מעובדת שמשו כשופט, בעיקר למקרה ויזדמן לו לכהן שנית בתפקיד זה (ולעתים לא רחוקות עלול המשפט השני להיות דומה במידה מסוימת לראשון), יש הכרח שהשופט יתעניין בגורל פסק-הדין שהוא היה שותף לעריכתו. עליו לדעת האם הרשות המאשרת אישרה את פסק-הדין כמו שהוא, או הכניסה בו שינויים, ובעיקר, באם הוגש ערעור, — מה החליט בית-הדין הצבאי העליון במקרה זה. קריאת פסק-הדין שניתן בערעור היא מאלפת ביותר בשביל השופט. כל השופטים הבלתי-מקצועיים, אשר נזדמן לי לדבר אתם על נושא זה, אישרו בפני מה רב הוא הלקח שלמדו מקריאת פסק-דין ביה"ד הצבאי העליון במשפטים

הכנת מערך-שיעור לתרגיל

כידוע, הוקדש בזמן האחרון מאמץ לתחדרת תורת הדרכה אחידה לצה"ל. כן סוכמו נוהלי הדרכה ומסגרות שונות לשיפור רמת ההדרכה. אחת המשימות החשובות אשר יש להשיגן בתקופה הקרובה ביותר, היא שיתוף המ"פים והמג"דים בעבודת ההדרכה הממשית. לא מספיק שמ"פ או מג"ד יקבע תכנית אימונים ויפקח על ביצועה. יש הכרח שהמפקדים הללו ישפיעו מידיעותיהם ומנסיונם גם על השיעורים הניתנים ביחידותיהם. השפעה זו תתכן רק ע"י מתן תדריכים מפורטים למ"מים ולמ"כים, תדריכים אשר ישמשו כבסיס להכנת כל שיעור ושיעור. ניתנת כזה דוגמה ממשית הממחישה את שיטת רישום "מערך-השיעור". את ערכה כמסגרת מכונת להכנה נכונה של השיעור ואת ערכה כמסגרת המחייבת את הדרגים הגבוהים במתן תדריכיהם.

ביום x בשעה 2000 התקיימה בחדרו של המג"ד ישיבה שבה נכחו המג"ד, הקמב"צ, מ"פ א' ושלושת המ"מים שלו. נושא הישיבה היה: תדריך להכנת תרגיל מחלקתי של התקפה יזומה ביום אשר כל שלוש המחלקות של פלוגה א' תצטרכנה לעבור אותו אחת אחרי השניה. המג"ד בא לישיבה מוכן, כדרכו, והשתמש ב"מסגרת-השיעור" הכתובה אשר הכין לעצמו מראש לקראת הישיבה.

בישיבה הושמעו מספר הערות מצד הקצינים הנוכחים, אשר נתקבלו בחלקן ע"י המג"ד והוכנסו לתדריך. תוך מתן התדריך רשמו המ"פ ושלושת המ"מים את הוראות המג"ד וכן את התיקונים וההערות שהמג"ד סיכמן כהערות נכונות. להלן העתקה נקיה ומסוגנת אשר עובדה מתוך כתב ידו של אחד המ"מים:

מסגרת שיעור לתרגיל "צנון"

7. נוסא"האימון: אימון המחלקה בהתקפה.
8. נוסא"השיעור: התקפה יזומה של מחלקה.
- המטרה: ללמד את חיילי המחלקה לפעול במסגרת המחלקה, בהתקפה יזומה, ביום.
- הלקח וההישג הנדרשים:
- א. התקרבות בהסתר של מחלקה אל אויב, כדי לתקפו.
- ב. הערכות להתקפה במסגרת המחלקה.
- ג. הסתערות של שלוש כיתות-יריבאים (שתיים לפניו ואחת מאחור).
- ד. הבנת בעיות תיאום התנועה והאש ברמת המחלקה בלחימה על היעד.
- ה. התארגנות מחדש במסגרת המחלקה.
- משך השיעור: 4 שעות.
- המקום: שטח גבעי לאורך 2 ק"מ בקירוב. מנהרצני שיהיו שטחים מכוסים אחדים. שטח מתאים נמצא בסביבות חרת-אלטנק.
7. קבוצת החניכים: מחלקה.
8. אופן ההדרכה:
- א. דרכי-ההדרכה. תרגיל חד-צדדי עם תחמושת קליעית.
- ב. בתחילת השיעור יערך דיון קצר, כחזרה על החומר שנלמד בנושא זה באימון המחלקה.
- ג. יש לשחזר את המ"כים בהכנת התרגיל, כדי שיכירוהו מראש.
9. אמצעי-יעור להדרכה:
- א. חומרי-עיון למדריך — החוברת "אימון מחלקת הרובאים בשדות ובטקטיקה" (עמודים 42 — 64).
- ב. חומר עיון לחניכים — אין.
- ג. מדריכים-עוזרים — יש הכרח להציב ביעד אויב מבוים בפיקוד מ"כ. ה"אויב" צריך לירות בקליע-רצף. ה"אויב" צריך להתחפר על היעד ולביים פעילות (תנועה הלך וש"ב) כדי שיגר לזהו מרחוק.

7. ציוד ועזרי ארון :
 - (1) להציב 5-6 דמויות כורעות על היעד.
 - (2) תחמושת קליעי עץ: 10 לרובאי, 3 — 2 מחסניות למקלע.
 10. סידורי־ארגון : כדאי לקבוע מ"כ אחד שיהיה אחראי לביום האויב במשך התרגילים של שלוש המחלקות.
 11. סידורי־בטחון :
 - א. אין לקחת לתרגיל תחמושת של מרגמות 52 מ"מ ותת־מקלעים.
 - ב. יש לבדוק שלא תימצא תחמושת חיה בידי החניכים.
 - ג. אין להטיל רימונים.
 - ד. מביימי־האויב יסתלקו מהיעד עם התחלת ההסערות.
- שלבי השיעור**
1. חזרה על השיעור הקודם. המ"מ יערוך דיון במחלקה, עלידי שאלות ותשובות ויטכנן את הדיון ע"י הסברת מסרת השיעור (כ"ס דקות).
 2. תנועה מאובסחת עד למקום גילוי האויב. אין צורך להקדיש לשלב זה זמן רב מכפי ההכרח המינימלי (כ"ס דקות).

עם "מסגרת־השיעור" הכתובה בידיהם יצאו המ"פ והמ"מים לסביבות חרת־אל־טנק כדי למצוא שטח מתאים לביצוע התרגיל. אחרי שעות מספר של סיור בשטח, שכלל תצפיות ובדיקת צירי תנועה, סוכם התרגיל, נערך מרשם מהיר של השטח וסומן עליו סדר מהלך התרגיל. אחרי שחזרו למאהל רשם אחד המ"מים את התרגיל כ"מערך־שיעור" מלא והביאו לאישור המ"פ. המ"פ הכניס מספר תיקונים ודאג להדפיס את המערך במכונת־כתיבה (במפקדת הגדוד). כעבור יום חולק "מערך־השיעור" לכל המ"מים והמכ"מים של הפלוגה. כל מ"מ ביצע הכנה מדוקדקת של הסמל והמ"כים שלו, תוך פיקוח אישי מצד המ"פ. להלן "מערך־השיעור" לתרגיל "צנון" בצורתו הסופית, כפי שנמצאה בידו של כל מ"כ:

מערך־שיעור לתרגיל "צנון"

1. נושא־האימון : אימון המחלקה ב"התקפה".
 2. נושא־השיעור : התקפה יזומה של מחלקה.
 3. המטרה : ללמד את החיל לפעול במסגרת מחלקה, בהתקפה יזומה, ביום.
 4. חלקו וההישג הנדרשים :
 - א. התקרבות בהסתר של מחלקה לאויב, כדי לתקפו.
 - ב. הערכות להתקפה במסגרת המחלקה.
 - ג. הסערות של שלוש כיתות־רובאים (שתיים לפני ואחת לאחור).
 - ד. תיאום התנועה והאש ברמת־המחלקה בלחימה על היעד.
 - ה. התארגנות־מחדש במסגרת המחלקה.
 5. משך השיעור : 4 שעות.
 6. המקום : באזור הגבעות 1"צ מרכזית: 24763781 (עיין מפת חרת־אל־טנק 20000 : 1).
7. קבוצת־החניכים : כל חיילי המחלקה.
 8. אופני־ההדרכה :
 - א. דרכי־ההדרכה — תרגיל חז'צודי, עם תחמושת קליע־עץ.
 - ב. הסמל והמ"כים צריכים להכיר את התרגיל מראש.
 9. אמצעי־עזר להדרכה :
 - א. חומרי־עיון למדריך — החוברת "אימון מחלקה הרובאים בשדאות ובטקטיקה" (עמודים 42 — 64).
 - ב. חומרי־עיון לחניכים — אין.
- ג. מדריכים־עוזרים — 1 מ"כ ועוד 4 חיילים־עזרים לביום אויב (רובה ר"צ קליע־עץ לכל אחד). מביימי האויב יימצאו בגבעה "פ" ע תחילת השיעור, יציבו את הדמויות ויתחילו להתחפר.

ד. ציוד ועזרי-אימון

(1) 5 דמויות כורעות לצרכי ביום האויב.

(2) תחמושת קליע-עץ :

לביום האויב — 15 כדורים

למקלעים — 180 כדורים (60 למקלע)

לרובאים — 300 כדורים (10 לרובאי)

ס"ה — 495 כדורים

ג. אין להטיל רימונים.

ה. על מביימי-האויב להסתלק מהיעד עם תחילת ההסתערות מהואדי.

12. נספחים :

מרשם לתרגיל "צנון".

שלב-השיעור

1. מסדר-בקורת
 2. חזרה על הגלמד בשיעור הקודם
 3. תנועה מאובטחת עד למקום גילוי האויב
 4. גילוי האויב והתקרבות אליו
 5. פקודת-התקפה והערכות
 6. לחימה אל היעד ועל היעד
 7. התארגנות-מחדש
 8. סיכום
 9. המשכת ההתארגנות-מחדש ותנועה למאהל
- ה. מפות — מפת חרת-אל-סנק 20000 : 1.
- ג. סידורי-ארגון :
- א. תלבושת וציוד לחניכים — תלבושת עבודה עם חגור-קרב. נשק אישי.
 - ב. רכב — אין.
- ג. סידורי-בטחון :
- א. אין לקחת תחמושת למרגמה 52 מ"מ ולחת-מקלעים.
 - ב. יש להקפיד שלא תימצא תחמושת חיה אצל הרובאים ואצל חוליות-המקלע.

ס"ה 240 דקות

גוף המערך

השלב	פירוט השלב ואופן הדרכתו	הערות	הזמן בדקות
מסדר בקורת	מסדר-הביקורת יערך במאהל. במסדר יקבל כל חייל את מנת קליע-העץ שלו.	הקפדה מיוחדת שלא תימצא תחמושת חיה אצל החיילים.	10
חזרה על הגלמד בשיעור הקודם	א. שאלה — מהי כיתת-החוד ומהם תפקידיה ? תשובה — הכיתה הקדמית ביותר בזמן התנועה המאובטחת. תפקידיה — לגלות אויב ולהודיע למ"מ ; להשמיד אויב קטן ; לאפשר למחלקה להיפרס. ב. שאלה — מה צריך להיות המרחק בקירוב בין כיתת-החוד למחלקה. תשובה — 100 — 300 מ' (בהתאם לתצפית ואפשרות-החיפוי). ג. שאלה — מה יעשה חייל בכיתת-החוד בגלותו אויב ? תשובה — יתפוס עמדה ויודיע מיד למ"מ. ד. שאלה — מה יעשה מ"מ בהודיע לו החייל על גילוי האויב ? תשובה — יתן הוראה לכיתה לתפוס עמדות ויודיע מיד למ"מ. ה. שאלה — מה עשתה המחלקה בתרגיל של אתמול לאחר שכיתת-החוד נכנסה לקרב עם האויב ? תשובה — המ"מ רץ עם המ"כים לתצפית ליד כיתת-החוד. הסמל העביר את המחלקה לרגלי גבעת-התאנים ודאג לאבטחה היקפית. צות ה-52 מ"מ דהר מיד אחרי המ"מ. ו. שאלה — מי הסתער אתמול ומי חיפה על ההסתערות ? תשובה — כיתות 1 ו-3 הסתערו. כיתה 2 חיפתה מגבעת-הקרחת, המרגמה והמקלע של כיתה 3 חיפו מקצה-החורשה.	החזרה תיעשה בחורשת-האור-נים, במרחק 500 מ' מצפון למאהל.	30

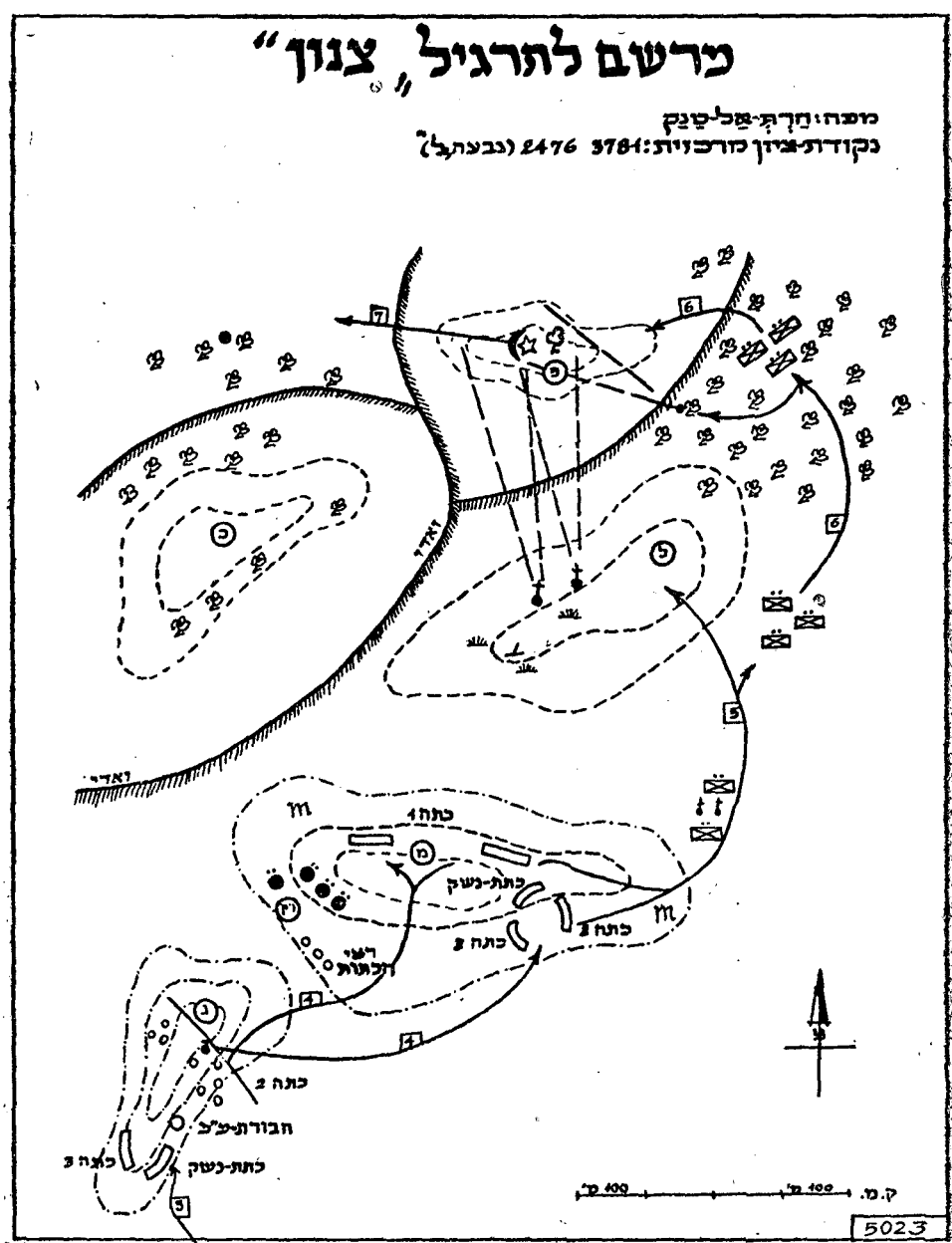
השלב	פירוט השלב ואופן הדרכתו	הערות
	ז. הסברת המ"מ. בתרגיל הקודם עשינו התקפה עם הפס"ק, בהליכה — ולפעמים בלי תפיסת עמדות. היום נעשה התקפה כמו בקרב, אך עם קליע יעץ. כן נלמד שני דברים חדשים: — (1) כיצד מתקרבת המחלקה לאויב מבלי להתגלות. (2) כיצד משתפים בהסתערות את כל שלוש הכיתות ולא רק שתי כיתות. "האויב יבוא אם לא תשימו לב ולא תגלו אותו, אוי ואבוי יהיה לנו".	
3. תנועה מאובטחת	תנועה מחורשתי-האורנים לכיוון הגבעה "ג" (13 ק"מ בקירוב). כיתה 2 תשמש כיתת-חוד. פקודת-היציאה תינתן בחורשה לכל המחלקה במרוכז.	
4. גילוי האויב והתקרבות אליו	מצב היחידה ומקומה. כיתה 2 תפסה את הגבעה "ג". גוף המחלקה נמצא במרחק של תחום טקטי מאחור. הבעיה. כיתה 2 מגלה אויב ליד העץ בגבעה "פ". הביצוע א. החייל (או החיילים) שגילו את האויב מודיעים למ"מ. המ"מ נותן פקודה לתפיסת עמדות ושולח רץ למ"מ. ב. המ"מ עולה לתצפית לגבעה "ג". הסמל מצמיד את המחלקה למדרון הדרומי של הגבעה "ג" ודואג לאבטחה היקפית. המ"מ עולים אחרי המ"מ. ג. המ"מ מחליט לתפוס את הגבעה "ג" לצרכי תצפית ומחליט לנוע עם כל המחלקה לשם. ד. המ"מ נותן פקודה לכיתה 1 לתפוס את הגבעה "ג". ומודיע למ"מ 1 שכל המחלקה תצטרף אליו מיד לאחר תפיסת הגבעה "ג". ה. המ"מ נותנים את פקודותיהם לכיתותיהם. ו. כיתה 1 נעה במהירות, בתבנית של קמצים, ותופסת את "ג" בחיפוי של כיתה 2. ז. המ"מ, המ"מ וצות ה-52 מ"מ מצטרפים מיד אחרי כיתה 1. ח. המחלקה נעה בפיקודו של הסמל למדרון הדרומי של "ג" לפי הסדר הבא: סמל, כיתה 3, כיתה 2. הסמל מארגן את השהיה ומציב חייל אחד לתצפית במדרון המזרחי של הגבעה "ג", ליד הסלע.	עיין במרשם המצורף. מביימי האויב צריכים לגלות פעילות בגלוחם את כיתה 2 בגבעה "פ". אם מ"מ 2 יראה ששום חייל לא גילה את האויב, יב, "גלה" הוא עצמו את ה-אויב. הקפדה על הסתר. עיין במרשם המצורף.
5. פקודת התקפה והערכות	מצב היחידה ומקומה. כיתה 1 — בגבעה "ג". המ"מ, ה-מ"מ וצות ה-52 מ"מ — בגבעה "ג". שאר המחלקה — בדרך בין "ג" ל-"ג" ואח"כ בשהיה במדרון "ג". הבעיה. מתגלה בבידור אויב בגודל של כיתה בקירוב, לא ברור אם יש לו נשק אבטומטי אם לא. האויב מחופר אך אינו מגורר. הביצוע א. המ"מ מחליט לתקוף את האויב ולהשמידו ע"י איגוף מימין והסתערות של 3 הכיתות דרך החורשה שממין לגבעה "פ", בחיפויים של 2 מקלעים (של כיתה 3 ושל כיתה 2) והמרגמה 52 מ"מ, מגבעה "פ", ליד קבוצת השיחים. כיתה 2 — מימין, כיתה 1 משמאל וכיתה 3 — מאחור.	המ"מ צופה מנקודות אחדות ולא מנקודה אחת בלבד. מביימי האויב צריכים לנוע בין העמדות וכן לביים תנועה אל הגבעה "פ" ומאחוריה.

הזמן בדקות	הערות	פירוט השלב ואופן הדרכתו	השלב
	יש לנוע עם 2 זוגות גשמים לפנים. מביימי האויב ימשיכו בתנועתם. יש להקפיד שכיתה 3 תזחל כראוי אחורה למען לא תתגלה.	ב. המ"מ נותן פקודה למ"כים. ג. המ"כים חוזרים לכיתותיהם ונותנים את פקודת ההתקפה. ד. כיתה 3 ועוד המקלע של כיתה 2 ועוד המרגמה 52"מ"מ בפיקודו של המ"מ תופסים את הגבעה "ל" בחיפוייה של כיתה 1 הנשארת ב"מ". ה. לאחר תפיסת הגבעה, "ל" מציב המ"מ את 2 המקלעים והמרגמה ליד קבוצת השיחים וצופה על האויב כדי להשיג יריעות נוספות. ו. לפי סימן המ"מ מוריד הסמל את הכיתה 1 מהגבעה "ב", מעביר את המחלקה למדרון הדרומי-מזרחי של "ל" ועורך את שתי הכיתות לכניסה לחורשה. כיתה 2 — מימין וכיתה 1 — משמאל. ז. המ"מ נותן הוראה לכיתה 3 לירות מגבעה "ל" ולהצטרף לשאר הכיתות. כיתה 3 נערכת מאחורי כיתות 1 ו-2. ח. המ"מ יורד עם כיתה 3. הסמל עולה לגבעה "ל" ומפקד על בסיסהאש. ט. המ"מ נותן פקודה אחרונה למ"כים בהתאם לתצפית הראשונה שלו: "נבצע את ההתקפה לפי שפקודתי קודם לכן, פרט לשני שינויים: — (1) עמדות ההסתערות לא תהיה בקצה החורשה אלא ב" ערוץ הוואדי העובר כ-5 מ' במקביל לשפת החורשה ולפניה. (2) מ"כ 1, אתה לא תסתער עם המקלע שלך אלא תשאיר אותו בערוץ הוואדי קצת שמאלה יותר לחי" פוי קרוב".	
20	האויב ממשיך בתנועה ובהתפרצות בגבעת "ב". עם יציאת הכיתות 1 ו-2 מהחורשה יפתח עליהן האויב המ"מ ביום אש של 3 כדורים ויפתח לק לחורשה שמצפון ל"ב". כל מקלע "ירבץ" 2 מחסניות בשלב זה. יש להקפיד על חלוקת גורות בין הכיתות המסתערות.	מצב היחידה ומקומה. בסיסהאש ערוץ ב"ל", כיתות 1, 2, 3 עריכות מאחורי המדרון המזרחי של "ל". הבעיה א. מעבר השטח הפתוח עד לחורשה. ב. תנועה בתבנית בתוך החורשה. ג. הסתערות. ד. לחימה על היעד. הביצוע א. לפי סימן המ"מ פותח בסיסהאש באש ושלוש הכיתות עוברות בקפיצה אחת ובבת אחת את השטח הפתוח ונכנסות לחורשה. ב. בסיסהאש ממשיך בריתוק. הכיתות נערכות במהירות, תוך כדי תנועה בחורשה. כיתה 2 מימין, כיתה 1 משמאל (המקלע בצד שמאל של הכיתה), כיתה 3 מאחור. כל הכיתות בתבנית "שרשרת". כך נעים עד קצה החורשה. ג. כיתות 2 ו-1 קופצות לוואי, פותחות באש על האויב ומכדנות את הרובים. כיתה 3 נשארת עדיין בחורשה מאחור. המקלע של כיתה 1 מופרש 30 מ' לצד שמאל, תופס עמדה בערוץ ופותח באש. ד. הכיתות 2 ו-1 מסתערות על האויב בחיפוי אש מהירה מבסיסהאש ומהמקלע של כיתה 1. כיתה 3 קופצת מהחורשה לערוץ ונעה אח"כ בתבנית "שרשרת", 100 מ' בקירוב אחרי כיתות 2 ו-1. המ"מ — בין כיתה 1 לכיתה 2.	לחימה אל היעד ועל היעד

השלב	פירוט השלב ואופן הדרכתו	הערות	הזמן בדקות
	ה. כיתות 1 ו-2 תלחמנה עד חצי היעד ותקבלנה הוראה מהמ"מ לעצור ולחפות על כיתה 3 שתמשיך את הלחימה על היעד עד הסוף. כיתה 3 תמשיך את הלחימה על היעד דרך כיתה 2. המקלע של כיתה 1 יצטרף לכיתתו.	אין לקבוע פצועים לתרגיל זה.	
7. ההתארגנות מחדש	מצב היחידה ומקומה. שלוש כיתות-הרובאים ב.פ., בסיס האש עדיין ב.ל". חלקם יורים אחרי האויב הנסוג". הבעיה. ארגון המחלקה מחדש, לשם המשכת התנועה הביצוע א. נוכח הצורך בהפעלת כיתה 3 בלחימה על היעד משנה המ"מ את תכנית ההתארגנות מחדש ונותן את הפקודה הבאה, בקול רם, למ"כים: — "כיתה 1 תתארגן בגורה לכיוון דרום, כיתה 3 בגורה לכיוון צפון-מערב, כיתה 2 לכיוון צפון-מזרח". ב. המ"כים נותנים את פקודותיהם לכיתות, החיילים תופים עמדות ומתחילים להתחפר. ג. המ"מ נותן הוראה לרץ שלו לכנוס את בסיס-האש (ע"י סימן). ד. בסיס-האש מתחיל לנוע לעבר הגבעה ב.פ. ה. החיילים מדווחים למ"כים על תחמושת, ציוד ואבדות (אם יש אבדות). המ"כים מוסתים את התחמושת בין החיילים. ו. המ"כים מדווחים למ"מ על תחמושת, ציוד ואבדות. המ"מ מוסת את התחמושת ע"י הוצאת תחמושת מכיתה 3 וחלוקתה בין 2 הכיתות האחרות.	הכונה היא ההתארגנות מחדש ולא ההתארגנות להגנה. בשופנים ואופן אין לותר על ההתחפרות. כדאי שכל מ"כ יבדוק את התחמושת של חייל אחד.	10
8. סיכום	א. הכרות הססקה מתודית וכינוס כל המחלקה ברכס הגבעה ב.פ., כשפניה דרומה-מזרחה. ב. המ"מ מסביר בקיצור את כל שלבי התרגיל ומדגיש בעיקר את ההתקרבות האישית והמוסתרת, את הפעלת הכיתות המסתערות על היעד ואת ההתארגנות מחדש. ג. שאלות (מצד החיילים) ותשובות (מצד המ"כים והמ"מ). ד. המ"כים והמ"מ מציינים שגיאות ומעשים טובים שנעשו ע"י חיילים מסוימים תוך כדי מהלך התרגיל.		20
9. גמר ההתארגנות והתנועה לבסיס	א. כל המחלקה חוזרת למצב של ההתארגנות מחדש. ב. כיתה 2 נעה לפני ככיתת-חוד לכיוון הגבעה ב.כ" וכל המחלקה נעה בתנועה מאובטחת עד למאהל.	המשכת ההתחפרות. אם התרגיל נמשך למעלה מהזמן המסווג, יש לנוע למאהל בתנועה רגילה.	30 30

מרשם לתרגיל "צנון"

מסמך: חקת-א-סנף
 נקודת-ציון מרכזית: 3784 2476 (נבעתל)

כיצד נאמן חיילים מאומנים ?

זקוק שישכנעו אותו בחשיבותו של גורם זה בכל הדרכה. יתר על-כן: אדם זה ודאי לו כי גורם ההתענינות מהוה עקרון-הדרכה ראשון במעלה שבו תלויה יעילות ההדרכה בכללה. ואם לגבי כל הדרכה כך, על אחת כמה וכמה שכך הוא בהדרכת חיילים מאומנים. כאן אין לחניך אותה סקרנות לקראת הבלתי-נודע. לפיכך ראוי להדגיש מספר אמצעים המסייעים לעורר את ההתענינות ולקיימה.

א. פעילות מצד החניך. הדרכה המביאה את החניך לידי פעילות מרובה מענינת יותר מהדרכה רכה המניחה את החניך סביל. ודבר זה יקל להשיג דוקא במקרה של חייל מאומן, שכן נצטבר כבר ביד מלאי ידיעות בנושא האימון, והוא מסוגל אובייקטיבית להיות פעיל יותר מחייל שעדיין אינו יודע בנושא ולא כלום.

על-כן: נצל את ידיעות החניך ושתף אותו בהדרגה רכתן ככל האפשר.

ב. תחרות. כל מבחן, כל תרגיל — גית לבצעו בדרך של תחרות. מטבעה של תחרות שהיא מעוררת את האדם לעשות דברים מרצון ובהתאמת צות, אפילו יהיו הדברים כשלעצמם חסרי-ענין ואי בהם כדי לגרות את המתח. אי לכך יש לתכנן את הדרכתם של חיילים מאומנים כך שיצר התחרות הטבוע בכל אדם יופעל ויגורה עד המכסימום

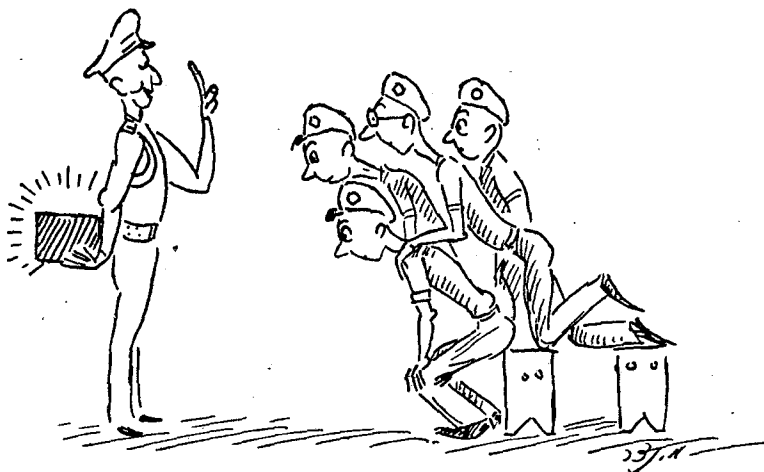
לפני ימים מספר, בעת ביקור באחת מחטיבות צה"ל, ישבתי במשרדו של מפקד פלוגה, שעה שהתקיים בו ויכוח בין שני מפקדי מחלקות, שניהם בוגרי בית-הספר לקצינים. הויכוח נסב על בעית אימונם של חיילים מאומנים. מפקד מחלקה אחת, אשר שירת בפלוגת טירונים, טען שאין לך מלאכה קלה בהדרכה כמלאכת הדרכת טירונים. לעומתו טען המ"מ השני, שהוא נאלץ לעתים קרובות לאמן את חייליו בנושאי-אימון שכבר הופיעו בתכנית-אימון ניהם של החיילים פעמים מספר והיו להם לזרא. אין ספק שבעית אימונו של חייל מאומן ראוי ליתן עליה את הדעת.

הבעיה הנדונה מסתברת בפסוק אחד: „כל הור-אה שאין בה מן החידוש — תחילתה שעמום וסופה שעמום“. הוסף לאמרה זו גם קורטוב מהרגשתו של חייל ותיק ששוב אין לו כבר מה ללמוד — ותמצא שהנך ניצב מול חניך שמראש ברור כי לא קל למצוא מסילות ללבו.

ועם זאת, יש מספר אמצעים, העומדים לרשותו של המדריך, אשר בעזרתם יוכל להתגבר, ולו גם במידה חלקית, על קושי זה.

1. התענינות

כל מי שאי-פעם השתעמם בשמעו הרצאה (אם בבית-הספר, אם באספת-בחירות ואם בצבא) אינו

„גורם ההתענינות מהוה עקרון-הדרכה ראשון במעלה...“

2 מבנה השיעור

בעית אימונו של החייל המאומן היא יותר מאשר בעית התגברות על אדישות בלבד. יש שעמום הנובע גם מחוסר חידוש, משגרה, מהידיעה מראש של מה שעומד להתרחש. חובת העוסקים בכך היא להקפיד שעבודתם תעשה ללא העלאת גירה.

אם נבחן את מבנהו של שיעור נמצא שכמעט כל שיעור מורכב ממספר אלמנטים קבועים:

א. הסברה — הסברה על ידי המדריך, המ-
שמת מבוא לשיעור, הסברות נוספות המלוות את
יתר האלמנטים, הסברה המשמשת סיכום לשיעור.

ב. הצגה — הצגת הפעולה או העובדה —
אם על-ידי המדריך, אם באמצעות עזרי-אימון.

ג. תרגול — תרגול החניכים על ידי פעולה
ממשית או על ידי שאלות ותשובות.

ד. דיון — מערכת שאלות המכוונות לפיתוח
מחשבתו של החניך בנושא הנלמד.

בדיקת האלמנטים האלה תביאנו למסקנה, שב-
דרך כלל יש להציג את הדגש על ההצגה והתרגול,
שהן דרכי הדרכה יעילות ביותר להבאתו של
חניך לכלל התמחות. השיעור הנועד לחייל ה"רוק"
— ישא אופי חד-צדדי למדי. ההסברה בו תעשה
תמיד על ידי המדריך עצמו. גם ההצגה תעשה
תמיד על ידי המדריך או עוזרו. התרגול יעשה

„להוריד את רשת האדישות מפרצופי הפייטרים...“
וכשאני אומר „תחרות“ אין כוונתי רק לתחרות
המקובלת, כגון תחרות קליעה, תחרות בתפעול
טכני של כלי-נשק, תחרות קבוצתית בביצוע מה-
לכים טקטיים, תחרות ספורט וכיו"ב.

„שמואליק מייודע“ (שמואל רוזן מ„קול-ישר-
אל“) מצליח לערוך בצורות שונות תחרויות של
שאלות ותשובות על כל נושא. איני רואה כל
סיבה לכך שלא יעשה כזאת גם כל מדריך בנושאי-
האימון בהם הוא עוסק בשעת הדרכת חיילים מאו-
מנים.

ג. הרגשה של הישג והתקדמות. קפיאה-
על-השמרים באימון צבאי כמוה כסם-המות להתענ-
ינות החניכים, ובעיקר כשהמדובר בחיילים בעלי-
נתק, חובת המדריך להקנות להם תדיר את ההרגשה
כי ככל שהם מרבים להתאמן, הם מתקדמים ומש-
תפרים. לעולם אין להעביר שיעור באותה דרך
בה הועבר שיעורים בפעמים הקודמות, חזרות, תר-
גילי-מבחן ותרגילי-סיכום צריכים להוכיח להם
שרמתם הולכת ומשתפרת. יש לקבוע רמות-הישג
שאליהן חייבים הם להגיע. ומדי הגיעם לרמה
שהוצבה להם — יש להעלות את הדרישות. בע-
שותך כך לא רק שהנך משפר את רמת חייליך
וממלא את תפקידך כמדריך, אלא ע"י כך גם
תעודדם להמשיך ולנסות להשתפר בכל הזדמנות
שתיפול לידם.

מניתי רק אחדים מגורמי ההתענינות. אך גם
ניצולם של גורמים אלה בלבד כבר יסייע בידו
של מדריך במידה מרובה להוריד את ארשת האדי-
שות מעל פרצופי „הפייטרים“, ולזרוע על פרצופים
אלה הבעה של רצון ומרץ, שהיא החייבת לאפיין
את הבעת פניו של כל חייל מתאמן.

אם גם יסייע עקרון ההתענינות להתגבר על
בעית השעמום, עדיין נודעת חשיבות מרובה לתוכנם
של השיעורים הניתנים לחייל המאומן ולצורה שבה
הם ניתנים.

„אל תדחוס לירוקים חומר מרובה מדי בשיעור אחד...“

רכת שיעורים אחת, שתכלול את עיקרי הדברים של הנשאים הנדונים כולם.

4. לקח אחד ועוד עצה

א. תפקידך לטעת בחייל המאומן את ההרגשה שאף אם ישנן פעולה אחת חוזר ושנן פעמים רבות, לא זו בלבד שישפר בזה את רמתו וילמד דברים חדשים, אלא גם לא תתעורר אצלו הרגשה של "טחינה לאין גבול", ושעמום הבא בעקבותיה. הסבר לחייל, שככל שרמתו תעלה — כן תגבר בו התחושה הנעימה של שליטה מלאה בגופו ובשכלו, של כושרו לרכז את מאמציו לענין אחד ולבצעו בשלמות ללא פגם.

ב. ועוד עצה לעוסקים בהדרכת חיילים מאומנים. לעתים קרובות תמצא, שקיימת האפשרות לנצל את החיילים הותיקים כעוזרים למדריכים בפלוגות טירונים או כמציגים (אם כבודדים ואם בקבוצות) בשיעורים הניתנים לחיילים ותיקים פחות. אם תנצל את הותיקים בדרך זו תקנה להם הרגשה טובה וסיפוק. בהכשיר אותם לכך יקל עליך להדריךכם בנושא שהנך מעונין בו והם יקבלו את הדרכתך ברצון בידעם, שישתמשו בהם כחיילים לדוגמא.

פ י כ ו ם

הבה נערוך בסיכום סקירה קצרה לגבי סדרי העבודה, שינקוט המדריך מרגע שהחל לטפל בהדרכת חיילים מאומנים:

1. יערוך מבחן-התחלה, כדי לקבוע במדויק וב-מפורט את רמת ידיעותיהם של החיילים בנושאים השונים.
 2. בהתאם לתוצאות המבחן יקבע את החומר שישי להעבירו לחיילים ויערוך לעצמו את מערכת השיעורים המתאימה לחיילים מאומנים.
 3. יבנה כל שיעור כך, שיכלול דרכי-ההדרכה המתאימות לחיילים מאומנים.
 4. ינקוט כל האמצעים לעורר את התענינותם בשיעור, ולקיימה.
- ולאחר תקופת טירונותו ותקופת-נסיון ביחידה הופך כל חייל בעיני עצמו לחייל מאומן. אך לעולם אל תשלים עם כך שהחייל שלך כבר מאומן די-צרכו, ומה שחשוב עוד יותר: אל תניח בשום פנים, שהחייל שלך עצמו יהיה סבור כך.

תמיד תחת פיקוחו של המדריך באופן ישיר ולפי הוראותיו, וכל תרגול כזה יכלול תמיד פעולה מצומצמת, והדיון — הרי לרוב יפקד כאן מקומו לגמרי.

לא כן השיעור הנועד לחייל המאומן, שיש לנצל את ידיעותיו הקודמות בנושא, כפי שהודגש כבר לעיל. לכן:

א. הסברה — כאן אין להזקק לכך שהמדריך יסביר. ההסברה יכולה להנתן על ידי החניכים עצמם. מספר שאלות מכוונות של המדריך הן כל הדרוש להפעלת החניכים בחלק זה של השיעור.

ב. הצגה — הנח לחיילים להציג זה לפני זה ופתח דיון על איכות ההצגות השונות. בכך הנך מגרה את חוש הביקורת ומסייע לעירנות.

ג. תרגול — שלב בתרגול תחרויות, חלק את החניכים לשתי קבוצות, קבע מבקר לכל חייל מתרגל והנח להם לתקן זה את שגיאותיו של זה. מדי פעם — ציין וסכם.

שיטת תרגול זו ידועה כשיטת "החונך והחניך".

ד. דיון — הרבה להשתמש בו בשיעורים אלה, ובעיקר בנושאים עיוניים.

אם ינקוט המדריך בדרך זו יהפוך כל שיעור משיעוריו למשחק מגרה ומותח. בכך ישמש המדריך גם את המסקנות הנובעות מעקרון ההתענינות שנתח בפרק הקודם.

עד כאן למבנהו של שיעור. אך גם מבחינת התוכן ניתן לנקוט כמה אמצעים חשובים.

3. תוכנו של שיעור

אם נעיין בחוברות הדרכה — נמצא שכל נושא מחולק למערכת-שיעורים, וכל שיעור עוסק במספר קטן של פעולות מצומצמות. אין שיעור אחד מכשיר חייל לעשות פעולה שלמה, אך במה הדברים אמורים — באימון "ידוקים". במקרה זה תחטא אם תדחוס חומר מרובה מדי לשיעור אחד.

לעומת זאת, אין כל צורך להאיט בקצב ההדרכתם של חיילים מאומנים. להיפך, אפשר לשלב בשיעור אחד חומר המתייחס לכמה שיעורים, היות ובלאו הכי ישא השיעור אופי של דיונים ותרגילי-חזרה (כפי שהוסבר כבר לעיל). ודאי כי לשם-כך יהיה על המדריך לעבד מערכת שיעורים מיוחדים לאי-מונם של חיילים-מאומנים. לעתים קרובות יהיה רצוי לשלב אפילו שני נושאים או יותר, ולבנותם מע-

סרן מ. יעקובוביץ

הגדנ"ע ותפקידיו

אים — ומהם בלבד. מה לו ולאפני נערים ונערות בישובי עולים, בישובי ספר, במעברות ובערים? מדוע זה יכול על שכמו תפקיד לא לו?

תשובה — חלקית אמנם — לשאלה, אפשר למצוא בדוגמאות החלצותיו של צה"ל לעזרת המע" ברות בימי סופה וסער, בהקמת הגנ"ל, ועוד. כי צה"ל הוא צבא-העם לעזרת העם!

בימינו אין שום גוף או מוסד — להוציא את הצבא — מסוגל ליטול על עצמו את הקניית האימון הטרם-צבאי לכלל הנוער בישראל. יתכן ויבוא יום בו יהיו פני הדברים שונים.

נוער יש לחנך ולהכשיר במסגרת אורחית-חינוכית הולמת המנהלת בידי חבר מומחים מוסמכים בעלי ידיעות מקיפות בחינוך נוער. אך עד לעת מצוא — כופה עלינו המציאות להמשיך בעבודת קודש זו במסגרות ובתנאים הנתונים.

שומה עלינו לישם במסגרות את רבבות הנערים והנערות שבמדינה, להקיף המוני נוער הנמצאים כיום מחוץ לכל מסגרת חינוכית, לארגן במיוחד את הנוער בישובי-עולים, בישובי-ספר ובמעברות.

מצבנו המדיני והבטחוני מחייב אותנו להכשיר את הנוער מבעוד זמן לקראת ימי שירותו בצה"ל, ולקראת כל מבחן העלול לפקוד אותנו עוד קודם לכן. מלחמת הקוממיות הוכיחה כי במצב של חוסר ברירה ניתן לנצל ביעילות אף נערים ונערות לתפקידים בעלי חשיבות כמו: העברת תשדורות, אספקת תחמושת, הגשת עזרה ראשונה, תצפיות ועוד. על כמות אויבינו עלינו לענות באיכות אנשינו. דבר המצריך את אימונו וחישולו של כל פרט בעודו נער. זהו תמצית תפקידנו בתחום החינוך הטרם-צבאי.

„מידות הגדנ"ע" כפי שהוגדרו ע"י מפקדת הגדנ"ע, מהות למעשה את התקשורת והמסד לפעולתנו, באשר על ברכיהם מתחנך הנוער מרגע קבלו

אמר פעם הוגה-דעות צרפתי מפורסם: „אם לא נהיר לך נושא מסוים — כתוב על אודותיו ספר". חייב אני להודות כי כל נסיוני בגדנ"ע הסתכם בשנה ומחצית השנה בלבד, ובצדק יראו בי ה„ארתיות" והותיקים שבגדנ"ע — „צנחן" ו„ירוק" בשדה החינוך הטרם-צבאי.

לדעתי ניתן להגדיר את תפקידי הגדנ"ע במשפט אחד:

„לחנך את הנוער בגילים 13—18 לאורחות טובה ולערכי חברה, ועל רקע זה ולאורו, — להקנות לו את האימון הטרם-צבאי".

קודם כל ומעל לכל — עלינו לחנך את בני-הנוער להיות אורחים טובים, מועילים ונאמנים למדינה, כי בלעדי זה — אין ערך לכל האימון הטרם-צבאי.

„אורח טוב, מועיל ונאמן למדינה" — הוה אומר: אוהב את מולדתו, שומר חוק וסדר, ממלא את חובותיו בקפדנות ובאהבה, נכון לכל צו ומוכן להקריב את כל היקר לו ביום פקודה כי יבוא.

עם זאת — עלינו לחנך את המוני הנוער לערכי חברה המקובלים בכל מדינה נאורה. חובה עלינו להחדיר בקרב הנוער את ערכי החברה ולחתור ללא הרף לכך שכל אחד יהיה „אורח קטן", מחונך ומנומס, אדיב והוגן, עובד ויוצר, חלוץ ולוחם. זה לא יעשה ביום אחד, ואף לא בשנה או שנתיים. מאמצי ציפים על-אנושיים נצטרך להשקיע, ועמל רב יהיה על כל אחד מאתנו לעמול — עד שנוכה לראות בפרי עמלנו ולהגיע להישגים כלשהם.

לכאורה אפשר לשאול, מה לצה"ל ולכל זה? הבזה יעודו? האלה תפקידיו? הן צה"ל לא נוצר ולא נועד להתעמק בבעיות חינוכיות, פסיכולוגיות ופדגוגיות ולעסוק בהן הלכה למעשה, אלא אם כן הן שלובות וקשורות בדרכי אימונם וכוונותם של חייליו לשעת חירום.

הצבא מורכב מחיילים — סדירים ואנשי מילוא

את התואר "גדנ"ע", לאורר הוא פועל, לשלימותם הוא חותר ולהגשמתם הוא שואף. אלו הן "עשרת הדברות" שלו המקפלות בתוכן את כל חובותיו.

אך נשאלת השאלה: מהי המגמה והתכלית באי-מון הטרנס-צבאי? מה אנו דורשים מן הגדנ"ע בסופו של דבר?

נראה לי כי בראש ובראשונה עלינו לחנכו לא-הבת המולדת ע"י הכרת הארץ, הכרת עריה ומוש-בותיה, ישוביה וקיבוציה, דרכיה ושביליה, הריה וערוציה, עמקיה וגאיותיה, נחליה ומקורות המים שבה, עתיקותיה ותולדותיה, וזאת — במסעות, בטיור-לים, בסדרות, בסיורים ובגיהות לאורכה ולרוחבה, מני דן ועד ים-סוף. שכן, אין דרך טובה מזו לטיפוח אהבת המולדת וההשתרשות בה. וזאת יש להשיג בעיקר על-ידי הליכה ברגל, התרשמות מן הסביבה, בדיקת כל עצם, גילוי מקורות מים, חשיפת צפונות הטבע, מבט חודר אל יפי הנוף, הכרת סוגי הצמחיה ואבחנה דקה בקולותיהם של חיות השדה, פזילה אל עבר השמש השוקעת והס-תכלות בכוכבי מרום. אלה הנוהגים כך — ודאי שעתידיהם הם להתגלות כלוחמים עזי-נפש מול כל אויב וצר.

נושא זה חייב, לדעתי, להיות האלף-בית באי-מון הטרנס-צבאי ולהוות את נקודת המוצא לכל שאר האימונים. אכן, חשיבותו מכרעת לא רק לגבי הגדנ"ע אלא אף ביחידות הסדירות של צה"ל. אך תפקיד הגדנ"ע — להתחיל במלאכה עוד קודם לכן — למען ספק לצבא את החומר האנושי כשהוא מוכשר ומלוטש כהלכה.

כשני בחשיבות עלינו לראות את הקניית האימון בשדאות. יש הכרח בטחוני להחדיר בכל נער ונערה את "תחושת השדה" ולהרגילם כמעט מיל-

דותם לחיי-שדה ולתנאי-שדה כמות שהם. עלינו ל-שים דגש על אימוני-הלילה ולעשות הכל לעקירת הפחד הטבעי מפניו.

לקראת זאת יש לחנך ול-הכשיר את האדם עוד בטרם הגיעו לשירות הצבא, שהרי לחמת-לילה אמנות היא ו-מצריכה לימוד רב. תפקידינו השלישי — לאמן את הגדנ"עים בק-

לעשות כ"א לאורח קטן..."

ליעה למטרה. ככל שנגביר דבר זה — יהיה זה משובת. אימונים שיטתיים ותכליתיים יש בהם כדי לעשות כל אדם לקלע טוב — באם רק ישאף לכך. ככל שנרבה באימונים תעלה הרמה וככל שתעלה הרמה ירבו סיכויינו להשכים ולהרוג תחת ליהרג. לשם כך שומה עלינו לחנך את האדם — החל מגילו הצעיר — להתחזק בנשק ולהרבות באימונים בו.

עלינו לשלב ולשזור בכל האימונים הללו את הספורט השימושי, לחיטולו ולחיסולו של הפרט ולהעלאת כושרו הלוחם. ואשאל כאן: — מדוע פסלו את אימוני הקפ"פ במסגרת הגדנ"ע? הכונה הטובה למנוע חשש אסון, אין בה, לדעתי, כדי לכפר על החטא הגדול שאנו חוטאים בכך לעצמנו ולבטחוננו. ידוע לכל כי האימון בקפ"פ — אם במקל ואם בסכין, אם בקידון ואם בגידון, מגביר את הבטחון העצמי של האדם. ומחנכו לאומץ-לב ולעוז-רוח. והרי אנו זקוקים לאלה כלאויר לנשימה. ודאי, מן הכרח לנקוט בכל אמצעי הזהירות ולעשות הכל כדי למנוע מקרים של פציעה או חבלה גופנית. ואל-נא נשכח — ולו לרגע קט — שאנו עוסקים בנערים ובנערות וכבדה האחריות הרובצת עלינו. אך אין אנו יכולים לפסול בשל כך את אימון הקפ"פ, כי בנפשנו הדבר.

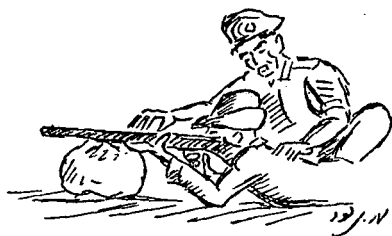
ומי יתקע כף לידנו שלא נודק לצורת לחימה כזו ביום עברה כי יבוא? אחר הדברים שעמדו לו לפלמ"ח במלחמת השחרור, היה הקפ"פ, בו אומן כדבעי. ומה טוב ממנו להחדרת האומץ ואי-הרתיעה ללב האדם? נראה לי כי יש לשקול מחדש אפשרות הכנסת הקפ"פ כמקצוע חיוני ביותר לתכנית האי-מונים הטרנס-צבאית.

אם על אלה יחונך הנער במדינתנו — חזקה עליו שלא יכזיב.

יש להקים ולטפח גרעינים וחוגים למקצועות צבאיים שונים במגמה ברורה להקנות לגדנ"עים המשתייכים אליהם — אימון מקצועי מובהק לקראת שירותם בצה"ל. לפי דעתי, יש לשים את הדגש על החוגים הבאים ובסדר דלהלן: טיירים, קלעים, חובשים, קשרים, טייסים וימאים. כל האמצעים והמאמצים ירוכזו לביסוסם והרחבתם של חוגי-יסוד אלה. ואפשר להוסיף על אלה חוגים שונים בבחינת "הזבי".

ההשתיות לחוג מסוים צריכה להיות על טהרת ההתנדבות, וכתוספת לאימון הבסיסי של הגדנ"ע. כל חוג יתחור למטרתו הוא מבלי לפסוח על האי-

גם מזכויות שהמדינה — באמצעות הצבא — תע-
ניק לה. כהוקרה והערכה על השתייכותו למסגרת
ממלכתית בה מילא תובתו בטרם הגיע לצבא. חלק
מזכויות אלה תוענקנה לו בתקופת היותו בגדנ"ע,
כגון: פנקס גדנ"עי שבו יפורטו כל האימונים,
ההישגים והקורסים שעבר, מדים המסמלים את הש-
תייכותו לגדנ"ע, ועוד.

„לאמן קליעה למטרה“...

זכויות אחרות תוענקנה לו ברגע שימיר את
מדי הגדנ"ע במדי צה"ל וביניהן: קיצור תקופת
הסירות, קבלת דרגת טר"ש באופן אבטומטי,
קבלת תפקידי פיקוד והדרכה, הקלות ביציאה לקור-
סים השונים ואולי אף הקלות נוספות.

יהיה בכך משום ניצול תקופת הגדנ"עיות לתור-
עלת הצבא ועם זאת — משום פיצוי-מה לגדנ"עי.
עצמו. אך אין די גם בנאת. עלינו להלהיב את
הנוער ולשכנעו בצורך להכיר את הארץ ע"י
מסעות וטיולים, בצורך לפתח את כשרו הגופני,
ללמוד תכסיסי מלחמה, לקנות דעת במסגרת החור-
גים השונים ולהסתגל לחיי חברה ורעות. היש
דבר קוסם מזה? לנוער? או אז — מובטחני, כי
ימצא את דרכו אלינו. בעל כרחו ימצא. מצפוני
לא יתן לו מנות. „משהו“ יציק לו. יטרידו, ימריצו,
ידרבנו. יזעיקו לשורותינו, ויהיה כאשר נקבלו
למשפחת הגדנ"ע — ידוע נדע כי הכרתו ורצונו
הם שהביאוהו הלום.

חוזר נא אל שיטת האימונים המיוחדת לגדנ"ע
והשונה מזו שבצה"ל. צריך שיהא ברור כי הקניית
ידיעות „דרך הרגלים“ לא תצלה בגודדי הנוער,
שכן לפנינו פה משימה מורכבת של חינוך ואימון
הנוער לא רק לקראת שירותו בצה"ל, אלא גם —
ואולי ראשית לכל — לאזרחות טובה.

אנו עוסקים בעיקר בנער יוצא גלזיות, המהווה
כיום את רוב מנינו של כלל הנוער בישראל. עובדה
זו מחייבת לחשב צעדינו ולכלכל מעשינו בתבונה
ובעוירות, ללא נסיון לחמוק מן המציאות.

עלינו להתאים את שיטת האימונים ל„חומר הא-
נושי“ המצוי בידני. קודם כל דרושה כאן גישה
חינוכית-פדגוגית ולא צבאית-מקצועית גרידא. לא
שאני בא, חלילה, ללול בצבאיות ובהתמחות המק-
צועית. כונתי להדגיש את הצורך להבין לנפשו של
הנוער, לראותו מקרוב, לעמוד על אופיו, כושרו
ויכולתו, להתחשב במגבלותיו, להתחקות אחר הת-
פתחותו, לגלות מהן נטיותיו ושאיפותיו, לפעמים
לרדת אליו — כדי להעלותו; וכל זאת — ביד
נבונה ואבהית, רכה ואוהבת.

מון הגדנ"עי בכללו. שכן, מיותר לציין מה כושר
הלחימה שיושג בצה"ל במידה ויגיעו אליו טירונים
שעברו כבר הלכה למעשה את כל שלבי ההכנה
והאימון האישי — הלא הוא „אימון הפרט“.
עלינו ליצור לחץ ציבורי ומוסרי ולהחדיר מלוא
השפעתנו בנדון זה בקרב דעת-הקהל ובמיוחד
בציבור ההורים והמחנכים. אל נחמיץ אף הזדמנות
להסביר ערכו וחשיבותו של הגדנ"ע — לבטחון
המדינה ולעיצוב דמותו של אורח המחר. זהו כוח
רב-ערך ועלינו להשכיל לנצלו. אך הוא מטיל עלינו
חובות. הוא מצוה עלינו להוכיח קבל-עם את דבר
קיתנו במשימה הנעלה ונכונותנו לחתור ללא הרף
להגשמתה. הוא מטיל עלינו אחריות כבדה לכל
הנעשה בשורותינו. הוא תובע מאתנו לשמור מכל
משמר על שלומם ובריאותם של הנערים והנערות
הבאים אלינו.

ברם, „המלה האחרונה“ היתה ותהיה תמיד בפי
הנער או הנערה, ועל כן עלינו לייחס חשיבות
מרובה לאופן הגישה אל נפשו ולבו של הנער.
הגישה אל הגדנ"עי צריכה להיות שונה בתכ-
לית מזו שאל החייל. הגדנ"עי נבדל מן החייל לא
רק בגילו ובהתפתחותו הפיסית והשכלית, אלא גם
בעצם השתייכותו למסגרת בלתי מחייבת, המושתתת
על טהרת ההתנדבות. ברצותו — יכנס לתוכה.
ברצותו — יטשנה. רק הכרתו-הוא בלבד היא
מנחה אותו בהחלטתו לכאן או לכאן.

דומני, כי הסברה קולעת על מהותו של הגדנ"ע
ומקומו במערכת הבטחון של המדינה — דיה למ-
שוך את לב הנוער, החדור מטבעו רגש פטריוטיזם
והמבקש למצוא לו פורקן במילוי חובה לאומית.
פניה כזו אל מצפוניו של הנוער — רבים סיכויה
למצוא אזור קשבת. אך בואת לא די. יש להסביר
את הערך הטמון באימון הטרם-צבאי כשלב מכין
לקראת השירות בצה"ל ואת התועלת האישית ש-
פיק הנער מהכשרה מוקדמת זו בתקופת שירותו.
יתר על כן, עליו לדעת כי במקביל לחובותיו יהנה

„ונקיים טכס לקבלת גדנעים....“

אל לנו לחשוש מלהשמיע ציונות, כן, ציונות, ללא מרכאות, במפורש ובהתמדה: לשנן שיר עברי זה או אחר, לערוך מסיבות „ליל שבת“, לשוחח על מאורעות וחגים לאומיים, לארגן ערבי הוי מסביב למדורה וליחד מועדים לתיאור מערכות במלחמת הקוממיות, להסביר צורות ממשל ולברר דמוקרטיה מהי, להרחיב את הדיבור על מוסדות המדינה ואי-שיה, לפתח ולהגביר את רגש האחזיות בקרב הנ-צרים והנערות ע"י יצירת „שלטון עצמי“ במועדוני גדנ"ע.

נטפח בהם את האהבה לאדמה, את הרצון לעב-דה ולזרעה, על-ידי קיום גרעינים-חקלאיים במגמה התישבותית, ומתן עידוד לגדנ"עים בהקמת משקי-עזר וטיפול גינות-נוי ליד בתי מגוריהם. נחבב על הנערים עמל"דים ונפיה בהם תשוקת יצירה.

כדי „למשוך“ את הנער ולהבטיח השתתפותו הפעילה בכל פעולותינו עלינו להקנות לו הן את החומר החינוכי והן את המקצועות הצבאיים בצורה מעניינת ושובה-לב. אנו חייבים להגיש לו את הדברים כלשונו הוא, בהתאם לרמתו ובצורה שתב-טיח כי אמנם ירד לעומקם.

נחפש דרכים חדשות אל לבו, נעביר כל נושא בצורה חיה וציורית ככל האפשר, בפשטות ובהר-מור. נטפח את יצר התחרות האישית והיחידתית ונחזיר ללא הרף למציאת שפה משותפת עם נוער זה. נהיה כאחד מבני הנוער, מעוררים בתוכם, עליונים ומתרוגנים. נרכוש אהדתם ואמונם בכל מעשי ידינו, צורך חיוני הוא להגדיר במדויק את תפקידי הגדנ"ע לשעת חירום ואופן שילובו במערכת הב-טחון ובמאמץ המלחמתי של המדינה. מן ההכרח שימצא את מקומו באורח מתוכנן, ולא בצורה „פרטיזנית“, ויטיב להשתלב במסגרת הכוחות שיופ-עלו בשעת פורענות כי תבוא. במיוחד נכונו לו ודאי תפקידים בהגנה הסטטית, כאלה של רצים, קשרים, סיירים, חובשים, אפסנאים ומשימות תצ-פית ועוד. כאמור, הדבר מותנה בכשרוננו להכשיר את הגדנ"עים בכל מקום ובכל זמן למילוי התפ-קידים הללו.

אין ספק כי ימצאו מערערים ומתנגדים לרעיון „המיליטריסטי“ של שילוב הגדנ"ע במערכת המל-חמה, כשם שיש מתנגדים לעצם קיומו של הגדנ"ע. הללו שוכחים ומשכיחים את עובדת היסוד שאויבינו הצרים עלינו — עולים עלינו במספרם ובציודם עשרת מונים, גם גיוס טוטאלי, באם יוכרז במדי-נתנו, לא ישנה את יחסי הכוחות הללו, ולא יהיה

(3) טכס השבעה רב רושם — אף הוא לילי — יבוצע במקום "רומנטי" עם סיום תקופת המועד מדות וקבלתו של הנער לגדנ"ע. בטכס זה יוענקו לו פנקס הגדנ"ע ומדיי-גדנ"ע. רצוי שבמקום הטכס ימצא נשק כלשהו, כולט לעין. (4) לכל יחידת גדנ"ע תקבע סיסמה משלה, אשר תוחלף מעת לעת. הגדנ"עים יזהרו שלא לגלותה לאדם, אף לא לגדנ"עים מיחידות אחרות. אפשר ליצור מתח ועניין ע"י נסיגות חוזרים ונשנים מצד גדנ"ע לגילוי סיסמתה של יחידת הגדנ"ע האחרת. (5) יש לקדש את שמירת דגל הלאום (ערך חינוכי) בכל מועדון ובכל קורס, ולבצע "פשיטות" במיגמה לקחתו "שלל". (6) עלינו לנצל את הגדנ"עים (על פי תכנון מראש) למילוי תפקידים לאומיים, כמו: קריאת אנשי מילואים, אozקת מפקדים או יחידות במקרים דחופים, "אבטחת" מתקנים ואולי ריכוזי-צבא העברת תשדורות וכדומה. בדרך זו נמחיש לגדנ"עים את חיוניות תפקידם ונביאם במידת מה על סיפוקם, שהרי נוער בגיל הגדנ"ע חותר מטבעו לשליחויות מעין אלו. (7) נטיל על יחידות גדנ"ע — במיוחד על כיתות הסיירים — ביצוע משימות מוגדרות: גילוי מקורות מים, איסוף פרטים על הסביבה, חישוב דרכים חדשות, עקיבה אחר תנועת הולכי רגל או נוסעים, הבאת מרשמים וכו'. (כיתות הסיירים חייבות להיות הכיתות הבוגרות והותיקות שבגדנ"ע — הסייר אינו אלא הגדנ"ע הטוב והשדאי המובחר). לו יכולנו לעשות כל גדנ"ע ל"סייר" וכל כיתה ל"כיתת סיירים" היתה זו התרומה הגדולה והנעלה ביותר שהגדנ"ע יכול היה לתרום לצה"ל. (8) נחנך את הגדנ"עים לשמירת סוד. נטפח בהם את רגש האחריות לכל מוצא פיהם, ונזכיר להם השכם והערב כי "האויב מאזין". דומני, כי בתנאינו המיוחדים נודעת לכך חשיבות מרובה. נאסור על הגדנ"ע לגלות שמץ של דבר מהנעשה בגדנ"ע, אף לא למקורביו. נחנכו על ברכי ה"קונספירציה" כיום כאו, שהרי חשיבות הדבר לא פגה, פרט לזהותו של האויב. חינוך כזה בהכרח שיתן פרוי בתקופה מאוחרת יותר הן בצבא והן בעתודות.

אפשר להוסיף עוד כהנה וכהנה: אך דומני כי ההצעות הנ"ל ניתנות לתרגום הלכה-למעשה ומבטיחות את השגת המתח והעניין שאנו מיחלים להם. מאידך גיסא, הן תובענות ומחייבות שליטה מלאה והכנה בלתי פוסקת מצד חבר המדריכים אשר בידיהם הופקד נוער זה.

ואל נשכח: בלי פיקוח "צמוד ויעיל" — יצא שכרנו בהפסד.

הכרח הוא להכין ולהכשיר סגל של מפקדים שיצמחו ויעלו מקרב הגדנ"עים. הנסיון לימד כי אלה הם, בדרך כלל, המפקדים המעולים והמוצלחים ביותר. עלינו לדעת לגלותם, לשקוד על טיפוחם ולהיטיב להכשירם בקורסים מיוחדים למען יוכלו להיות לנו לעזר בהדרכה ובפיקוד, כי הן לא יספיק לנו כוח-האדם המגויס להקיף את כל הנוער בגיל גדנ"ע.

לא נעסוק כאן בניתוח הערך העצום הנודע לקורסים ולמחנות ולו רק מבחינת חיי-מחנה, הוי, גיבוש ומוראל, חיות ורשמים הנחרתים בלב כל משתתף. בלי אלה יחסרו כל האימונים הביתיים הרבה מאוד מערכם ותכליתם.

מתפקידו של הגדנ"ע להבטיח את איכותו של צבא המחר. הגדנ"ע מופקד על רמתו, עצמתו וכושר לחימתו של צה"ל לעתיד לבוא. בידו המפתח לצה"ל של השנה הבאה, של השנים הבאות.

הגדנ"ע צריך להיות זה שיעצב את דמותו ואופיו של הלוחם הישראלי; — יחנכו להיות ללא חת, אמיץ ונועז, מסוד ונאמן; יחשלו למאמץ גופני ולסבילות; יחדיר בו הרגלי-משמעת וציות, סדר ודיק; יפיח בו אהבה למולדת (ע"י הכרתה) — כי רק אוהב מולדתו ידע להגן עליה; יחנכו לאזרחות טובה — שהיא תנאי ללוחם הטוב; יכשירו מבעוד זמן בנשאים המצריכים שנות הכשרה רבות כלחמת-לילה ושדאות-יום; ירבה לאמנו בקליעה למטרה, בספורט שימושי, בקרב פנים-אל-פנים; יורקף קומתו ויעשהו גאה ובוטח בעצמו.

הפלמ"ח והחי"ש הוכיחו כי דרך זו מובילה להישגים בלתי משוערים. הבחורים לא היו עומדים בגפם מול כוחות עדיפים כל כך — בפרוץ מלחמת השחרור — לולא הותכו בכור-היתוך כזה, לולא הוכשרו מבעוד מועד, לולא הלכו בדרך זו צעד צעד כבר שנים רבות קודם לכן. המסקנה מתבקשת מאלה.

פיתוח תחושת מודיעין שדה

לעולם לא די בידענות

דבר זה ניתן להשיג בעזרת תרגול מתאים. יש ללמד כל מש"ק וכל קצין את שיטת איסוף הידיעות הדרושות לכוחות הלוחמים. יש לחבר תרגילים מתאימים בהתאם לתנאי היחידה ולאזור פעולתה. ברשותו של כל גדוד מצויים האמצעים והאנשים המתאימים, היכולים לעסוק בהדרכה זו, ואין זו אלא שאלה של יומה ודמיון בהמצאת התרגילים. בראש-וראשונה חובה על הקמ"ן (שבדרך-הטבע, מתפקידו לבצע תכנית הדרכה זו) להסביר הסבר היטב את סוגי הידיעות הנדרשים לעבודת מודיעין-השדה.

ידיעות על מבנה הקרקע ועבירותה; מקורות מים; הדרכים בהן משתמש האויב אל יעדיו ומהם; השפעת מזג-האוויר על עבירות הקרקע במוצבי האויב ובסביבתם.

ידיעות על האוכלוסיה האזרחית בסביבה, ותנאי עוניה; שגרת חייה; תנועת פרטים, כמו גזירים, למשל, או אנשים אחרים בעלי אופי ומעמד מיוחדים, המחייבים תשומת-לב מיוחדת.

ידיעות על הערכות גייסות האויב. היכן מוצבות יחידותיו? היכן תצפיותיו? היכן מוצבים תותחיו וכלי נשקו האחרים? מהם כלי רכבו ומה כמותם? האם קיימת תנועת רכב-שריון? מהי מערכת ביצור ריו? מה עצמתו המספרית? האם באו לקו כוחות עתודה? האם הוא עוסק באימון חייליו בשעת רגיעה? מה ניתן ללמוד על טיב האימונים? וכן הלאה. ככל שירבו הפרטים תהיה התמונה על הערכות האויב בהירה יותר ומדויקת. ידיעות על פעילות האויב: יש לעקוב אחר

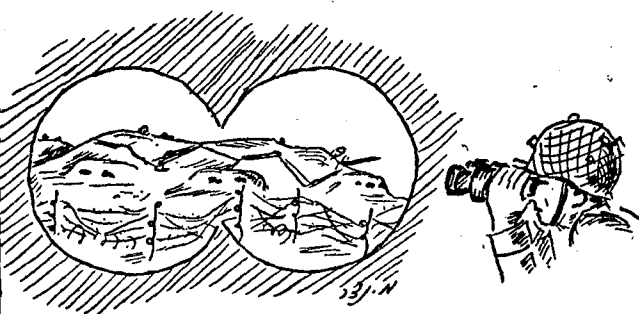
לא אחת גדמה לעוסקים במודיעין שדה, כי אילו זכו בשעת איסוף הידיעות לשיתוף פעולה הדוק יותר מצד כל חיילי יחידתם, לדרגותיהם השונות, היו תוצאות עבודתם טובות לאין ערוך מאלה המורגות בדרך-כלל. דומה והסיבה לליקוי בתחום זה נעוצה בבטחון יתר, או ביהירות, או באי-הכרה בצורך שבדבר, או בחוסר הכשרה מספקת של קצינים ומש"קים, שאינם יודעים את דרכי פעולת המודיעין הקרבי, את עבודת משרד המודיעין והקמ"ן הגדודי ואת הידיעות הנחוצות להם.

יש להבהיר לכל חייל בגדודי הרגלים שהיסוד לכל פעולה צבאית הוא — ידיעות טובות. בקלות ניתן להוכיח את אמיתותו של משפט זה ואת ההגיון שבו. הקמ"ן חייב לספק למפקדו ידיעות על מצב האויב וכונותיו, וידיעות אחרות, וזאת ניתן לעשות בהצלחה בעזרתו של כל חייל ומפקד, שיתרגלו למסור "למעלה", ללא דיחוי ובאורח "אינסטינקט"

"כל חייל ישמש עיניים ואזניים לקמ"ן"

טיב, כל ידיעה שברשותם, גם זו הנראית חסרת-ערך ו"תפלה". אם רצונך: פיתוח "חשק הרכי-לות"; לבוא לספר: "ראיתי זאת... שמעתי כך..." וכו'. לעולם לא יהיה די בידענות. מתפקיד משרד-המודיעין הוא לבזר בין המועיל למיותר, ודאי, על הקמ"ן ועוזריו להדריך את חיילי הגדוד ולהיראותם במה-עליהם להתעניין. יקל להסביר את התור-עלת שתצמח לכל חייל מנהג זה, שהרי ידיעותיו המקוטעות תחזורנה אליו בצורת "מודיעין". והרי כל חייל רוצה לדעת, במידת דיוק רבה ככל האפשר, נגד מי הוא לוחם. שכן ככל שידעו על האויב שמולו רבה יותר, גובר בטחונו האישי ועולה המוראל.

„ככל שידעו על האויב ממול רבות יותר —
גובר הבטחון האישי“...

כל שינוי בשגרה (שעל הצופים לגלותה!) יעניין מאוד את הקמ"ן. אפשר לעשות זאת בצורת תחרות בין צופים שונים. תרגיל דומה שאפשר, כמובן, לבצע על תנועת כלי-רכב בכביש או על נוהגם של תושבי כפר שממול, עבודת השדה שלהם. יציאת העדרים, השקייתם וכדו'. כל ידיעה על שינוי בשגרה עלולה להיות בעלת חשיבות מכרעת. הוא הדין בדבר מסירת ידיעות על הקרקע לפי תצפיות ב. סיורים

סכנת ההזנחה והרשלנות בעת ביצוע תפקיד איסוף ידיעות פחותה היא, כי התנועה גורמת מעצמה לערות יתר. גם כתיבת הדו"ח מיד עם החזרה מן הסיור, הוא דבר שניתן להקנותו למפקד בקלות רבה יותר מאשר ניהול יומן-תצפית בשעת ישיבה ב"אפס-מעשה" על מוצב. התרגילים המוצעים לעיל כוחם יפה גם לכאן.

אפשר לבצע תרגיל נוסף, בצורה שונה במקצת: תערך התחרות בין-פלוגתית או אף בין-מחלקתית של סגל הפיקוד בניהול מפת-מצב של גזרה נתונה. סוג אימון זה ניתן לקיימו בקלות יחסית גם בתנאי רגיעה.

אם אין התנאים מאפשרים זאת, אפשר לבצע תרגילים דמיוניים בתוך הפלוגות, שינהלו ע"י מפקדת הגדוד. הנושאים יכולים להיות דמיוניים בהחלט או על סמך פעולתה של אותה יחידה בעבר. יש כאן כר נרחב לדמיון פורה וליזומה רבה.

שאיפת מודיעין-השדה היא, "לדעת את האויב כפי שאנו יודעים את כוחותינו" — ססמה שיש לשננה ללא הרף ולתרגלה הלכה למעשה! משרד המודיעין ילקה בחוסר יעילות בהשגת מטרה זו, אם יחסר הרצון לעזור לו מצד כל חייל בגדוד ואם יחסר הידיעה כיצד לעזור. כל חייל חייב לשמש "עינים ואזניים" לקמ"ן.

פעילותו בתשומת לב רבה, ויש למסור ידיעות גם על חוסר-פעילות. המודיעין שלנו יסיק מכך את מסקנותיו. האם האויב מסיר בשטח? יש לעקוב בהתאמה אחרי משימות סיוריו, הרכב הפטרולים ושיטת הביצוע. אח"כ יקל להעריך מה השיג אותו פטרול ומה נודע לאויב עלינו. האם מקיים האויב פעילות ארטילרית? מה תכיפות האש? האזימוט ממנו באים הפגזים או הפצצות, סוגיהם, וכן הלאה. מהי פעילותו ההנדסית? הגנתית — ביצור, מיקוש, סלילת דרכים, או הקמת מצבורי חומרי הנדסה קרוב לחזית — שמא זו הכנה להתקפה?! מה ניתן לראות באשר לריכוז כוחות ולתזוזות יחידות? מהי פעילותו באויר? וכן הלאה. אין קץ לידיעות הנדרשות! מקורות האיסוף החשובים ביותר לידיעות דלעיל ברמה הנדונה הם התצפית והסיור.

לפיתוח תחושת מודיעין-השדה יש לעסוק במספר תרגילים, שחלקם יוצע להלן, מתוך כוונה שהעוסקים בבעיה דרך-קבע יתנו דעתם למצוא לכך מקום מתאים בין שאר נושאי ההכשרה והחינוך הטקטיים לכל המפקדים לדרגותיהם. תנאי מוקדם לכך הוא, הרחבת ידיעת הטופוגרפיה, ביחוד בקרב המשקים.

א. תצפית:

לתצפית שתי משימות, בדרך-כלל: א) השגת ידיעות על האויב. ב) אבטחה לכוחותינו. אנו נדון כאן רק בסעיף הראשון. אימון בהשגת ידיעות על האויב מחייב תשומת-לב רבה. התצפית, משעממת הנה מטבעה, ביחוד בזמן רגיעה, וקשה לשמור על דריכות בכל משך הצפייה. אך מהיותה מקור אינפורמציה ראשון במעלה, אין לותר על הקניית יסודות התצפית השקדנית והנכונה.

יש לתרגל את היושבים במוצב-התצפית בניהול יומן-תצפית, בכתיבת הפרטים לדו"ח (דו"ח הר-עשה) וכן במילוי שאר הטפסים בהתאם למה שלמדו בחלק התיאורטי על "הידיעות הדרושות". את יומן התצפית, תצפית כלי-רכב וכיו"ב יש להעביר לקמ"ן בכל הזדמנות שקיים קשר אליו. הידיעות חייבות להכתב בכתב ברור, לא ברשלנות ולא כל-אחר-יד, כדי לצאת ידי-חובה או להמנע מזניפה... הקמ"ן מצדו ידאג לצידוד הצופים בטפסים המתאימים ולהדרכתם במלאכתם. תרגיל מועיל הוא להטיל על יושבי מוצב-התצפית לעקוב אחר מוצב האויב שממול (יתאים לשעת רגיעה כלשעת מלחמה!) ולנסות לברר את סדר יומו המדויק, שעת החלפת המשמרות, הערכותו, מקום המטה, וכן הלאה.

לבטי מפקד־זוטר

(הבעיות בהן נתקלתי בניבוי יחידתי הראשונה*)

יציאתי לשירות פעיל ביון והקשיים הראשונים

כעבור 4 חודשים סיימתי בהצלחה קורס למפקדי מחלקות (סמלים) ונשלחתי כתגבורת ליחידות חפרים שפעלה ביון. הייתי גאה על דרגת הסמל שהוענקה לי והייתי משוכנע כי אמנם נסיוני בפו"ש, בנוטרות והקורס שזה עתה סיימתי דיים כדי שאצליח בכל תפקיד אשר יוטל עלי. לא עלה כלל על דעתי כי עוד ישנם דברים רבים בתורת המנהיגות בשדה, אשר אינם נהירים לי במידה מספקת, וכי אני עלול להתקל בקשיים רבים עד אשר אלמד לסחות חלק מהניתן ללמוד מן הנסיון המעשי של ניהוג אנשים בשדה.

היחידה שאליה נשלחתי הועברה ליין מן המדבר המערבי והגיעה לפיראוס מספר ימים לפני קצין־התנועה, שלפניו התייצבתי בהגיעי לשם בתחילת חודש פברואר, הוריעני כי היחידה חונה עדיין בסביבת אתונה ושלחני ברכב אליה.

בשעת הצהרים הוכנסתי ע"י רבי־הסמל הבריטי לחדר האוכל של הסמלים, ולהפתעתי הרבה קיבלו אותי יתר הסמלים בקרירות פוסתרת ובסעקות גלויה!

„מבין אתה“ אמר לי אחד שניסה להיות „ידדותי“ יותר, — „אין אנו שמחים לקבל סמלים מחוץ ליחידתנו ובעיקר סמלים ירוקים מתוצרת סרפנד. יחידה זו כבר פעלה נגד האיטלקים במדבר המערבי, סבלה אבידות ונתנסתה בקשיי מלחמה. כל קורפורל שלנו יודע לנהוג במחלקה בשדה הקרב טוב יותר מבוגרי הקורסים בסרפנד.“

דבריו של ה„ידד“ ידעו על ראשי כמהלומה. נסעתי קשות מהתואר „ירוק“, והחילות לספר לו על הקרבות בהם השתתפתי נגד הערבים במאורעות א"י 1937-1939, על הצלחתי בקורפורל של נוטרים וכדומה. ראיתי כי דברי השפיעו עלי במקצת והביאו לידי שינוי הטון.

כשנפדנו הנהיר אותי באמרו, כי אודק למידה גדושה של שכל־ישר במיקוד על מחלקה מיחידה זו, כי ללא כל ספק אהיה בעיני החיילים זמן רב בבחינת מפקד ירוק!

קבלת הפנים של ידידי הסמלים והזהרתו של הידיד הבחירו לי בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים, כי הקשיים שאצטרך להתגבר עליהם עד שאפלט לי את דרכי בין המפקדים הוותיקים של היחידה יהיו לא מעטים, וכי כדי להשליט את הנהגתי על מחלקה מיחידה זו לא די יהיה בדרגה, בעבר טוב ובעזרת התקנות הצבאיות!

הראיון אצל מפקד היחידה ותדריך

בשעה 15.00 באותו יום הובאתי לראיון למפקד היחידה (פלוגה מוגברת, שמנתה 300 איש).

„ובכן סרג'נט“, — אמר לי — „הגעת בזמן הנכון. עלי לשלוח בקרוב מחלקה אחת לחזית לתפקידים מיוחדים. לתפקידים אלה נודעת חשיבות רבה ולכן על המחלקה להיות מאומנת היטב בתרגולת הקרב וגם בכלי נשק שאינם נהוגים בחייתה זו. אתה תפקד על המחלקה אשר אשגר. כפי שידוע

התגיוסותי לתפקיד מיקודי ותדריך מפקד הגליל

בתחילת חודש אוקטובר של שנת 1940 הוזמנתי אל מספר מחוז הגליל לראיון דחוף, אשר נקבע לי על ידו בלי שדרשתיו ובלי שאדע את מהותו. הפגישה נקבעה לי ליום אחד אחרי קבלת ההודעה וכל נסיונותי לברר אצל מפקד הנוש את סיבת „הכבוד הגדול“ שניתן לי, לי ששימשתי באותו זמן בסה"כ כמ"כ בפו"ש, עלו בתוהו.

הייתי אז בן 22 ומאתרי היו כבר 4 שנות שירות בהגנה כמ"כ בפו"ש ובקורפורל של נוטרים.

ביום ובשעה שנקבעו התייצבתי לראיון אצל מפקד המחוז. „דוד“ — פנה אלי בקול גברי ובטוח, ואמר שבהתאם להחלטת הסוכנות היהודית החלה ההגנה בגיוס מתגוררים לשירות ביחידות עבריות, במסגרת הצבא הבריטי. ההגנה מעוניינת שהשליטה על היחידות המתגייסות תהיה בידינו ולכן הוחלט לגייס מספר ניכר של מפקדים משרותינו לתפקידי מיקוד. סוכם עם המפקדה הבריטית כי המועמדים המומלצים ע"י הסוכנות יצאו מיד לקורס, ובמידה שיוכיחו את עצמם יגמרו כמפקדי מחלקות בדרגת סמלים.

„בין האנשים המתגייסים ליחידות הגל' ישנם רבים שאינם חברי ההגנה וגם מספר ניכר של מעפילים שלא ידעו עדיין את הארץ ואינם מקבלים עוד את מרות מוסדותינו. דוקא משום כך רואים אנו חשיבות רבה בכך, כי הנוהגים באנשים אלו יהיו מחברינו המנוסים. לא יהיה לך קל, לנהוג במחלקה כזו, אולם אני מקוה כי הנסיון אשר רכשת לך בתדרכה ובניהוג אנשים בשדה במסגרת הפו"ש יעזרו לך להתקבל כמנהיג ע"י האנשים שיופקדו בידך!

„זכור גא, כי בעת שכל מפקד נתקל תמיד בבעיות הנאמנות הבטולה, ז"א הנאמנות לאנשיו והנאמנות למפקדו, הוא הרי אתה עלול להתקל בבעית נאמנות משולשת:

ב. למפקד.

א. לאנשיך.

ג. להגנה.

תפקיד זה ידרוש ממך מידה גדולה של גמישות ומסירות רבה ונאמנה לארץ, לרעיון התקומה, למפקדך ולאנשיך.

„אם חלק מהאנשים שהזכרתי אותם ובעיקר מבין המעפילים, לא יגמלו לך תחילה בנאמנותם המלאה, אין זה משנה ולא כלום לגבי חובתך לדאוג לטובתם קודם שתחשוב על טובתך אתה. מנהיג אמיתי נאמן לכפופים לו בכל עת, כשם שהוא נאמן לרעיון למענו הוא נלחם ולממונים עליו. אם תנהג כך תרכוש את אמון אנשיך ומפקדך כאחד, ותוכל למלא את המשימות הקשות המוטלות על המנהיג הווטר בשדה.

בשלב זה אין לי מה להוסיף ואני מאחל לך הצלחה!“

(*) עבודה בנושא „מנהיגות“ שזכתה בציון־לשבח במחזור א' של ב"ס למיקוד ומטה.

לי עבדת זה עתה קורס קרבי, ודבר זה יקל עליך להכין את המחלקה לתפקידה.

האנשים אשר יועמדו תחת פיקודך הם בעלי ניסיון לאחר שתקופת האימון הבסיסי שלהם היתה קצרה ביותר והועברו לחזית עוד בהיותם אורחים למחצה. המשימות הרבות שהוטלו על יחידה זו בשלב מוקדם מאוד והעדר מסקנים וזוטרים במידה מספקת לא אפשרו גם את הטיפול האינדיבידואלי באנשים, ובמידה מסוימת הונח שטח זה.

כתוצאה מכך תמצא בין אנשיך מספר לא קטן של ציניקאים, של מרי נפש ושל מזלזלים במשמעת צבאית. המשימה הקשה ביותר שתעמוד לפניך מיד היא, להפוך את אנשיך לממושמצים ולצייתנים, כי ללא משמעת וצייתנות לא תוכל לשלוט ולנהוג בהם.

הסדטים אשר על שרוולך לא יעשו רושם רב עליהם, כי אין הם מתפעלים כלל מדרגות! הדרגה אמנם מעמידה לעורך את החוק והמשטר הצבאי, אולם בכך בלבד לא תרחיק לבת. יהיה עליך לגלות טקט והבנה רבה, ולהשתמש בכל שרכשת לך בתורת ניהוג אנשים למען תצליח. תצטרך לנהוג בסבלנות ובהבנה עמוקה לסבעם של אנשים אלו, אשר נתנסו בנסייונות קשים בחזית עוד בטרם הספקנו להפכם לחיילים. תשתל לנהוג בצדק וביושר כלפיהם ועם זאת לגלות את מידת התקיפות הדרושה.

אם לא תמצא דרך אחרת, תביא את המקשים עליך לדין לפני, אך דע לך כי אני מחמיר בדין, ולכן שקול היטב בטרם תחליט להביא לפני חיל.

למרות כל שאמרתי לך על טבעם של אנשיך לעתיד, אל תיתן כי יתקפך הפחד מפניהם וזכור כי הם פקודיך ואתה המפקד! עליך לתקנותם הם בחורים טובים, ועליך אך לדעת לגלות את החיובי שבהם לפני השלילי. אם תלמד להכירם היטב ותדע לעזור בהם את רגש האהדה והאמון הרי בסופו של דבר יגמלו לך, בהכירם אותך כמנהיגם ובצייתנותם מלא. לא בנקל תגיע לכך ותצטרך לשקוד יומם וליל במשך השבועות הקרובים, כי הזמן דוחק ועליך להפכם במהירות למחלקה קרבית, ממושמצת ומאומנת היטב.

מרגע שתקבל את המחלקה תצטרך לשכוח את יום העבודה של 8 שעות; הזמן שבין השכמה לכיבויה אורות יספיק לך בדוחק לביצוע משימתך.

בתפקידך זה תקבל את כל הסיוע והעזרה ממני ומרבי סמל היחידה, אולם האחריות מוטלת קודם כל עליך. אתה אחראי לאימון מחלקתך ולעיצוב דמותה, כי בקרב תהיה אתה האחראי גם לחייה.

ובכן, — סיכם המיור — אלו הן כל העצות שאני, כמפקדך, יכול לתת לך. גש עתה לעבודה במרץ ואם כל שיעצתי לך לא יעמוד לך במצבים קשים, איני פנה תפנה לאותו אוצר כלום שקוראים לו: "השכל הישר!"

המונע הראשון עם פקודי

בגמר הראיון הוביל אותי רבי-הסמל אל מאהל המחלקה, ערך מסדר מחלקתי ולאחר שהציג אותי, הסתלק.

המחלקה, בת 42 איש, עמדה ערוכה לפני בעוד אני סוקר אותה במבטי 42 זוגות עיניים סוקרות אותי בסקרנות ובחשדנות.

מהמקום בו עמדתי ראיתי באופן ברור למדי כי עמידתם מרושלת, מדיהם מקומטים, שערות ראשיהם ארוכות ואחרים גם לא מגולחים. דברים אלה כשלעצמם די היה בהם כדי להבהיר לי כי מוראל המחלקה ירוד ביותר!

החלטתי לערוך בדיקה של נשק והופעה בו במקום. כי הרגשתי היתה שדבר זה לא בוצע זה זמן רב במחלקה. פקדתי על פתיחת הטורים. הפקודה בוצעה ברשלנות ומתוך אירצון גלוי.

מצאתי את הנשק גני — דבר שעודד אותי — אולם פרט לזה הכל היה שלילי. הודעתי להם, כי אינני מרוצה מהופעתם החיצונית וכי אקיים למחרת בבוקר, בשעה 0800, מסדר חמוש, בו יהיה עליהם להופיע במדים נקיים ומגוחצים, מסופרים ומגולחים, בנעליים מצוחצחות וכי אקוט באמצעי משמעת נגד עבריינים.

דברי נתקבלו ללא תגובה, אולם לאחר ששחררתי אותם שמעתי מישהו אומר בקול רם: "בסיס האימונים לטירונים הועבר מסרפנד ליון".

כשלונותי הראשונות

למחרת בבוקר, בשעה 0800, קיבלתי את מסדר המחלקה מידי הקורפורל הותיק של המחלקה. מיד שמתי לב כי הופעתם החיצונית נאה למדי וכמעט בהתאם לנדרש, ושמתתי על כך; אולם כשפקדתי עליהם להכתיף את נשקם פרצה מפיהם הספירה הידועה של בסיס האימונים לטירונים: "אפ שתיים שלוש, אפ שתיים שלוש, אפ..."

הדבר היה כאילו מאורגן והרמו היה ברור. נזכרתי בהוזהרתי של הסמל ה"הידועתי", כי האנשים יראו בי הריבה זמן את "הירוק מסרפנד", וזשכתי את שפתי והבנתי כי עלי להתגבר על הנטייה שלי לגעור בהם, וכי במצב זה אין הגערה פתרון מרפא.

המשכתי בתרגילי-סדר-חמוש בהתאם לתכנית, בלי שום לב לספירתם. התרגילים בוצעו באופן גרוע ועבודות-צות נעדרה לחלוטין.

בשעה השניה כינסתי את כולם והודעתי להם, שעל המחלקה יוטל בקרוב תפקיד מיוחד וכי לקראת תפקיד זה יש להתאמן ולהתכונן באופן רציני ביותר. סיממתי את חברי ואפשרתי להציג שאלות. הייתי בטוח כי תהיינה שאלות רבות בקשר לאופיו של התפקיד המיוחד ולמהותם של האימונים שיש לעבור עליהם; אולם איש לא שאל דבר!

חיכיתי לשאלות חצופות והייתי שמת להודמנות להשיב ולהסביר, אך דבר זה לא בא. שתיקתם היתה גרועה שבעתיים מהשאלה החצופה ביותר, שכן הפגינה לא רק חוסר התעניינות ואדישות כי אם גם חוסר אהדה ואמון בי!

באותו יום חילקתי את מחלקתי לארבע כיתות אימונים, כשבראש כל כיתה הפקדתי רבי-טוראי או טוראיראשון. האימון בשבוע הראשון כלל חזרה על אימון-הסדר-הכיתה. את מפקדי הכיתות הורכתי בערבים, כדי שיוכלו להוריד את כיתותיהם ביציול ביום, ברם, הרגשתי שאני דורך-במקום. חוסר ההתעניינות ואי רצונם של החיילים מנעו כמעט כל התקדמות ניסיתי לגעור בהם ולאיים בעונשים, אך ללא הועיל.

נתתהר לי כי חיילי אינם ממלאים אלא אותן פקודות שאי אפשר לעקוף אותן. אין הם משתפים פעולה ואין הם עושים דבר מתוך רצון והבנה.

זכרתי כי מספר הפלוגה אמר לי, שאנשי מחלקה זו הוזנחו במידה מסוימת בגלל המחסור במפקדים זוטרים, ולכן זקפתי את חוסר התעניינותם ואדישותם להעדר הטיפול בהם לפני בואי. אך הדאיגה אותי במיוחד העובדה, כי למעשה לא הצלחתי עד עתה לעורר בהם אמון כל שהוא.

כששמעתי מפיו של אחד מחברי ההגנה המועטים שהיו במחלקה, כי חיילים במחלקה שהתגייסו לצבא הבריטי עוד קודם שהחלה הסוכנות לשתף פעולה בשטח זה עם הבריטים קוראים לי בשם: "הממונה של הסוכנות" הבינתי כי רחוק אני עדיין מלהתקבל ע"י אנשי מחלקתי כמנהיגם!

חיפוש הדרך הטובה לניחוח המחלקה

מאותה שעה החלתי ליגע את מוחי בחיפוש אחר מתרונות לשאלות השונות שעמדו לפני:

כיצד לרכוש את אמונם ואהדתם של אנשי מחלקתי?

כיצד ארים את רמת המשמעת של מחלקתי?

כיצד לודא שפקודה שלי תוצא לפועל בשלמותה?

כיצד אתגבר על הנטיה הסבבית אשר בי להגיב מהר ובאופן קשה על עבירות משמעת, כל עוד לא הצלחתי להכניסם למשטר המתאים?

כיצד לעורר את התעניינותם של חיילי בנושאים שעלי ללמדם תוך זמן קצר?

כיצד להוציא את אנשי מאדישותם ולהרים את המוראל שלהם?

האם מתן פקודות וביצוע ההדרכה דיים כדי להביאני אל מטרתי? הרי המציאות הוכיחה לי כי אין הדבר כך. תוך רענון העצות השונות אשר ניתנו לי על ידי מפקדי נוכרתי כי דובר אתי הרבה על טיפול אינדיבידואלי בחיילים. אך כיצד אטפל בהם באופן אינדיבידואלי כשאני מכיר אותם אישית והאחד שונה מהשני תכלית שינוי? עכשיו הזדקרה לפני גם העובדה, כי מרוב בטחון עצמי שכחתי את העצה הטובה אשר ניתנה לי, כי עלי להכיר קודם כל אישית את חיילי, ללמוד את טבעם, את חסרונותיהם ואת מעלותיהם. והרי זו הדרך היחידה שבה אפשר לחשוף את הכוחות הטובים שביניהם ולהפכם לשותפים מועילים בהשגת המטרה.

החלטתי לתרגם את מסקנותי לעובדות במהירות מכסי מלית, וניגשתי לעבודה.

ה ת מ ו ר ה

פניתי למ"פ וקיבלתי את הסכמתו לכלול בתכנית האימונים שני ערבים מחלקתיים לשיחה חפשית ולהסברה. כן קיבלתי אישור לכיבוד קל, כדי לשוחח לערבים אלו גון חגיגי יותר.

הודעתי לאנשי, כי ערב זה יאורגן על ידם וכי פרט לנושא השיחה אשר יקבע על ידי בתכנית השבועית דשאים הם לבחור בועדה אשר תהיה אחראית לכל הקשור בצד התרבותי, החומרי והארגוני של ערבים אלו — בחירת הועדה כשלעצמה שימשה לי הזדמנות לתהות על התכונות השונות של חיילי.

הודעתי לאנשי, כי את הערב הראשון רוצה אני להקדיש להכרת תולדות היחידה ואנשיה במדבריהם מערבי וכי הרוצים לספר על הידוע להם על היחידה, על נסיונם האישי ועל חברים שנפלו שם, יפנו לוועדה שנבחרה והיא תקבע את רשימת "הדוברים".

הזמנתי אלי לשיחה את חברי הועדה שנבחרה, והסברתי להם כי אני מייחס חשיבות רבה לשיחות אלו בכלל, ובפרט לשיחה הראשונה, וכי עליהם להשקיע מאמצים בדרבון האנשים שידברו.

לפתיעתי הנעימה הודיעו לי חברי הועדה כי יש "מתנר בים" יותר מן הדרוש. הם גם העידו, כי הנושא שקבעתי קרוב ללבם של החיילים ורבים הם הרוצים להשמיע מרחשי לבם!

הערב המחלקתי הראשון עבר באופן מוצלח, בשיחה חפשית ועניינית יותר מכפי שקיוותי. הוברר לי כי רבים מחיילי הם טובים יותר וגם בעלי אינטליגנציה גדולה יותר משהערבתי אותם וכי רק העדר הטיפול המתאים הפך אותם ל"אגוזים קשים".

סיכמתי את שיחות הערב, בציני את שמחתי על כי ניתן לי למקד על חיילים מנוסים, והבעתי תקווה כי גאותם על נסיונם המשותף בחיות תתרום הרבה ליצירת "רוח היחידה", שתסייע לנו להפוך את מחלקתנו למחלקה המצטיינת בפלוגה.

בימים שבאו לאחר ערב מחלקתי זה הבחנתי בשבירת הקרח. פני החיילים היו צרנים יותר ואדישותם פגה במידה מסוימת. ההישגים בכלל ובשטח ההדרכה בפרט, לא גדלו עדיין בהרבה, אולם ברור היה לי כי עליתי על הדרך הנכונה. ונחתתי במידה ניכרת את שיטת ה"דיסטאנס" וביליתי את מרבית זמני החפשי בשיחה עם פקודי. בדרך זו התחלתי להכיר את הלך רוחם ואת נטיותיהם האישיות. הוברר לי כי רוב החיילים חושבים, שישנו ניגוד של אינטרסים בין המפקדים והטוראים, וכי על החיילים לראוץ בעצמם לאינטרסים שלהם, כמובן תוך כדי ביצוע אותן פקודות שלמרות שאני "לסובבת" אי אפשר לעקוף אותן! מאחר שהבינתי כי גישה זו היא אחד המקורות הרציניים למוראל הירוד של המחלקה וצפונה בה סכנה החלטתי להסתער על נושא זה גם בשיחותי האישיות וגם בשיחת הסברה מיוחדת.

את הערב המחלקתי השני פתחתי בהסבר, כי אין כל ניגוד של אינטרסים בין פיקוד הפלוגה שאני מייצג אותו לבין החיילים. הסברתי להם שכל שאני רוצה לעשות אתם מכון לתכלית האחת והיחידה: לשרת ביעילות רבה ככל האפשר את המטרה שלשמה התגייסו לצבא. רוצה אני שכאשר יכנסו בקרב עם הגרמנים השנואים יוכלו הם להרוג בהם בלי להרגר.

אם רוצים אתם כי אנו גגבור על אויבנו, אם רוצים אתם שאנחנו נזכה בקרבות בהם נשתתף בלי שנושמה, הרי חייבת יחידתנו להגיע לרמה גבוהה ביותר של משמעת וכושר בביצוע. למען השג זאת, עליכם להוציא מראשיכם את המחשבות על ניגוד אינטרסים ביניכם ובין מפקדיכם. עליכם ללמוד לכבד ולמלא פקודות, כי יחידה שלא התרגלה למלא פקודות בעת רגיעה — לא תדע למלא אתריהן בעת הקרב. אם כל אחד ימלא רק את הפקודות אשר "נראות" לו, הרי

ג. הסיבה לחזרות המרובות על אותם התרגילים היא, כי המחלקה לא הגיעה לרמה גבוהה בביצועם, וברגע שתוכנית רמה נאותה נעבור לאימון המחלקה.

ד. ההצדעה היא חלק אינטגרלי של משטר זנובה ואין לדאות בה. "מנהג" של בסיס אימונים בלבד. יש לראות בזכות של חברים לנשק, המברכים בצורה זו את מפקדיהם, שהם גם מנהיגיהם, ולא כדבר המקטין את ערכו של החייל בה. ה. הבטחתי להתחיל את האימון ברובה הנגרסני ובמקלע לואיס מיד לאחר שיוכחו ידיעה יסודית של הנשק הנהוג בפלוגה.

ו. העומס הגדול שהיה מוטל על הפלוגה עד עתה, כפי שסופר לי בערב המחלקתי הראשון, והמתסור במפקדים ווטרים במידה מספקת בפלוגה מנעו את מתן ההסברה. עם זאת הבטחתי להתמיד בקיום ההסברה והשיחות המחלקתיות. כל עוד התנאים האובייקטיביים יאפשרו זאת.

ז. יש צורך בזמן מסוים כדי להכיר את המוכשרים והמצטיינים במילוי תפקידיהם. אלה שיוכחו את עצמם כראויים להיות בעל־דרגות יקבלו בסופו של דבר את דרגותיהם.

ח. "זיעה חוסכת דם", הסברתי להם, והכרח הוא שיגיעו לרמת כושר גופני גבוה ביותר, כדי שיוכלו לעמוד בכל מאמץ אשר ידרש בשעת קרב.

לאחר שיחה זו חשתי בתמורה רצינית שחלה במחלקתי. סיימתי במהירות את אימון הכיתה ועברתי לאימון המחלקה. אימוני הנשק גונו בלימוד הרובה הנגרסני מס' 4, המקלע הקל לואיס והמקלע הגרמני שפנדאו. תוך השבועות הקרובים עלה מוראל המחלקה במידה ניכרת, וההתעניינות באימונים גברה והמשמעת עלתה בהרבה. אז החילוני להקפיד מאוד בכל הקשור לצניות מלא, ועמדותי על המשמר כדי להוכיח אם מוציאים לפועל את פקודותי כראוי.

בתקופת אימונים אינטנסיבית זו אירע מקרה אחד בלבד של רשלנות במילוי תפקיד, ועל־כך הבאתי את החייל לדין לפני מפקד הפלוגה, שהטיל עליו עונש מבסימלי.

רוח המחלקה לא נפגעה ממקרה זה, שכן כבר שררה הבנה מלאה לגבי הצורך במשמעת. בכל שיחה שבועית הקרשתי מספר רגעים לבעיות המשמעת. נהגתי להוקיע את המנרעות הקטנות המורגשות עדיין, ויחד עם זאת לשבח את ההישגים הנאים בשטח המשמעת והאימונים.

הכרתי אז בשמות את כל חיילי המחלקה וגם ידעתי מי הם המוכשרים ביותר ביניהם שיוכלו לעזור לי בביצוע המשימות.

בהתאם להמלצתי העניק המ"פ דרגת טר"ש לשני טוראים ודרגת רב"ט לטר"ש אחד. מתן הדרגות שימש הודמנות טובה למסיבה מחלקתית.

המסיבה אורגנה ע"י המחלקה בלי התערבותי, ובחלק האמנותי באו לידי ביטוי גם התמורות שחלו במחלקה. מצב הרוח המרומם, התופשיות בהתנהגות, הופעתם המסודרת של החיילים והליכוד הכללי הוכיחו ללא כל ספק כי קיימת כאן "רוח יחידה" בריאה ומוראל גבוה.

לעולם לא תוכל יחידתנו לפעול כצוות בהתאם לפקודות המפקד. דבר זה הוא מסוכן ביותר, כי בהעדר עבודת הצוות לא תצליח היחידה לבצע את משימתה והיא עלולה להביא תורכין ומות על עצמה ועל היחידות האחרות אתן תלחם במשותף.

"עליכם להתרגל לבצע פקודות מתוך רצון, ומתוך הבנה, שדבר זה הכרחי הוא לא רק בגלל התקנות הצבאיות, כי אם קודם כל בגלל רצונכם להצליח במילוי תפקידיכם כיחידים וכיחידה.

צריכים אתם להשתלט בעצמכם על האימפולסים של התנגדות לממונים ולפקודות, ולראות בכנות למילוי כל הוראה הניתנת לכם במשך כל שעות היום והלילה.

"יש לנוח לחלוטין את שיטת ההתלוננות המתמדת. עלינו לפתח אופי גברי, רוח חיילית אמיתית, הנושאת בשיוויון נפש כל סבל, הממלאה כל חובה במדוקדק, ואשר מרצה וכוח־דבונה יחושלו ויחזקו עוד יותר ע"י מכשולים וסכנות.

"פלוגה זו" — סיימתי את דברי — ביצעה את תפקידה במדבר המערבי בתנאים קשים ביותר: חום לוהט ביום, כפור בלילה, טופות חול מעוזרות, חוסר מים ומזון טרי, הפצצות קשות ומוקש־אויב. אך ככל שהקשיים גדלו, הגבירה הפלוגה את מאמציה וזכתה בתשבחות הגייסות האנגליים — האוסטרליים — והנידו־לנדזים.

אם תלכו בדרך בה ציינתי, תמשיכו את המסורת הטובה של הפלוגה ותוסיפו לשמה הטוב של יחידתנו. תוך זמן קצר אפשר יהיה להגיע להישגים ניכרים כיחידה וגם כיחידים.

אם כל אחד יתן את חלקו במאמץ ויכל גם לההפך למחלקה המצטיינת בכל מקום בו נמצא ועם זה לרכוש לגי מעמדה, שמחלקות רבות תרצנה להדמות לנו."

בסוף השיחה הקצבתי זמן לשאלות ולמשאלות. הערנות היתה רבה והשאלות אשר נשאלו נגעו בנקודות הבאות:

א. למה נחוצים תרגילי־סדר בקרבת החזית?

ב. מדוע נידונו חיילים למאסר על עבירות משמעת של בסיס־אימונים?

ג. למה חוזרים באימונים על אותם התרגילים?

ד. למה נחוצה הצדעה בשרה, והאם היא חלק מן המשמעת?

ה. מדוע לא לומדים את השימוש בנשק חדיש יותר?

ו. מדוע לא ניתנה להם כל הסברה עד עתה?

ז. מדוע אין מעלים בדרגה חיילים מהמחלקה אף־על־פי שיש תקנים פנויים?

א. מדוע מציינים אותם במסעות ארוכים, בעוד שבמלחמה מודרנית נעים עד החזית ברכב?

המסע לחזית

בימים הראשונים של חודש אפריל יצאתי עם מחלקתי לאזור החזית, שנמצאה כ־360 ק"מ צפונית לאתונה. היה עלי להצטרף עם מחלקתי אל היחידה אשר אבטחה את המפקדה העיקרית של כוחות הברית בין מפני פעילות של צנחנים וכוחות מיוחדים, למטרות התנועה ולביצוע התפקיד ניתנו לי 4 נושאים ומשימות אחת.

לפנינו נעה דיכוייה גנירולנדית בשיירה גדולה ולכן התקדמנו באופן איטי למדי.

בתחילת המסע לא היו לי כל בעיות. מוגדאוויר היה נוח והאוכלוסייה האזרחית קיבלה אותנו בכל מקום בפרחים ובין. מצבה רוחה של חיילי היה מרומם, אולם משעה לשעה חשנו יותר את הקור של צפון יון.

בלילה ניסנו לישון תחת כיפת השמיים, אך בגלל הכפור קשה היה לעצום עין. ריכוזי את השמיכות והשכבות את החיילים בשלשות, כשהמכוניות משמשות לנו מגן מן הרוח. בלילה הראשון עמדה לנו "תחבולה" זו במידה מסוימת, אולם בלילה השני כבר נמצאנו בשטח ההררי של צפון יון והתמפרטורה ירדה מספר מעלות מתחת לאפס. לילה זה עבר מתוך שינה מקוטעת של דקות ספורות והתעמלות ידיים ורגליים.

ביום השלישי למסענו כיבדה אותנו האווירה הגרמנית במספר הפצצות והפגזות-צילה של מטוסי "שטוקה". באותו יום התחלנו פוגשים בשיירות של פליטים יוגוסלבים ויוונים אנשי צבא ואזרחים כאחד, חלקם בעגלות רתומות לשורים או לפרדות, חלקם ברכיבה על כל מיני בהמות ומרכיבים ברגל. כשהם רותמים את עצמם לעגלות, בהן נמצאו ילדיהם ומטלס-ליהם. הם סיפרו על כיבושי הנאצים, על הטבח שהם עורכים בכל מקום, על אויבוניה הצילה ועל המות הנע בעקבותיהם.

המראה המתירי של הפליטים, סיפוריהם על עצמת שרינוי האויב ועל אכזריותו ללא גבול, השפיעו לרעה על מוראל יחידתי, יותר מאשר הכפור וההפצצות המרובות. היו לי מספר חיילים, אשר הצליחו להמלט פעם ממחנות הריכוז של הנאצים, ועצבנות גדולה אחזה אותם. משגול מספר אנשי הצבא בין ההולכים, בחזרה" שאלו אותי שניים מחיילי, מדוע נוסעים אנו בכיוון הפוך לכל התנועה?

באותו יום נפרדנו מהדיכוייה הגנירולנדית, אשר פנתה לכיוון אחר, כשעצרת ליחידת-לילה, הרגשתי כי העייפות, הכפור, הפצצות-השטוקס וסיפורי-ההוזה של הפליטים, אשר לוו בתנועות ידיים שפירושן היה שחיטה ומות, הורידו את המוראל של מחלקתי במידה ניכרת וכי על חלק מחיילי השתלט הפחד.

כשהתחלנו להסתדר לקראת הלילה הודיעני קצין יוני, שעבר עם ההולכים, בחזרה", כי במרחק של 8 ק"מ מהחניה שלנו הורידו הגרמנים צנחנים וחטמו את הכביש הראשי. הורעה זו הגבירה את חרדת אנשי, ויוצאי גרמניה שביניהם הודיעו לי כי יעדיפו איבוד-לדעת על נפילה בשבי הנאצים.

ידעתי כי הפחד הוא מחלה מדבקת, וכי אם לא אעשה דבר-מה שיעודד את אנשי עלול הפחד של יחידים ליהפך

לבהלה כללית — וכשמתפשטת הבהלה קשה לחזות את תוצאותיה. הדרכים המו פליטים וחיללים, יוגוסלבים ויוונים, וחששתי מן יקום חלק מחיילי ויצטרף בלילה אל הפליטים בדרכם, בחזרה".

כן ברור היה לי כי ציפיה סתמית לאור הבוקר עלולה להוריד עוד יותר את רוח מחלקתי, כי אין דבר הגרוע במצב זה מאשר חוסר פעילות. לאור שיקולים אלה החלטתי לבטל את חנית הלילה ולהשתול להגיע אל היחידה אליה נשלחתי עוד לפנות בוקר. קיויתי כי הסלת משימה איזו שהיא תעודד את מחלקתי ותרם את רוחה.

הבעיה היתה עכשיו, איך להמשיך אל היחידה כשהכביש חסום ע"י הגרמנים, ואת הדרכים האחרות אינני מכיר. "השתלשלת" על אותו קצין יוני ודרשתי ממנו להובילנו בדרכי העפר הקיימים אל המקום אשר ציינתי לו.

שכנעתי אותו בדרכים שאינן מקובלות לגבי הנוהג והנימוס הצבאי שדגנתי הגבוהה יותר מחייבת. הייתי צפוי למשפט צבאי על כך, אולם בנסיבות הקיימות לא נראתה לי החלטה נכונה יותר.

אספתי את אנשי ונזפתו בהם על הדיבורים על אודות שבי ועל הפחד שאחו בהם בטרם הגענו אפילו למגע ממשי עם האויב. בתנאים הקיימים, אמרתי להם, אינני רואה כל הצדקה לקיום תניות לילה. היחידה אליה נשלחנו מחכה בודאי לתגבורת ולכן החלטתי, כי למרות העייפות הכללית נמשיך בתנועה בלילה על מנת להגיע עם בוקר למחוז חפצנו. הסברתי להם, כי דבר זה גם יחסוך לנו יום של הפצצות מן האויר בדרכים, ופקדתי על המשך התנועה תוך 20 דקה.

הקול הבטוח שבו מסרתי את הודעתי ו"רכישת" מודה הדרך היוני עוררו את אנשי, וכעבור 20 דקה בדיוק חידשנו את התנועה.

ח מ ב ח

עם אור הבוקר הגעתי סוף סוף אל היחידה אליה נשלחתי, כשאנשי עייפים ורצוצים וקפואים למחצה. שעה לאחר הגיענו כבר נמצאנו בחפירות בקטע שהמפקד הסקוטי של היחידה הקציב ליחידתי לאבטוח.

האווירה הגרמנית פיתחה אותה שעה את התקפתה בכל עצמתה וכיבדה גם אותנו במנות הגונות. אולם הדבר לא הבחיל עוד את אנשי וכשהאויבים הגמיכו טוס פתחו נגדם באש לא רק מן המקלעים כי אם גם מרובייהם.

אותו ערב הורדו צנחנים גרמנים בסביבה, והיה עלי לצרף כיתה אל מחלקה סקוטית שיצאה לחפש את האויב ולגלות את עצמתו. ביקשתי כיתת מתנדבים, ולסתיעתי הנעימה לא היה איש במחלקה שלא התנדב.

במשך השבועיים הבאים (השבועיים האחרונים לשהותם של הבריטים ביון) פעלה מחלקתי יחד עם היחידה הסקוטית — נגד צנחנים, נגד יחידות-לסיור-צמוק, סוכני אויב וגיס-חמישי. היינו עסוקים יומם וליל, וחילי לא נפלו במאומה מן החיילים האחרים, ובמקרים מסוימים הוכיחו גם אומץ רב יותר.

בדבר אחד נבדלנו אנו מן הסקוטים באופן ברור, ודבר

זה היה — הפחד מן השבוי. אנחנו ידענו כי לגבינו אין מושג זה קיים. הכרה זו חישלה את אופיים של חיילי ההפכה אותם ללוחמים אמיצים, שלא נרתעו מכל פעולה שבה אפשר היה להרוג נאצים. הגם שהסיכוי של עצמם שלא לההרג לא היה תמיד מבטיח ביותר...

סיכום

בסוף חודש אפריל 1941 יצאתי מיון עם 80% מאנשי יחידתי. תקופת שהייתי ביון הייתה קצרה יחסית, אולם הנסיון שרכשתי בתורת ניהוג אנשים בשדה היה עשיר, ללא כל יחס לתקופה הקצרה.

הלקחים שהפקתי בשטח זה מאז בואי ליזן ועד ליציאתי ממנה הם:

א. מפקד שהחלים להפוך את יחידתו, אם קטנה אם גדולה, ליחידה הטובה בין אלה הסובכות אותה, יצליח בכך אם יתמסר לכך בכל לבו עד להשגת מטרתו.

ב. הדרגה הצבאית והתקנות הצבאיות עומדות לרשותו של המפקד כדי לעזור לו לנהוג ולשלוט באנשיו. אולם בהם כלבד לא יצליח לעולם כמנהיג וכמפקד. האופן בו יפעיל את סמכויותיו יקבע ההכרה יותר מן הסמכויות עצמה.

ג. משהוטל עליך לנהוג באנשים ולפקד עליהם, למד, קודם כל, להכיר את טבעם ואופיים, שכן אם לא תכירם באופן יסודי לא תדע כיצד לנהוג בהם.

ד. עליך לדאוג לטובת אנשיך מרגע בואך במגע אתם ולהעדיף את נוחיותם על נוחיותך אתה.

ה. אסור להיות מושפע מדעות קדומות לגבי טיב האנשים בהם יהיה עליך לנהוג.

ו. יש למצוא את שביל הזהב בנאמנות הכפולה הנדרשת ממך לגבי פקודיך ומפקדך. אין דבר שנזא על חייל יותר מאשר לשרת תחת פיקודו של אדם המשקיע את מרבית מרצו בשמירת עורו. הוא מפני הממונים עליו ובעשית רשעם טוב עליהם.

ז. אם תוכיח במעשיך לחייליך, כי נאמן אתה להם לא סתם מאשר למפקדך וכי מוכן אתה תמיד לעזור להם, תזכה מהר באמונם ובאהדתם. דק לאחר שתזכה באמונם

ובאהדתם יפנו הם אליך בצרותיהם ויראו בך את מנהיגם הטבעי.

ח. משמעת ללא תנאי דרושה למען תוכל יחידה צבאית למלא את תפקידה. אולם את המשמעת אין להשיג בדרך של הטלת עונשים כבדים ומשפילים.

קודם שתביא חייל לשיפוט־משמעת שכול היטב את מהותה של העבירה ואת הגורמים שהניעו את האיש לעשותה. זכור כי הוא איננו מספר, כי אם אדם בעל רגשות כמוך, ובמקום עונשים משפילים מוטב שתפתח בו את רגש הכבוד, את גאותו האישית ואת רצונו לחיות ולהלחם למען הרעיון המשותף.

ט. אל תחסוך זמן בטיפול אינדיבידואלי. ככל שתקדיש זמן רב יותר לכך בשלב מוקדם תחסוך מעצמך צרות בשלבים המאוחרים יותר.

י. הסבר לחייליך את הצורך במשמעת ובמשטר צבאי מסוים ואת חיוניות התפקיד שהם ממלאים או שמתכוננים למלאות.

יא. כון את המרידות הנפשית הקיימת אצל חלק מן החיילים לאפיק הרצוי, כלומר שכלול דמת האימון, כדי שבבוא העת יוכלו להרוג את אויבי ישראל בלי לההרג בעצמם.

יב. נהג באנשיך בצדק, אולם גם בתקיפות. לעולם אל תהסס, כי אין דבר ההורס את אמון אנשיך בך כמו ההססנות.

יג. עורר את גאות אנשיך על יחידתם, כי בדרך זו תגבש אותם לגוף צבאי מלוכד, הפועל ביחד, מתוך נאמנות של איש לרעו ונאמנות למפקדם.

יד. כאשר מוגה האויר, המחסור, העייפות, והפחד מחלישים את מוראל חייליך, תעזור לך המשמעת לשמור על רוח היחידה. אם הרגלת את יחידתך לציות מלא בעת רגיעה תהיה המשמעת חוסה־השדרה של היחידה בעתות משבר.

טו. בעת שסכנה חמורה נשקפת ליחידתך, תוכל רק אתה לבדך להפיק רוח חדשה ותוקפנית באנשיך. גבורת המפקד ודוגמתו האישית יעוררו את כולם ללכת אחריו, ותהיה המשימה מסוכנת כאשר תהיה.

המאת מערכות

אגרות קוראים

הכוח העברי העלמא ההתהוות נקוק להבהרת ממשלות,
לליבון הצלות, להקשת ארכים.

"המאת-מערכות" נאצף העלמא מקום להבהרת הרהורים
וחיפושיו של קהל הקוראים ואנשי-המגן. אמל המאת זו
יכל הקורא הער, החורף אבמות הכוח למאלי משימותיו,
להגיב על מושגים מתהלכים, לערער על הנחות מקובלות
ולחיות יוצא להצלות מחבלות ואתקנות.

השתלמויות. או רכישת נסיון פיקוד והדרכה

לקצין חי"ר במילואים?

ודאי לא יחלקו על דברי כאשר אומר, כי —

שני תפקידים עיקריים לקצין: לאמן ולהדריך את
חייליו בזמן שלום ולפקד עליהם בזמן מלחמה.

בהשקיפי על תקופת שירות בת שלוש שנים
במילואים הריני רואה, כי הצבא לא איפשר לי
להתכונן במידה מספקת למילונים היעיל של
שני תפקידים עקרוניים אלה. והגם שדרגתי הפכה
אותי מחניך לקצין — להלכה, לא חדלתי לאמיתו של
הדבר להיות חניך — למעשה. כל השתלמות מעלה
אותי לקראת דרגת מפקד פלוגה. מצטברים אצלי
תשקיפי תכנית-אש — לנשק שטוח מסלול ותלול
מסלול — בהגנה, ותשקיפי תכניות תיאום, תנועה
ואש — בהתקפה. אני כובש יעדים דמיוניים, מטיל
מחלקות שלמות פה ומשליך אותן לשם, מתוכח
על יעילותה של אש נגד-סוללתית אשר למרגמה
81 מ"מ אבל...

לא עלה על דעתי או על דעת חברי להשתלמויות,
כי יש כאן משהו שאינו כשורה, וכי לא הוכשרנו
במידה מספקת אפילו כדי ליטול על עצמנו בבטחה,
בבוא היום, את האחריות לחייהם ולמותם של
ארבעים איש. וכך, עד לאותו יום, בו נקראתי
לאימון שנתי באחד מבסיסי צה"ל, מקום שם הוגד
לי, כי בתמגיתי מפקד קורס טירונים, וכי עומדים

באותם אחד-עשר חדשי החופשה הניתנים לי
מדי שנה בשנה מצבא-הגנה-לישראל, יש ועולים
בלבי הרהורים בענייני צבא; בפרט כתום תקופת
שירות מסוימת במילואים. קודם שהוענקה לי דרגת
קצונה בצה"ל הרהרתי במלחמת-העולם ובמלחמת-
הקוממיות, כמשתעשע בזכרונות מעניינים. אולם
עתה מתרכזים הרהורי בעיקר בעתיד, ולא דוקא
בעתיד הרחוק ביותר. ואלה הרהורי דאגה הם.

מצטברים אצלי תשקיפי תכנית-אש — בהגנה
ותשקיפי תכניות תיאום, תנועה ואש — בהתקפה.

לרשותי 18 מדריכים בלתי מנוסים, ועלי להכניס תוך שבוע ימים, שאז יבואו לבסיס 120 טירונים. לא אבוש להודות, כי הועמדתי לפני בעיה לא פשוטה, אם כי לרבים מקוראי שורות אלו בעיה כזאת אינה בגדר בעיה כלל. וכי מה זה, אחרי הכל? מטילים על קצין תפקיד ועליו למלאו. הרי לכל קצין בעולם אירעה "פעם ראשונה" זאת בנוסיון הפיקודי וההדרכת.

והשאלה הנשאלת היא: האם במסגרת הקורס לקציני מילואים, או במסגרת ההשתלמויות והתת-ל"גים, נתן לי הצבא את ההכשרה המתאימה למלא תפקיד מפקד קורס-טירונים? ואני אומר בנדאות: לא! במשך שלוש שנים לא עשה הצבא כדי להכיריני לכך. יתר על-כן, אלמלא התנדבתי בזמני, כאיש מילואים, להדריך בבית-הספר לקצינים או, יותר נכון, "ללמוד להתגלח על זקנם של אחרים" חוששני כי משלמי המסים, הנושאים בעול החזקתם של 140 איש לתקופה מסוימת, לא היו מקבלים תמורה נאותה בעד כספם.

אני, כפרט, יכול בכנות לשאוף להגיע לרמתו של בן-דרגתי באיזה צבא סוג א' שהוא; אך דבר זה צריך היה להעשות לא בצורה "פרטיונית"; הצבא הוא שהיה צריך לכנן אותי, אולי אף לאלץ אותי לכך. כי לכל ברור, שלא כל קצין-מילואים מוכן ביזמתו-הוא לרכוש לו נסיון נוסף, והצבא הוא שחייב להנחיל אותו בשיטתיות רבה יותר.

צבאנו מתבסס על המילואים. ורק יחידות מעטות, ארגון ואורח-שירותן מקביל לארגון ואופן שירותן של היחידות הסדירות.

אמנם נכון: תובעים מקצין-המילואים, בבואו למלא את שירותו השנתי, אותה רמה הנדרשת מחר ברו לדרגה ולמקצוע בצבא הסדיר. אך אין ניתנים לו יתרונותיו של זה. להלן כמה השואות בין הקצין הסדיר וקצין המילואים:

קצין במילואים

(א) אינו מעודכן ביחס לספרות צבאית, כי הצבא אינו מספק לו כל חומר. הוא נתקל בקשיים אפילו בהשגת החוברות הנחוצות לו לתקופת שירותו.

(ב) אינו מכיר אנשי יחידתו ואלה אינם מכירים אותו. כמוהו כמותם אך זה עוזב חיים אזרחיים ואין אפשרות לתת להם די זמן על מנת להשתחרר מהאווירה האזרחית.

(ג) מתהלך בבלויי-מדים, אם מותר לומר כך, ולעתים מעדיף לשרת בבגדיו האזרחיים. אין בכוחו להשפיע על אפסנאי הבסיס, שאלפי אנשי מילואים עוברים תחת ידיו, לעזור לאנשי יחידתו.

קצין בצבא-סדיר

(א) מעודכן ביחס לספרות צבאית, חוברות-לימוד, שיטות אימון חדשות ונשק חדש.

(ב) חי עם יחידתו חי מחנה ובמקרים רבים אימן אותם אימוני כיתה ומחלקה, מרגע יציאתם את בסיס האימונים הראשונה.

(ג) הופעתו נאותה מבחינת לבוש ואף יכול לדאוג לאנשי יחידתו אצל האפסנאי היחידתי.

מה הייתי רוצה ומה יש בפי להציע?

יש היום-אנשים לא מעטים, בגיל השירות הצבאי או קצת מעל לגיל זה, אשר מסיבות שונות לא ישרתו שירות סדיר בצה"ל, אלא במילואים בלבד. יש לארגן אנשים אלה לחטיבות, לגדודים, לפלוגות, למחלקות ואפילו לכיתות מבחינת מנהלה.

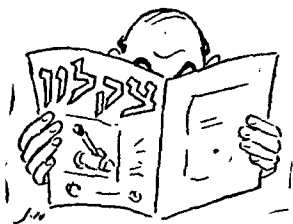
יש לשבץ במידת האפשר את הקצינים הוותיקים, ביחוד קצינים בוגרי קורסי מילואים, החסרים נסיון פיקוד והדרכתה, ביחידות הטירוניות הללו ואולי גם ביחידות חי"ר-קשים, אם יש בהם אחוז טירונים מספיק, תבוקש דרך לפיה תנתן לקצין מילואים זוטא אפשרות לגדול יחד עם יחידתו, על-ידי שיכין במשך האימון-השנתי שלו, שלב-שלב, את המ"כים שלו בעצמו, יקנה לחייליו את כל האימון שיש לתת לאיש חיל-הרגלים ובכל תקופת-אימון יפגש עם אותם אנשים, כך שייטיב להכירם והם יכירו אותו, ולא "ילבישו" ביום-פקודה מפקד על יחידה אשר אין לה כל עבר משותף של אימונים, תמרונים, וכ'.

יתכן ויאמר לי כי אני מתפרץ בעד דלת פתוחה ואשר אני דורש כבר נהוג בצה"ל, אשמח לכך, ואעשה את כל אשר בידי כדי להעביר את שירותי במילואים על בסיס חדש.

חושבני כי לא ימצא בעל-קולמוס שונן אשר יצא להפריך את טענותי אלה, ותאב אני כי יהיה מי שיגלה לי דרכים יעילות יותר להעלאת רמתו של קצין חי"ר במילואים.

סגן יואכים זוננברג

כיצד הייתי עושה זאת אני ?

א) אין לתוקף כל עדיפות בכוח־אדם מבחינה מספרית מוחלטת, וודאי שחסרה לו העדיפות הדרוֹ־שה לתוקף ניד ומגולה לגבי מגן מחופר, מוסתר, ובעל מערך הגנה, בעל עמדות־חליפין לנשק ולדוֹ־באים.

לאויב בגבעה מס' 7 שתי כיתות מוגברות, פלוס נשק מסייע אבטומטי וכן נשק נ"ט. כלום מחלקה אחת בלבד תספיק לכיבוש הגבעה — ולו גם בסיוע מחלקה שלמה (שבצדק לא פוצלה) של טנקים ? אני לא הייתי מסתכן בכך, שכן לדעתי יש לבצע שלב חייוני זה במשימה בכוח תוקף עדיף, או לפחות, להבטיח עתודה מספיקה.

ב) בגבעה מס' 1 ובגבעה מס' 5 — יש לו לאויב שתי מחלקות רובאים מוגברות, אש המרגמות

כאשר אני קורא את הרשימות השונות המתפר־סמות ב"צקלון", מתעוררת אצלי שאלה: האם הן הועתקו לחוברת זו על־מנת שאקרא אותן, אלמד ואפיק לקח מהן, מאחר שיש בהן רמיזה של "כזה ראה ועשה", או שמגמתן הרחבת אופקי ע"י ידיעה מן הנעשה אצל אחרים, מאחר שלעתים אין בהן כל הקבלה לאפשרויותינו ולתנאינו. מסתבר, איפוא, שיש כאלה ויש כאלה.

על־כל־פנים, רשימתו של הקפיטן ל. קלרק, "כיצד הייתי עושה זאת אתה", ב"צקלון" מס. 16, היא בעיה לימודית ללא ספק, המתאימה לתנאינו ולאפשרויותינו.

לאחר שקראתי את הנתונים נגשתי בשמחה רבה להערכת־מצב ולביקוש אחרי פתרון.

כשהפתרון בירי, בדקתי את הפתרון המוצע ע"י המתבר והשוותיו לפתרוני שלי. מצאתי מספר נקוֹ־דות שנראו לי כטעויות בדיקה נוספת, אשר אותה ברצוני לפרט להלן.

בלי־כל־ספק טובה תכנית ב' בהרבה מן השתיים האחרות. עם זאת נראה לי כי גם בתכנית ב' המוֹ־צעת ע"י המחבר — קיימים חסרונות אחדים ואני מרשה לעצמי להציע פתרון אחר.

תסייע כל מחלקת הטנקים, מגבעה 7, להתקפה של המחלקה השלישית, ותצטרף להסתערות על גבעה 1.

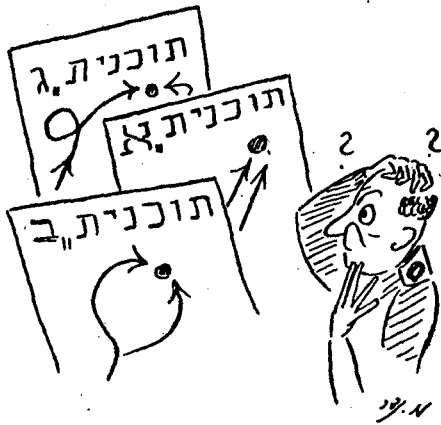
תכנית ב'

בתחילה תמצא מחלקה רובאית אחת בהתקפה ושתי מחלקות בעתודה. המחלקה הראשונה תתקוף את גבעה 7 מקרבת נקודה ד', בשילוב עם מחלקת הטנקים, אשר תסייע באש מעמדות־תובה דמילדיות בגבעה 8, ותצטרף להסתערות על גבעה 7. בד"בבד עם ההסתערות על גבעה 7, תתמרן המחלקה השלי־שית לשמאלה של גבעה 7, מורחית מדרך יאנקי, ותתקוף את גבעה 5 ; היא תמשיך בהתקפה ותכבוש את חלקה השמאלי של גבעה 1. בו כומן תתמרן המחלקה השניה דרך החורשה אשר לימיה של גבעה 7, ותתקוף את גבעה 1 מימין, בחיאות עם התקפתה של המחלקה השלישית. מחלקת הטנקים תסייע להתקפה על גבעה 1 עלידי אש מגבעה 7.

למען הקל על הקוראים לדון בהצעותיו של סרן ברישי לפתרון אחר לתרגיל שנתפרסם בצקלון 16 — הרינו מביאים בזה בשנית את הפתרונות האפשריים, כפי שנראו למחבר.

תכנית א'

בתחילה תמצאנה שתי מחלקות בהתקפה ואחת בעתודה. מן המערך הנוכחי ינועו המחלקה הראשונה והמחלקה השניה דרומה, בשדרה, דרך ערוץ מקמורין, ויתקפו את הגבעות 5 ו־7 ממערב. המחלקה השלי־שית תהיה בעתודה בעמדתה הנוכחית, תנוע דרומה לפי פקודה דרך ערוץ מקמורין, ותתקוף את גבעה 1 ממערב ומצפון־מערב. המחלקה הראשונה והמחלקה השניה תעבורנה לעתודה בגבעות 5 ו־7, לאחר שתתחיל ההתקפה על גבעה 1. שלושה מן הטנקים המסופחים ילוו את המחלקה הראשונה ואת המחלקה השניה, ושני הטנקים הנוותרים יסייעו באש מגבעה 8 ויצטרפו להסתערות הרגלים על גבעה 7. אחרי־כך

או משפתו. על-כל-פנים הוא בא מאותו כיוון עצמו אשר נפסל בתכנית א'. בשלב זה אין כל הפתעה. מאחר שתנועה זו מבוצעת לאחר ההתקפה על גבעה מס' 7; ואם לא נוצלה ההפתעה מבחינת זמן, מדוע לותר על ההפתעה מבחינת הכיוון? מדוע על המגן לבוא מן הצד ממנו הוא מצפה לתוקף. מכיוון שרוב כליו מוצבים כלפיו, ומשטח קשה לתנועה ועל שטח המקשה את השליטה על שרשרת ההסתערות?

יש לציין פרט נוסף ומתמיה. בניתוח פתרון ב' מסיים המחבר בהדגשה, שהתנועה המהירה, והפיצול (סוף בעמ' 91)

והארטילריה הניתכת לערוץ מקמורין עלולה בלי ספק לפעול גם לגזרות אחרות של מערך התוקף. הקפיטן מציג כי מחלקה מס' 3 תתקוף משמאל את גבעה מס' 5 ואח"כ, בסיוע הטנקים, את גבעה מס' 1. בעת שמחלקה מס' 2 תתקוף את גבעה מס' 1 מימין.

מסתבר שמחלקה מס' 3, — המהוה ללא כל ספק עתודה בשלב הראשון — קיבלה יותר מאשר משימה אחת. איש לא יכול לשער מראש מה יהיה גודלו של הכוח אשר ימשיך להתקדם לעבר גבעה מס' 1. יתכן ולמחלקת הטנקים לא יהיה אל מי להלוות, והטנקים עצמם, ללא חרצ"ם, לא יעלו אל היעד, ובאותה שעה, אי-אפשר יהיה לתמרן את מחלקה מס' 2 ולהעבירה לאגף זה.

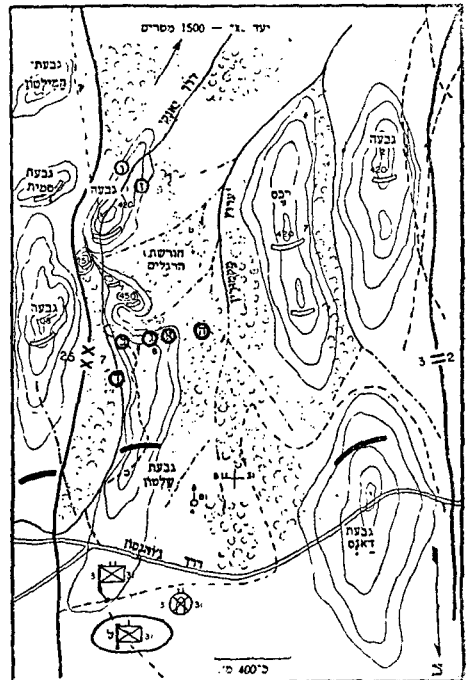
ג) התקפת מלקחיים המוצעת ע"י המחבר לא תפצל — לדעתי — את אש האויב עד כדי עשותה בלתי-יעילה בשני הכיוונים גם יחד. אדרבא, יתכן כי בסיוע הארטילריה יקל על האויב לטפל בכל אגף בנפרד.

ד) עצם האיגוף הימני של מחלקה מס' 2, נראה לי מיותר ובלתי יעיל. יש כאן "גמישות מכסיי-מלית" מופרזת בתמרון יחידות. מסתבר, שהמאמץ העיקרי (מבחינת החי"ר) בא מכיוון מערב, ולגבי האויב, אין משנה הדבר אם הוא בא מתוך הערוץ

ותצטרף למחלקה השלישית בהסתערותה על חלקה השמאלי של גבעה 1.

תכנית ג'

בתחילה תמצאנה שתי מחלקות בהתקפה ואחת בעתודה. מן המערך הנוכחי תנוע המחלקה הראשונה דרומה, לשמאלה של דרך יאנקי, תעקוף את גבעה 7, ותקוף את גבעה 5; היא תמשיך בהתקפה ותכבוש את חלקה השמאלי של גבעה 1. ברבבו עמה תנוע המחלקה השנייה דרומה, דרך ערוץ מקמורין, תעקוף את גבעה 7 ותתקוף ותכבוש את חלקה הימני של גבעה 1 מצפון-מערב. המחלקה השלישית תהיה בעתודה בעמדתה הנוכחית. מחלקת הטנקים המסופחת תידה בתחילה על גבעה 7 מעמדות תובה דפילדיות שעל גבעה 8 — ולפי קריאה, או לפי אות מוסכם מראש, תנוע קדימה לעמדות תובה דפילדיות על גבעה 7, תידה משם על גבעה 1 ותצטרף להסתערות על גבעה 1.

איך יתגבר חייל על הפחד

ריס זאת), כך שהחייל ידע, לאור ההסבר, למה עלול הוא לגרום אם לא יבצע את הפקודה שניתנה לו (כדוגמת המסמר שהכשיל את הצבא*). החייל יודע שאם לא יקפוץ ברגע הדרוש עלול הוא להכ"שיל את הכיתה. המחלקה תיכשל בגלל הכיתה, והפלוגה בעקבות המחלקה. ואם נפסיד את היעד שלנו — עלול הדבר להכשיל את הקרב המתנהל על שורת יעדים, וכך הלאה, המפקד חייב לפתח בחייל גם את רגש הערבות ההדדית, שבינו לבין חבריו ליחידה.

3. הבושה: רגש הבושה הוא רגש חזק אצל כל אדם מפותח. כל אדם מתבייש להתגלות באור מכוער. מכאן אולי נובע אחד העקרונות הצבאיים הידועים: „היחידה הצבאית הקטנה ביותר תהיה מורכבת משני חיילים לפחות“. האחד יתבייש בפני השני. בעוד החייל היחיד יצליח תמיד „לשכנע“ את עצמו כי כל מעשה אשר יעשה, או לא יעשה, במסיבות המסוימות בהן הוא נתון, הוא המעשה הנכון לע"שותו — הרי לא תמיד יקל לו לשכנע בכך גם את חברו שעמו.

4. השכר: גורם השכר והעונש הוא גורם קדמון ביותר.

המחשבה על העלול לבוא לאחר מעשה, הלעג והזלזול מצד החברים וכן העונש בשל התרפות — לעומת הערכה, תשבה, הפרס שיוכח להם בעד נאמנות ודביקות בתפקידו — גם הם יסייעו לחייל להתגבר על הפחד התוקף אותו.

ארבעת הגורמים הללו, בהתמוגג בגורמים נוספים שונים, עושים את החייל לחייל אמין.

ויש גורם נוסף, אשר גם הוא צמוד לפחד: אולת-היד וחוסר-האונים. תחושת ההתבטלות, ה„מה בכוחי-אני לעשות?“ והפטליוס: „אין דבר, יבוא אשר יבוא“. וכשם שיש לסייע לחייל להתגבר על פחדו — כן חייבת מנהיגות טובה לסייע לו להתגבר על אלה.

אך חינוך החייל שלא לפחד, לא יושג ע"י הש"אגות „אל תפחד!“ אלא ע"י חינוך להתגבר על הפחד. המפקד הטוב והמנהיג הטוב ידעו לפרוט על ארבעת הגורמים הנזכרים לעיל, וידעו להפיק מתוך החייל את כושר-העמידה וחוסר הפחד מול אויב.

(*) לפי שיר אנגלי מפורסם, ש„בשל מסמר-פרסה — אבדה ממלכה“, — התעורר.

אחד הביטויים הנפוצים בצבא הוא: „אין לך דם“. הפריטה על רגש האומץ של החייל, הוא אחד הדברים התדירים ביחסי המפקד והחייל, ובש"לבים ראשוניים של האימון, היא כמעט חלק בלתי נפרד מתכנית האימונים הבלתי רשמית. אך דומני כי יש להסביר לשוואגים על חיילי-הם: „אל תפחד!“ שהמושגים: פחד, אומץ וגבורה אינם מושגים מוחלטים וקבועים.

אין אדם אשר לא יפחד. כל אדם היודע כי מולו אויבים אשר כונתם היא להרוג אותו, לפצוע אותו, להפכו בעל-מום — בהכרח שיבוא בלבו רגש של פחד. אלא מאי? כאן מתחלקים האנשים לשני סוגים: האחד, שפחדו השתלט עליו; והשני — שהשתלט על פחדו.

פחד זוהי גם הרגשה פיזית. סימניה: דפיקות-לב מוגברות, זיעה קרה, רעד בכל הגוף, חוסר שליטה על שלפוחית-השתן, חוסר-יכולת לבצע פקודות, וחוסר יכולת לחשוב הגיונית. אדם אשר נתפס לפחדו מחשבה אחת במוחו: „עוד שניה ואני מת. אני נפצע, ינזול ממני דם...“ וכך הלאה, ואז — או שהיסטריה תוקפת אותו, או שהוא שוקע בחוסר-תחושה, הקרוי ה"לם. ההלם קשור, בדרך כלל, בפציעה קלה.

אמנם אמר קוהל: „מותר האדם מן הבהמה — אין“, אך הבדל בין אדם ובהמה קיים. האדם יכול לשלוט על מעשיו ועל רגשותיו, ויש בכוחו שלא לתת לתחושותיו, לרפלקסים ולאינסטינקטים שלו, להשתלט עליו. ובידי המפקד הטוב לסייע בידו להגיע לזאת.

ארבעה הם הגורמים המסייעים לחייל להתגבר על פחדו:

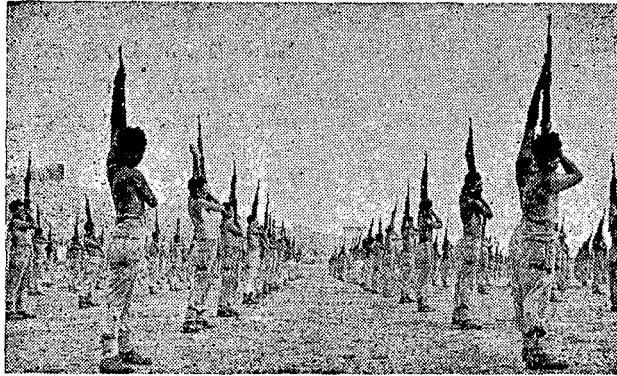
1. המשמעת.
2. ההכרה.
3. הבושה.
4. הפרס.

1. המשמעת: מהרגע שהחייל נכנס לצבא הוא ממלא פקודות, אף כאלה שהוא לא מבין את טעמן. הצבא מביא את חייליו לידי מצב בו ממלא החייל את הפקודות הקצרות כגון: „קפוץ!“, „שכב!“, „זחל!“, „ירה!“, „רוץ!“ באורח אבטומטי, והפקודות מפעילות את השרירים עוד בטרם תפעלנה את המחשבה.

2. ההכרה: המפקד הטוב ילווה את הפקודות המורכבות יותר בהסברה (במידה והתנאים מאפשר-

תחרות רשימות

ת. 8

הקורא !

מערכת „מערכות“ מזמינה אותך לכתוב רשימה על הנושא:
מה, וכיצד, צריך לעשות מפקדי-כיתה ומפקדי-מחלקה — בשטחים ובאמצעים
השונים — כדי להעלות את הכושר הגופני של פקודיו.

תנאי התחרות :

1. התחרות פתוחה לכל חייל בצה"ל — בשירות סדיר או בשירות מילואים — עד דרגת סרן ועד בכלל.
2. גדלה של הרשימה — לא יותר מ-600 מילים.
3. הרשימה הזוכה תתפרסם ב„מערכות“.
4. הזוכה יקבל פרס: מספרי „מערכות“, לפי בחירתו, בסכום של 5 (חמש) ל"י. הפרס — נוסף לשכר-הסופרים.
5. המערכת רשאית לפרסם, לפי בחירתה, כל רשימה שתתקבל לתחרות, בתשלום שכר-סופרים.
6. לתחרות תכנסנה אותן רשימות שתגענה למערכת (ת. ד. 168, תל-אביב) עד יום 15.8.55.

תחרות רשימות מ. 6

בשלב זה הצטרף לשיחה יעקב. הוא לא הסכים לדברי לוי — ואמר: לדעתי כושר-סיירות היא תכונה שניתן לפתחה גם בקרב אנשי-מעברה. צריך פשוט להרגילם לראות דברים, לשים אליהם לב ולזכרם.

אדרבה — אמר לוי — תסביר לי כיצד ובאילו דרכים ניתן להקנות כושר סיירות למספר גדול ככל האפשר של חיילים?

יעקב חשב רגע ואחר העלה בפני חבריו מספר רעיונות. — — —

„שלושה מפקדים, ראובן, שמעון ולוי, החליפו דעות על הנושא „כושר סיירות“. אמר ראובן: אנשי גולדו סיירים. הם כפריים והסיירות טבועה בדמם. לא יהיה כל קושי להפכם לטובי הסיירים בצה"ל. העיר שמעון: החברא שלי הם עירוניים. הם מסתכלים בשטח ואינם רואים כלום. תהיה זו מלאכה קשה לעשות מהם סיירים.

התאונן לוי: פקודי הם עולים חדשים, אנשי מעברה. רבים מהם לא היו מעודם בשדה. חוששני כי לעולם לא אצליח להקנות להם כושר סיירות.

ביזמת מערכת „מערכות“, שקבעה נושא זה כתחרות רשימות מס' 6, ניסו אחדים מקוראי החוברת למלא את תפקידו של יעקב. להלן שבעה קטעים נבחרים מתוך הרשימות שהתקבלו במערכת:

מסכם סרן זאב וילנר:

התכונות (הנ"ל) הן למעשה כל התכונות הדרושות למפקד, ואם כך הרי שבחירת הסיירים תעשה בדומה לבחירת מועמדים לתפקידי פיקוד. המועמדים חייבים להיות צעירים, ומלאי כוח-רצון. שכן אותם הצעירים שיוכלו לשמש בתפקידי פיקוד לאחר שיתבגרו ויהיו מוכשרים לשלוט באנשים — הם הם המועמדים הטובים ביותר לקורס סיירים.

ב. תכונות הנדרשות מסייר מצויות בבן כפר יותר מאשר בבן עיר או עולה חדש

כותב סגן יוסף הלוי:

החומר האנושי המעצב יחידה צבאית הנו רב-גוני ביותר: אנשי כפר, קיבוץ ומושב. מצד אחד, ואנשי עיר או אנשים שמקורם עלו ארצה — מצד שני. בעוד שהראשונים רובם ככולם גדלו, התחנכו וחיו משך שנים רבות בקרבת השדה ובתוכו, הרי שהאחרונים גדלו רחוקים מאותו שדה והוא זר וסותר להם.

אנשי הכפר יקבעו בקלות את כיווני ארבע רוחות השמים. ל"פי סימנים בצומח ובדומם. עינם תבחין עד מהרה בעצמים זרים שאינם משתלבים בגוף השדה כגון: תלולית מוגבהת בין תלמים, תנועת קמח שלא בכיוון הרוח הנושבת, ושיח ששינה צורתו; אונם תקלוט ותבחין ברעש ורחש שאינם מעולם החי והצומח; חושיהם וידיעותיהם יורום על ניצול כוון של פני הקרקע לצורך קביעת קו התקדמות נסתר.

מסביר סרן גבריאל ברשי שחבר קיבוץ הוא:

כושר ההתמצאות גדול אצל אנשי הכפר מאשר אצל אנשי העיר, הגם שאף אחד מהם לא נולד בעל כושר כזה. וזאת — כיון שתנאי החיים הכתיבו לאדם הגדל בכפר את

א. מהן התכונות הנדרשות מסייר?

על כך כותב סגן-משנה יוסף מלומד:

על הסייר להיות תחבולן ואיש-שדה טוב, חייל בעל אחריות ויוזמה, קר מזג ואמיץ לבב, בעל חושים בריאים ומפותחים, היכול לגמוע מרחקים ברגליו ולנצל לצרכיו את מבנה הקרקע וכמו כן להיות בשעת הצורך לוחם יעיל וקלע מצוין. אפשר לחלק את תכונותיו לקבוצות הבאות:

קבוצת-תכונות א': 1. תכונות אופי — קור-זוג, אומץ; 2. תכונות גוף — גוף בריא, חושים (ראיה, שמיעה וכו') מפותחים; 3. תכונות שכל — אינטליגנציה טבעית גבוהה. התכונות בקבוצה זו כמעט ואינן ניתנות לפיתוח והן „רכושי“ של החייל אותו הביא אתו מן הבית עוד בטרם חויל.

קבוצת תכונות ב': 1. תכונות אופי — סבילות; 2. תכונות גוף — כושר גופני, כושר נידות למרחקים גדולים; 3. תכונות שכל — תחבולנות („תושיה“).

קבוצת תכונות אלה ניתן להקנות תוך כדי אימוני-החי"ר הרגילים.

קבוצת תכונות ג': 1. תכונות אופי — יוזמה ודמיון, פיקוד, משמעת ואחריות; 2. תכונות שכל — סדר מחשבה הגיוני, עקשנות ודביקות במטרה, תחושת ניצול גורם ההפתעה מתח-גיסא ותחושת הכוננות בפני הפתעה (הבטחה) מאידך-גיסא.

קבוצת תכונות זו, חשיבותה בכך שלא פעם יצטרך הסייר לפעול עצמאית. להשגת תכונות אלה ולטיפוחן אין צורך לקבוע פרשיות-אימון מיוחדות. יש להשיג תוך כדי אימון בנושאים אחרים, אך חשוב לזכור שתכונות כגון דא יש לפתח מן הקל אל הכבד.

ההכרה ללמוד את הקרקע: להכיר ולזכור את הדרך אל השדה הרחוק בלכתו אליו בטרם אור; למצוא מקום מחסה מלהט קרני השמש בשבתו לאכול פת צהרים; להכיר את כל הכפרים בסביבת מקום מגוריו ואת הדרכים השונות אליהם, מאחר שכפר אחד קשור בשני קשרי עבודה ותגים, ואילו בעיר הכל אחרת: יש רחובות ועליהם שלטים ומספרים. משני צדיהם מתנשאים בנינים גדולים המצמצמים את המרחב והאופק וכל עולמו של האדם מצטמצם בין קירות הבתים.

מוסיף טוראי ראובן סבירסקי:

אנשי המעברות שמקורב באו ארצה נחותים בתכונותיהם אפילו מנערי העיר. שכן פרט להשפעה הרעה שהשפיעה עליהם העיר גם בארצות מוצאם, באו ארצה כשטובעות בהם תכונות הגלות, השונה כל כך בתנאיה ובמהותה מתנאי הארץ.

מסתניג רב"ט משה לוי:

אין כל ספק שלנוער המעברות ישנן מגבלות. אולם לעומת זאת יש לנוער זה ובמיוחד ליוצאי ארצות המזרח יתרונות חשובים — עינים חדות, משמעת פנימית, רצון ללמוד, שקידה, כושר סבילות, רגלים חזקות וכושר גידות — שאינם מצויים בנוער יוצא ארצות אירופה, שהוא מפונק, חסר כוח-סבל, פחדן ומתבלות גופניות וחושש מהוריו.

מסכים טגן יוסף הלוי:

אין להתעלם מן העובדה שבן-הכפר החי בשדה לומד במהירות ומטמיע בקלות את שיעורי אימוני-השדה — ונות, עליכן, לעשותו סירה. אולם לא תמיד נקבעים הדברים בהתאם לנוחות. אדרבה, במרבית המקרים יקבעו פני הדברים בהתאם לצרכים. הבעיה היא, איפוא, כיצד להפוך דוקא את החיילים יוצאי העיר והמעברה לשדאים טובים ולסיירים מעולים.

ג. כיצד ובאילו דרכים ניתן להקנות כושר סיירות

כותב טגן יוסף מלומד:

הדרך הנוחה ביותר להפוך חיילים לסיירים טובים היא לשלחם לקורס סיירים, בו לומדים חיילים המתבלטים ביחידותיהם כמוכשרים לתפקידי סיור — טופוגרפיה, תצפיות ופטרול, צורות דיווח, חיפוש נתיבים והובלת יחידות, הבטחת אזורי פעולה, צלפות וחבלה. קורס זה הוא ממושך ויקר, ויהיה זה בלתי מעשי להעביר בו את כל אנשי הח"ר.

טגן זאב וילנר מפרט את תכנית קורס הסיירים הרבה יותר, אף מציע הצעות בנדון:

תכנית האימונים של אלה שנבחרו כמועמדים לקורס סיירים חייבת לכלול לימוד הדברים הטכניים שעליהם לדעת — מתרגיטא, ואימונים שתכליתם פיתוח אופיים של החניכים — מאידך גיסא, אין להסיר בין "לימוד תומר" לבין "פיתוח תכונות הסייר" אלא לשלבם, ולהשיג את שתי המשימות כאחת.

תוך כדי אימון שדאות הפרט והכיתה יש לפתח כושר גופני וסבילות, ותוך כדי ביצוע האימון הגופני יש לטפח אומץ לב.

ריבוי תרגילי העלמה, התגנבות-יחידים וכדומה — ילמדו

את הסייר לא רק כיצד לפעול מבחינה טכנית, אלא אף יפתחו את חושי-השדה שלו, הרצאות והצגות על מודיעין בכללו יקנוהו דעת, ויעוררו בו סקרנות וענין להכיר את ארצנו, את ארץ האויב, ואת צבא האויב.

בלמדו קריאת מפה וצילומי-אוויר יצא הסייר למסעות ארוכים בהם יפעל בחוליות קטנות, יקבל משימות סיור, ויפתח את יומתו וכושרו לפעול עצמאית תוך השענות על עצמו ועל חבריו בלבד, המסעות ילמדוהו להתמצא בעזרת המפה והתצלום, ויפתחו את זכרונם ביחס לתוארי קרקע ושדה. בהזדמנויות אלו יכיר הסייר את ארצו ויאהבנה, וכן יכיר חבלי ארץ בהם הוא עלול להלחם. הדיווח המדויק ירגיל את הסייר לזיקנות ואחריות לידעיות שהוא מוסר. שיעורי-תצפית ותרגילים מיוחדים שישלבו בהם יפתחו את זכרונם וילמדוהו להבחין במתרחש מול עיניו.

ובטוף דבריו מדגיש טגן זאב וילנר:

שלב הלימוד והאימון של הסייר אינו תם בדעו שהוא מסיים את קורס הסיירים. אדרבה, לאחר שגמר הסייר את אימוניו חייב מפקדו להעסיקו תדיר בסיורים, במסעות ובתצפיות לעבר האויב או לעבר יחידותינו. השהיה בכסיס היא סם מות לחושי-הסייר. השדה בלבד הוא המקום בו לומדים, מתנסים ומתפתחים הסיירים. הסיירים — לשדה!

מצטרף לדעתו טגן יוסף הלוי:

לחיי השדה צריך להקיש את החלק הארי של תקופת השירות בכלל ושל אימוני-הסיירים בפרט. תקופה זו תהיה פוריה אם ימונוגו הכפריים בעלי נסיון-השדה העשיר עם צירונים ואנשי מעברות חסרי נסיון זה — באופן שאנשי הכפר ישפיעו מנסיונם על חבריהם ו"יסחטו" עלידם.

טגן גבריאל ברשי סבור כי יש לשלב באימוני-השדה את לימוד הטופוגרפיה:

בילדותי הרביתי לטייל בארץ, אולם התרשמותי והתמצא אותי בכל הסובב אותי שונתה לפתע תכלית שינוי, והכל נעשה מהיר והובן לי הרבה יותר — לאחר שיעורי "הטופו" הראשונים: איבדנו שביל — ידעתי היכן עלול הוא לעבור מבחינת מבנה השטח; ידעתי להכיר ולמצוא מקורות מים לפי תואי השטח; ידעתי לבחור דרכי תנועה מוצלים, נוחים וקצרים בעזרת המפה; ונעים היה לי להגדיר כל מבנה קרקע בשמו ולהבין את ערכו. לאור נסיוני זה ברור לי ללא כל ספק שלימוד "הטופו" יפקח את עיני החייל, יקשור אותו לקרקע ויפתח בו כושר סיירות. אולם זאת — בתנאי שתכנית לימוד הטופוגרפיה תתאים לרמה הממוצעת של חיילי צה"ל. כרגע תכנית זו מסובכת מדי, לדעתי יש להשיג מים כל מיני חישובים ומרשמים ולשנות את מרבית השאלות נים הקיימים — כדי להפוך את המקצוע לקל, פשוט, מלא-ענין ונעים ללימוד.

את לימוד "הטופו" עצמו יש לשלב באימוני-השדה. שיעורי התנועה בהסתר עם הכרת תואי הקרקע ומשמעותם הצבאית; מסעות טופוגרפיים עם בחירת צירי תנועה והובלת היחידה ממגמה למגמה. או אז — יוכח כל איש מהבול העצום בתפישתו ובביצוע של תרגילי שמירת כיוון וחבירת דרך לפני לימוד "הטופו" ולאחריו.

בענין „שמירת כיוון וחכירת דרך“ יש לסגן אריאל וינטשין הצעה משלו:

אין לי כל ספק שלאחר אימון יסודי ועמל שנשיקע באימונו של כל פרט נצליח להפוך כל חייל לשדאי טוב, אשר עיניו ציוריות לגעשה סביבו, היוצר לזכור את אשר הוא רואה ולדוח נכון ובמהירות — היינו לחייל בעל כושר סיירות. אולם כדי להקנות לחייל כושר זה יש להנחילו ללוחם בכל הזדמנות, ולאורך כל שלבי האימון, ולא לצאת ידי חובה במתן שיעורים מסוימים ולראות בהם, לאחר שניתנה כאילו כבר נטמעה, עליבן, אם למדה זכיתה שיעור „שמירת כיוון וחכירת דרך“, הרי שמכאן ואילך יודיע המדריך לכיתה בכל הזדמנות משהו מעין זה: „שכתתי את הדרך למאהל. יעקב טוביל לשם ו“ או: „אתמול עברנו ליד המעיין ושם אכלנו ארוחתצהרים. רוצים אתם לאכול גם היום ליד המעיין? — הובילו לשם“.

תחילה יותן להוביל לחייל המצטיין, אולם מאוחר יותר ידרש כל אחד מאנשי הכיתה לעשות זאת בעצמו — בין ביום ובין בלילה.

תרגיל זה יגביר את התחרות ביחידה, ירגיל את האנשים להסתכל סביבם, לזכור כל נקודה בעלת ערך ויגביר את כושרהסיירות שלהם.

גם בענין השיעור „תצפית“ יש לסגן אריאל וינטשין הצעה מעניינת משלו:

למדו החיילים פרק „תצפית“ — יותן להם בכל הזדמנות להעיר את אוניו של המדריך על כל תנועה בעלת ערך צבאי שתראה בשטח, בצורת ריחה. אפילו בשלב מתקדם, כששתי פלוגות מגודד אחד תתאמנה בנושא הגנה בקרבת מקום זו לזו — יש לדאוג לכך שכל פלוגה תפריש כוח של כיתה לתפקידי תצפית על חבורתה. כשהכיתה הצופה תגמור את תפקידה — תוחלף ע"י כיתה אחרת שהיתה עד כה בהגנה. בשעת ההחלפה — יקבל כל חייל תיאור מלא על השטח וכרטיסיטוחים מהחייל אותו הוא החליף.

יתר על כן, בפרק „הגנה“ יקצה מפקד המתחם כוח קטן יניד שתפקידו יהיה לתמרן בשטח ול„גרות“ את עיני אנשי התצפית העוסקים בריחה. דבר זה יכניס „רוח חיים“ להגנה ובעיקר יקרב אותנו למטרה והיא הגברת כושרהסיירות של החייל.

סגן אריאל וינטשין אינו מסתפק בהצעות הקשורות ב„שדה“ בלבד. לדעתו אפשר להקנות לחייל כושר סיירות גם במחנה, ולאו דוקא בהרצאות:

לזכירה ולהסתכלות נוכל לאמן את החייל גם במחנה:

★ בכל המקומות הפוטביים שבמחנה נתלה תמונות משורשים, טנקים ומטוסים של האויב.

★ במסיבות המתקיימות במחנה נפתח „משחקיקים“, בהם ידיו דגמים קטנים של רכב אויב, תותחי אויב ומטוסיו החפצים אותם יש לזכור.

כל אלה יפתחו את הזכרון וההסתכלות מחודגיסא ואת זיהוי כלי נשקו של האויב („דע את האויב“) מאידך גיסא. לדעתו של רב"ט משה לוי צריך להתחיל בהקניית כושרהסיירות למי שעתידים להיות חיילים, ובמיוחד לאנשי העיר והמעברה, זמן רב לפני שהם מגיעים ל„מחנות“:

קיימות אפשרויות רבות להקניית כושרסיירות למי שעתידים להיות חיילים, בטרם התגייסו — ע"י חינוך טרום צבאי, הן במסגרת הגדנ"ע והן במסגרת תנועותהנוער ובתי הספר, וזאת בדרכים הבאות:

- טיולים במסגרת הגדנ"ע, תנועותהנוער ובתיהספר ללחלקי הארץ.
- חוגים לידעת הארץ.
- חוגים לטופוגרפיה.
- יציאה למחנות והכרת „חיהשדה“.
- משחקים לפיתוח הזכרון וכדומה.

עד כאן מבחר דברי המשתתפים בתחרות הרשימות מס' 6.

תוך כדי בחירת ועריכת קטעי רשימותיהם של משתתפי התחרות לא מצאה המערכת לצערה, אף אחת מן הרשימות כראויה לפרסום בשלימותה, ועל כן לא המליצה הפעם על מתן פרסים למשתתפי התחרות. אך המערכת מקוה כי לא יהיה בכך כדי לרפות את ידי משתתפי התחרויות. אדרבה, היא מזמינה אותם להשתתף בתחרות הבאה.

• משחק בו קבוצת חיילים מתחרה מסתכלת על מספר חפצים המונחים על שולחן, במשך זמן מוקצב — ולאחר מכן צריכה לרשום, עלפי הזכרון, מספר רב ככל האפשר של אותם חפצים שהיו מונחים לפני כן בפניהם.

התמרון „מערכה מלכותית“

לפי סקירתו של ג'נימור אמיל ואנטי

(צאבילגיה, חיל המילואים)

1. ציונים כלליים

לפני שנגש לתיאורם של תמרונים כוחות „נאטו“ בואטס-פליה שבצפון-מערב גרמניה בספטמבר 1954, (תיאור שיצטרך להיות מבוסס, בחלקו הניכר, על צירופי נתונים הלכיים) — יש להזכיר את אופיים של מבצעים שבימי-שלום כאלה, אשר מן ההכרח שיהיה מקוטע ויהיה טבוע בחותם של „מוסכמות“; המדובר הוא במבצעים-תמרון המעסיקים עצמתי-גייסות ניכרת (במקרה הנדון — קרוב ל-150,000 איש), ואשר במהלכם קובע לעצמו הפיקוד מספר מרכזי-התענינות עיקריים. את המקום הראשון תפס הפעם השימוש בנשק אטומי טקטי — אך מבלי שנכללה בכך בעית האוכלוסיה האזרחית, ומבלי שהובא בחשבון השימוש בפצצת המימן, בקליעים-המונחים ובלחמת-הכימית; כן לא ניתן להציב את הכוחות-האזרחיים במסגרת של מצב מציאותי, מחמת התחומים המצומצמים של ההבל אשר נבחר לתמרון, ועוד התכוונו לחקור אפשרות של צמצום הרכב הלוגיסטי של היחידות; הגברת גידולן של היחידות-הלוחמות; אורח התפורותן, והתרכותן של עוצבות-שריון; אורח פעולתן של מפקדות כוחות-משולבים (דחינו: מצד אחד של צבאות מדינות-ברית, ומאידך גיסא — של שלושת הזרועות שבכוח-הלוחם).

כל אלה הם נושאים שנודעת להם חשיבות ראשונה-במעלה בהתפתחותה של טקטיקה-רבתי. תהיה-כאשר-תהיה ההתפתחות אליה יגיע השיפוט, ברור שלא יוכל להספיק ולמלא את כל המשימות, ולקיים את כל תפקידי הפיקוד. הכרח הוא שיתרחש גם הפעם אותו דבר שקורה תמיד במהלכם של תמרונים גדולים: — היחידות הטקטיות הקטנות פועלות מבלי שיפתחו עליהן מקרוב; ורק לעתים רחוקות מעירים להן על השגיאות שהן עלולות להכשל בהן בנוגע לשימוש בקרקע, באש ובתמרון. לאמתו-שלידבר, חלק חיוני זה של האימוץ לא ניתן כלל להכתיב אלא במסגרתם של מבצעים מצומצמים בהרבה. זאת ועוד: — רוב הנתונים והתוצאות

(1) טקטיקה-רבתי (grande tactique) ביטוי מקובל בצרפתית (ולעיתים נפגש גם בספרות שבאנגלית) המתקרב במקצה למונח של המושג „אופרטיב“ בלשון-הצבאית הגרמנית או הרוסית.

(2) הכונה כאן — לא ל„צד הצפון“ שבחזן התמרון, כי אם למפקד קבוצת-ארמיות ממשית של כוחות נאט"ו בי אירופה (במקרה זה — גנרל בריטי) שהוא-הוא אשר שימש גם כמנהל-התמרון. — המערב.

(3) הערכתו זו של ג'ני ואנטי נכונה רק מבחינת השטחים הגיאוגרפיים וממדי הכוחות. במהותו היה נושא-התמרון קרוב למדי אל מספר מצבים העלולים להתהוות, וביחוד בלכיה הראשונים של מלחמה-כי-תפרוץ. — המערב.

של „המערכה-המלכותית“ חתומים בחותם הסודיות „יש, לכן, להסתפק בידענות ממקורות רשמיים, ולהשתמש בהן באובייקטיביות גמורה. משאלתו של מנהל התמרון — שהוא המפקד על קבוצת-הארמיות-הצפונית“, — היתה שהפרשנות והבקורת תהינה גלויות וקונסטרוקטיביות. קריאתו היתה מופנית אל המשקיפים שהורשו לעקוב אחרי המבצעים, אולם תוקפה יפה גם לגבי הכותבים את הערכותיהם תוך הסתמכות על מפות ומסמכים.

2. הנושא הכללי והמסגרת הגיאוגרפית

המצב המדיני שצוין כרקע לתמרון, וההנחות האסטרטגיות, אינם קשורים קשר נלשהו עם תנאים הקיימים במציאות או עם אלה העלולים להתהוות.

המדובר היה בהתנגשות בין שתי ארצות בעלות עצמה בינונית: — „ארץ-הצפון“ — המביאה בחשבון את תמיכתה של הלונד — ו„ארץ-הדרום“, שהיא מבודדת תחילה, אולם מצפה לתגבורת ממדינה אחרת. שתיהן חוו מראש את המלחמה והתכוונו לקראתה, הגבול המשותף ביניהן (80 ק"מ בערך), המשתרע ממערב למזרח, עובר באיסנבריק, מאלף, בונדה ובאד-אואינהאוזן, בנגעו במזר ואנזר ליד ולות, אזור התמרונים תחום על ידי שתי מדינות גייסולות: „ארץ-הרוהר“ — במערב, ו„ארץ-המגליש“ — במזרח. הרכס היערי של „היער הטאבטובורג“ המתנשא עד ל-366 מ' בחלק המזרחי, חוצה את האזור — כשהוא מנמך-ההולך בהדרגה לעבר-מערב. בינו לבין „הגבול“ מרחק של 25 ק"מ — בחלק המזרחי, ו-10 ק"מ — בחלק המערבי. בגזרה המזרחית רשת דרכים צפופה, ושתי ערים ניכרות נמצאות שם צפונה מקו הרכס: — הארפורד ובילאפלה, כשזו האחרונה שוכנת במישור, נסמכת אל שלוות-ההר הפונות לעבר-צפון. לאחר שחוצים רכס זה דרומה, מגיעים אל המישור הוואטפאלי, שגובהו מעל פני הים 80-70 מ' והוא חבל-ארץ של גידולים חקלאיים, שדות-מרעה ויערות, המבותר על ידי נחלים וערוצי צימ רבים; טיבה המורכב של רשת הידרוגרפית מסועפת זאת מתגלה, ביחוד באזור המזרחי, בין גוטרסלוה ובאד-ליפספרוינגה.

כוזה השטח המגוון שבו נועדו גייסות „ארץ הצפון“ — שנטלו את יומת ההתקפה ליום — להתקדם במלוא המהירות האפשרית, כדי לנצל את עדיפותם, שלא היתה אלא זמנית בהחלט. גייסות אלה כללו: בגזרה המערבית — הקורפוס הראשון ההולנדי (דיביזיות-הרגלים ה-7 ההולנדית, ודיביזיות-השריון ה-6 הבריטית); בגזרה המזרחית — הקורפוס הראשון הבריטי (דיביזיות-הרגלים ה-2, ודיביזיות-השריון ה-2).

4. מהלך המבצעים

לא ניתנה לנו האפשרות אלא להציג את המבצעים שבסוף כל יממה ויממה — בדומה לציון, שכבר נתנו לעיל, למבצעים הדברים בסימום של ה-23 בספטמבר — ולנסות את"כ להסיק ממצבים אלה (על ידי שנתאר לעצמנו, בדרך-ההגיון, את "החוליות-החסרות" בשרשרת ההתפתחות) מה, בעצם, יכול היה להתרחש כאן במשך היממה שחלפה.

24 בספטמבר, שעה 16.00, המצב בגזרה המערבית נראה מוזר למדי. הצפה, שנערכה בעמק הנהר אַמס, חוסמת את הגזרה כולה כמחסומים שרוחבו הממוצע 1500 מטר. תודות למכשול זה, מוסיפה מידת החסכון באמצעים, שניתן לצד ה"דרומי" לקיימה להיות לא פחותה מזו שביום הקודם. לעומת זה — נמצאו כוחות-הצפון, אשר בשבילים היתה המהירות בגדר הכרח, לחוצים למול האַמס, כשהם ערוכים בשלושה דרגים, נפרדים-למדי: — הראשון, כולל בעיקר טנקים; השני נמצא כ-7 ק"מ מאחוריה, והוא כולל את רוב כוחות חיל-הרגלים שכוונו למחציתה המערבית של החזית; השלישי — יתרת חיל-הרגלים — עדיין ברצועת "הרכס", במרחק 12 ק"מ מהשני. כוחות אלה, של הקורפוס-הראשון ההולנדי, מפורדים על פי רוב גודר-גדוד; ואין מבחינים אצלם אלא בתנועה יחידה אחת לרוחב החזית — של גוף בעצמת גדוד, בסמוך למרכז הגזרה.

הגזרה המזרחית. כדי לכסות את האגף-המערבי ש"נמצא באייר" (חשוף) הביא לשם הפיקוד-הדרומי יחידות-משנה מתוך דיביזיות-השריון ה-16. המבקע הצפוני שנערך מהאֵלֶא לא זו בלבד שנבלם אלא אף נהדף אחור, לעבר העיר, על-ידי תגובה תוקפנית. למול האֵלֶא מתהווה עתה קרית-חזית "דרומי" פחות או יותר רצוף; — שמאלו — במישור, מרכזו — "רוכב" על הרכס משני עבריו וימינו — בסמוך אל בילאפלה. קבוצת-הכוחות המתקפה ("צפונית") שבאזור האֵלֶא—ורתר, אינה עולה בעצמתה המספרית על קבוצת הכוחות המגינה.

משפונה מבטך עוד יותר מזרחה, נאלץ הנך לשאול: היכן היא קבוצת-הגייסות המאגפה, שרק אמש נראתה כה מאיימת? שמה הסיגוה אחור, לפי "תיקון" מטעם מנהלת התמרון, לבל יתפתח התמרון מהר-מדי? הבריגדה ה-4 הבלגית מוסיפה להתחזק באַרלינגסהאוזן, כשקו-הרכס מאחוריה ואגפה הנטויל-לאחור פונה כלפי דרום-מזרח. באזור העיר של אַקארטסהיים. הכוח המתקיף שלפניה מכל גדודי טנקים בדרג הראשון שלו, שמאחוריה, במרחק של 6 ק"מ, מספר גדודי-רגלים; את הכוחות העיקריים של ה"צפון" שבגזרה זו מהווים רכזו ממערב להרפורד, וגייסות אחרים אשר טרם חצו את הגבול.

מחצית הגדוד-ה"אטומי" של הצד הדרומי עברה למקום הנמצא 8 ק"מ דרום-מזרחה מגוטרסלו, שם נמצאת היא באגף החשוף למדי. מפת-המצב מציינת ירי בשעה 10.30 בקירוב, על חורשה, 6 ק"מ צפונית-מערבית מבילאפלה, מקום בו נמצאו ודאי טנקים — ופצצה שהוטלה בשעה 14.30 צפונה מהגבול (באזור-התכנסותה של בריגדה אחת). שמא דבר זה הוא המסביר את שיתוק תנועתו של חלק ניכר מכוחות ה"צפון"?

תהינה הסיבות אשר תהיינה — במשך יומיים לא השיג

המצב לקראת סוף היממה (של ה-23) מסתכם כלהלן: בצורה המערבית — לחצו של הקורפוס-הראשון ההולנדי ידע, כמובן, אחורה את כל הפלגות הבלגיות והקנדיות; וחותיו העיקריים לא חרגו אל-מעבר ליעד שנקבע: לגנריר-בורג. בסמוך לגבול" המערבי, מהווה שדרת טנקים חיד גוֹדֶרֶק כ-10 ק"מ קדימה; בקרבת התחום המזרחי של גזרה, המפריד בינה לבין גזרת-העוצבה האחרת, נמצאים קיים "צפוניים" במגע עם האויב במרחק 20 ק"מ לפני כוחות העיקריים. ב. בגזרה המזרחית — נשא המאמץ הצפוני לעבר האֵלֶא את פרי: המתקיף חצה כאן, בקטע מערבי של הגזרה, את הרכס ונמצא במישור. אולם הוא נון במגע עם יחידות בלגיות, הערוכות ב"מערך-שלויות" שר צלצו הימנית נמצאה על הגבעה 306, ואילו השמאלית על הגבעה 190. בקטע-המרכזי נמצאים עדיין המגינים ל המוקמות צפונית מקו הרכס; צפון-מערבה מבילאפלה, וס חלק מן הבריגדה ה-4 הבלגית בצורת-קשת, תוך מגע הטנקים של גדוד-הטנקים-המלכותי ה-4 הבריטי. מזרחה העיר — קיים פער. בקטע-המזרחי מתחזקת הבריגדה ה-4 בלגית בקו הרכס באזור אַרלינגסהאוזן, אולם בינה לבין כול הנייטרלי (מרחק, נאמר, של 5 ק"מ) מסתמנה כאילו יעה מאגפה, בה משתתפים גדוד ה"קאמרונים" הסקוטי יחידות-משנה משוריינות, בריטיות אף הן. הכוחות-העיקריים התוקף נמצאים עדיין בתוך "ארץ הצפון", במרחק 25 מ לפחות מהנקודות אליהן הגיעו הנייטות הקדמיים.

קרע משונה זה — הוא אשר מעורר את תשומת-הלב עם ההתבוננות במפת-המצב הזאת ל-23 בספטמבר שעה 16.00. כשהיחידות מספר של דיביזיות-השריון ה-16 ("עכברי דבר" הגודעים, מימי המבצעים במדבר-המערבי, ב-1942) את הגבול ונמצאים בטוח המאפשר להם התערבות ב.

לנינו להסתפק בציון מצב-דברים זה, כל עוד אינם יודעים הגורמים שקבעו אותו. אולם אין רושם כי הרשעות מיות היו בגורמים אלה.

אחת יום ה-23 בספטמבר, נמצא גדוד הארטילריה-הכבדה ויקינת ה-265, (גדוד "אטומי") — אשר סופת ל"צד ום" — מחולק בשתי קבוצות: דרומית מגוטרסלו וליד ה. בשעה 1600 מודיעים על שתי הרעשות: אחת, כפי אה, בשטחים הפתוחים, על ציר ההתקפה לעבר האֵלֶא, סביבה בה נמצא גדוד-טנקים (הטות: — 25 ק"מ); ו השניה — אל קרוב למקום בו מפציעה ה"אגבט" ארה" (אשר, לפי המוסכם בתמרון, אינה קיימת) אל גית מקור-הרכס (הטות — 20 ק"מ). לעומת זה אין נים כל תגובה אטומית על קבוצת-הגייסות המאגפה קה, שבקרבת התחום המזרחי.

בשל העדר מפות טופוגרפיות מפורטות אין אפשרות כאן במדויק גבעות אלו. אך נראה ששתיים אלו אונות מרחק-מה מדרום לרכס או שהן שלוחותיו. — ד.

יחידה בת 6 תותחים אטומיים בני 280 מ"מ (3 סוללות, 2 תותחים כ"א).

לאמיתו של דבר, ודאי, סוללה אחת או שתיים, מן ש שבגדוד. — המער.

בקרבת המקום בו מציעה ה"אבסטרוד" צפונית הרס (מזרח מבילאפלד); והשנה — בשעה 10.00 — ק"מ דרום-מזרח מהאלא (3 ק"מ צפונית מיחידה בל שניכר בעמדות).

ב-26 בספטמבר, השתנה הכל. היחידות של "ארץ הדרן" הוסגו אחורה בתנועה מחושבת, כדי להמנע מן הרית אל המקום שהיה חורק את גורלן. אנו מוצאים אותן עתה — הבריגדה המוגברת הקנדית ה-1 מאחורי הנהר ליד בחזית של 20 ק"מ בערך במעלה הנהר מהעיר האם (ש"ש-ניטרלית); שלוש בריגדות הרגלים הבלגיות (אשר לשער כי פחתו בהרבה בעצמתן, כתוצאה מהאכזרות) נעדרו בקו החזית. אסטינגס האזון — וסטרוקט, באוקה, כש מחזיקות בגזרות של 11, 9, ו-13 ק"מ. מאחוריהן, ליד ס ומצפון לנאיהים נמצאים עתודות הרגלים והשריון וג הארטילריה ה"אטומית" בשלוש קבוצות: דרומית מלוא צפונית מאגמ'אנג ודרום-מערבית מגוקה.

התוקף מנסה לחדש שוב את המגע — שאבד לו באמצעות שדרות מספר, שהוא משגן לעבר הגשרים הקיים שם של הנהר ליפא. הפעולה האטומית היחידה שמודי עליה היא פצצה — שהושלה הפעם ממטוס של "א. הצפון" — על ליפשאט, בשעה 12.15; ויש לשער הוטלה על שדרה שנמצאה בנסיגה דרך הגשר ורחובות אשר היו מעין מיצר לתנועת השדרה.

והנה אנו ב-27 בספטמבר, בשעה 16.00, לא השתנה במערך "הדרום", אשר נתמתח ונתדל בצורה מסוימת הקורפוס הראשון ההולנדי הקים שני ראשיגשר קטנים אונטרופ וליד ליפברג, אולם במקרה עומדת הסופה להתחיל במזרח, שם מחסה ראשיגשר — 12 ק"מ רוחבו ו-4 עומקו — על הקמת שבעה גשרים זמניים על הנהר ל (שלמי "מוסכמות" התמרון רוחבו — 150 מ') ומכשיר התנאים לכך כי קבוצת גייסות ניכרת תפציע מתוכו. ראשיגשר זה אינם נמצאים אלא חלק מרגימנט ה"ציי הרכובים" ה-1, ובריגדה מופחתת הערוכה בשטח מאדום ונוח לפעולת טנקים; "מסדרון" הנסיגה שלהם, לאורך הג הנייטרלי, נצטמק עד כדי 4 ק"מ.

עתה יוכל סוף-סוף התמרון לגלות מה מסוגל הוא ל אולם — המערכה המלכותית" כבר הופסקה!

5. שיקולים אחרים

מכירים אנו בכל "החורים" שבתיאור שניתן על המורשת על התכונות בסיכומי-מצב יומיים כ"ל. כן יודעים אנו שהלקחים — כתיוביים כשליילים — יתפרסמו ברבים, וביחוד כאשר נוגע לתוצאות הפעלת האטומי. מושג הסודיות הוא לעתים קרובות מנופת, כביכול, על נתונים-מספריים המתגוללים, בעצם, בכל מ אולם כאן הנו בגדר הכרח מוחלט; הגם שאין הדבר מלגשות לתת הסבר מושגת על עובדות הידועות בר הסבר שאינו מחייב אלא את זה המנסה להעלותו. א. התמרון התקופני.

בשביל הצד-הצפוני, חשובה מכל, כפי שכבר אמר המהירות; וזאת כדי לנצל ניצול מכריע את עדיי המספרית הומנית, בטרם בוא התגבורות שמחכה להן הדרום. עם זאת ברור לה ל"ארץ-הדרום" ההכרח כי את כוחותיה, כדי לצמצם את תוצאותיהן של תגובות

התקפה יותר מאשר את הקמת המגע לאורכה של רצועת ההצפה של הנהר האם, ולאורך הרכס-היערי.

והנה, 24 שעות מאוחר יותר — ב-25 בספטמבר בשעה 16.00 — טרם נשתנה עדיין המצב בגזרה המערבית, שם — פועלות שתי הדיביזיות של הקורפוס-הראשון הילנדי, התקפה מרכזית, על הישוב וארנדרוף, המבוצעת על-ידי טנקים וחיל-רגלים בריטיים (שנכללו, כידוע, בקורפוס הא-1). נמצאה במלוא תוקפה, בשעה 14.00, באגפה המערבי של התקפה זו, צפונת מרצועת-ההצפה, שיגרה "ארץ הדרום" גזר צנחנים, שתפקידו — כנראה — להטריד את העורף הבלתי-אמצעי של הגייסות ההולנדיים הנתונים במגע קרב, תקריט מענינת זו — כדאי מאוד היה לו הוכרזה לנו. בטרם נפרד מגזרה זו, נציין פצצה אטומית, שהוטלה בשעה 18.30 על נקודה הנמצאת במרחק 14 ק"מ מהחזית — מגלאנדורף. הפעם המדובר הוא בצומת-דרכים מרכזית השול- את על חמישה כבישים ואשר הריסתה עלולה לשבש את החנועה שיכוש ניכר, לו הוסיפו על פצצה זו פצצה שניה, על לאר, 6 ק"מ צפון-מזרח מגלאנדורף, היתה התנועה בקו זה הופכת לבלתי-אפשרית כלל; — אולם, בתמרון, לעולם אי-אפשר להתבסס על הנחות קיצוניות.

בגזרה המזרחית, מסתמים עתה שני איומים. האחד — כלפי האגף המערבי (ורובו — טנקים) — מגיע עד להרס-א וינקל, בחבל-ארץ המבותר על-ידי נחלים, "ארץ-הדרום" משג רת לשם יחידות מדיביות-השריון ה-16, שנמצאו בעתודה בקרבת וינדבריק, האיום השני הוא במזרח: כוח צפוני (ברובו חיל-רגלים) חודר לתוך מערך הבריגדה הבלגית ה-4 ומבקיעו. הוא נמצא עתה, באופן ברור למדי, באגפם של הכוחות המגינים. תגבורת דרומית נמצאת בתנועה לעבר אוור זה. במרכז, נהווה קו מצפון ומצפון-מזרח לגיוטרסלו,

בהתקדמות אל רכס "יער טבטנברג" טנק "צנטוריון" בריטי מוסווה בעלנה.

כשיחידות קדומניות מחזיקות, בברוקהאגן ובקאלא, את מיצאי קריסט היערי כלפי הדרום.

החלק הגדול של הכוחות הצפוניים (כ-12 גדודי-רגלים, וטנקים לשתי דיביזיות) עדיין נמצאו אותה שעה צפונה ממעצור-הרכס. ההתקדמות המכסימלית — במשך שלושה ימים — באה בכנף המזרחי, ל-30 ק"מ, שמהם 22 ק"מ — בתוך שטח שלא הגנו עליו במישרין.

צוינו שתי הרעשות "אטומיות": אחת — בשעה 14.15 —

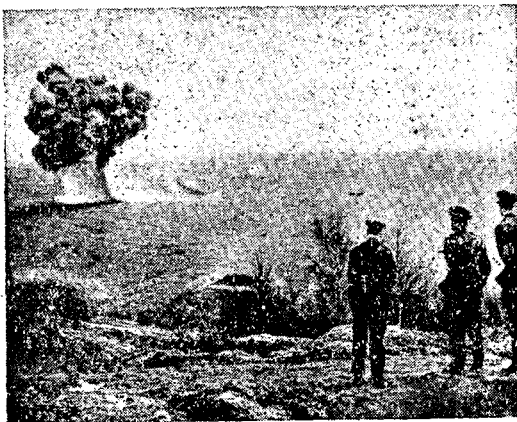
יש לחזור ולציין כי במידה שאפשר להסיק מסקנות מנתונים שנית דיוקם כה מועטת הרי נדמה שהמשימה התוקפנית המובהקת של ה"צפון" לא נתרגמה למעשים במרץ הרצוי. עדיפותו ההתחלתית אבדה לו כבר מהיום הראשון, לאחר שבגורת המערב נמצאה מוצתה בריגדה מוגברת של ה"דרום" למול קורפוס שלם.

ב. ערכו של התמרון המשהה.

באם נקבל את העובדות והלקחים של תמרון המערכה המלכותית" כפי שהם, כפשוטם, כי אז נצטרך לראות בו הפגנה מובהקת של ערך התמרון המשהה ואפשרויותיו. קביעת הנחה זו — אי אפשר שלא תגרום סיפוק אישי לכותב שורות אלו, כי עוד מלפני מלחמת העולם השני, וכן אחריה, לא חול מלסעון לה ומלתגדיר את דרכי ביצועה. אכן, דוגמה זאת נראית לנו כמובהקת מדי! כי תמרון משהה זה קיבל ב'23', 24, 25 בספטמבר קצב של הגנה בולמת ממש, בעומק של 7 עד 8 קילומטר.

ודאי שמפקד "ארץ הדרום" ניצל את ההצפה באורח מחושב היטב, בהשיגו את החסכון המכסימלי בגייסות וב"הציבו באזור ההצפה בריגדה מוכתרת. בעשותו כן, הביא מבלי לדעת, את יחס הכוחות שבין שני הצדדים שבגורה המורחית כמעט לידי מצב של שוויון.

בבריגדות הרגלים שלו הוא השתמש כשהן פרוטות במערך חזיתי זו בצד זו, ואילו בעתודה שמר הוא חלקמה מחיל רגלים זה וכן את רובה של דיביזיה השריון. מתוך עתודה זאת הפעיל צותיגייסות באותן נקודות שהאויב איים עליהן; הוא אפילו פקד על עריכת התקפות נגד מקומיות. ולבסוף יכול היה הוא להשיג את גייסותיו ברגע הקריטי, ולערכם מחדש על קריהגנה שבעורף. הרי זה הישג נאה מאוד.

"פיצוץ אטומי" מדומה בעת תמרונים בגרמניה

אכן, בשעת הסקת מסקנות הלקח מן התמרון במפקדת קבוצת הארמיות הצפונית) — טוביטוב יעשו באם ייזהרו בפני אופטימום רבי מדי; כי כל הישגיו אלה של "צד הדרום" לא נתאפשרו כפי שנתאפשרו, אלא בשל אסיות תנועתיות ותמרוניות של "ארץ הצפון". האם נוכל לקבוע בודאות כי כל תוקף אפשרי בעתיד יהיה אף הוא כה

ת" אפשריות מצד האויב. והנה, בגורתו המערבית מונה נור המותקף ארבעה עורקי תחבורה טובים, ובגורתו זרחית — ששה או שבעה, המוליכים מגבול המדינה וקפת אל היעדים הראשונים. קיימות באזור אפשרויות נוחות לתנועה "רותבנית" (במקביל לקו החזית). לעומת זאת, נסחים שמחוץ לכבישים ולדרכים, מצויים חלקים מסוימים נגמם ביצתיים — ועבירותם לגבי טנקים כבדים היא עצמאית, הפלישה כפוחה על-כן פחות או יותר לכבישים, למ רשת הכבישים מאפשרת ריכוזים מקומיים מהירים. סבורני, שבתנאים תקינים אי אפשר היה כי ההצפה עלידי הנגר אָמס, שהשתרעה בין סייגטה לבין גראפאן, תעלם יני התצפית האווירית של "ארץ הצפון"; הרי היא במרחק ק"מ מהגבול. והנה — קורפוס שלם, ז. א. מחצית וחותרו של ה"צפון", מגיע צותות צותות המורכבים טנקים לירדגלים עד אל מכשול זה ונתקל בו, עד כדי מגע ודק ביריב.

ב'24' בספטמבר, ניתן, איפוא, כבר להפנות את הדרגים יני והשלישי של כוחות קורפוס זה לתימרון בכיוונים שונים. לפני אגפו המזרחי, של הקורפוס הראשון ההולנדי, נגלה עתה פער בלתי מוגן, 10 ק"מ רחבו ו-8 ק"מ עומקו, הקצה המזרחי של שטח ההצפה לבין האגף השמאלי של צות ה"דרום" שבאזור הוואינקל — ברוקאגן. פיקוד "ארץ הדרום" הטיל אמנם שמה יחידות שריון, כאגף הגנתי וטה אחורה. אולם אף על-פי-כן קיימת שם נקודת תורפה, ר מן הדין היה כי תמשוך את תשומת-לב ה"צפון" עוררו לתמרון מתאים.

הי. לפי מפת המצב מה'24' בספטמבר בשעה 16.00, עומדים שות הקורפוס הראשון ההולנדי הנ"ל הכוחות הבאים יתן להפנותם שמה: — גדוד שריון — מול הפרצה הזאת; רי. גדודים — בגראפאן (5 ק"מ מערבה ממנה); שני ידים — בהיל (15 ק"מ צפון-מערבה); ועוד שנים — שם לעבר איבורג (20 ק"מ צפון-מערבה).

יכיון יחידות אלו — באם יחליטו עליו בערה, יבצעו נו במשך הלילה ויערכו אח"כ באמצעותו החקפה עם רי. ה'25' בספטמבר — יהלום או באגפה ובעורפה של רכת ההגנה של בילפלד.

אולם פער זה נמצא מחוץ לתחומי העוצבה של הקורפוס ראשון ההולנדי; וההקפדה האדוקה על תחומים מבצעים ל בין גורות העוצבות מופיעה כמכשול לקבלת ההחלטות ר המצב צריך היה להכתיב; נוצר הרושם שלא היה ס לא תיאוס בדרג מפקדת הארמיה — ולא נסיון, בדרג ירפוס, לעבור מחיצה אטומה זאת שבין העוצבות.

בכן: בגורת המערב, אין אתה מרגיש ברעיון של תמרון; אם לפניך, כפשוטה, דחיפת מצח — הנעצרת לחלוטין, אָמס, ע"י כוחות העומדים ביהם של אחד לארבע לעומת יקפים. ואילו בגורה המורחית אנו נתקלים בהתקפה יחת כפולה, הנערכת משני עבריה של בילאפלד; — יבית לה — לעבר האָל; ומורחית לה — לעבר אָר-נסהאָגן; (המרחק בין שתיים אלו עולה על 15 קילומטר). ת והתקפות תאומות אלו מבוצעות בידי כוחות בלתי-יעיקים, מתקדמות שתיהן בקצב אטי.

(ראה הערת שוליים בפרק א' של סקירה זו, עמ' 85.)

זהיר בתנועותיו? למען האוביקטיביות הבה ונניח כי הנהלת התמרון עשתה אולי מצדה (ע"י הכונת הצדדים, או הוראה על ביטול צעדים מסוימים) למען המתיק-מצב שנתהווה ב-24 בספטמבר לפנות ערב, ושהיה בו כדי להעמיד בסימן של ספק, כבר בפתיחת המשחק, את המשימה-המשהה של צד הדרום. כי הרי במערך-המוצא של צד זה, ב-23 בספטמבר, היה מצוי על הרכס של היער-הטאבטבורגי פער בן 8 ק"מ בין אגפו הימני של אותו מערך לבין ה"גבול הנייטרלי".

בתמרון-משהה המתנהל ביחס-כוחות של 1 נגד 2 — מסתכן מאוד מי שמשתתה יותר מעשרים-וארבע-שעות באותה עמדה עצמה, ומבלה בה לילה לאחר שנוצר המגע באויב — וביחוד אם יהיה זה לנוכח יריב אשר ישתמש דרך-שיטה במעטה החשיכה לתכלית מבצעיו; מבצעיו, פירושו — לרבות אלה בהם ישתף טנקים.

מן הראוי הוא להבטיח לעצמך "עומק" רב ככל האפשר של שטח עליו תתנהל אח"כ ההאבקות — וזאת ע"י שתפתח בפעולות-קרב קרוב ככלי-האפשר אל גבול המדינה. בתמרון "המערכה-המלכותית" נמצא קו ההערכות ומגע-קרב ב-20 ק"מ מן הגבול. אכן, נוסף לו היה מצוי עוד קו קדמי יותר, קרוב יותר אל הגבול ובמרחק של כשבעה ק"מ בלבד ממנו, המחופה ע"י רשת צפופה ומסופעת של נחלים, ונשען אל חורשות ואל המחפה בעלי-המידות של העיר האפרורה. ואילו הקו השני הנ"ל היה זה שלאורך קו-הרכס והגישות אליו מעבר-הצפון, כולל את הבליטה-קדימה שהייתה העיר בילפלד. הקו השלישי האפשרי היה: מוצאי-הדרום של אותו רכס, בפאת-המישור הצפוני. הקו הרביעי — קרה-רוחב של גייטסלו, על הרשת ההידרוגראפית שלו ועל יערותיו. הקו החמישי: — הנהר ליפא. תנועה של "גלישה" בדרגים-דרגים לסירוגין, בין עמדות אלו הבאות בזו-אחרי-זו, היתה מאפשרת להשיג את רוח-הזמן המבוקש מבלי להסתכן בהצמחה הרת-אסון אל אחד מקוי העמדות, או בלפיתה אויבת — כי הרי המישישים והגיישישים לקראת הקמת המגע, ותהליכי פריסת הכוחות ואמצעי-הקרב (וביחוד לנוכח האיום האטומי) — שלפני כל קרע-מדות חדש של המתגונן הסיהם הגורמים לו לחוקף כי יפסיד, מדייט-בידומו, שעות יקרות אחרות.

ג. הסוגיה של "הקלח" היחידות.

אין ברשותנו נתונים אשר היו מאפשרים לנו ולראף-נחש את המסקנות אליהן הגיע הפיקוד בענין "ההקלה" המבוקשת של גופים טקטיים ומידת אפשרותה. האם בחיפוש הדרך להקלה משמשת לו כנקודת מוצא הדיביוזה אשר יצמצמה על ידי כך ש"קציעו" את הגידולים-העודפים הטקטיים שלה? או שמא "צו-הקרב" הוא שיהפוך לגרעין הצירופים הטקטיים? או שמא יטפלו בשתי הבעיות, משני קצותיהן אלה, בעת-ובעונה אחת?

אנו רואים שבמשך שלושת ימיו הראשונים של התמרון נמצאים הגייסות-הקדמיים של "ארץ-הצפון" במרחק-מוצא של ארבעים ק"מ מבסיסהם הקדמיים, ואילו עיקר הגייסות — במרחק של עשרים וחמישה עד שלושים ק"מ מהם. בעשרים ושבעה בספטמבר, בסוף התרגיל — בהיותו על

(1) הכונה כאן, כנראה, לצו-הקרב-הרגימנטלי האמריקאי האופייני, המורכב רגלים, שריון, ארטילריה וגייסות טכניים, והמתחיל במקצת להרמות למעין "דיביוזה-בזעיר-אנפין".

הנהר ליפא — נמצא הדרגה-ראשון במרחק של שבע ותמישה ק"מ מן הבסיסים הקדמיים האמורים.

האם יש במרחקים כגון אלה (ממקורות האספקה הישירי כדי להצדיק את הסרבול הלוגיסטי הקיים של עוצב אופרטיבי? הצגת שאלה כזו, ובקשת התשובות, לה, זה שראויות לעיון מפורט ומקיף. על כל פנים, כפרדוכס נראה הדבר שצורת הארגון של צבאות המערב נוצרה כאילו משימה תוקפנית, ארוכת-טווח. בעוד שאין אנו חושש על כך ואיננו מסוגלים לכך. ואילו ארגון של העוצב בצבאות המזרח כאילו נועד, בשטח הלוגיסטי, לתכלית הפוכה ממש. הרי כאן מחזה מפתיע של חילופי-רצות כביכול.

ד. כלי-הנשק-האטומיים הטקטיים.

נסתפק בהערות מספר. יתכן מאוד, שאירעו במה התמרון עוד מקרים של הפעלת אמצעים אטומיים כפגזים או כפצצות — נוסף על כמנין המקרים שצו לעיל. אך לגבי מקרי הפעלה כאלה, לא פורטו לא הסטיב (פגז): התפוצצות הפצצה באויר — או על הקרקע? (וכי"ב) ולא התוצאות — פרט לאחד הקליעים, אשר השם כביכול, גודר-רגלים, תריסר טנקים ופלגת-סיור. ציון יח זה נראה כמתקבל על הדעת, כי הוא הולם את מבנם של הצוות-הזמניים כפי שאורגנו על ידי הצפון.

כן קראנו את ההערכות, שהושמעו בדיונים על התמרון ביחס להשפעתה האפשרית של כלי-הנשק האטומיים-הטקטיים על המערכים-ההגנתיים. בהערכות אלו — אשר יתכן שנאמרו או נרשמו בחפז-זרמה — ניכרת נטיה לשער התפתחות כללית לקראת חזיתות וזילות-יותה, ומתמחחות יותר לרוח-במגמה "קוית".

הפגז-האטומי החדש מרחיב במידה ניכרת את יכולת הפגיעה שהיתה לארטילריה "מן-הסוג-המקובל"; פגז א כזה עשוי לבוא במקום ירי ממושך של מספר גזזי-ארטילריה — בתנאי, כמובן, כי יגיע אל מטרתו במדויק אולם גם הוא נשאר כפוף לחישובי-הסיכויים, והמגרעין הבאליסטיים. אשר לפצצה המוטלת-ממטוס, הרי יעילותו תהיה תלויה בכך מה תהיה הנקודה בה תפגע בפועל לעומת אותה אשר אליה כוונה הפצצה. והכרנו כי את המקרה של צומת-הדרכים של גלאנדורף. המכתש, שצו נוצר שם עקב התפוצצות-עלי-הקרקע, היה ודאי בקוטר של 400 מ' ובעומק של 100 מ'. מכאן, שהריסת פרשת-דרכ מעין זו תהיה ודאי בגדר הריסת מוחלטת, כאם תיפ בקרבתה המידית; ולא זו בלבד, אלא שהשטח אף יש נגוע, גשר, לעומת זאת, מוסיף להיות מטרה קשה לפגיעה מטרה מצומצמת מדי, וביחוד — צרה מדי. לגבי גשרי-רק נתוני נסיון-בפועל היו מאפשרים לעמוד על מידת הסיכוי להצלח בנסיון להשמד מטרה מעין זו; ממבט ראשון נראה הסיכוי לכך כקלוש למדי. אכן, אפילו בתמרון זה הוצגה הבעיה-בכללה אלא באורח חלקי, שכן התעלמו ממצאות קליע-סימונים.

יש עוד לעמוד על השפעות כלי-הנשק האטומיים הגייסות. יחידות שהופתעו כשהן במגולה ומרוכזות-יחסי-הנן פגיעות לפגזים ופצצות אטומיים; אלה האחרונות כשהן מתפוצצות באויר, פועלות כרדיוס של קרוב ל-ק"מ. גייסות כאלה עלולים לאבד תוך זמן קצר מאוד %

צינו : — בחירה, למטרות טקטיות, בצמתי דרכים, ששטחם מצומצם אולם שולטים הם על קבוצות-קבוצות של נתיבי-תנועה, ומעל לכל — על דרכים "רוחבניות"; נסיון לכוון את ההרעשה לרגע הגיעם של גופי-אויב גדולים למדי; שאיפה לשבש בדרך זו, בעת ובעונה אחת, הן את התמרון הטקטי והן (ובמיוחד) את התמרון הלוגיסטי בעורף הבלתי-אמצעי של החזית האויבת, אשר למטרות מרוחקות-יותר — הרי הללו שייכות כבר לתחומה של ההרעשה-האסטרטגית.

אין אנו יודעים מה היה מערכם המדויק של המגינים. בהיותם מפוזרים על פני השטח — כפי שניתן להם עזה הדבר לעשותו הודות לעצמת כלי-הנשק ולאמצעי-הקשר — נשארים בכל זאת, מבחינה טקטית, מרוכזים סביב נקודות ידועות של נתיבי-תנועה מסוימים; המגינים — כשהם נחבאים ומוסוים-כהלכה (ואין אנו מתכוונים כאן לשימוש במחפה-הענפים המסורתי, אשר ודאי שאינו ממצה את כל ההסוה כולה), מחופרים בשוחותיהם — אינם מהווים מטרה נוחה-ביותר לקליעי-האטומיים, אכן, הם אמנם הופכים לשמש מטרה כזאת כשהם נמצאים בתנועה (המדובר בעתודות מונעות, בשיירות כלירכב) או בעמדות שצפיפותן רבה מדי (הארטילריה). הרי הכל מעתה הנו שוב בגדר בניה של פיזור; אולם — וזאת לזכור! — של פיזור מכון ונתון לשליטה.

אף יותר מעצמתם; והרי, לפי הנוסחה הידועה: האדם צוד יותר מזה — הקיבוץ) אינו מסוגל להכיל (מלה זו קשטת כאן במובנה המתימטי) אלא כמות מסוימת של מה... משמגיעות האבידות ל-50% עלולה היחידה להפסיד ל-1. לכוך. מחפה, אפילו יחסי, לכוח-האדם אינו מובטח אלא עזה שנמצאים האנשים ב"שוחות-פרט" המכוסות במכסה-אש עבה למדי. תנאים כאלה — לא קל להגשים במהלכה ל התקפה; או, במקרה ונתממשו לזמן מה תנאים אלה — שהם לנו לתאר לעצמנו, כיצד ניתן לרכו מחדש יחידות ולשפוררן, שעה שנרצה להניען שוב קדימה, לאחר הפסקה לבקשת-מחפה.

ממחשבות אחדות אלו, המקושעות-במצת, בעקבות "המע" הן המלכותית" — דומני כי ניתן להסיק את המסקנות לקמן: בגורה המערבית נאלצה ההתקפה, שהחלה מתפתחת וילה, להעצר ול"לדורן על המקום" לפני אזור ההצפה על הר אָמס; לעומת זאת הגורה המזרחית הייתה פתוחה תה, על כן — מאמץ אטומי בגורה זו, אשר אותי

י) "רקאות", או "דרכים לאטרטיות" — והיינו, אלו וזליכות לרוחבה של גורת החזית, ולא לעומקה; על — "רוחבניות".

ביצד הייתי עושה זאת אני? (סוף מעמוד 79)

ולבסוף כמה שורות בענין פרסום התרגילים עצ-מם ב"צקלון".

נראה לי שתרגילים אלה תרומתם רבה בעיקר לאנשי-המילואים כמוני, אשר אינם עוסקים בנושא זה בחיי יום-יום, שכן התרגיל מרענן את זכרונם ומפעיל את מחשבתם הטקטית. אולם יורשה לי להעיר כי אין צורך לחכות עד שיתפרסם תרגיל כזה באיזה כתב-עת זר. אדרבא, יש להטיל על מי-שהו בצה"ל לספק מפעם לפעם ל"מערכות" תרגילים כאלה, אשר יתאימו לתנאינו. יתנו לפעמים תרגילים ללא פתרונות, והטובים בפתרונות הקוראים, יתפר-סמו בצירוף "פתרון העורך". בטוחני שקצינים רבים יקבלו דבר זה בברכה רבה.

סרן ברשי גבריאל

אכן — צודק סרן ברשי בסברתו כי שתיים הן המגמות בבחירת החומר המובא ב"צקלון": רמיזה לכוך ראה ועשה, (לעתים גם כזה ראה ואל תעשה וי), והרחבת אופקו של הקורא ע"י הצצה לנעשה אצל האחרים, במדינות גדולות וקטנות, גם בתחומים שכיום עדיין אין בהם הקבלה לאפשרויותינו ולתנאינו.

אשר להצעתו של סרן ברשי על תרגילים מקוריים: המערכת תשמח לפרסם תרגילים מקוריים מתאימים, ומזמית בזה את הקוראים לנסות כוחם בעריכת דוגמאות.

ה מ ע ר

יב נעשו כיון "שיש להתבסס לפני רדת החשיכה, יי שהוטלה עלינו משימת-התקפה לשעה 0715 סקר המחרת". עובדה זו לא צוינה בנתונים, ולא עקודה שקיבל המ"פ. מתקבל, איפוא, הרושם, שגם מחבר ראה בכך נקודה חלשה, שעליו להצדיקה.

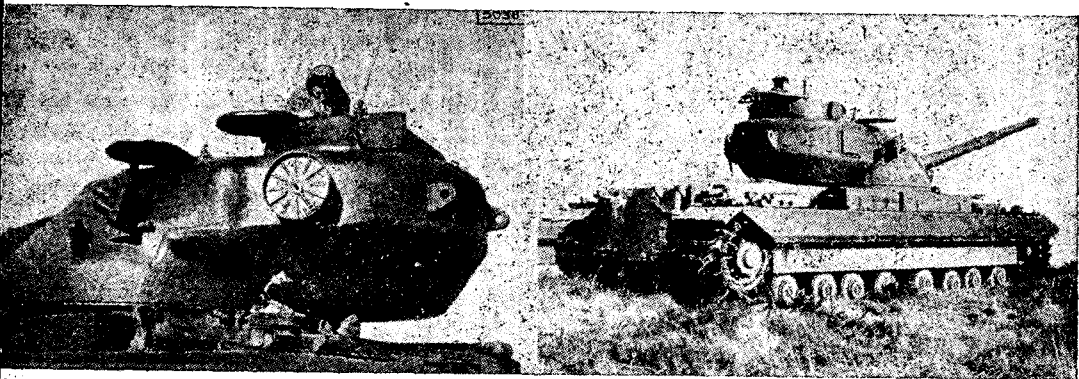
לאחר שעמדתי על הנקודות בתכניות ב', הנראות כטענות שינוי (ואולי יש נוספות להן), ברצוני ציע פתרון נוסף: ביצוע ההתקפה כולה באיגוף מאלו ובשני שלבים (על-מנת להבטיח עתודה).

שלבי ההתקפה יהיו כדלהלן: שלב א' — מחלקה 1 תתקוף את גבעה מס' 7 ומחלקה מס' 2 גבעה מס' 5*, מחלקה מס' 3 — עתודה. נגנים — כפי שמוצע בתכנית ב'.

שלב ב' — מחלקה מס' 3, מוגברת ע"י כוחות מחלקה מס' 2 ובסיוע הטנקים, תכבוש את גבעה 1 מכיוון מזרח, שעה שמחלקה מס' 1 וכיתת נק"ב משמשים להם בסיס-אש מגבעה מס' 7.

י) אם נערוך התקפה בשני שלבים, שהראשון בהם יהיה קפה על גבעה מס' 7 בלבד, ובשני נעלה על גבעות 5 ומס' 1, יהיה בכך משום הגזמה בתחזית עתודה, יצוד גיסא נגרום לבזבוז זמן שלא לצורך. — ג. ב.

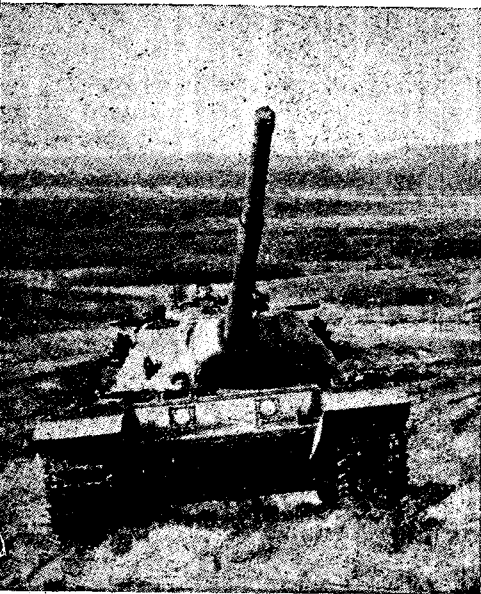
נ ש ק ו ט כ נ י ק ת

הכבד בטנקי מדינות-המערב

הטנק הבריטי החדש "Conqueror" ("קובש" או "מוצח") עולה במשקלו (65 טון) אף על הטנק האמריקאי החדש והכבד ביותר, T-43, אורך גופו — 8 מטרים. ויחד עם החלק המתבלט של תותחו (קוטר — 120 מ"מ, כשל T-43 הנ"ל) — 11,25 מ. רוחבו — 4 מטרים. במידה לא קטנה יש לראות בפיתוחו של טנק כבד כל-כך ע"י הבריטים מסקנה מן השירות הטוב אשר שירתם, לדעתם, בזירת-קוריאה הטנק "צנטוריון" (שהיה אף הוא כבד מן הטנקים האמריקניים שבאותה חזית), אשר שרידו, ותותחו בן 20 הליטראות, איפשרו להשתמש בו לעתים קרובות אף בתפקיד של מעין זה תותח סע-עצמי מעולה. צריחו של ה"קונקורור" (ראה תמונה) שונה בכמה פרטים משל קודמו. עצמת מנועו — 800 כ"ס. מהירות המכסימום שלו — 33 ק"מ לשעה. טיפושו בידי הצבא הבריטי לתפקיד טנק-כבד (בעוד שה"צנטוריון" ימלא תפקיד "טנק סירת") יש בו משום התפתחות מקבילה לזו של הטנק "יוסף סטאלין" הסובייטי.

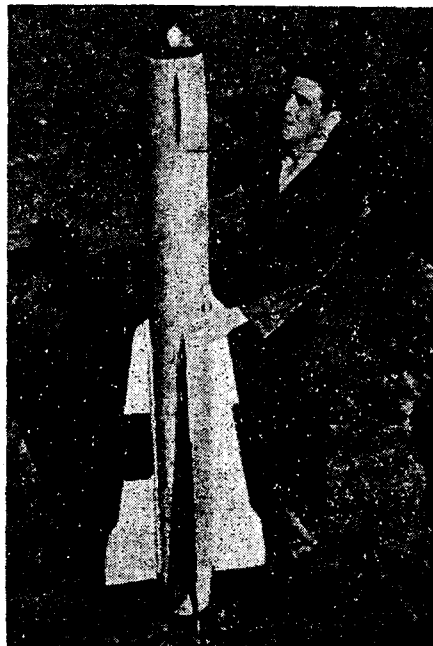
פרטי השימוש הטקטי בו מתבררים עוד תוך סדרות תרגילים עם הגייסות באזורי-אימונים שבגרמניה.

→ קליע-מונחת — כחימוש מטוסי-קרב

קליע-מונחת אמריקני חדש "פולקון" ("פרס" — "Falcon") — הוא הקטן בקליעים אלה. וזו הסיבה ששם הופעתו הונהג כחימוש במטוסי-קרב לתפקיד פגיע במטוס אויב (יש לשער, שבעיקר — להגנה-אווירית בפ מפציצים). פיקוח-אבטומטי מן הקרקע יכון את מטווח הקרב אל הנקודה ממנה עליו לירות את הקליע. הירי אבטומטי, והקליע מונחה על מטווח-המטרה ע"י "מוז" אלקטרוני משלו. מנוע-הקליע מופעל ע"י חומרי-בעור מוצק. סבורים כי מהירות תעופת הקליע היא ב-3500 ל-3600 ק"מ לשעה.

יש מצינים כי על אף היות ה"פרס" הקטן שבקליעי המונחים — גדול הוא בהרבה מן הרקטות ששימשו כה כחימוש מטוסי-הקרב. הבעיה, על כן, הנה למצוא חקום להחסנתם — כי מחבורים אל המטוס מבחינה עלולים הם להאט יתר-מדי את מהירות טיסתו. הטבעייה של זה.

לצה"ל
ולותיקר החגנה העברית

שלוחה ברכה
„אבן וסיד“

לחג קוממיות ישראל

סולל-ל-בונה

ח'יפה

לצבא הגנה לישראל

**שא ברכתנו
לחג קוממיות ישראל**

**הלואה וחטבון
יפו - תל-אביב**

תשס"ו

לצבא הגנה לישראל

**שלוחה ברכתנו
לחג קוממיות ישראל**

בי"מ ל. גליקמן בע"מ

ת"א תשס"ו

לצבא הגנה לישראל

שא ברכתנו

לחג קוממיות ישראל

„חגית“ בע"מ

מפעלי מתכת אזור

לצה"ל

שלוחה ברכת
«ציון» חברה לבטוח בע"מ

לחג עצמאות ישראל

לצה"ל

שלוחה ברכתנו לחג קוממיות ישראל

«מסר» בע"מ

המוסד הכספי של הסתדרות המורים בישראל

לצה"ל

ברכת מחסני מ. ווילבלסקי בע"מ

שלוחה לחג עצמאות ישראל

לצה"ל

שלוחה ברבתי לחג קוממיות ישראל

ד. רומשטין - קבלו

רמת-גן, שדרת הטיס 3

לצה"ל

שלוחה ברכת

„חרסה“

מפעלי קרמיקה, חיפה

לחג עצמאות ישראל

תשט"ו

לצה"ל

ולותיקי ההגנה העברית

ברכתנו לחג העצמאות

„טכנו-קפיק“

תעשית קפיצים טכניים בע"מ

תל-אביב, דרך ס"ת 27

לצבא הגנה לישראל • שא ברכתנו לחג הקוממיות • חברה א"י לתעשיות זכוכית קואופרטיב עובדי "גביש" "גביש" בע"מ ראשון-לציון תשט"ו	לצבא הגנה לישראל ולותיקי ההגנה • שלוחה ברכתנו לחג קוממיות ישראל • "להב" בע"מ בית-מסחר לנשק וחמרי נפץ תלאביב, הגר"א 1 תשט"ו
לצה"ל • שאו ברכתנו לחג הקוממיות • חרושת מנועים ומכשירים חשמליים בע"מ רמלה תשט"ו	לצה"ל ולותיקי ההגנה • שאו ברכתנו לחג הקוממיות • ביח"ר "נירוסטה" בע"מ רח' גבורי ישראל 116 סל. 24115 תלאביב, תשט"ו

לצבא הגנה לישראל

שלוחה ברכתנו לחג קוממיות ישראל

החברה הא"י למותנה בע"מ

חשט"ו

**לצבא הגנה לישראל
ולותיקי ההגנה העברית**

שא ברכה לחג קוממיות ישראל

נ. סקר בע"מ
בימ"ס לחמרי בנין ואינסטלציה
תלאביב • נתניה

ל צ ה " ל

שא ברכת

בנק ישראלי לתעשיה בע"מ

חשט"ו

ל צ ה " ל

ברכתנו לחג עצמאות ישראל

"קונקורדיה" בע"מ
ביתחרושת לעורות

בנק קפת-עם בע"מ

תל-אביב

רח' אחד-העם 13, ת.ד. 352, טל. 4468/9

רח' א. בן-יהודה 53, ת.ד. 352, טל. 25927

ירושלים

דרך יפו (מול "אגד"), ת.ד. 872, טל. 4409

חיפה

רח' העצמאות 43, ת.ד. 116, טל. 4319

הדר-הכרמל, רח' ביאליק 12, טל. 67241

הדר-רמתיים

ככר הנשיא, ת.ד. 22, טל. 220.

ב.ק.ע. חברה לנאמנות בע"מ

נציגי

פרודנשל חברה לבטוח

הבנק לעם

לצה"ל

שא ברכתנו לחג קוממיות ישראל

יצחק דיפקין בע"מ

בי"מ ליינות

תשט"ו

לצה"ל

שאו ברכה לחג קוממיות ישראל

החברה הא"י לאוטומובילים בע"מ

נציגי "פורד" בישראל

קוניאק סוברין
שרי (וישניאק)
פלזאום קורדיאל

מיקבי ש. פרידמן ובניו
"כרמל אוריגניל"
פתח־תקוה

חלוצי תעשית היין והמשקאות בישראל
נוסד תרמ"ח 1889

ישמח כל לבב בישראל בחג ובמועד